

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง
และผลกระทบของบ่อนกาสิโน
ตามชายแดนไทย-กัมพูชา
ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์

นักรบ เทียร์อ่า

วรรณกรรม สรรณะ

ชวงต์ อุบาสี

จตุพันธ์ ขวัญเนตร

บทสรุปผู้บริหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเครือข่ายทางเศรษฐกิจการเมืองในการดำเนินธุรกิจบ่อนคาสีโนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย 3 ข้อดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยและกัมพูชาในการลงทุนบ่อนตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรีและตราด

1.2 เพื่อศึกษากระบวนการบริหารบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองจังหวัดจันทบุรีและตราด

1.3 เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยกัมพูชาในการลงทุนบ่อนตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรีและตราด

2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออก โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย 2 ข้อดังนี้คือ

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนของชุมชนในจังหวัดจันทบุรี

2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาดที่มีต่อชุมชนในจังหวัดจันทบุรี

แนวคิดทฤษฎี

แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง
2. แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการสะสมทุนเบื้องต้น
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน
5. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ
6. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ชายแดน

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพใน 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพแนวกรณีศึกษา(Case study Approach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1.การวิจัยเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เอกสารขั้นต้น (Primary Data)และเอกสารชั้นรอง (Secondary Data)

2.การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง(Semi - Structured or Guided Interview)โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์

(Interview Guide)เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ คือ การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) เป็นการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-Informants) เช่น กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มนายทุนท้องถิ่น กลุ่มนายทุนจากเมืองหลวง กลุ่มนักการเมืองกัมพูชา เป็นต้น และการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group Interview)

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในที่นี้หมายถึง ประสบการณ์จากการสังเกตที่ได้ลงไปสัมผัสในภาคบ่อนชายแดนไทยกัมพูชา

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในที่นี้จะใช้รูปแบบ ดังนี้

1. การตรวจสอบการสัมภาษณ์โดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกันระหว่างเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
2. การตรวจสอบการสัมภาษณ์ โดยใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน ระหว่างชนชั้นนำผู้ลงทุน นักบริหารบ่อนคาสิโน และผู้เล่นการพนันบ่อนคาสิโน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาในการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

1.ในการศึกษาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด

ผลการศึกษาพบว่า ในการลงทุนบ่อนคาสิโนของเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราดนั้น เกิดขึ้นภายใต้เครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยชนชั้นนำที่อยู่ในเครือข่ายการลงทุนจะประกอบด้วย 2 กลุ่มหลัก คือ

1) กลุ่มชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ นักธุรกิจท้องถิ่น นักธุรกิจจากกรุงเทพมหานคร และนักธุรกิจข้ามชาติจากประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย

2) กลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง จะประกอบไปด้วย นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีและตราด ตั้งแต่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นต้นไป และนักการเมืองของประเทศกัมพูชา ตั้งแต่นายกรัฐมนตรีจนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด

3) การเชื่อมโยงเครือข่ายนั้นมีพัฒนาการมาจากการลงทุนธุรกิจในอดีตอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การซุกพลอย ทำไม้ ค่าน้ำมัน ค่าบุหรี เป็นต้น จนก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น (Inter-locking) ก่อนที่จะมาลงทุนบ่อนคาสิโนร่วมกัน

2.ในการศึกษากระบวนการบริหารในเชิงธุรกิจระหว่างประเทศโดยมีเป้าหมายเพื่อแสวงหากำไรดังเช่นธุรกิจทั่วไปของบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด เป็นการบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อแสวงหากำไรจากการลงทุน จึงต้องให้ความสำคัญต่อการบริหาร ทั้งนี้ในการบริหารงานบ่อนคาสิโนสามารถสรุประบบการบริหารได้ 5 รูปแบบ คือ การส่งเสริมการตลาด การบริหารบุคคล

การบริหารความเสี่ยง การบริหารงานสนับสนุน และการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง นอกเหนือจากการบริหารงานสนับสนุนจากองค์กร (Supporting Agency)

3. เพื่อศึกษากระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสิโนของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาในจังหวัดจันทบุรีระหว่างชุมชนชายแดนกับชุมชนในตัวจังหวัด จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ว่า กระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสิโน ของชุมชนในจังหวัดจันทบุรีระหว่างชุมชนชายแดนและชุมชนในตัวจังหวัดมีความเหมือนและความแตกต่างกันดังนี้

ความเหมือนของกระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสิโนของชุมชนทั้งสองที่เห็นได้ชัดคือ ผู้เล่นการพนันส่วนใหญ่ของชุมชนทั้งสองถือได้ว่าเป็นผู้เล่นรายย่อย คือ เข้าไปเล่นโดยแทงในวงเงินน้อยกว่าหลักหมื่นลงมา ดังนั้น การเล่นจึงเป็นการใช้เงินสดและเล่นอยู่ในห้องรวมที่เรียกว่า “สนามทราย” และผู้เล่นรายย่อยมีฐานะในบ่อนเป็นหน้าม้าหรือเป็นรายได้ที่นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารบุคลากรภายในบ่อนคาสิโน

ส่วนความแตกต่างในกระบวนการเล่นคาสิโนระหว่างชุมชนชายแดนและชุมชนในตัวจังหวัดจันทบุรี ก็คือ ในขณะที่ชุมชนชายแดนตำบลคลองใหญ่ มีกระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสิโนบนฐานความเป็นชุมชนดังนั้นจึงเกิดเป็นลักษณะการเรียนรู้ของเครือข่ายชุมชน จึงสามารถสรุปได้เป็นขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ความสนใจบ่อนคาสิโนในฐานะที่เป็นของใหม่สำหรับชุมชน
2. การไปเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนอย่างกว้างขวางทั้งชุมชน
3. การได้รับผลกระทบเชิงลบจากการไปเล่นบ่อนคาสิโน
4. ชุมชนเรียนรู้ที่จะยุติการเล่นการพนันต่อไป

ส่วนชุมชนในตัวจังหวัดจะมีกระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสิโนบนฐานการต่อยอดจากการพนันของบ่อนบ้านที่มีอยู่และผู้เล่นพนันจะมีลักษณะเป็นเรื่องของปัจเจกชน คือเป็นการเล่นแบบตัวใคร ตัวมันค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงเป็นการเรียนรู้ส่วนตัวทำให้การเล่นพนันบ่อนคาสิโนของชุมชนในตัวจังหวัดจึงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยไม่ยุติเหมือนชุมชนชายแดน

4. ในการศึกษาการได้มาซึ่งผลประโยชน์ในการลงทุนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี และตราด

ผลการศึกษาพบว่า การได้มาซึ่งผลประโยชน์ในการลงทุนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี และตราด มีแนวโน้มการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ จึงแตกต่างกันตามบทบาทในบ่อนคาสิโน กล่าวคือ ผู้ลงทุนบ่อนคาสิโนจะได้ผลประโยชน์จากการค่าเช่าสถานที่ ส่วนเจ้าของโต๊ะหรือเจ้ามือมีแนวโน้มที่จะได้ประโยชน์มากกว่าที่จะเสียประโยชน์ เนื่องจากได้ประโยชน์จากเก็บค่าตั้ง และการพนันในรูปแบบที่เป็นเครื่องไฟฟ้า (Machine) ซึ่งสามารถตั้งโปรแกรมการได้กำไรได้ และมีระบบการบริหารความเสี่ยงที่สามารถควบคุมได้ ส่วนกลุ่มผู้เล่นมีแนวโน้มในระยะยาวจะเสียประโยชน์

5. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาดที่มีต่อชุมชนชายแดนตำบลคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน และชุมชนในเขต อ.เมือง จ.จันทบุรี จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า ชุมชนชายแดนกับชุมชนในตัวจังหวัดทั้งคู่ได้รับผลกระทบในเชิงลบ (Negative impact) มากกว่าผลที่ได้ในเชิงบวก เมื่อพิจารณาทั้งในด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวยุติธรรมและความมั่นคง อย่างไรก็ตามก็ตีผลกระทบที่

ชุมชนทั้งสองได้รับก็มีความแตกต่างกัน ในแง่ทิศทางของผลกระทบ(Direction) ขอบเขต(Scope) และระยะเวลาในการเกิด(Time) กล่าวคือ

1) ในขณะที่ชุมชนชายแดนโดยทั่วไปได้รับผลกระทบเบาบางจากการตั้งบ่อนการพนันคาสีโนชายแดน คือผลกระทบทางเศรษฐกิจเชิงลบที่เกิดขึ้นเป็นระยะสั้นในช่วงแรกของการตั้งบ่อน เนื่องจากความเป็นชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวได้เร็ว ในขณะที่ในระยะยาวจะมีโอกาสได้รับประโยชน์จากการจ้างงาน แต่ชุมชนในตัวจังหวัดซึ่งมีลักษณะเล่นแบบปัจเจกชนจะได้รับผลกระทบในเชิงลบทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มมีการสร้างบ่อนจนกระทั่งถึงในปัจจุบัน

2) ในขณะที่ผลกระทบของบ่อนคาสีโนที่มีต่อชุมชนชายแดน จะมีลักษณะที่เป็นผลกระทบโดยอ้อม (Indirect impact) และจำกัดตัวอยู่ในวงแคบ แต่บ่อนคาสีโนชายแดนได้ส่งผลโดยตรง (Direct impact) และเกิดในวงกว้างต่อผู้เล่นการพนันที่อยู่ในเมือง เนื่องจากบ่อนคาสีโนเป็นการต่อ ยอดการเล่นพนันในบ่อนผิดกฎหมายที่มีอยู่แล้วในเมืองโดยสร้างเงื่อนไขให้เกิดความสะดวกในทางกฎหมายต่อผู้เล่นการพนัน

นัยในเชิงทฤษฎี

1. นัยของการศึกษาในเชิงทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การลงทุนในบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี และตราด มีการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่ลักษณะเครือข่ายที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักก็คือ เครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากลักษณะอำนาจในประเทศกัมพูชาส่วนใหญ่อาศัยความเป็นอำนาจส่วนตัว

นอกจากนี้จากการสำรวจเกี่ยวกับทฤษฎีชนชั้นนำ องค์ความรู้ของผาสุก พงษ์ไพจิตร (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, ปาณธูรา, 2556 และ ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2555:28) ในประเด็นว่าการลงทุนของธุรกิจบ่อนคาสีโนมีลักษณะเป็นการแสวงหากำไรจากการผูกขาด (Rent Seeking) เนื่องจากเป็นการจำกัดอุปทานเพื่อขยายกำไร จากผลการศึกษาพบว่า การทำธุรกิจบ่อนการพนันชายแดนถูกครอบงำหรืออยู่ในอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำที่มีลักษณะพิเศษในกรณีนี้คือ เป็นกลุ่มชนชั้นนำระหว่างประเทศ ไม่ว่านักลงทุนชาวไทย หรือนักลงทุนจากต่างประเทศ รวมถึงชนชั้นนำทางการทหาร หรือการเมืองในประเทศกัมพูชา และกลุ่มนักธุรกิจการเมืองไทย อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำที่ร่วมลงทุนในบ่อนคาสีโนดังกล่าวจะมีทั้งความขัดแย้ง (Conflict) และความร่วมมือกัน (Cooperation) ภายในกลุ่ม ทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว กล่าวโดยสรุปแล้ว ธุรกิจการพนันบ่อนคาสีโนชายแดนจึงเป็นการลงทุนของกลุ่มชนชั้นนำที่มีการแสวงหากำไรจากการผูกขาดน้อยราย (Rent-seeking)

2. นัยในเชิงทฤษฎีบ่อนคาสีโน จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าถึงข้อสรุปทางทฤษฎีใหม่ นอกเหนือจากทฤษฎีซึ่ง สังคิต พิริยะรังสรรค์ ได้สรุปไว้ว่า การพนันเป็นปัญหาสังคม เป็นความบันเทิงยามว่าง เป็นการบริโภคโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นภาษีที่มองไม่เห็น จากงานวิจัยนี้มีข้อสรุปดังนี้

2.1 ประเด็นว่าบ่อนคาสีโนก่อให้เกิดปัญหาโรคติดการพนันและนำผลกระทบมาสู่ครอบครัวหรือไม่ มากน้อยเพียงใด จากผลการศึกษาในวิจัยนี้พบว่า ผู้เล่นพนันที่มีปัญหาโรคติดการพนันนั้น เกิดขึ้นในเงื่อนไขที่ผู้เล่นการพนันมีประสบการณ์ในการเล่นจนเป็นนิสัยเป็น

หลัก นอกเหนือจากนั้นจะเกิดขึ้นในกรณีของผู้เล่นการพนันที่มีทัศนคติต่อการพนันในเชิงที่เป็นเกมของการแพ้ชนะ

2.2 ประเด็นว่าบ่อนคาสีโนสร้างผลกระทบแตกต่างกันตามชนชั้นในสังคมหรือไม่ เช่น คนที่มีฐานะเล่นการพนันเพื่อความบันเทิง แม้จะเสียการพนันก็ไม่ถือว่าเป็นผลกระทบเชิงลบ แต่ถ้าคนยากจนมาเล่นการพนันก็จะเกิดกระทบเชิงลบได้ง่าย จากผลการศึกษาในวิจัยนี้พบว่า ทุกชนชั้นมิได้มองการพนันเป็นเพียงความบันเทิงเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของความเสี่ยงในเชิงธุรกิจ กล่าวคือในกลุ่มชนชั้นนำซึ่งถือว่าเป็นผู้เล่นการพนันระดับ V.I.P จะมีรูปแบบการพนันเฉพาะแบบของชนชั้นนำ เช่น มีห้องส่วนตัวในการเล่นพนัน ในขณะที่ชนชั้นที่เป็นประชาชนทั่วไปจะเข้าไปเล่นในระบบและกระบวนการของผู้เล่นรายย่อย เช่น การเล่นในห้องรวมที่ใช้เงินสดเป็นหลัก ซึ่งเรียกว่า “สนามทราย” เป็นต้น ยกเว้นในกรณีของผู้เล่นที่ยังมีความสัมพันธ์แบบชุมชนหนาแน่น เนื่องจากความเป็นชุมชนจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในการเล่นพนันได้อย่างรวดเร็ว

2.3 ประเด็นว่าบ่อนคาสีโนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมโดยผู้เล่นเกิดภาวะหนี้สินจนต้องไปประกอบอาชญากรรมต่างๆ เช่น การคอร์รัปชันในหน้าที่การงาน หรือ การลักเล็กขโมยน้อย จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาดังกล่าวในปัจจุบันยังมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นแบบแผน แต่จะเกิดเป็นบางกรณีซึ่งมีลักษณะมาจากปัจจัยที่หลากหลาย(Multifactors)

2.4 ประเด็นว่าบ่อนคาสีโน กระทบต่อปัญหาศีลธรรมหรือไม่เนื่องจากบ่อนคาสีโน จะมีผลกระทบทางศีลธรรมได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมมีความเชื่อในศาสนาอยู่ ดังนั้นในกรณีที่คนไม่นับถือศาสนาในใจแล้วการเล่นการพนันก็ไม่มีผลกระทบ จากผลการศึกษาพบว่า ศาสนาที่ผู้เล่นการพนันนับถือ ทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์คาทอลิก ไม่ถือเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลกระทบทางศีลธรรม เนื่องจากหลักคำสอนของศาสนาพุทธยังมิได้มีการตีความการพนันเป็นข้อบังคับทางศาสนา (Dogmatism) ส่วนศาสนาคริสต์คาทอลิกถือเพียงว่าการพนันเป็นความผิดเพียงเล็กน้อยที่เรียกว่า “บาปเบา”

การพนันของบ่อนคาสีโนขายแดนมีลักษณะเป็นธุรกิจ ที่เป็นทางการ (Legal) รวมถึงเป็นธุรกิจใต้ดิน (Illegal) ในการเป็นธุรกิจที่เป็นทางการนั้น บ่อนคาสีโนจึงให้ความสำคัญต่อผู้เล่นรายใหญ่ ส่วนบทบาทที่สำคัญของการเป็นธุรกิจใต้ดินคือ การเป็นแหล่งฟอกเงินจากธุรกิจผิดกฎหมายอื่นๆ

นโยบายในเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาของการวิจัยผู้ศึกษานำมาเป็นฐานในการพิจารณาข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดระเบียบการพนันบ่อนคาสีโนขายแดนในกรณีที่รัฐบาลไทยยังไม่อนุญาตให้มีบ่อนเสรีตามกฎหมาย จึงต้องคำนึงถึงมาตรการการให้การศึกษาและสังคม ดังนี้

1.1. ควรมีการปลูกฝังเด็กและเยาวชนโดยผ่านสถานศึกษาจะช่วยป้องกันปัญหาผลกระทบเชิงลบจากการพนัน

1.2. การใช้สื่อมวลชน จะช่วยให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบถึงโทษของการพนันได้ดี

1.3. ควรมีการพัฒนาแหล่งบันเทิงอื่นๆ ที่มีใช้บ่อนการพนัน เช่น สนามกีฬา ศูนย์ออกกำลังกาย ศูนย์การค้า หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดึงดูดประชาชนใช้บริการมากขึ้น เพื่อลดการใช้เวลาที่จะเล่นแต่การพนัน

2. การจัดระเบียบการพนันบ่อนคาสีโนในกรณีที่มีรัฐบาลไทยอนุญาตให้มีบ่อนคาสีโนเสรีตามกฎหมาย จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้

2.1 การจำกัดอายุของผู้ที่จะเข้าเล่นการพนัน ให้เฉพาะบุคคลที่ถือเป็นผู้ใหญ่แล้วซึ่งสามารถที่จะคำนวณผลดีผลเสียจากการพนันได้ระดับหนึ่ง เช่น การจำกัดอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป เป็นต้น

2.2 การจำกัดผู้ที่จะเล่นการพนันโดยพิจารณาจากจำนวนเงินที่จะนำเข้าบ่อน

2.3 การจำกัดผู้ที่จะเล่นการพนันจะต้องเป็นเฉพาะนักท่องเที่ยวเท่านั้น

2.4 สถานที่ตั้งบ่อนคาสีโนควรอยู่ห่างไกลจากชุมชน เช่น บนเกาะ เป็นต้น

2.5 การสร้างกลไกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมบ่อนการพนัน เช่น การเป็นตัวแทนของกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อสอดส่องดูแลพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในชุมชน เป็นต้น

3. จากผลการศึกษาพบว่า ผลประโยชน์ที่เกิดจากการลงทุนบ่อนคาสีโนส่วนใหญ่จะตกอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำเพียงไม่กี่คนที่ไม่ลงทุน ดังนั้นควรที่จะมีมาตรการที่ก่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ไปสู่กลุ่มต่างๆ ในชุมชนโดยรอบด้วย เช่น การจัดเก็บภาษีที่นำมาใช้สำหรับท้องถิ่นโดยตรง

4. จากการศึกษาและยังคงเป็นประเด็นถกเถียงในเรื่องของความเหมาะสม สำหรับการเปิดบ่อนคาสีโนในประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษามีข้อสังเกตบางประการ เช่น หากปล่อยให้บ่อนคาสีโนตกอยู่ภายใต้อำนาจของกลุ่มชนชั้นนำเพียงไม่กี่กลุ่ม อาจจะเป็นอุปสรรคในการที่จะควบคุมหรือจัดระเบียบบ่อนคาสีโนได้ เช่น มาตรการควบคุมการฟอกเงินในบ่อนคาสีโน เป็นต้น

5. จากการศึกษาพบว่า การเล่นพนันบนฐานของความเป็นชุมชนจะก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการพนันได้รวดเร็ว ดังนั้น ควรเน้นการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับบ่อนคาสีโน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนชายแดนที่อยู่ใกล้บ่อนคาสีโน

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก-ฉ
สารบัญ	ง-ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
-ความสำคัญของปัญหาการวิจัย	1
-วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	6
-ขอบเขตของโครงการวิจัย	7
-ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2 การสำรวจองค์ความรู้	9
-แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง	9
-แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำ	19
-แนวคิดเกี่ยวกับการสะสมทุนเบื้องต้น	28
-แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน	34
-แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ชายแดน	69
-เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	85
-กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	92
-นิยามศัพท์การวิจัย	93
3 วิธีวิทยาการวิจัย	95
-การเก็บรวบรวมข้อมูล	96
-การตรวจสอบข้อมูล	98
-การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	98
4 ผลการศึกษาการลงทุนบ่อนคาสิโนของเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด	100
-บริบทชายแดนของบ่อนคาสิโนของประเทศกัมพูชา	100
-เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนเกาะกงอินเตอร์เนชั่นแนลรีสอร์ทคลับ	107
-เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนชายแดนบ้านฝักกาด	112
-เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนชายแดนบ้านแหลม	119
-การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด	121

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 ผลการศึกษากระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนและการเข้าสู่การเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด	126
-สถานการณ์ของบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด	126
-กระบวนการเข้าสู่การเล่นการพนันบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด	128
-กระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด	130
6 ผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบ่อนที่จุดผ่อนผันแดนถาวรบ้านฝักกาดอำเภอโป่งน้ำร้อนจังหวัดจันทบุรี	141
-บริบทและผลกระทบของบ่อนบ้านฝักกาดต่อชุมชนชายแดนจังหวัดจันทบุรี	141
-บริบทและผลกระทบของบ่อนบ้านฝักกาดต่อชุมชนเมืองจังหวัดจันทบุรี	152
7 บทสรุป อภิปรายและเสนอแนะ	158
-สรุปผลการศึกษา	158
-การอภิปรายผลและนัยเชิงทฤษฎี	162
-ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	165
-ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	166
บรรณานุกรม	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1.	แสดงผู้ให้ความหมายและความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์	10
2.2.	แสดงการตีความแนวเก่าและการตีความแนวใหม่ของ กระบวนการสะสมทุน	30
5.1.	แสดงกระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ และการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด	140

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1.	ภาพตัวแบบเกี่ยวกับเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมือง	25
2.2.	ภาพแบบจำลองของ Domhoff	28
2.3.	ภาพกลไกการสะสมทุนเบื้องต้น	29
2.4.	ภาพกระบวนการผลกระทบในความหมายแคบ	62
2.5.	ภาพกรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย	92
4.1.	ภาพแผนที่แสดงจุดที่ตั้งบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด	107
4.2.	ภาพบ่อนคาสิโนเกาะกงริสอร์ท ด้านจุดผ่านแดนถาวรบ้านบ้นหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด	111
4.3.	ภาพประตูทางเข้าสู่คาสิโนเกาะกงริสอร์ท	112
4.4.	ภาพบ่อนคาสิโนบริเวณชายแดนบ้านผักกาด	113
4.5.	ภาพแสดงพัฒนาการการลงทุนในธุรกิจในพื้นที่ชายแดนบ้านผักกาด ต.คลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	114
4.6.	ภาพบ่อน Pailin Flamingo Casino ด้านจุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	117
4.7.	ภาพแสดงผังทางเดินของกระบวนการฟอกเงิน	125
5.1.	ภาพจุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาดตำบลคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	127
5.2.	ภาพกระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด	132
6.1.	ภาพแผนที่แสดงอาณาเขต อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	142
7.1.	ภาพแสดงผลการศึกษาในเชิงคุณภาพตามแนวทฤษฎีติดพื้นที่ (grounded theory)	159
7.2.	ภาพแสดงผลการศึกษาผลกระทบการเล่นพนันตามแนวทฤษฎีติดพื้นที่ (grounded theory)	162
7.3.	ภาพแสดงผลการศึกษาเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบของบ่อนคาสิโนตามชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจันทบุรีและตราด	162

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การก่อรูปของธุรกิจการพนันตั้งแต่ 50 ปีที่ผ่านมาพบว่ามีรูปแบบการพนันที่มีการจัดอย่างเป็นทางการและเป็นระบบที่สุดก็คือ คาสีโน คาสีโน ซึ่งหมายถึง บ่อนการพนันที่มีรูปแบบการเล่นหลายประเภทและเปิดบริการอย่างถูกกฎหมายตลอด 24 ชั่วโมง นั้นพบว่าการเติบโตของธุรกิจนี้ในแถบเอเชียและแปซิฟิกอย่างกว้างขวาง ผนวกกับการเพิ่มขึ้นของธุรกิจคาสีโนตามชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้ส่งผลให้ประเด็นการพนันกลายเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันมากขึ้นในปัจจุบันระหว่างภาคส่วนต่างๆ เช่น ภาครัฐก็ประสบกับปัญหาปราบปรามคาสีโนหรือบ่อนที่ผิดกฎหมายในประเทศที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ กลุ่มธุรกิจบางกลุ่มก็อยากผลักดันให้มีคาสีโนที่ถูกกฎหมาย ขณะเดียวกันภาคประชาสังคมก็ยังไม่เห็นด้วยกับการมีคาสีโนที่ถูกกฎหมาย(ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน,2555:28)

อย่างไรก็ดีการถกเถียงเรื่องบ่อนคาสีโนถูกกฎหมายในประเทศไทยยังอยู่ในระดับความเชื่อทางศีลธรรมหรือผลประโยชน์เชิงธุรกิจนอกจากนี้ยังขาดประสบการณ์การจัดการคาสีโนในประเทศไทยเนื่องจากเป็นข้อมูลในระดับประเทศมากกว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในเชิงพื้นที่ (Area Study) ดังนั้นการถกเถียงเรื่องบ่อนคาสีโนในปัจจุบันยังอยู่ในประเด็นที่สำคัญ คือ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร,ปาถกฐา,2556 และ ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน,2555:28)

1.บ่อนคาสีโน ก่อให้เกิดปัญหาโรคติดการพนันและนำผลกระทบมาสู่ครอบครัวหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2.บ่อนคาสีโนสร้างผลกระทบแตกต่างกันตามชนชั้นในสังคมหรือไม่ เช่น คนที่มีฐานะเล่นการพนันเพื่อความบันเทิง แม้จะเสียการพนันก็ไม่ถือว่าเป็นผลกระทบเชิงลบ แต่ถ้าคนยากจนมาเล่นการพนันก็จะเกิดกระทบเชิงลบได้ง่าย

3.บ่อนคาสีโนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมโดยผู้เล่นเกิดภาวะหนี้สินจนต้องไปประกอบอาชญากรรมต่างๆเช่น การคอร์รัปชันในหน้าที่การงาน หรือ การลักเล็กขโมยน้อย

4.บ่อนคาสีโน กระทบต่อปัญหาศีลธรรมหรือไม่เนื่องจากบ่อนคาสีโน จะมีผลกระทบทางศีลธรรมได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมมีความเชื่อในศาสนาอยู่ ดังนั้นในกรณีที่คนไม่นับถือศาสนาในใจแล้วการเล่นการพนันก็ไม่มีผลกระทบ

5.สถานที่ตั้งบ่อนคาสีโนในประเทศควรอยู่ในพื้นที่ใดระหว่าง คาสีโนขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ห่างไกลชุมชน คาสีโนที่อยู่ในย่านชุมชน หรือ คาสีโนตู้เกมส์ที่กระจายอยู่ตามชุมชนในเมืองและชนบท

6.การอนุญาตให้ประชาชนเข้าไปเล่นในบ่อนคาสีโนจะต้องมีเงื่อนไขหรือไม่เพื่อเป็นการจัดระเบียบบ่อนคาสีโนให้อยู่เป็นที่ที่เป็นทางโดยไม่เป็นการทำร้ายประชาชนทั่วไป เช่น อายุของผู้เล่น ระดับรายได้ สถานภาพการเป็นคนในประเทศหรือต่างประเทศ ระยะเวลาที่เปิดให้เล่น

7.การลงทุนของธุรกิจบ่อนคาสีโนมีลักษณะเป็นการแสวงหากำไรจากการผูกขาด (Rent Seeking) เนื่องจากเป็นการจำกัดอุปทานเพื่อขยายกำไร ดังนั้นเครือข่ายลงทุนธุรกิจการพนันจะมีลักษณะอย่างไรและความเหมาะสมควรเป็นอย่างไร

8.การกำหนดบ่อนคาสีโนในประเทศไทยจะมีฐานะในรัฐอย่างไร กล่าวคือ มีจุดประสงค์เพื่อให้การพนันตอบสนองความต้องการของผู้เล่นที่มีอยู่หรือเป็นการมุ่งเก็บภาษีการพนันเป็นรายได้ของรัฐ

ในการตอบข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเปิดบ่อนคาสีโนถูกกฎหมายดังกล่าวจำเป็นต้องแสวงหาข้อมูลที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่เป็นจริงของพื้นที่ ภาคตะวันออกถือเป็นพื้นที่ที่สามารถแสวงหาประสบการณ์ดังกล่าวได้ เนื่องจากการเปิดบ่อนการพนันตามแนวชายแดนไทยกัมพูชาในจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด ดังนี้

1.จังหวัดสระแก้วจะมีบ่อนการพนันแถบอำเภออรัญประเทศ หรือ บริเวณตลาดโรงเกลือ หรือ ด้านอำเภอปอยเปต ประเทศกัมพูชา จำนวน18 บ่อน

2.จังหวัดจันทบุรีมี บริเวณชายแดนไทยและกัมพูชาจะพบว่าการเปิดบ่อนการพนัน 2 จุด คือ บริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องผักกาดและตลาดการค้าบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ บ่อนไพลิน, ซีซ่าอินเตอร์เนชั่นแนล,วิคตอเรีย, มงกุฎ,และดรีมวิล ซึ่งตั้งอยู่บริเวณบ้านผักกาด ส่วนบริเวณบ้านแหลม คือ บ่อนบ้านแหลม

3.จังหวัดตราด มีบ่อนที่จุดผ่านแดนถาวรที่บ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่

จากการดำเนินธุรกิจบ่อนคาสีโนชายแดนไทยกัมพูชาดังกล่าวมาไม่ต่ำกว่า 15 ปี ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นภาคตะวันออกมีประสบการณ์ข้อมูลที่เป็นจริงในพื้นที่เกี่ยวกับผลกระทบของบ่อนคาสีโนถูกกฎหมาย เนื่องจากการวิจัยบ่อนคาสีโนพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคตะวันออก พบว่า ผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่เป็นหลัก ดังนั้นกลุ่มนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลในพื้นที่ว่าบ่อนคาสีโนตามชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตภาคตะวันออกนั้นมีนายทุนกลุ่มใดลงทุนในธุรกิจการพนัน มีการลงทุนอย่างไร และมีผลประโยชน์จากการดำเนินธุรกิจอย่างไร

การทำธุรกิจคาสีโนภายในประเทศไทยถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติการพนันพ.ศ.2478 กฎหมายฉบับนี้จำแนกประเภทการเล่นการพนันเป็น 2 ประเภท คือ

การพนันตามบัญชีประเภท ก เป็นประเภทที่ห้ามเล่นเด็ดขาด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้เล่น ณ สถานที่อันสมควรที่รัฐบาลกำหนดให้เล่นได้ ซึ่งจะต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกา ตัวอย่างการพนันประเภทนี้ ได้แก่ หวย ก. ข. โป่ป่น โป่กำลั่ว แปะเก๋า จั๊ยยี่กี่ ต่อแถม เบี้ยโบก หรือ คู่คี่ หรืออีโง้ง ไฟสามใบ ไม้สามอัน ช้างงา หรือป็อก ไม้ดำ ไม้แดง หรือปลาดำปลาแดง หรืออีดำอีแดง อีโป่งครอบ กำตัด ไม้หมุน หรือล้อหมุนทุก ๆ อย่าง หัวโตหรือท่ายภาพ การเล่นซึ่งมีการทรมานสัตว์ เช่น เอามิดหรือหนามผูก หรือวางยาเบื่อเมาให้สัตว์ชนหรือต่อสู้กัน หรือสูมไฟบนหลังเต่าให้วิ่งแข่งกัน หรือการเล่นอื่นๆ ซึ่งเป็นการทรมานสัตว์ อันมีลักษณะคล้ายกับที่ว่ามานี้ บิลเลียดรู ดีฟี โยนจิม สี่เหลงาลัก ขลุกลัก น้ำเต้าทุก ๆ อย่าง ไฮโลว์ อีก่อย ปั่นแปะ อีโป่งซัด

การพนันประเภทตามบัญชี ข นั้น เป็นประเภทที่ขออนุญาตเล่นได้ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 17 พ.ศ. 2503 ซึ่งจะต้องขอรับเจ้าพนักงานผู้ที่มีอำนาจออกใบอนุญาตเล่นการพนันตามบัญชี ข โดยผู้ขออนุญาตจะต้องเสียค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในจำนวนเงินแตกต่างกันไปตามประเภทของการเล่นการพนัน การพนันตามบัญชี ข ได้แก่ การเล่นต่าง ๆ ซึ่งให้สัตว์ต่อสู้หรือแข่งกัน เช่น ชนโค ชนไก่ กัดปลา แข่งม้า ฯลฯ นอกจากนี้ที่กล่าวไว้ในหมายเลข 17 แห่งบัญชี ก. วังวัวคน ชกมวย มวยปล้ำ แข่งเรือฟอง แข่งเรือล้อ ชีรูป โยนห่วง โยนสตาจค์หรือวัตถุใด ๆ ลงในภาชนะต่าง ๆ ตกเบ็ด จับ

สลากโดยวิธีใด ๆ ยิงเป้า ปาหน้าคน ปาสัตว์ หรือสิ่งใด ๆ เตะข้ามด่าน หมาแกว หมาหัวแดง ปิงโก สลากกินแบ่ง สลากกินรวบหรือการเล่นอย่างใดที่เสี่ยงโชคให้เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้เล่นคนใดคนหนึ่ง โตแต้ไลเซเตอร์ สำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่ง สวีป สำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่ง บูกเมกิง สำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ขายสลากกินแบ่ง สลากกินรวบ หรือ สวีป ซึ่งไม่ได้ออกในประเทศไทยสยาม แต่ได้จัดให้มีขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายของประเทศที่จัดนั้น ไฟนกระจอก ไฟต่อแต้ม ไฟต่าง ๆ ดวด บิลเลียด และซ็องอ้อย

ดังนั้นการทำธุรกิจคาสีโนหรือการพนันในประเทศไทยจึงเป็นการลักลอบทำ ตัวอย่างเช่น บ่อนในกรุงเทพฯ มีนักธุรกิจลักลอบลงทุนทำบ่อนการพนันขนาดใหญ่อย่างน้อย 8 แห่งด้วยกัน คือ

1. บ่อนเตาปูน ตั้งอยู่ที่เขตบางซื่อล้อมรอบไปด้วยชุมชนแออัดการเข้าตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงทำได้ยากมาก เป็นบ่อนขนาดใหญ่มีเงินหมุนเวียนจำนวนมาก นักการพนันที่จะเข้าไปในบ่อนจะต้องมีระบบสกรีนคนเข้าด้วยความระมัดระวัง โทรศัพท์มือถือก็ห้ามนำเข้า มีเครื่องสแกนตรวจคนเข้าบ่อน และยังมีการออกบัตรสมาชิกด้วยเพื่อยืนยันการเป็นสมาชิก บ่อนเตาปูนถือเป็นบ่อนที่ค่อนข้างทันสมัยอยู่ระดับใกล้เคียงกับบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนของไทย มีการเปิดมานานกว่า 20 ปี การปรับตัวของบ่อนเตาปูนค่อนข้างชัดเจนและใกล้เคียงกับบ่อนการพนันที่ถูกกฎหมาย ด้วยการนำเอาระบบจิงเกิ้ลมาช่วยในการตลาด จึงสามารถดึงดูดลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวและนักการพนันจากต่างประเทศเข้ามาใช้บริการได้จำนวนมากในแต่ละวัน

2. บ่อนประตูน้ำ เป็นบ่อนขนาดใหญ่ สามารถเข้าได้ 2 ด้าน คือ ด้านถนนเพชรบุรี เข้าซอยด้านศูนย์การค้าเมโทรเก๊าหรือโรงแรมบางกอกพาเลส เวียนซ้ายเข้ามาจอดรถในอาคารรับรองนักเล่นซึ่งดัดแปลงมาจากโรงภาพยนตร์เก่า ส่วนอีกด้านหนึ่งเข้าทางถนนราชปรารภซอยตรงข้ามโรงแรมอินทรา มายังอาคารลานจอดรถทันที เมื่อนักการพนันมาถึงจะมีการตรวจตราอย่างละเอียด บ่อนประตูน้ำ ปิดกิจการชั่วคราว ในช่วงที่ พล.ต.อ.เสรีพิศุทธ์ เตมียาเวสเป็นผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หลังจากหมดยุคพลตำรวจเอกเสรีพิศุทธ์แล้ว บ่อนประตูน้ำก็กลับมาเปิดปกติ โดยเฉพาะในช่วงการเมืองเปลี่ยนจากพรรคประชาธิปัตย์ทำให้บ่อนประตูน้ำ ที่มีสายสัมพันธ์แกนนำของคนเสื้อแดงหลายคน จากความสัมพันธ์อันดีกับบ่อนประตูน้ำจึงดำรงอยู่ได้เหมือนเดิม

3. บ่อนโชคชัย 4 บ่อนแห่งนี้ เปิดเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2554 โดย “โก๊ลกษณ์” เป็นเจ้าของมี “เจ๊ฮ้าง” อดีตเจ้าของบ่อนพระราม 9 เป็นผู้ร่วมหุ้นโดยโก๊ลกษณ์ เคยประกอบธุรกิจอาบอบนวดมาก่อน ต่อมาเปลี่ยนอาชีพเป็นนายบ่อนในรูปแบบเปิด มีการสถานคาสีโนที่มีมาตรฐานสากลเป็นการพนันแบบเรียลไทม์จึงดึงดูดนักการพนันได้จำนวนมาก

4. บ่อนบางนา ตั้งอยู่บนถนนสุขุมวิท 101/1 เข้าไปในซอยวชิรธรรมสาธิต สามารถเข้าทางซอย 36 หรือซอย 38 ก็ได้ บ่อนนี้เปิดมาเป็นเวลานานกว่า 20 ปี แล้ว เมื่อไปถึงบ่อนจะมีลานจอดเชื่อมระหว่างซอยเมื่อจอดแล้วจะมีคนของบ่อนนำทางไปจะมีด่านตรวจ 2 ชั้นก่อนถึงบ่อนจะต้องเดินผ่านสลัมเข้าไปแล้วมีประตูเหล็กอีกหลายชั้น โดยบ่อนนี้เป็นของนักการเมืองระดับท้องถิ่นโดยมีนักการเมืองใหญ่ให้การคุ้มครอง

5. บ่อนเสี่ยถ่อ ติดถนนพระรามที่ 3 ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทางเข้าติดกับถนนพระรามที่ 3 ทางเข้าซอยโรงสี เข้าซอยประมาณ 100 เมตร การตั้งบ่อนจะเน้นมวลชนคอยเป็นเกราะกำบังตำรวจจู่โจม ด้านหลัง เมื่อเข้าไปลานจอดรถจะมีคนนำทางเดินผ่านสลัมเข้าไปโดยมีกล้องทีวี

วงจรปิด ตรวจสอบตลอดเส้นทางจนถึงประตูเหล็กผ่านเข้าสู่ประตูด้านในอีกหลายชั้น ผ่านโกดังร้างจึงจะเข้าไปถึงบ่อนได้

6. บ่อนตีพจนชาใหญ่ เดิมตั้งอยู่บนถนนเอกมัย เข้าไปในซอย 30 ด้วยวิธีให้เช่าสถานที่สำหรับผู้ที่ไม่มียุทธศาสตร์ในการเล่นการพนัน ลูกค้านำมาขอเช่าโต๊ะในการเล่นการพนันในสถานที่แห่งนี้ได้ในราคาโต๊ะละ 70,000 บาท เปิดได้ 3 ปี ต่อมาบ่อนตีพจน ย้ายไปเปิดถนนพระราม 3 โดยอาศัยบารมีของนักการเมืองใหญ่ ลูกค้าส่วนใหญ่มาจากต่างประเทศ เช่น ฮองกง จีน และมาเก๊า ทำให้มีเงินหมุนเวียนในบ่อนจำนวนมาก

7. บ่อนเจ๊จ้อ ตั้งอยู่บนถนนเจริญกรุงเยื้องซอยเจริญกรุง 46 ปากซอยมีร้านขายยาตั้งอยู่ เข้าไปในซอยประมาณ 150 เมตรด้านซ้ายมือจะเป็นซอยบ่อนเจ๊จ้อ เปิดมาแล้ว 10 ปี จะรับเฉพาะลูกค้าประจำเท่านั้น

8. บ่อนฮ็อตโต้ ตั้งอยู่บนถนนพัฒนาการ ซอยพัฒนาการ 30 ปากซอยมีร้านอาหารบุปผา แล้วเลี้ยวขวาบริเวณแยกตะวันทองเข้าไปจนพบร้านเซเว่นอีเลฟเว่น ส่วนอีกทางหนึ่งเข้าทางด้านซอยพัฒนาการ 22 ปากซอยมีธนาคารกสิกรไทย สาขาคลองตัน เข้ามาจนถึงร้านเซเว่นอีเลฟเว่นเหมือนกัน หลังจากนั้นเลี้ยวเข้าไปผ่านซอยเกษมสันต์ 2 จนถึงสี่แยกบีบีบางจากจึงเลี้ยวซ้ายอีกครั้งเข้าไปประมาณ 100 เมตรจะพบอาคารพาณิชย์ บ่อนนี้เปิดมาแล้ว 3 ปี เมื่อลูกค้าไปถึงจะมีคนของบ่อนมารับรถไปจอดกระจายไปทั่วบริเวณ จากนั้นจะมีพนักงานรับเข้า ไปเล่นในบ่อนการพนัน ภายในบ่อนจะมีโปรโมชั่นต่างๆ ให้แก่ลูกค้าเพื่อชิงรางวัลต่างๆ (รัตพงษ์ สอนสุภาพ, 2555: 43)

หลังจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศกัมพูชาได้มีนโยบายเปิดบ่อนการพนันตามกฎหมายภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดคาสิโนตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา ดังนั้นในสถานการณ์ที่ประเทศไทยห้ามการเปิดบ่อนคาสิโนที่ถูกกฎหมายแต่รัฐบาลของกัมพูชาได้มีนโยบายที่ให้เปิดบ่อนคาสิโนได้ถูกกฎหมาย โดยให้อยู่ห่างจากเมืองหลวงไม่น้อยกว่า 200 กิโลเมตร จึงนำมาสู่การขยายตัวของบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา ในจังหวัดภาคตะวันออกก็ได้เกิดบ่อนคาสิโนขึ้นตามแนวตะเข็บชายแดน ทั้งในจังหวัด สระแก้ว จันทบุรี และตราด อย่างไรก็ตามในการดำเนินธุรกิจบ่อนคาสิโนดังกล่าวก็มีลักษณะเป็นการแสวงหากำไรจากการให้เช่า(Rent Seeking) เนื่องจากเป็นการจำกัดอุปทานเพื่อขยายกำไร ดังนั้นเครือข่ายลงทุนธุรกิจการพนันจึงมีลักษณะของการเข้ามามีบทบาทของชนชั้นนำเป็นสำคัญ ชนชั้นนำที่เข้ามามีบทบาทในบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนดังกล่าวย่อมเป็นเครือข่ายระหว่างประเทศ คือ ระหว่างชนชั้นนำไทย และกัมพูชา

การขยายตัวของการเล่นพนันคาสิโนตามแนวชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเกิดขึ้นใกล้จุดผ่านแดน และจุดผ่อนปรน โดยมีเป้าหมายอำนวยความสะดวกสำหรับนักเล่นพนันชาวไทยโดยเฉพาะ การขยายตัวดังกล่าวในปัจจุบันมี 8 จุดใหญ่ๆ ทั่วประเทศดังนี้ (รัตพงษ์ สอนสุภาพ, 2555:49)

1. บ่อนด้านตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรคลองลึก จังหวัดสระแก้ว
2. บ่อนด้านตรงข้ามจุดผ่อนปรนบ้านแหลม จังหวัดจันทบุรี
3. บ่อนด้านตรงข้ามช่องจอม จังหวัดสุรินทร์
4. บ่อนด้านตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก จังหวัดตราด
5. บ่อนในโครงการแดนสวรรค์ น้ำจืดรีสอร์ท เมืองทุละคม แขวงเวียงจันทน์

6. บ่อนในโครงการโกลเด้นท์ ไทเอนเกิล แอนด์ พาราไดซ์ รีสอร์ท ตรงข้าม อำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

7. บ่อนเมียวดี ริเวอร์ไซด์ รีสอร์ท ด้านตรงข้าม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

8. บ่อนอันดามัน คลับ บนเกาะสน ด้านตรงข้ามจังหวัดระนอง

ส่วนการเล่นพนันคาสีโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจังหวัดในภาค ตะวันออกนั้น เราพบว่ามี การเปิดบ่อนการพนันตามแนวชายแดนไทยกัมพูชาในจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด ดังนี้

จังหวัดสระแก้วจะมีบ่อนการพนันแถบอำเภออรัญประเทศ หรือ บริเวณตลาดโรงเกลือ หรือ ด้านอำเภอปอยเปต ประเทศกัมพูชา จำนวน 9 บ่อน เช่น 1) ฮอลิเดย์ ปอยเปต 2) ฮอลิเดย์ พาเลส 3) แกรนด์ ไดมอนด์ 4) ปอยเปต รีสอร์ท 5) ทropic กาน่า 6) คราวน์ คาสีโน 7) ปรี้นเซท คาสีโน 8) เก็นติ้ง คาสีโน และ 9) สตาร์ เวกส์ ทั้ง 9 บ่อนนี้ตั้งอยู่บ้านปอยเปต อำเภอโอโฉว จังหวัดบันเตียเมียนเจย ห่างจากด่านตรวจคนเข้าเมืองคลองลึกประมาณ 100 เมตร (รัตพงษ์ สอนสุภาพ.2555.51)

จังหวัดจันทบุรีมีบริเวณชายแดนไทยและกัมพูชาจะพบว่ามี การเปิดบ่อนการพนัน 2 จุด คือ บริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องผักกาด และตลาดการค้าบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ บ่อนไพลิน สีซ่า อินเทอร์เน็ตชั้นแนล วิคตอเรีย มงกุฎและดริมเวล ซึ่งตั้งอยู่บริเวณบ้านผักกาด ส่วนบริเวณบ้านแหลม ได้แก่ บ่อนดราگونคลับ เจ้าพระยาคลับ และรีโอคาสีโน

จังหวัดตราด มีบ่อนที่จุดผ่านแดนถาวรที่บ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ โครงการเกาะกง อินเทอร์เน็ตชั้นแนล รีสอร์ท คลับ ตั้งอยู่บ้านจามเยียม อำเภอมณฑลสีมา จังหวัดเกาะกง ตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ห่างจากจุดผ่านแดนถาวรประมาณ 800 เมตร (รัตพงษ์ สอนสุภาพ.2555.52)

ในการเปิดบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนบริเวณชายแดนไทยกัมพูชา ในเขตจังหวัดในภาคตะวันออกถึงแม้จะได้ดำเนินการมาเป็นเวลาระยะหนึ่งแล้วแต่ก็ยังไม่มีการศึกษาประสิทธิภาพจากการเปิดบ่อนชายแดนดังกล่าวในประเด็นที่มีการถกเถียงในวงทางวิชาการ ซึ่ง ผาสุก พงษ์ไพจิตร (ปาถกฐา,2556 และศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน,2555:28) ได้เสนอประเด็นไว้ว่า

1.บ่อนคาสีโนก่อให้เกิดปัญหาโรคติดการพนันและนำผลกระทบมาสู่ครอบครัวหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2.บ่อนคาสีโนสร้างผลกระทบแตกต่างกันตามชนชั้นในสังคมหรือไม่ เช่น คนที่มีฐานะเล่นการพนันเพื่อความบันเทิง แม้จะเสียการพนันก็ไม่ถือว่าเป็นผลกระทบเชิงลบ แต่ถ้าคนยากจนมาเล่นการพนันก็จะเกิดผลกระทบเชิงลบได้ง่าย

3.บ่อนคาสีโนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมโดยผู้เล่นเกิดภาวะหนี้สินจนต้องไปประกอบอาชญากรรมต่างๆเช่น การคอร์รัปชันในหน้าที่การงาน หรือ การลักเล็กขโมยน้อย

4.บ่อนคาสีโน กระทบต่อปัญหาศีลธรรมหรือไม่เนื่องจากบ่อนคาสีโน จะมีผลกระทบทางศีลธรรมได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมมีความเชื่อในศาสนาอยู่ ดังนั้นในกรณีที่คนไม่นับถือศาสนาในใจแล้วการเล่นการพนันก็ไม่มีผลกระทบ

5.สถานที่ตั้งบ่อนคาสีโนในประเทศควรอยู่ในพื้นที่ใดระหว่าง คาสีโนขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ห่างไกลชุมชน คาสีโนที่อยู่ในย่านชุมชน หรือ คาสีโนตู้เกมส์ที่กระจายอยู่ตามชุมชนในเมืองและชนบท

6.การอนุญาตให้ประชาชนเข้าไปเล่นในบ่อนคาสีโนจะต้องมีเงื่อนไขหรือไม่เพื่อเป็นการจัดระเบียบบ่อนคาสีโนให้อยู่เป็นที่เส้นทางโดยไม่เป็นการทำร้ายประชาชนทั่วไป เช่น อายุของผู้เล่น ระดับรายได้ สถานภาพการเป็นคนในประเทศหรือต่างประเทศ ระยะเวลาที่เปิดให้เล่น

ในการนี้ จึงนำศึกษาว่ามีชนชั้นนำกลุ่มใดทั้ง 2 ประเทศเข้ามาลงทุนในบ่อนชายแดนบ้าง ชนชั้นนำแต่ละฝ่ายมีบทบาทอย่างไร และการจัดสรรผลประโยชน์จากบ่อนเป็นอย่างไร อีกทั้งการตั้งบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือกว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ตอบประเด็นทางวิชาการข้างต้นอย่างไรและมีกระบวนการเกิดผลกระทบขึ้นมาได้อย่างไรในบริบทของสังคมไทยในการนี้จึงจำเป็นต้องดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลกระทบดังกล่าวเพื่อให้ได้คำตอบที่สามารถอธิบายได้ในรายละเอียดต่อไป คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาโครงการเรื่อง เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง และผลกระทบของบ่อนคาสีโนตามชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

โครงการศึกษาเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบของบ่อนคาสีโนตามชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นชุดโครงการที่มีวัตถุประสงค์ทั่วไปดังนี้

1. เพื่อศึกษาเครือข่ายทางเศรษฐกิจการเมืองในการดำเนินธุรกิจบ่อนคาสีโนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในชุดโครงการดังกล่าวจะแบ่งออกเป็น 2 โครงการ ได้แก่ เศรษฐศาสตร์การเมืองของเครือข่ายธุรกิจคาสีโนตามชายไทยกัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือและผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษา บ่อนที่จุดผ่อนแดนถาวรบ้านฝักกาดอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ ดังต่อไปนี้

1.โครงการเศรษฐศาสตร์การเมืองของเครือข่ายธุรกิจคาสีโนตามชายไทยกัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1.เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

1.2.เพื่อศึกษากระบวนการบริหารบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด

1.3.เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งผลประโยชน์ในการลงทุนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี และตราด

2.โครงการผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออก : กรณีศึกษา บ่อนที่จุดผ่อนแดนถาวรบ้านฝักกาดอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

2.1. เพื่อศึกษากระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนของชุมชนในจังหวัดจันทบุรี

2.2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาดที่มีต่อชุมชนในจังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในการศึกษาวิจัยนั้นคณะผู้วิจัย ได้จำแนกขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนเพื่อให้การศึกษาดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

1.โครงการเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง

1.1. ขอบเขตด้านกรอบเวลาของการศึกษาจะศึกษาจากประสบการณ์ของผู้ลงทุนและชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออกตั้งแต่ปี พ.ศ.2541จนถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2556)

1.2. ขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาเครือข่ายชนชั้นนำในโครงการนี้จะพิจารณาพื้นที่ในเขตภาคตะวันออก โดยเน้นที่จังหวัดจันทบุรีและพื้นที่ชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตที่ติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด เนื่องจากเครือข่ายชนชั้นนำดังกล่าว มีความซับซ้อนและเป็นเรื่องที่อ่อนไหว (Sensitive Topic) ดังนั้นการวิจัยจึงจะจำกัดในพื้นที่ที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

2.โครงการผลกระทบของบ่อนคาสีโนตามชายแดนไทย-กัมพูชา

2.1.ขอบเขตของเนื้อหาในการวิเคราะห์ผลกระทบของบ่อนคาสีโนในที่นี้ จำเป็นต้องกำหนดขอบเขตของผลกระทบให้ชัดเจน เนื่องจากแนวคิดเรื่องผลกระทบนั้นมีขอบเขตกว้างขวาง ซึ่งหมายถึงผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามที่ แสง รัตนะมงคลมาส (2543) ได้แบ่งผลกระทบออก ดังนี้

2.1.1 การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา (Content of impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสังคม ด้านการเมือง ด้านการบริหาร ด้านสิ่งแวดล้อมและกายภาพ เช่น ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสร้างเขื่อนทำให้คนเป็นโรคพยาธิ ซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้น หรือผลกระทบจากการดำเนินนโยบายโครงการ คจก. ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและทหารมากขึ้นหรือ ผลกระทบจากโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติบนบกตัดผ่านพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงการย้ายที่อยู่ เปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้น

2.1.2 การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Reality) เราอาจแบ่งได้เป็น 2ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย (Objective impact) ซึ่งได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคน เช่น การดำเนินนโยบายคุมกำเนิด จะทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุสูงขึ้น ไม่ว่าใครจะรับรู้หรือไม่เช่นนี้ก็จะเกิดขึ้นประเภทหนึ่งคือผลกระทบเชิงอัตวิสัย(Subjective impact) ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคนเช่น การดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของโสเภณี ทำให้คนไทยเป็นอันมากรู้สึกอับอายต่างชาติ

2.1.3 การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ (Indirect Impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) และผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

2.1.4 การแบ่งตามแง่มุมของคุณค่าของผลกระทบ (Value of impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบในเชิงบวก (Positive impact) หมายถึง ผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (Negative impact) ได้แก่ ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา

2.1.5 การแบ่งผลกระทบตามช่วงเวลา (Time of impact) ที่เกิดขึ้นจะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผลกระทบในระยะสั้น (Short run impact) ส่วนอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคต (Future run impact) หรือผลกระทบในระยะยาว (Long run impact)

2.1.6 การแบ่งผลกระทบตามขอบเขตที่เกิดขึ้น (Scope of impact) สามารถแบ่งออกได้เป็นผลกระทบที่มีผลในวงกว้างและผลกระทบที่มีผลในวงแคบ

ในการวิจัยโครงการนี้จะจำกัดขอบเขตของผลกระทบในแง่ที่เป็นเนื้อหาทางด้านทางเศรษฐกิจ และด้านสังคม โดยครอบคลุมทั้งผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ และรวมถึงผลกระทบทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ในการพิจารณาหน่วยในการวิเคราะห์ (Object unit of analysis) จะให้ความสำคัญต่อหน่วยการวิเคราะห์ 3 ระดับด้วยกัน

1. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบ่อน ในฐานะเป็นหน่วยระดับองค์กร เช่น บ่อนคาสีโนที่เปิดใหม่หรือบ่อนการพนันที่มีอยู่เดิม
2. ผลกระทบที่เกิดกับผู้เล่นในฐานะระดับปัจเจกชน
3. ผลกระทบต่อชุมชนชายแดนในฐานะหน่วยระดับชุมชน

2.2. ขอบเขตในด้านพื้นที่การศึกษา จะเลือกศึกษาบ่อนคาสีโนในเขตจุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาด โดยเชื่อมกับพื้นที่ชายแดนของตำบลคลองใหญ่และในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีผู้เล่นการพนันบ่อนคาสีโนเป็นส่วนใหญ่ และมีบ่อนการพนันก่อนที่จะเปิดบ่อนคาสีโนชายแดน ไทย-กัมพูชา ในปีพ.ศ.2541

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อดำเนินการวิจัยครบทั้ง 2 โครงการ คณะผู้วิจัยคาดว่า ผลวิจัยเรื่องเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง และผลกระทบของบ่อนคาสีโนตามชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออก จะเป็นฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายเกี่ยวกับการเปิดบ่อนตามกฎหมายในประเทศไทย อีกทั้งคาดว่าผลการศึกษาที่ปรากฏในรายงานวิจัยชุดนี้จะเป็นข้อมูลในการกำหนดมาตรการสำหรับการจัดการปัญหาบ่อนการพนันในบริบทของชายแดนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ประสพการณ์จากการเปิดบ่อนธุรกิจคาสีโนตามแนวชายแดนจะเป็นข้อมูลเทียบเคียงในการพิจารณาเรื่องการอนุญาตการเปิดบ่อนในประเทศไทย

บทที่ 2

การสำรวจองค์ความรู้

การสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาจะใช้วิธีวิเคราะห์แนวเศรษฐศาสตร์การเมืองโดยใช้แนวคิดทฤษฎีดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสะสมทุนเบื้องต้น
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ชายแดน
- 2.6 เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย
- 2.8 นิยามศัพท์การวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสังคมเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง

2.1.1 ความหมายของเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

“เครือข่ายทางสังคม” หรือ “Social Network” มีความหมายที่หลากหลายซึ่งผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมและนำเสนอโดยสังเขป ดังนี้

The SAGE Dictionary of Sociology (2006: 239) ให้นิยามว่า เครือข่ายทางสังคม คือ แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship) ของปัจเจกชน (Individual) ซึ่งนักสังคมวิทยาถือว่าเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการศึกษาและใช้วิธีศึกษาโดยการสังเกต (Observation) ก่อนที่จะเขียนออกมาเป็นแผนที่ปฏิสัมพันธ์ (Interaction Mapping)

Encyclopedia of Sociology (Volume 4: S-Z Index) (1992: 1887) ให้นิยามของ เครือข่ายทางสังคมว่า หมายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงแบบแผนการจัดเรียงความสัมพันธ์ (Patterned Arrays of Relationship) ระหว่างปัจเจกชนที่ร่วมกระทำการในสังคม

Alter และ Hage (1993 อ้างถึงในนฤมล นิราทร, 2543: 6) กล่าวว่า เครือข่ายทางสังคมคือ แบบแผนทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว และการร่วมกันทำงานเครือข่ายประกอบด้วยองค์กรจำนวนหนึ่งซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอนหรือไม่ก็ได้และองค์กรเหล่านี้มีฐานะเท่าเทียมกัน

Jeremy Boissevain (1974: 22) ให้นิยามของ เครือข่ายทางสังคม ว่าหมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลโดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

พิมพัลย์ ปรีดาสวัสดิ์และวาทีณี บุญชะลิกษ์ (2531) อธิบายว่า เครือข่ายทางสังคมหมายถึงสายใยของความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ อีก

หลายๆ คน เครือข่ายสังคมในที่นี้จึงเปรียบเสมือนกรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษาหาความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสังคม อันนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) องค์กรทางสังคม (Social Organization) และโครงสร้างสังคม (Social Structure) รวมทั้งลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว สามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเหล่านี้ได้ และนอกจากนี้เครือข่ายทางสังคมของบุคคลหนึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งหมดที่บุคคลนั้นมีอยู่ในสังคมนับตั้งแต่ความสัมพันธ์ในครอบครัว ระหว่างญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น

พิมพัลย์ และวาทีนี ยังอธิบายเพิ่มเติมอีกว่า หากมองเครือข่ายทางสังคมให้เป็นรูปธรรมขึ้น โดยสมมติจุดศูนย์กลางแทนบุคคลคนหนึ่งและจุดต่าง ๆ แทนบุคคลอื่น ๆ รอบข้างที่บุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ด้วย ส่วนเส้นโยงระหว่างจุดนั้นแทนความสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลมีต่อกัน พื้นฐานของความสัมพันธ์ทางสังคมที่สำคัญ คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งยังต้องมียอดประกอบอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ข้อมูล เครื่องใช้ไม้สอย อาหาร การบริการระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ดังนั้น เครือข่ายสังคมของบุคคลหนึ่ง ๆ จึงเปรียบเสมือนสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ก็เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมทางสังคมของบุคคลอื่น ๆ ในเครือข่ายทางสังคม ซึ่งสามารถมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้อื่นด้วยเช่นกัน

อคิน ระพีพัฒน์ (2544) กล่าวว่า สังคมที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายจะคล้ายใยแมงมุม บุคคลคือจุดที่เส้นใยของเครือข่ายมาพบกัน กล่าวง่าย ๆ คือ บุคคลหนึ่งย่อมมีความสัมพันธ์กับคนอื่นเป็นจำนวนมากในหลายรูปลักษณะและสถานการณ์ โดยมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นในการศึกษาประการหนึ่งว่า บุคคลที่มีเส้นใยความสัมพันธ์ที่กว้างขวางทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน ย่อมมีความสำคัญในสังคมและการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านมากกว่าคนอื่น ๆ ที่มีเส้นสายความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับคนอื่นจำนวนน้อย บุคคลที่เป็นจุดรวมของสายสัมพันธ์จำนวนมากนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดรวม (Node) ของความสัมพันธ์ในท้องที่หรือชุมชนนั้น ๆ

ผู้ให้ความหมาย	ความหมาย
The SAGE Dictionary of Sociology (2006:239)	แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกชน
Encyclopedia of Sociology (Volume 4: S-Z Index) (1992: 1887)	ปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการจัดเรียงความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชน
Alter และ Hage (1993 อ้างถึงในนฤมล นิราทร, 2543: 6)	แบบแผนทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร อาจมีอาณาเขตที่แน่นอนหรือไม่ก็ได้แต่ต้องฐานะเท่าเทียมกัน
พิมพัลย์ ปรีดาสวัสดิ์และวาทีนี บุญชะลิกษ์ (2531)	สายใยของความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ อีกหลาย ๆ คน อีกทั้งเป็นกรอบที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสังคม
อคิน ระพีพัฒน์ (2544)	สังคมที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายจะคล้ายใยแมงมุมบุคคลหนึ่งย่อมมีความสัมพันธ์กับคนอื่นเป็นจำนวนมากในหลายรูปลักษณะและสถานการณ์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่กว้างขวางทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน

ตารางที่ 2.1. ผู้ให้ความหมายและความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าเครือข่ายทางสังคม คือ แบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีการเชื่อมโยง เชื่อมร้อยระหว่างบุคคลกับหลาย ๆ บุคคลด้วยกัน ซึ่งมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคลที่ดำรงอยู่ในสังคม เป็นต้น

2.1.2 ฐานคิดของเครือข่ายทางสังคม

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis) ในงานวิจัยครั้งนี้ จะมองว่าเป็นมุมมองหรือกระบวนการทัศน์ในการศึกษาชีวิตทางสังคม ดังนั้นจะพบว่านักวิชาการส่วนใหญ่ มักจะเสนอว่า แนวคิดเครือข่ายทางสังคมนั้น ไม่ใช่ทฤษฎีที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม หากแต่มีฐานะเป็นเครื่องมือ (Tool) ที่ใช้ในการรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น ทั้งศึกษาโครงสร้างทางสังคม เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ต่อไป (Kees knipscheer and Toni Antonucci, 1990)

นอกจากนี้ เวสเซอร์แมนและกาลัสกีวิช (Wesserman and Galaskiewicz, 1994) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่าการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเป็นเสมือนสะพานที่เชื่อมช่องว่างระหว่างระดับจุลภาค (micro – order) กับระดับมหภาค (macro – order) ในการวิเคราะห์ทางสังคมด้วยเหตุผล 2 ประการคือ

ประการแรก ในระดับจุลภาค การวิเคราะห์เครือข่ายจะศึกษาตั้งแต่กลุ่มที่มีจำนวนสองคน (Dyads) กลุ่มที่มีจำนวนสามคน (Triads) กลุ่มย่อยที่มีขนาดเล็กอื่น ๆ เป็นต้น โครงสร้างของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะมีเครือข่ายที่มีลักษณะเฉพาะในตัวเอง ส่วนการศึกษาในระดับมหภาค จะวิเคราะห์ลักษณะของเครือข่ายของตำแหน่งเชิงโครงสร้างต่าง ๆ และองค์ประกอบของเครือข่าย เช่น ศึกษาว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายความสัมพันธ์ของตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์กรทางสังคมหนึ่ง ๆ จะก่อให้เกิดผลต่อองค์กรนั้นหรือ สถาบันนั้นอย่างไร รวมทั้งกระทบต่อความสัมพันธ์ในระดับจุลภาคที่อยู่ในองค์กรนั้นอย่างไร

ประการที่สอง การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ช่วยให้นักวิจัยให้ความสนใจกับการกระทำทางสังคมหรือ พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลภายในบริบทของลักษณะเชิงโครงสร้างที่ใหญ่กว่า ผู้กระทำทางสังคมอาจจะถูกมองทั้งในฐานะผู้มีบทบาทตั้งรับ (Passive Player) ที่ถูกกำหนดโดยโครงสร้างทางสังคม หรือในฐานะผู้สรรสร้าง (Network Entrepreneur) ที่ใช้ตำแหน่งทางเครือข่ายของพวกเขา เพื่อให้บรรลุผลประโยชน์ตามที่พวกเขาคาดหวัง หรือกลุ่มและสถาบันต่าง ๆ บางครั้งก็ถูกอธิบายว่า เป็นเหยื่อของเครือข่ายต่าง ๆ ที่ดำเนินการภายในกลุ่มและสถาบันเหล่านั้น ขณะเดียวกันกลุ่มหรือสถาบันเหล่านี้ก็อาจอาศัยเงื่อนไขเชิงโครงสร้างเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์ของกลุ่มหรือสถาบันได้เช่นกัน

จากการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเครือข่ายทางสังคม ผู้วิจัยพบว่ามีฐานคิด (Assumption) ที่สำคัญของการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม คือ (Alexandra Morin and Barry Wellman, 2010; Mark S.Mizruchi, 2007)

1. แนวการศึกษาเครือข่ายทางสังคมถือว่าการวิเคราะห์ชีวิตทางสังคมที่ให้ความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจก กลุ่มหรือองค์กรมากกว่าการวิเคราะห์ถึงคุณสมบัติภายใน (Relation not Attributes) ฐานคิดนี้หมายความว่า การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในทางสังคมนั้น มี

ความสำคัญมากกว่าการวิเคราะห์ถึงคุณสมบัติภายในของปัจเจก กลุ่มหรือองค์กร อาทิเช่นการวิเคราะห์นิสัยใจคอของคนใดคนหนึ่งมีความสำคัญน้อยกว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนนั้นกับคนอื่น เป็นต้น จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายทางสังคม เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ทางสังคม ในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชน ไปจนถึงระดับประเทศ เช่น ความเป็นเพื่อน ความเป็นญาติ การมีผลประโยชน์ร่วมกันหรือการมีความเชื่ออย่างเดียวกัน เป็นต้น

2. เครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วยหน่วยทางสังคม (Social Entities) และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยทางสังคม ซึ่งไม่ใช่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะที่แต่ละหน่วยทางสังคมมีลักษณะเดียวกัน (Network not Group) ดังนั้น เครือข่ายทางสังคมจึงประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ หน่วยทางสังคม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นปัจเจกชน กลุ่ม หรือองค์กร ซึ่งในที่นี้อาจจะใช้ศัพท์ทางเครือข่ายคือ Actor/Node/Point/Agent ส่วนประกอบที่ 2 คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยทางสังคม (Tie/Link/Edge/Line/Arc)

3. เครือข่ายทางสังคมเกิดขึ้นจากเงื่อนไขที่ว่า หน่วยทางสังคมจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มิใช่เป็นหน่วยอิสระที่ไม่ต้องขึ้นต่อใคร ดังนั้น หน่วยทางสังคมจึงต้องมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรทั้งทางด้านวัตถุและมีชีวิตอยู่ระหว่างกัน เช่น ข้าวของ เงินทอง การให้เพียงตำแหน่งหรือบทบาท การให้ความบันเทิง เป็นต้น เวสเซอร์แมนและกาลัสกีวิช (Wesserman and Galaskiewicz, 1994) ได้เสนอฐานคิดของแนวคิดเครือข่ายทางสังคมในประเด็นนี้ว่า ในการอธิบายเกี่ยวกับผู้กระทำทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม และโครงสร้างทางสังคมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

- ผู้กระทำและการกระทำต่าง ๆ ของพวกเขาจะถูกมองในฐานะของหน่วยที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน แทนที่จะเป็นหน่วยที่อิสระในตนเอง

- ความเชื่อมโยงระหว่างผู้กระทำจะผ่านเคลื่อนย้าย Flow ของทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ เงิน หรือสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ข้อมูล การสนับสนุนทางการเมือง มิตรภาพและการนับถือ

4. การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ต้องเป็นการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในบริบททางสังคม (Relational Context) ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเสมอ ตัวอย่างเช่น ในการวิเคราะห์ความรักระหว่าง โรมิโอและจูเลียส ในนวนิยายของเชค เสปียร์ จะต้องคำนึงถึงความรักทั้งสองภายใต้ความขัดแย้งระหว่างตระกูลคาปูเลต (Capuletes) และตระกูลมอนตาเก (Montaque) เป็นต้น

5. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยทางสังคม ในรูปของเครือข่ายจะพัฒนาขึ้นมาเป็นแบบแผนในเชิงโครงสร้างเปรียบดังเช่น การก่ออิฐบล็อกจนปรากฏออกมาเป็นบ้าน โครงสร้างของเครือข่ายจะมีคุณสมบัติทั้งที่เป็นตัวจำกัด (Constraint) และเปิดโอกาส (Opportunity) ต่อพฤติกรรมทางสังคมและผลลัพธ์ที่ตามมา

จากฐานคิดของการศึกษาเครือข่ายทางสังคมจึงนำมาสู่หลักการวิเคราะห์ตามแนวเครือข่ายดังกล่าวซึ่ง โบเชแวง ได้อธิบายถึงตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Multiplexity)

ข่ายสังคมประกอบด้วยบุคคลศูนย์กลางและบุคคลอื่นที่เรารู้จัก และมีความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในแง่ของบทบาท ซึ่งแต่ละคนก็จะมีบทบาทที่แตกต่างกันไป โดยในการมีบทบาทแต่ละอย่างทำให้เขาได้พบปะและรู้จักกับบุคคลอื่นที่มีบทบาทอย่างเดียวกัน ขณะเดียวกันในบางโอกาสเขาก็ได้พบปะกับบุคคลเดียวกันนั้นในบทบาทอื่น ๆ อีก

การที่บุคคลสองคนมีความสัมพันธ์กันเพียงบทบาทเดียว เรียกว่า ความสัมพันธ์เชิงเดี่ยว (Uniplex or Single-standardized) ส่วนการที่บุคคลสองคนมีความสัมพันธ์กันในหลาย ๆ บทบาท เรียกว่ามีความสัมพันธ์เชิงซ้อน (Multiplex or Multi-standardized)

ในทางมานุษยวิทยาสังคมมีข้อสมมติฐานข้อหนึ่งว่า บทบาทหลาย ๆ อย่างที่แต่ละคนมีนั้น มีผลกระทบต่อกันและกัน เพราะในแต่ละบทบาทต่างก็มีปทัสถาน และความคาดหวังทางสังคมที่ชี้นำแนวทางพฤติกรรม

2. สิ่งที่มีการแลกเปลี่ยน (Transactional Content)

สิ่งแลกเปลี่ยนในที่นี้ หมายถึง สิ่งของ หรือ น้ำใจ ที่มีการแลกเปลี่ยนระหว่างคนสองคนในการแสดงบทบาทแต่ละอย่างหรือในแต่ละสถานการณ์ สิ่งที่แลกเปลี่ยนกันนี้ไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับปทัสถานสังคมที่มีอยู่ในแต่ละบทบาท ยังขึ้นอยู่กับบุคคลที่แสดงบทบาทนั้นจะตัดสินใจมีพฤติกรรมอย่างไร สิ่งที่มีการแลกเปลี่ยนที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของข่ายสังคมทางด้านเนื้อหาและปริมาณ ได้แก่ การทักทาย การสนทนา การเยื้อมเยื้อน การช่วยเหลือด้านการงาน การให้บริการส่วนตัว การช่วยเหลือทางการเงิน ฯลฯ ตัวแปรเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เข้าใจว่า บุคคลหนึ่งให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่งอย่างไร แต่ยังช่วยให้เห็นว่า เขาได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอะไรบ้างจากความสัมพันธ์ดังกล่าว

3. ลักษณะของการให้และการรับ (Directional Flow)

การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลสองคน อาจมีทั้งการให้และการรับที่สมดุล หรือมีความมากน้อยกว่าในการให้หรือรับ ลักษณะการให้และรับดังกล่าว เป็นดัชนีหนึ่งในการแสดงถึงสถานภาพของคนให้-คนรับ และแสดงให้เห็นถึงว่า บุคคลนั้นให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่งมากน้อยเพียงใด หากมีการให้และรับที่เท่าเทียมกัน ก็แสดงว่า บุคคลทั้งสองมีความสัมพันธ์ในอำนาจและเกียรติภูมิในระดับที่เท่าเทียมกัน หากการให้มากกว่า แสดงว่า ผู้ให้มีฐานะทางสังคมและอำนาจเหนือกว่าผู้รับ ทั้งนี้ในระบบอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์ เป็นผู้ให้ประโยชน์และความช่วยเหลือต่าง ๆ มากกว่าที่จะได้รับการบริการจากผู้ใต้อุปถัมภ์ ลักษณะของการให้และรับจึงเป็นเครื่องชี้อย่างหนึ่งถึงคุณภาพของความสัมพันธ์นั้น

4. ความถี่และระยะเวลาที่ได้มีความสัมพันธ์กัน (Frequency and Duration of interaction)

ข่ายสังคมของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะมีการรู้จักคนใหม่เพิ่มขึ้น ขณะที่ความสัมพันธ์ที่มีต่อคนที่รู้จักมานานอาจจะค่อย ๆ เสื่อมไป ในที่นี้ในเรื่องของเวลาอาจใช้ความถี่ของการติดต่อสัมพันธ์กันมาวัดในแง่ของช่วงเวลาของการพบปะกันแต่ละครั้ง และระยะเวลาที่ได้รู้จักกันก็อาจนำมาพิจารณาว่ามีการรู้จักกันมานานเท่าไรแล้ว ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดถึงระดับของความสัมพันธ์อีกแง่มุมหนึ่งได้

นฤมล นิราทร (2543: 18-21) ได้จำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคม ตามมิติ 4 มิติ ดังนี้

1. จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ
2. จำแนกตามกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม
3. จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายสารวัตรนักเรียน
4. จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ ทำให้เกิดเครือข่ายใน 2 ลักษณะ คือ เครือข่ายตามแนวตั้ง คือ
 - 4.1. เครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน และ
 - 4.2. เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายเท่าเทียมกัน

2.1.3 รูปแบบของเครือข่ายทางสังคม

รูปแบบเครือข่ายทางสังคมแบ่งขอบเขตได้หลายรูปแบบ คือ

1. การแบ่งรูปแบบเครือข่ายทางสังคมตามขนาดของเครือข่าย เราสามารถมีรูปแบบของเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายรวม (Total Network) และเครือข่ายย่อย (Partial Network) โดยเครือข่ายรวมเปรียบเสมือนสังคมใหญ่ และเครือข่ายย่อยเปรียบเสมือนระบบย่อยในสังคมใหญ่ ๆ นั้น
2. การแบ่งรูปแบบเครือข่ายทางสังคมตามลักษณะความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เราสามารถมีรูปแบบของเครือข่าย โดยแบ่งเป็นเครือข่ายตรง (The First Order Network or Direct Network) และเครือข่ายอ้อม (The Second Order network Or Indirect Network) เครือข่ายตรงเป็นการติดต่อโดยตรงของบุคคลที่มีต่อผู้อื่นและมีการติดต่ออย่างสม่ำเสมอและเครือข่ายอ้อมเป็นการติดต่อโดยทางอ้อม ซึ่งบุคคลที่เป็นศูนย์กลางจะรู้จักกับบุคคลอื่น ๆ โดยตรงซึ่งเครือข่ายทางสังคมนั้น จะสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชี้ให้เห็นปัจจัยเกื้อหนุนได้อย่างชัดเจน
3. การแบ่งรูปแบบเครือข่ายทางสังคมตามแนวความคิดของ Alvin A. Wolfe (1970) ได้แบ่งเครือข่ายสังคมออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ ตามพื้นฐานลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
 - 3.1. เครือข่ายที่ไม่มีข้อจำกัด (Unlimited Network) ซึ่งได้แก่ เครือข่ายที่เกิดจากบุคคลหนึ่งเป็นจุดศูนย์กลางแล้วนับรวมตั้งแต่บุคคลแรกซึ่งบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ อันสามารถเพิ่มจำนวนขึ้นได้โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในระดับไหน
 - 3.2. เครือข่ายที่มีข้อจำกัด (Limited Network) ซึ่งเป็นการระบุเครือข่ายโดยการตั้งกฎเกณฑ์บางอย่างขึ้นมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังนี้ คือ

ก. เครือข่ายส่วนตัวบุคคล

ข. ประเภทบุคคล (เช่น ญาติ เพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมงาน)

ค. กิจกรรม หรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์

ง. บทบาทและหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

จ. เนื้อหาของการแลกเปลี่ยนนั้นเป็นไปในทางเศรษฐกิจหรือทาง

การเมือง

4. การแบ่งรูปแบบเครือข่ายทางสังคมตามแนวความคิดของ John A. Barnes

Barnes (1968) นักมานุษยวิทยาได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเครือข่ายว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมก่อให้เกิดเครือข่ายรวม (Total Network) ซึ่งเครือข่ายย่อยก็คือ ความสัมพันธ์ส่วนหนึ่งในหลาย ๆ ส่วนของเครือข่ายรวม โดยที่เครือข่ายย่อยนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักเกณฑ์เดียวกันกับเครือข่ายรวม หลักเกณฑ์นี้อาจตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ เครือญาติ การเมือง หรือระบบย่อยอื่น ๆ ของสังคม Barnes มองว่า เครือข่ายรวมเปรียบเสมือนกับระบบสังคมใหญ่และเครือข่ายย่อยเปรียบเสมือนกับระบบย่อย นอกจากนั้น Barnes ยังได้เสนอความเห็นอีกว่าเครือข่ายตรง (The First Order Network หรือ Direct network) หมายถึง การติดต่อโดยตรงของปัจเจกบุคคลที่มีกับผู้อื่น อันได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และผู้ร่วมงาน ซึ่งบุคคลเหล่านี้มักจะมีการติดต่อซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ

เครือข่ายอ้อม (The Second Order Network หรือ Indirect Network) หมายถึง การเกี่ยวข้องติดต่อกันของปัจเจกบุคคลอื่นโดยทางอ้อม กล่าวคือ คนที่เป็นจุดศูนย์กลางอาจไม่รู้จักบุคคลอื่น ๆ โดยตรง หากแต่สามารถติดต่อผ่านสมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายตรงของตนเองได้ อย่างไรก็ตามโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ภายในเครือข่ายตรงนั้นก็จะมีความเชื่อมของเครือข่ายหลาย ๆ เครือข่าย

5. การแบ่งรูปแบบเครือข่ายทางสังคมตามแนวความคิดของ Adrian C. Mayer

Mayer (1966) ได้นำแนวความคิดของ Radcliff Brown (1965) มาผสมผสานกับแนวความคิดของ Barnes (1968) โดย Mayer ได้ตั้งเกณฑ์ไว้ว่าในการศึกษาเครือข่ายสังคมนั้น จะต้องกำหนดตัวบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางก่อน ซึ่งเครือข่ายที่เกิดขึ้นตามลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลนั้นกับบุคคลอื่น ๆ 2 ประเภท

5.1. เครือข่ายตามการแยกประเภทของบุคคลหรือกลุ่มคนที่บุคคลซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางมีความสัมพันธ์ด้วย เป็นการระบุขอบเขตของเครือข่ายสังคมที่จะศึกษาตามลักษณะการแยกประเภทคนหรือกลุ่มคน (Classificatory Set)

5.2. เครือข่ายที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการติดต่อสื่อสาร การให้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนสิ่งของ เครื่องใช้ ไม้สอย หรืออาหาร ฯลฯ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ข้างตัวบุคคลที่ได้รับการกำหนดให้เป็นจุดศูนย์กลางและระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่ตัวบุคคลซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางมีความสัมพันธ์ด้วย

จากแนวความคิดดังกล่าวนี้ Mayer ได้สร้างกรอบแนวความคิดขึ้น เพื่ออธิบายถึงขอบเขตในการศึกษาเครือข่ายสังคมให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มความสัมพันธ์ที่มีขอบเขต (bounded) และไม่มีขอบเขต (Unbounded) ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเครือข่ายตามลักษณะการแยกประเภทคนหรือกลุ่มคน หรือเป็นการศึกษาเครือข่ายตามลักษณะการปฏิสัมพันธ์ก็ตาม โดยความสัมพันธ์ที่มีขอบเขตนั้น หมายถึง เครือข่ายที่ระบุขอบเขตที่แน่นอนของการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตัวบุคคลซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางกับบุคคลที่อยู่รอบ ๆ ข้าง เช่น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะภายใน

ครอบครัว หรือ เฉพาะกลุ่มเครือญาติ ส่วนความสัมพันธ์ที่ไม่มีขอบเขตนั้น หมายถึง เครือข่ายที่ไม่จำกัดในเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างตัวบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางกับบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้าง

อย่างไรก็ตาม Barnes ก็ได้ลำดับแนวคิดของตนเองขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยได้นำเอาแนวความคิดของ Mayer บางส่วนมาใช้สร้างเป็นกรอบแนวความคิดของตน และมุ่งให้ความสำคัญไปที่เครือข่ายย่อย โดยเน้นว่าเครือข่ายสังคมนั้น ๆ จริงแล้ว หมายถึง เครือข่ายย่อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายรวม นอกจากนี้ Barnes ยังเห็นว่า เครือข่ายสังคมโดยทั่วไปแล้วไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายสังคมใดก็ตาม จะประกอบไปด้วยลักษณะหลาย ๆ อย่างรวมกัน คือ เป็นเครือข่ายที่มีการกำหนดขอบเขตและไม่มีการกำหนดขอบเขตเป็นทั้งเครือข่ายที่สามารถนับจำนวนคนที่อยู่ในเครือข่ายได้และนับจำนวนไม่ได้และเป็นเครือข่ายย่อยและเครือข่ายรวม

6. แบ่งตามรูปแบบเครือข่ายทางสังคมแนวความคิดของ Jeremy Boissevain (1974)

แนวความคิดของ Boissevain, 1974 (อ้างใน พิมพ์วิทย์ ปรีดาสวัสดิ์และ วาทีณี บุญชะลิกษ์, 2533: 355) เสนอว่าในการศึกษาเครือข่ายของบุคคลต้องเริ่มที่บุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางและต้องกำหนดลงไปว่าเครือข่ายที่ตนจะศึกษานั้นมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด พร้อมกับต้องตั้งข้อสังเกตประเภทของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งบุคคลตรงจุดศูนย์กลางมีความสัมพันธ์ด้วยโดยอาศัยระยะห่างทางสังคม (Social Distance) เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง Boissevain ให้แนวคิดที่ว่าเครือข่ายบุคคลควรประกอบด้วยปริมาณที่น้อยอย่างน้อย 3 ปริมาณ ดังต่อไปนี้

6.1. ปริมาณแรกควรประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ที่ใกล้ชิดกับบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางมากที่สุด อันได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นเครือข่ายใกล้ชิด (Intimate Network)

6.2. ปริมาณที่สอง ได้แก่ เครือข่ายรอง (Effective Network) ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลต่างๆ ที่บุคคลซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางรู้จักคุ้นเคยน้อยกว่ากลุ่มแรก กลุ่มนี้ มักได้แก่ญาติพี่น้องที่ห่าง ๆ ออกไป เพื่อนฝูงและคนที่รู้จักคุ้นเคยอื่น ๆ

6.3. ส่วนปริมาณที่สาม ได้แก่ กลุ่มบุคคลซึ่งบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางไม่รู้จักโดยตรง แต่สามารถติดต่อสัมพันธ์ด้วยได้ถ้าต้องการโดยผ่านเครือข่ายใกล้ชิดอีกทีหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าเครือข่ายขยาย (Extended Network)

การแบ่งปริมาณของเครือข่ายบุคคล ซึ่งเสนอโดยโบเซแวงนี้ต้องอยู่พื้นฐานของการใช้ระดับความผูกพันและภาระหน้าที่ที่มีต่อกันและกันเป็นหลักเป็นแนวความคิดที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์พื้นฐานของพฤติกรรมของบุคคลภายใต้ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันได้และทำให้ทราบถึงความแน่นแฟ้นของความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างบุคคลศูนย์กลางกับคนในปริมาณต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แนวความคิดนี้ยังทำให้เห็นภาพของการติดต่อไม่ชัดว่าคนในปริมาณต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะใด

7. Martin Kilduff และ Wenpin Tsai (2003: 4-8) ได้แบ่งรูปแบบของเครือข่ายตามระดับของการศึกษาวิเคราะห์เครือข่าย ได้เป็น 4 ประเภท คือ

7.1. เครือข่ายระดับปัจเจกบุคคล (Individual Level Network)

7.2. เครือข่ายระดับหน่วยธุรกิจ (Business Unit Level Network)

7.3. เครือข่ายระดับองค์กร (Organization Level Network) และ

7.4. เครือข่ายระดับอื่น ๆ (Other Level Network)

อย่างไรก็ตามแม้มิติของการจำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคมดังกล่าว จะค่อนข้างชัดเจนสามารถจำแนกประเภทได้ แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่าบางเครือข่ายอาจมีลักษณะทับซ้อนกันอยู่ในแต่ละมิติ เช่น เครือข่ายแรงงานมีลักษณะเป็นทั้งเครือข่ายด้านแรงงาน และเป็นเครือข่ายระดับประเทศด้วย

2.1.4 การวิเคราะห์เครือข่ายแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง

การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเพื่อนำมาศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง เราพบว่า การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและเศรษฐศาสตร์ทางสังคมเป็นแนววิเคราะห์ที่สามารถเข้ากันได้ คือ ในขณะที่การวิเคราะห์เครือข่ายเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ส่วนการวิเคราะห์แนวเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้นเน้นการศึกษาของความผูกพันของกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบของสารบัญญัติการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะเน้นทางสถาบันของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ดังนั้นปัญหาที่แนวการวิเคราะห์ทั้งสองในอดีตนั้นยังไม่ได้มีการใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์สังคมก็เนื่องมาจากการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมมักให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ในระดับจุลภาค (Micro Level) แต่การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้นจะเน้นในระดับมหภาค (Macro Level) ลักษณะเช่นนี้มีผลทำให้การศึกษาในแต่ละแนวขาดโอกาสที่จะเติมเต็มความสมบูรณ์ในการวิเคราะห์แนวการศึกษาของตัวเอง ทางออกในการที่จะบูรณาการการวิเคราะห์ทั้งสองแนวเข้าด้วยกันนั้นต้องให้ความสำคัญต่อการศึกษาโครงสร้างอำนาจ (Power Structures) การศึกษาดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นมาจากทฤษฎีว่าด้วยรัฐของสำนักมาร์กซิส หลังจากนั้นก็จะใช้แนวคิดการวิเคราะห์เครือข่ายสังคมมาชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบรรษัทธุรกิจกับรัฐโดยอาศัยการเชื่อมร้อยเป็นเครือข่าย (Interlocking) (Mizruchi, 2007 :p1-3) ตัวอย่างของการวิเคราะห์โดยการบูรณาการระหว่างการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและการวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองได้แก่ งานของ Domhoff (G. William Domhoff) บูรณาการระหว่างแนวการวิเคราะห์ทั้งสองโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ ระบุนำอำนาจอยู่ที่ใครในสังคมว่ามีอยู่ 4 วิธี คือ

1. วิธีการระบุถึงอำนาจโดยพิจารณาจากตำแหน่ง (Positional Technique) มีฐานการวิเคราะห์อยู่ที่ว่า ผู้มีตำแหน่งสำคัญ ๆ ในองค์กรย่อมเป็นผู้มีอำนาจควบคุมทรัพยากรและการตัดสินใจของชุมชน ดังนั้นจึงมีคำถามหลักว่าใครปกครอง (Who Governs) แต่วิธีนี้มีจุดอ่อนในการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจชั่วคราวของจังหวัดชลบุรี เพราะมีมิติของอำนาจเชิงอิทธิพลเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นคนที่มิตำแหน่งทางการอาจไม่มีอำนาจใด ๆ ก็ได้ ในทางกลับกันคนที่ไม่มีตำแหน่งใด ๆ กลับเป็นคนมีอำนาจที่ปฏิบัติการอยู่เบื้องหลัง ดังนั้นการจะวิเคราะห์ชนชั้นนำจากตำแหน่งจะต้องปรับแนวคิดไปสู่การวิเคราะห์ตำแหน่งในเครือข่ายอุปถัมภ์ที่ไม่เป็นทางการ

2. วิธีการระบุถึงอำนาจโดยพิจารณาจากชื่อเสียง (Reputational Technique) วิธีนี้มีฐานการวิเคราะห์คนที่ชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นย่อมจะได้รับความ

ไว้วางใจในการตัดสินใจของชุมชน วิธีนี้มีจุดอ่อนในบริบทของการวิจัยนี้ คือ คนที่มีอำนาจอาจจะไม่ใช่คนที่มีชื่อเสียงดีแต่เพียงด้านเดียว เนื่องจากการใช้อำนาจในเชิงอิทธิพลอาจทำให้ผู้มีอำนาจมีทั้งจะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงทั้งยอมรับและไม่ยอมรับ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น เป็นทั้งผู้อุปถัมภ์ช่วยเหลือคนและเป็นทั้งเจ้าพ่อที่ใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ฐานคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจตามวิธีนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างจากโครงสร้างที่ใช้งานวิจัยนี้ คือ มองโครงสร้างอำนาจเป็นสิ่งที่มียูตายตัวไม่เปลี่ยนแปลง

3. วิธีการระบุถึงอำนาจโดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making Technique) ฐานการวิเคราะห์ของวิธีนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าในการศึกษาผู้มีอำนาจท้องถิ่นนั้นจะต้องศึกษา ถึงพฤติกรรมจริง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการทางการเมือง คือ การวิเคราะห์จากกระบวนการตัดสินใจปัญหาสาธารณะสำคัญ ๆ ว่า ใครเข้าร่วมตัดสินใจและใครมีบทบาทครอบงำผลการตัดสินใจดังกล่าว โดยมีคำถามว่าใครชนะ (Who Wins) จุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งเมื่อนำมาใช้กับวิจัยนี้ คือ ผู้ที่เข้าร่วมประชุมที่เป็นทางการ อาจจะไม่มีความอำนาจในการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ เนื่องจากเป็นตัวแทนที่ถูกเชิญให้มาบังหน้าก็ได้ ดังนั้นในการวิเคราะห์ชนชั้นนำจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในงานวิจัยนี้จะพิจารณาถึงเวทีการตัดสินใจที่มีใช้การประชุมทางการเมืองแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเสริมการประชุมที่ไม่เป็นทางการในประเด็นสาธารณะที่สำคัญ

4. วิธีการระบุถึงอำนาจโดยพิจารณาจากการกระจุกตัว การระบุตัวอำนาจของวิธีนี้ตั้งอยู่บนคำถามหลักที่ว่าใครได้ประโยชน์ (Who Benefit) ฐานการวิเคราะห์ของวิธีนี้ก็ คือ ชุมชนท้องถิ่นจะเกิดการกระจุกตัวของรายได้ในคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้นั้น คนกลุ่มดังกล่าวจะต้องมีอำนาจมากพอที่สามารถดึงรายได้ให้มากระจุกอยู่ที่ตัวเองได้ แต่การใช้ความมั่งคั่งและรายได้จะต้องตระหนักว่าความมั่งคั่งและรายได้ไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกับเรื่องอำนาจเพียงเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจ

ในการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจของสหรัฐอเมริกาอดมฮอปได้ชี้ให้เห็นถึงการถูกครอบงำด้วยโครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นนำ โครงสร้างแบบชนชั้นนำเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ที่อำนาจกระจุกตัวอยู่ที่คนกลุ่มน้อย (minority) ของสังคม ไม่ว่าจะมองในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่น ชนชั้นนำเป็นกลุ่มสังคม (Social Group) ที่มีตำแหน่งบนจุดยอดสุดของปิรามิด (Social Hierarchy) ของการแบ่งชั้นทางสังคม (Social Stratification) การมีอำนาจแบบชนชั้นนำตั้งอยู่บนการจัดองค์การ เพื่อการครอบงำหรือปกครองคน (Domination) เนื่องจากผู้นำองค์การสามารถควบคุมการใช้ทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรสินความมั่งคั่ง ตำแหน่งบังคับบัญชา ทักษะความรู้หรือสถานภาพทางสังคม นอกจากนี้ผู้นำดังกล่าวยังมีข้อมูลสารสนเทศมากกว่าคนที่อยู่ในระดับล่าง รวมถึงความสามารถในการให้คุณให้โทษด้วย โครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นนำเกิดจากการสร้างเครือข่ายอำนาจขององค์การต่าง ๆ และโยงกันเป็นโครงสร้างอำนาจ เนื่องจากเครือข่ายเปรียบเสมือนอิฐบล็อก (Building Block) สำหรับการก่อรูปโครงสร้างขึ้นมา ภายใต้โครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นนำนั้น จะพบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการกระจุกตัวของอำนาจกับความมั่งคั่ง กล่าวคือกลุ่มที่มีอำนาจก็จะมี ความมั่งคั่ง ในทางกลับกันกลุ่มที่มีความมั่งคั่งก็จะเข้ามามีอำนาจด้วย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำ

2.2.1 ความหมายของชนชั้นนำ

มีผู้ที่อธิบายไว้หลายท่านด้วยกันดังนี้

Tom Bottomore (อ้างถึงใน ฤกษ์ฉาย พินิจ, 2539: 10) ซึ่งได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคม ว่าสามารถแบ่งกลุ่มคนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มคนที่มีอำนาจ มีอิทธิพลมากในสังคม ซึ่งเรียกว่า ชนชั้นนำ (Elite) หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งสูงในสังคม หรือ อยู่ที่ยอดปิรามิดของโครงสร้างทางสังคม เช่น กลุ่มผู้ปกครองในระดับ ประเทศ ชุมชน หรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสูงในสังคม ส่วนอีกกลุ่มคือผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง (Non-elite) หรือ สามัญชน (Mass) (Tom Bottomore อ้างถึงใน ฤกษ์ฉาย พินิจ, 2539: 10) ซึ่งไม่มีอำนาจและอิทธิพล หรือหากจะมีก็มักมีเพียงจำนวนน้อยอีกทั้งไม่มีบทบาทในการตัดสินใจทางสังคมโดยตรง

Vilfredo Pareto (อ้างถึงใน ฤกษ์ฉาย พินิจ, 2539: 10-11) เชื่อว่า ความสามารถต่าง ๆ เช่น ความฉลาด ความสามารถพิเศษสติปัญญา จะถูกกระจายบนเส้นเคอร์ฟ เหมือนกับการกระจายรายได้ ชนชั้นนำ คือ “บุคคลที่มีความสามารถมากที่สุดในกิจกรรมของมนุษย์แต่ละสาขาซึ่งเขาจะต่อสู้กับกลุ่มมวลชนซึ่งหมายถึงกลุ่มที่มีความสามารถน้อยกว่าและฉลาดน้อยกว่าทั้งนี้เพื่อที่จะนำตนขึ้นไปสู่การเป็นผู้ปกครอง” (สมพงษ์ ชูมาก, 2519: 27) นอกจากนี้ ถ้าปัจเจกชนมีระดับทางการเมือง อำนาจและอิทธิพลทางสังคม ชนชั้นเหล่านี้เรียกว่า “ชนชั้นนำ” Paretoยังได้แบ่งระดับของชนชั้นนำออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. ชนชั้นระดับล่างซึ่งไม่ใช่ชนชั้นนำซึ่งไม่มีอำนาจในการปกครอง
2. ชนชั้นระดับสูงซึ่งเป็นชนชั้นนำ เป็นชนชั้นที่มีอำนาจในการปกครองชนชั้นนำในความหมายที่ Pareto กล่าวถึงนี้ ไม่ได้หมายถึงคนเพียงคนเดียวที่มีอำนาจ หรือ ครอบครองอำนาจอย่างเด็ดขาดแต่ชนชั้นนำ คือ คนกลุ่ม/จำนวนน้อยที่จะมีคนฝ่ายหนึ่ง หรือ คนจำนวนหนึ่งคอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งเป็นคนในกลุ่มชนชั้นนำเดียวกัน

Pareto ได้เปรียบเทียบบุคลิกของชนชั้นนำกับสัตว์ 2 ประเภท คือ สุนัขจิ้งจอก และสิงโต ซึ่งเขาได้อธิบายลักษณะของสัตว์ทั้ง 2 ประเภท ดังนี้

1. ชนชั้นนำแบบสุนัขจิ้งจอก มีความเฉลียวฉลาด ไหวพริบดี มีสติปัญญาดี กลุ่มนี้จะเป็ศูนย์กลางของอำนาจ (Inner Core Elite)
2. ชนชั้นนำแบบสิงโต มีกำลังความสามารถมาก คนกลุ่มนี้จะให้การสนับสนุนชนชั้นกลุ่มแรก

Gaetano Mosca (อ้างถึงใน ฤกษ์ฉาย พินิจ, 2539: 11) กล่าวว่าในทุกสังคมจะมีคนเพียง 2 ชนชั้น ไม่ว่าจะเป็นสังคมในสมัยโบราณหรือสังคมสมัยใหม่ จะประกอบไปด้วย ชนชั้นผู้ปกครอง และชนชั้นผู้ถูกปกครอง โดยชนชั้นผู้ปกครองนี้จะมีจำนวนน้อยแต่สามารถผูกขาดอำนาจในทางการเมืองได้ส่วนชนชั้นผู้ถูกปกครองซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากจะถูกควบคุมและบังคับโดยชนชั้นปกครองเสมอ

Harold D. Lasswell (อ้างถึงใน ฤกษ์ฉาย พินิจ, 2539: 11) อธิบายว่า ชนชั้นนำคือผู้ที่ถืออำนาจทางการเมือง รวมทั้งมีภาวะผู้นำ และข้อมูลทางสังคม ซึ่งสามารถคงอยู่และเห็นได้ในช่วงเวลาหนึ่ง Lasswell จะให้ความสำคัญกับอำนาจ และอิทธิพล โดยเขาเสนอว่าคนที่มีความสามารถ

คือ “ชนชั้นนำ” รองลงมาได้แก่ “ชนชั้นนาระดับกลาง” ส่วนคนที่มีอำนาจน้อยที่สุดในสังคมคือ “มวลชน”

นักคิดชนชั้นนำที่มีชื่อเสียงในยุคต่อมาคือ C. Wright Mills (อ้างใน พิชาย รัตนดิกล ณ ภูเก็ต, 2552: 19) ที่เขียนหนังสือชื่อ “The Power Elite” Mills กล่าวว่า ในสังคมอุตสาหกรรมมี กลุ่มที่ทรงอำนาจในการครอบงำสังคม 3 กลุ่มหลักคือ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มทหาร และกลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มเหล่านี้เรียกว่า ชนชั้นนำทางอำนาจ (Power Elite) ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญคือ มีความเหมือนกัน ในทางสังคม กล่าวคือ เป็นชนชั้นและมีต้นกำเนิดจากสถานภาพทางสังคมเดียวกันมีเอกภาพเชิง คำนิยมที่ตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มชนชั้นนำด้วยกันเอง และมีปฏิสัมพันธ์ทั้งแบบที่ไม่เป็นทางการโดย อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวและแบบที่เป็นทางการผ่านสมาคม

Lasswell (อ้างถึงใน ฤกษ์ พินิจ, 2539: 12) ได้จำแนกชนชั้นออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

1. ชนชั้นปกครอง ซึ่งชนชั้นนี้ได้ถูกเลือกสรรและแสดงออกถึงอำนาจในผลประโยชน์ของตน
2. ชนชั้นพึงพิง ซึ่งชนชั้นนี้สามารถทำตามประสงค์ได้ โดยกระบวนการของอำนาจ แต่ไม่มีส่วนในการปกครอง
3. ชนชั้นใต้ปกครอง ชนชั้นนี้มีส่วนแบ่งในอำนาจและสิ่งที่มีคุณค่าอื่น ๆ ในสังคมค่อนข้างน้อย

A.de Grazia, P.Deutschmann and F.Hunter(อ้างใน จักรกฤษณ์ รัตนดิกล, 2513: 21) กล่าวว่าชนชั้นนำหรือบุคคลชั้นนำ หมายถึง “บุคคลในชุมชนใดชุมชนหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติทั่วไปที่น่าปรารถนาในระดับค่อนข้างสูงเป็นพิเศษบุคคลชั้นนำอาจจะเป็นผู้ที่มิอำนาจได้รับการยกย่องนับถือมีทรัพย์สินหรือความสามารถหลายด้านคุณสมบัติดังกล่าวนี้อาจจะมีแต่เพียงประการเดียวหรือหลายประการรวมกันก็ได้”

Martin N.Marger (1981: 29) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ชนชั้นนำ (Elite) หมายถึงผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสูงสุดของอำนาจและทรัพย์สินซึ่งชนชั้นนำจะเป็นผู้ที่มีอำนาจอิทธิพลและสามารถควบคุมทรัพยากรที่สำคัญของสังคมทั้งยังมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายชี้แนะกิจกรรมและตัดสินใจในประเด็นสำคัญของสถาบันหลักทางสังคมเช่นรัฐบาลพรรคสถาบันการศึกษา”

Dhiravegin (กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ, 2530: 8) ให้ความหมายของชนชั้นนำไว้ว่าหมายถึง “บุคคลกลุ่มน้อยในสังคมซึ่งกุมอำนาจทางการเงินมีสถานภาพทางสังคมสูงและเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการตัดสินใจใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคมนั้น ๆ”

ระดม วงษ์น้อม (2527: 8) ให้ความหมายไว้ว่า “บุคคลชั้นนำในสังคมเป็นผู้ที่มีอำนาจร่ำรวยและมีบทบาทในการตัดสินใจในนโยบายของสังคมจึงเท่ากับว่าบุคคลกลุ่มนี้มีบทบาทในการปกครองสังคมหรือชุมชนนอกจากนั้นบุคคลชั้นนำกลุ่มนี้จะรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นมีผลประโยชน์ร่วมกันมีอุดมการณ์ร่วมกันและรวมตัวกันเป็นชนชั้นปกครองบุคคลกลุ่มนี้

2.2.2 ประเภทของชนชั้นนำ

จากคำนิยามของชนชั้นนำที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้สะท้อนเห็นภาพของลักษณะพิเศษของชนชั้นนำที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไปแต่หากจะระบุลักษณะชนชั้นนำอย่างตายตัวนั้นเป็นเรื่องที่กระทำได้ยากเนื่องจากมักเกี่ยวพันกับระบบคุณค่าและการยอมรับจากสังคมเป็นหลัก (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2513: 22)

อย่างไรก็ดีได้มีนักคิดหลายท่านที่กล่าวถึงลักษณะและประเภทของชนชั้นนำโดยมีรากฐานอยู่ที่ลักษณะอันพิเศษนั้นดังนี้

Max Weber (อ้างใน ชาญชัย งามธุระ, 2541: 16-17) ได้กล่าวถึงลักษณะของชนชั้นนำว่ามีความแตกต่างจากมวลชนทั่วไป (Mass) เนื่องจากมีปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ

1. Wealth (ทรัพย์สิน) คือพลังทางเศรษฐกิจหรือความมั่งคั่ง ชนชั้นเดียวกันจะมีชีวประวัติในการได้มาซึ่งสิ่งต่าง ๆ ในสังคมคล้ายคลึงกันและมีจำนวนพอ ๆ กันเช่นโอกาสทางการศึกษาการมีสุขภาพดีความเป็นอยู่สุขสบายเศรษฐกิจดี

2. Power (อำนาจ) ในที่นี้หมายถึงนิยัสมารถ (Capacity) ในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนแม้จะขัดขึ้นกับความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่นก็ตามเช่นชนชั้นการเมือง (พรรคการเมือง) หรือผู้นำทางการเมือง (Political Elite) ซึ่งWeberได้แยกผู้นำโดยคำนึงถึงอำนาจไว้ดังนี้

- ผู้นำแบบตรรกะ-นิติอำนาจ (Rational-Legal Authority) เป็นอำนาจที่ได้มาตามหลักเหตุผลตามกฎหมายและตามระบบเหตุผลของสังคมนั้นๆโดยจะตราไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

- ผู้นำแบบธรรมเนียมอำนาจ (Traditional Authority) เป็นอำนาจที่สืบทอดต่อกันมาโดยทั่วไปอำนาจประเภทนี้จะมาจากการสืบทอดความคุ้นเคยความสัมพันธ์

- ผู้นำบารมีอำนาจ (Charismatic Authority) เป็นอำนาจที่มีลักษณะพิเศษนั้นคือมีลักษณะบุคลิกภาพผิดจากคนธรรมดาที่มีอำนาจที่เหนือธรรมชาติลักษณะของบารมีอำนาจจะเกิดขึ้นได้และคงอยู่ได้ด้วยการยอมรับจากผู้อื่นและมีผู้ตามเป็นจำนวนมาก

3. Status (สถานภาพ) หมายถึงแบบวิถีการดำเนินชีวิตเช่นการแต่งกายการบริโภคหรือระดับของความนิยมทางสังคม (Social Esteem) ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพลังทางเศรษฐกิจมากแต่ความสัมพันธ์นี้ก็ไม่ถือเป็นหลักสากลเสมอไปโดยทั่วไปลักษณะทั้ง 3 ประการข้างต้นมักจะเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันแต่ก็ไม่เสมอไปทุกสังคมฉะนั้นบุคคลชั้นนำอาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือทั้งสามลักษณะรวมกันก็ได้

Tom Bottomore ได้ศึกษาเรื่องชนชั้นนำทางสังคมและสรุปว่าชนชั้นนำมีหลายประเภทด้วยกันขึ้นอยู่กับที่ยอมรับของคนในสังคมโดยทั่วไปแล้วชนชั้นนำมีอยู่ 7 ประเภทคือชนชั้นนำที่อยู่ในราชวงศ์ (Dynasty Elite), ชนชั้นนำทางทหาร (Military Elite), ชนชั้นนำทางราชการ (Bureaucratic Elite), ชนชั้นนำทางศาสนา (Religious Elite), ชนชั้นนำที่เป็นปัญญาชน (Intellectual Elite), ชนชั้นนำทางธุรกิจ (Business Elite) และชนชั้นนำทางการเมือง (Political Elite)

ชาญชัย งามธุระ (2541: 20) ได้สรุปไว้ว่าชนชั้นนำผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีซึ่งจะส่งเสริมและสนับสนุนให้มีอำนาจและสามารถรักษาอำนาจไว้ได้รวมทั้งได้อธิบายฐานอำนาจซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประการในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ Max Weber ดังนี้

1. สิทธิอำนาจ (Authority) เป็นสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มาจากกฎเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมมีสถาบันทางสังคมรองรับ (Legal-Authority) ในลักษณะของตำแหน่งอย่างเป็นทางการ (Formal Position) ทำให้เกิดการยอมรับอำนาจที่เหนือกว่าอย่างไม่มีข้อโต้แย้งผู้มีอำนาจประเภทนี้คือข้าราชการในท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล เป็นต้น

2. ทรัพยากรทางวัตถุ (Material Resources) คือสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่มมีมากกว่าคนอื่น ๆ เช่น ทรัพย์สินเงินทองซึ่งเป็นสิ่งของหายากอันเป็นที่ต้องการของคนในสังคมชนชั้นนำจะใช้ทรัพยากรวัตถุมากกว่าผู้อื่นและใช้แลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้ประโยชน์มาสู่ตนซึ่งประโยชน์ในลักษณะนี้ก็คือประโยชน์ทางเศรษฐกิจผู้มีทรัพยากรทางวัตถุเหล่านี้ได้แก่คหบดีเศรษฐีนายทุน เป็นต้น

3. ทรัพยากรที่มีใช้วัตถุ (Non-Material Resources) คือทรัพยากรที่ไม่สามารถจับต้องได้เช่นเกียรติยศชื่อเสียงความรอบรู้หน้าที่การงานกลุ่มหรือบุคคลที่มีทรัพยากรประเภทนี้จะได้รับความนิยมนิยมชมชอบความศรัทธาการยกย่องนับถือจากสังคมเช่นพระสงฆ์ครูอาจารย์ผู้อาวุโสโดยสรุปแล้วชนชั้นนำจะเป็นคนจำนวนน้อยในสังคมที่มีคุณสมบัติบางประการหรือหลายประการที่เหนือกว่าคนจำนวนมากในสังคมดังต่อไปนี้

3.1. กลุ่มบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่อย่างเป็นทางการในสังคมและเป็นตำแหน่งที่ถูกต้องตามกฎหมายเช่นกลุ่มข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง

3.2. กลุ่มบุคคลที่มีทรัพยากรมากกว่ากลุ่มบุคคลทั่ว ๆ ไปทั้งทรัพยากรที่เป็นรูปธรรมเช่นทรัพย์สินเงินทองและทรัพยากรที่เป็นนามธรรมเช่นเกียรติยศชื่อเสียงการยกย่องความรอบรู้

3.3. กลุ่มบุคคลอาวุโสในชุมชนที่มีญาติพี่น้องมาก

3.4. กลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องอันเป็นประโยชน์และเป็นที่ยอมรับแก่คนในสังคม

3.5. กลุ่มบุคคลที่สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แลกเปลี่ยนเพื่อให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติตามได้กล่าวคือสามารถจูงใจโน้มน้าวและชักจูงคนส่วนใหญ่ให้คล้อยตามและปฏิบัติตามได้

3.6. กลุ่มบุคคลที่มีวิถีการดำเนินชีวิตและโอกาสในชีวิตที่แตกต่างจากกลุ่มบุคคลอื่นๆ ในลักษณะเหนือกว่าคือเช่นรสนิยมในด้านต่างๆ การศึกษาสุขภาพอนามัยการบริโภค เป็นต้น

3.7. กลุ่มบุคคลที่มีอาชีพอันได้รับการยอมรับอย่างมากในสังคมเช่นข้าราชการนักธุรกิจ (นายทุนพ่อค้า) นักการเมืองศาสนา (พระหรือนักบวช) เป็นต้น

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2555: ออนไลน์) ได้กล่าวเกี่ยวกับกลุ่มชนชั้นนำที่ถือว่าเป็นหัวขบวนสำคัญ ๆ ประกอบด้วย

1. ระบบราชการ รวมทั้งกองกำลังติดอาวุธทั้งหมด (บางครั้งก็ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน บางครั้งก็แตกแยกกันภายใน จนทำให้ไม่อาจยึดอำนาจไว้แต่ผู้เดียวได้ ในขณะที่ฝ่ายราชการพลเรือนสูญเสียความชอบธรรมในการนำไปมากแล้ว)

2. นักธุรกิจอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ บางส่วนก็สั่งสมทุนมานานตั้งแต่ก่อนสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สบโอกาสสร้างความมั่งคั่งได้อย่างแท้จริงด้วยนโยบายพัฒนา ซึ่งสถาปนาขึ้นในสมัยสฤษดิ์ เป็นต้นมา

3. นักธุรกิจในต่างจังหวัด กลุ่มนี้ก็เป็นผลผลิตของนโยบายพัฒนาเหมือนกัน เช่นเป็นเจ้าของกิจการแปรรูปสินค้าเกษตร นายทุนเงินกู้ ทำกิจการขนส่ง ฯลฯ เป็นต้น กลุ่มนี้บางส่วนอาจเข้าไปเกี่ยวพันกับธุรกิจในภูมิภาคด้วย ทั้งความจำเป็นในการประกอบกิจการ และเพราะเป็นโอกาสซึ่งเกิดขึ้นใหม่ในตลาดชนบท เช่นเป็นเจ้าของหอยถั่วอ่อน, ออกเงินกู้ด้วยอัตราดอกเบี้ยผิดกฎหมาย, ทำไร่หรือโรงงานนรกเพื่อประกันการมีแรงงานในยามจำเป็น ฯลฯ ดังนั้นหลายคนในกลุ่มนี้จึงมีฉายาว่าเจ้าพ่อ

Charles F. Keyes (2974: 44-50 อ้างใน กฤษณะ พินิจ, 2539: 15) ได้ทำการศึกษาและแบ่งประเภทของชนชั้นนำของไทยได้ 3 ประเภท โดย Keyes พิจารณาจากบทบาทและที่มาของอำนาจ (Source of Authority) โดยมีแหล่ง (Source) 2 แหล่ง ที่ทำให้เกิดชนชั้นนำ คือ ลักษณะของโครงสร้างสังคมแบบชาวนา (Peasant Source) และแหล่งภายนอกระดับชาติ (National Source) ซึ่งทั้ง 2 แหล่งนี้จะเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดผู้นำท้องถิ่น ได้แก่

1. บุคคลชั้นนำที่ไม่ใช่ชาวบ้าน (Non-Villagers) ซึ่งไม่ใช่คนในหมู่บ้าน แต่มีอิทธิพลในการติดต่อสัมพันธ์กับชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ ข้าราชการบางตำแหน่ง พ่อค้าคนกลางที่เข้ามาค้าขายในหมู่บ้าน และนักการเมืองทุกระดับ

2. บุคคลชั้นนำตามประเพณี ซึ่งเรียกว่า “ผู้ใหญ่” (Elders) เป็นผู้อาวุโสในชุมชน รวมทั้งการเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

3. บุคคลชั้นนำที่เป็นตัวกลาง (Synaptic Leader) หรือบุคคล ที่มีสถานะอยู่ระหว่าง 2 ประเภทแรก ซึ่งเป็นตัวเชื่อมโครงข่ายการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับกลุ่มอื่น ๆ ในระดับชาติ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระ ครู พ่อค้าคนกลางในระดับหมู่บ้าน

C.Wright Mills ได้ทำการศึกษาไว้อีกทั้งได้รับการยกย่องเป็นต้นแบบของการศึกษาชนชั้นนำในระดับชาติ โดย Mills (1956) พบว่า สังคมอเมริกันที่ว่าเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิควบคุมผู้ปกครองที่ตนเองเลือกไปนั้นไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด แต่กลับพบว่าสังคมอเมริกันนั้นเองถูกครอบงำและผูกอำนาจโดยชนชั้นนำ 3 ประเภท คือ

1. นักธุรกิจที่ร่ำรวยมหาศาล
2. นายทหารระดับสูงของกองทัพ และ
3. นักการเมืองอาชีพที่ได้รับ การเลือกตั้ง

แต่อำนาจในการตัดสินใจต่าง ๆ อยู่ที่นักธุรกิจและทหารที่มีผลประโยชน์ร่วมกันส่วนชนชั้นนำทางการเมืองซึ่งคือ นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนมีอำนาจน้อยมากและเป็นรองนักธุรกิจและทหารหรือบางครั้งก็อาจถูกควบคุม โดย 2 กลุ่มนั้น

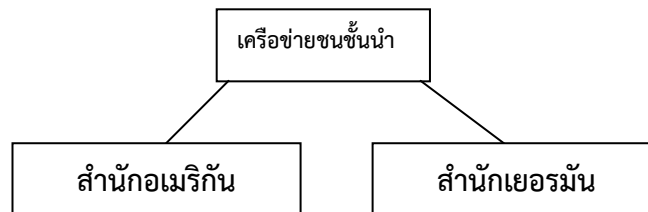
Mills อธิบายเกี่ยวกับ ชนชั้นนำระดับท้องถิ่น (Community or Local Elite) หรือเรียกรวม ๆ ว่าศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน (Community Structure) ซึ่งเขาได้ทำการศึกษาโดยการมองชนชั้นนำจากระดับชุมชนท้องถิ่นหรือระดับชุมชนขึ้นไปสู่ชนชั้นนำระดับชาติจะเป็นการศึกษาที่ทำได้ง่ายกว่าการศึกษาชนชั้นนำในระดับชาติเพียงอย่างเดียว เพราะการศึกษาชนชั้นนำระดับท้องถิ่นหรือระดับชุมชนจะช่วยให้เราเก็บประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดและครบถ้วน เช่น ปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นชนชั้นนำที่ชุมชนนั้น ๆ ยอมรับ ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำท้องถิ่นกับกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น ซึ่งหากนักรัฐศาสตร์ สามารถเก็บประเด็นใน ระดับทุกชุมชนหรือทุกท้องถิ่นได้หมดก็สามารถที่จะมาสรุปองค์รวมของโครงสร้างชนชั้นนำชุมชน ตลอดจนโครงสร้างชนชั้นนำระดับชาติอย่างครบทุกมิติ

เดวิด โนบ (David Knoke, 1990: 119-149) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายแบบชนชั้นนำว่าตั้งอยู่บนฐานคิดว่าความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจของชุมชนมีลักษณะเหมือนปิรามิดเชิงซ้อน (Multiple Pyramid) ที่ศูนย์กลางอยู่ที่คนกลุ่มน้อยในการเข้าไปมีอำนาจในการตัดสินใจเชิงนโยบาย ซึ่งหมายถึง กลุ่มชนชั้นนำ (Elite) ดังนั้นโครงสร้างแบบชนชั้นนำจึงเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ที่อำนาจกระจุกตัวอยู่ที่คนกลุ่มน้อย (Minority) ของสังคม ไม่ว่าจะมองในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่นชนชั้นนำเป็นกลุ่มสังคม (Social Group) ที่มีตำแหน่งบนจุดยอดสุดของ ปิรามิด (Social Hierarchy) ของการแบ่งชั้นทางสังคม (Social Stratification) การมีอำนาจแบบชนชั้นนำตั้งอยู่บนการจัดองค์การ เพื่อการครอบงำหรือปกครองคน (Domination) เนื่องจากผู้นำองค์การจะสามารถควบคุมการใช้ทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรสินความมั่งคั่ง ตำแหน่งบังคับบัญชา ทักษะความรู้หรือสถานภาพทางสังคม นอกจากนี้ผู้นำดังกล่าวยังมีข้อมูลสารสนเทศมากกว่าคนที่อยู่ในระดับล่าง รวมถึงความสามารถในการให้คุณให้โทษด้วย ชนชั้นนำท้องถิ่นจึงเป็นคนกลุ่มน้อยที่เคลื่อนไหวเพื่อรับใช้ผลประโยชน์กลุ่มชนชั้นตนเองเป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากในสถานการณ์เมื่อกลุ่มผลประโยชน์ของชนชั้นนำขัดแย้งกับผลประโยชน์ของส่วนร่วม ดังนั้นอำนาจแบบชนชั้นนำจึงมีลักษณะของการปกครองที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยที่อยู่เบื้องหลังกระบวนการเลือกตั้งในรูปแบบของประชาธิปไตยตัวแทนของนักวิชาการสำนักอเมริกาที่ศึกษาเกี่ยวกับชนชั้นนำ ได้แก่ Floyd Hunter และ William Domhoff ได้ศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนโดยให้ความสำคัญต่อฐานอำนาจที่มาจากหลากหลายรูปแบบ เช่น ตำแหน่งทางการเมืองหรือทุนทางเศรษฐกิจและหน่วยในการวิเคราะห์จะให้ความสำคัญแก่การวิเคราะห์องค์การแบบสหวิทยาการแทนที่การใช้กลุ่มแบบพหุนิยมหรือชนชั้น นอกจากนี้ Hunter ของชุมชนท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดเครือข่ายอำนาจว่าได้มีการปฏิบัติหรือทำหน้าที่อย่างไร

ในการก่อรูปโครงสร้างอำนาจของชุมชนทั้ง Hunter และ Domhoff ต่างก็ให้ความสำคัญต่อเครือข่ายอำนาจในฐานะที่เป็นในฐานะที่เป็นกลไกก่อรูปโครงสร้างอำนาจ เนื่องจากจุดเริ่มต้นของโครงสร้างอำนาจเกิดจากการสร้างเครือข่ายอำนาจขององค์กรต่างๆ และโยกกันจนก่อรูปเป็นโครงสร้างดังนั้นเครือข่ายอำนาจ ในที่นี้จึงเปรียบเสมือนอิฐบล็อก (Building Block) สำหรับการก่อรูปโครงสร้างขึ้นมา ในการก่อรูปโครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นนำนั้น จะพบว่ากลไกกลางที่จะเป็นตัวเชื่อมระหว่างชนชั้นนำท้องถิ่นกับประชาชนทั่วไป ได้แก่ เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์

2.2.3 ตัวแบบเกี่ยวกับเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมือง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2552) ได้นำเสนอตัวแบบเกี่ยวกับเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองไว้ 2 สำนักใหญ่ ๆ คือ สำนักอเมริกันและสำนักเยอรมัน ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่2.1. ภาพตัวแบบเกี่ยวกับเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมือง

1. ตัวแบบสำนักอเมริกัน

ตัวแบบเครือข่ายชนชั้นนำได้พัฒนาขึ้นมาจากการวิจัยโครงสร้างอำนาจ (Power Structure Research: PSR) เริ่มต้นในช่วงทศวรรษ 1950 ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นวิเคราะห์องค์กรไม่ใช่กลุ่ม/ชนชั้น โดยถือว่าองค์กรนั้นคือเครื่องมืออำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงหรือรักษาระบบ

ภารกิจหลักของสำนักอเมริกัน ในช่วง 1950 การวิจัยโครงสร้างอำนาจวิเคราะห์เรื่องอำนาจและ mapping power structure อย่างเป็นระบบใช้หลักสหวิทยาการ

Hunter วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจในชุมชนค้นหาเครือข่ายอำนาจ (Power Networks) ดูว่าทำหน้าที่/ปฏิบัติการอะไร

Mill วิเคราะห์ปรากฏการณ์อำนาจระดับชาติ ต้องการดูภาพกว้างของสังคมอเมริกัน และดูว่าคนที่อยู่ข้างบนมีอำนาจ มีอิทธิพล เป็นคนกลุ่มไหน

Mill มองเห็นการกระจุกตัวของอำนาจบนยอดพีระมิดของสังคม ประชาชนอเมริกัน ถูกครอบงำอย่างหนักจากคน 3 กลุ่ม ที่มีอำนาจอิทธิพลประสานเชื่อมโยงกันกับ กลุ่มทุน กลุ่มการเมือง กลุ่มทหาร (ปฏิเสธทฤษฎีแนว Pluralism) โดยถือว่า Ruling Class เป็นคำที่เลื่อนลอย (ปฏิเสธแนวคิด Marxist) เป็นไปไม่ได้ ที่ชนชั้นที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ จะแปรความร่ำรวยและสถานภาพสูงทางเศรษฐกิจให้กลายเป็น อำนาจทางการเมือง

M. Mann กล่าวถึง 4 Networks Theory of Power ซึ่งเสนอทฤษฎีอำนาจโดยวิเคราะห์จาก 4 เครือข่าย (Four-network Theory of Power) ตามแนวคิดของ Mann ทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์แนวเครือข่ายชนชั้นนำ ควรจะเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญแก่เรื่องเครือข่ายอำนาจ (Network of Power) ที่มีความเชื่อมโยงกัน เครือข่ายนี้คืออุดมการณ์ (Ideology) เศรษฐกิจ (Economy) ทหาร (Military) และการเมือง (Political) (IEPM Model) จุดเริ่มต้นทางทฤษฎีสำหรับการวิเคราะห์เครือข่ายชนชั้นนำ คือ แนวคิดที่บอกว่า อำนาจมีรากฐานในองค์กรจะเข้าใจเรื่องอำนาจได้ ก็ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กร แล้วดูต่อไปว่าภายในองค์กรมีการจัดการระบบสถานภาพสูง/ต่ำอย่างไร (organizational hierarchy) การสร้างเครือข่ายอำนาจทำกันอย่างไร และมีรูปร่างอย่างไร แนวคิด 4 networks of power ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย การวิจัยของ Mann

ครอบคลุมอารยธรรมตะวันตก ตลอดช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาและอาจใช้ได้กับอารยธรรมอื่น ๆ ด้วย

2. การสังเคราะห์ตัวแบบชนชั้นนำ

นักทฤษฎีคนสำคัญที่ช่วยให้การวิจัยแนว PSR มีรากฐานทางทฤษฎีที่ชัดเจน มีวิธีวิทยาที่เป็นระบบ คือ G. William Domhoff ซึ่งประกาศจุดยืนชัดเจนว่า แนวคิดของเขาไม่อยู่ในสำนักใดทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็น pluralist Marxist หรือทฤษฎีองค์กรแบบกระแสหลัก (ที่มองอำนาจเชิงหน้าที่นิยม) ในขณะเดียวกันก็เปิดเผยอุดมการณ์ว่า เครือข่ายชนชั้นนำมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างคุณธรรม การมีส่วนร่วมและระบอบประชาธิปไตย ไม่ได้ทำการวิจัยเพื่อรักษาระบบเก่าให้ดำรงอยู่

Domhoff ได้นิยามความหมายของ อำนาจ คือ ความสามารถของคนหนึ่ง กลุ่มคน ในการผลิต Effects ที่มีผลต่อคนกลุ่มอื่น ๆ ตามที่ตนเองตั้งใจทำและคาดว่าจะต้องเป็นไปตามนั้น นอกจากนี้ยังวิเคราะห์หาอะไร คือ ปัจจัยที่กำหนดอำนาจ อำนาจมีหลายต้นตอ ไม่มีใครบอกได้ว่าต้นตอไหนสำคัญที่สุด เศรษฐกิจ การเมือง การทหาร วัฒนธรรมหรือประเพณี โดยกำหนดเป็นดัชนีอำนาจ ดังนี้

1. “อำนาจ” ของชนชั้นที่ครอบงำสังคมหรือ power elite ดูได้จาก “ดัชนีอำนาจ” (Power Indicators)
2. มีการกระจุกตัวของความมั่งคั่ง (Wealth) และรายได้อยู่ที่ชนชั้นนี้ (เปรียบเทียบกับชนชั้นสังคมหรือกลุ่มคนอื่น ๆ ในสังคม)
3. มีสถานภาพทางด้าน well-being สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ (สุขภาพอนามัย การศึกษา ปัจจัยในการดำรงชีพต่าง ๆ)
4. มีตำแหน่งหน้าที่สูงในการควบคุมสถาบันต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม
5. มีฐานะครอบงำในกระบวนการเมืองการปกครองของประเทศ

ความเสมอภาค ←————→ ความเหลื่อมล้ำ

การวิเคราะห์เครือข่ายโครงสร้างอำนาจตามแนวคิดของ Domhoff การวิเคราะห์มี 2 วิธีการ คือ Network analysis และ Content analysis โดยกล่าวว่าเครือข่ายของโครงสร้างอำนาจมี 3 มิติ ได้แก่ Positional Reputational และ Decisional สำหรับการวิเคราะห์เครือข่ายโครงสร้างอำนาจตามวิธีการแบบ Content analysis มองจุดหนักอยู่ที่เอกสารข้อมูล ข่าวสาร ที่ผลิตมาจากศูนย์กลางขององค์กร ผู้นำเครือข่ายอำนาจ ซึ่งจะสะท้อนให้เราเห็นถึงการอ้างเหตุผล อุดมการณ์โลกทัศน์ ค่านิยมและความเชื่อ

Domhoff มีความเห็นจากประสบการณ์การวิจัยว่า ถ้าต้องการเน้นโครงสร้างอำนาจได้อย่างชัดเจน เราควรมุ่งไปยังการมองพื้นที่หลัก 5 แห่ง คือ

1. ชนชั้นที่อยู่ข้างบนสุดของสังคม
2. บรรษัทธุรกิจทุนนิยม
3. องค์กรเอกชน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันวิจัยของมูลนิธิต่าง ๆ)
4. พรรคการเมืองและกระบวนการเลือกตั้ง

5. รัฐหรือรัฐบาล

ถ้าเป็นสังคมไทยคงจะต้องรวมเครือข่ายอำนาจตุลาการ ข้าราชการพลเรือนและกองทัพไว้ด้วย รวมไปถึงเครือข่ายอำนาจของสถาบันกษัตริย์

โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น $\longleftrightarrow$ โครงสร้างอำนาจระดับชาติ

Wealth, Income, and Power (April 2009) มีการวิเคราะห์ Wealth and Income distributions บอกว่าทั้ง 2 WD and ID เป็น power indications ที่สำคัญของเครือข่ายชนชั้นนำ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ Wealth-Power 2 แนวคิดสัมพันธ์กัน คือ Wealth เป็น resource ที่สำคัญใช้ในการแสดงออกอำนาจเงินทุนสนับสนุนพรรคการเมือง

Wealth การถือหุ้น $\longrightarrow$ อำนาจในการควบคุมบริษัท
อำนาจทางการเมือง $\longrightarrow$ สนับสนุนความร่ำรวยของครอบครัว/เครือญาติ

3. Wealth distribution กับค่านิยมของสังคม

สังคมเรามักให้ความสำคัญแก่เรื่องความร่ำรวย การอยู่ดีกินดีมีงานทำ มีสุขภาพดี มีบ้านอยู่ มีรายได้สูง/มีทรัพย์สินสมบัติมากมาย คนทุกกลุ่มแสวงหาไขว่คว้าสิ่งเหล่านี้

ถ้าจะวิเคราะห์ออกมาแล้ว ปรากฏว่ามี ร้อยละ 1 ของประชากรที่สามารถครอบครองทรัพย์สิน/รายได้ ร้อยละ 30-35 ของทั้งหมด แสดงว่ากลุ่มนี้ต้องมี “อำนาจ” มากพอสมควรที่สามารถทำให้รายได้/ทรัพย์สิน มากระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มของคนและคนกลุ่มนี้ก็มีดัชนีอำนาจอื่น ๆ ด้วย มีตำแหน่งสูงในสถาบันต่าง ๆ และมีอิทธิพลสูงในการกำหนดนโยบาย/มาตรการเศรษฐกิจ การเงินที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มตน

4. การครอบงำทางชนชั้น

ใน WRA, net และในหนังสือ Domhoff สรุปว่า ในสังคมสหรัฐมีปรากฏการณ์ class domination ดำรงอยู่ อำนาจไปกระจุกตัวอยู่ที่ชุมชนทุนนิยมขนาดใหญ่ เครือข่ายอำนาจทางเศรษฐกิจและกลุ่ม power elite มีฐานะค่อนข้างโดดเด่น พลังครอบงำ มีอิทธิพลและไร้คู่ต่อสู้ที่น่ากลัว แรงต่อต้านจากสภาพแรงงานก็ไม่ค่อยมี เครือข่ายอำนาจอื่น ๆ เครือข่ายอุดมการณ์ เครือข่ายการเมืองและการทหารก็อยู่ในสภาพที่อ่อนแอไร้พลัง เมื่อเปรียบเทียบกับเครือข่ายเศรษฐกิจทุนนิยม Domhoff ย้ำว่า class domination ของทุนไม่ใช่เกิดจากความแข็งแกร่งของทุน หากแต่เกิดจากความอ่อนแอของ 3 เครือข่ายอำนาจมากกว่าในผลงาน The Power that be (1978) Domhoff พูดถึง Special interest process: SIP หมายถึง วิธีการ/เครื่องมือ/ปัจจัยต่างๆหลายรูปแบบ ที่กลุ่มคนในชนชั้นปกครอง ในสาขาธุรกิจทุนนิยม นำมาใช้เพื่อตนเองได้รับผลประโยชน์ทางการลดหย่อนภาษี การอุดหนุนทางการเงิน และการปรับเปลี่ยนระเบียบข้อบังคับที่ให้ผลประโยชน์ระยะสั้นแก่พวกเขา ซึ่งกระบวนการเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหลายรูปแบบภายในกลุ่มชนชั้นปกครองที่แย่งผลประโยชน์กัน

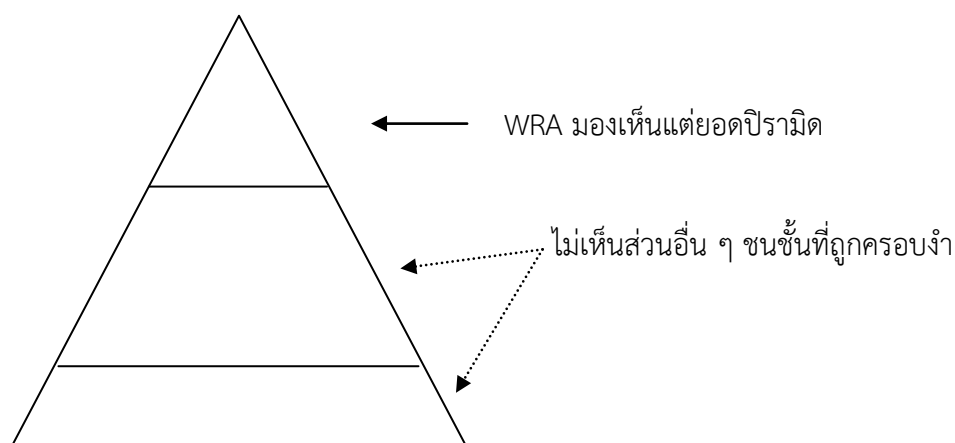
งานวิจัยน่าจะต้องให้ความสนใจแก่เรื่อง SIP โดยอาจมองได้ 2 แนว ดังนี้

1. จุดหนักของการวิเคราะห์อยู่ที่ครอบครัวที่ร่ำรวยบรรษัททุนนิยม หรือสมาคมการค้า/อุตสาหกรรม/ธนาคาร แล้วดูว่ามีความสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจต่างๆทางการเมือง (พรรค/กรม./กรรมาธิการ) รวมทั้งกระทรวง/กรม/หน่วยงานราชการระดับสูง ที่ทำให้เกิดผลประโยชน์พิเศษแก่หน่วยวิเคราะห์ของเราได้อย่างไร

2. จุดหนักอยู่ที่การวิเคราะห์หน่วยงานที่กำลังดูแลทางด้านนโยบาย ดูว่าหน่วยงานนี้พัวพันกับการให้ผลประโยชน์พิเศษแก่กลุ่มไหนบ้าง

Domhoff กล่าวถึง Model of policy-formation การตัดสินใจทางนโยบายที่สำคัญ เริ่มต้นอย่างไม่เป็นทางการ ในห้องประชุม CEO คุยกัน ในสมาคมใน Social clubs การสัมมนาเริ่มมองเห็นปัญหา Issues นโยบายควรเป็นอย่างไร เข้าสู่หน่วยงานราชการแล้วและกำหนดออกมาเป็นนโยบายอย่างเป็นทางการ

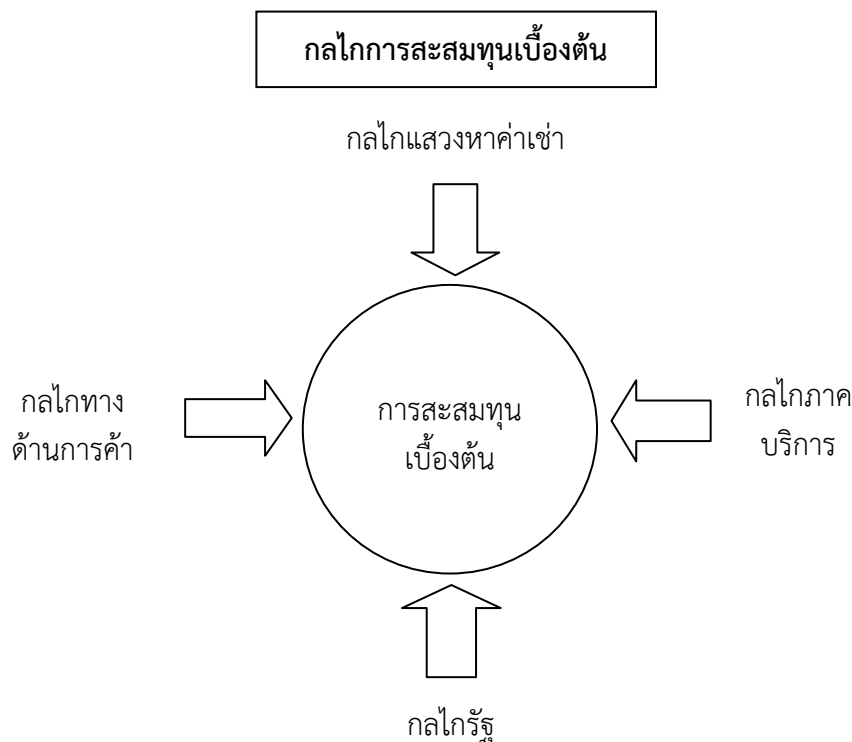
กระบวนการทั้งหมดผ่านเครือข่ายผู้คน สถาบันที่ซับซ้อน สถาบันวิจัย มูลนิธิ กลุ่มสนทนา เวทีวิชาการ กลุ่มถกเถียงนโยบาย

ภาพที่ 2.2. ภาพแบบจำลองของ Domhoff

3. แนวคิดเกี่ยวกับการสะสมทุนเบื้องต้น

ปรากฏการณ์ของธุรกิจคาสีโนดังกล่าวเมื่อพิจารณาในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวมาร์กซิสต์แล้วเราสามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับการสะสมทุนเบื้องต้น (Primitive Accumulation of Capital) มาใช้เพื่อการวิเคราะห์ได้เนื่องจากแนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้นถือว่าการที่นักการเมืองเข้ามาแสวงหาความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจโดยใช้กลไกทางเมืองนั้นถือได้ว่าเป็นการสะสมทุนรูปแบบหนึ่งก่อนที่จะมีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเป็นระบบทุนนิยมเต็มรูปที่ใช้กลไกทางเศรษฐกิจโดยตรง แต่ธุรกิจคาสีโนเป็นการสะสมทุนโดยใช้กลไกทางการเมืองที่อยู่นอกเหนือกลไกทางเศรษฐกิจ กลไกการสะสมทุนเบื้องต้นสามารถสรุปในภาพรวมได้ดังนี้

ภาพที่ 2.3. ภาพกลไกการสะสมทุนเบื้องต้น

การกระจุกตัวของความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นจากกลไกการสะสมทุนเบื้องต้นดังกล่าวในประวัติศาสตร์ของประเทศตะวันตกมีการใช้รูปแบบ (Form) ต่าง ๆ ในการสะสมความมั่งคั่ง ดังนี้

1. การปลดปล่อยของศักดินาหลังจากการมีฐานะตกต่ำลง ทำให้ไพร่กลายมาเป็นคนไร้ที่พึ่งหรือขอทาน ซึ่งจะกลายเป็นผู้ใช้แรงงานในเวลาต่อมา (เอิร์นเนสท์ แมนเดล, 2518: 84)
2. การรวบรวมประชาชนที่สิ้นไร้ไม้ตอกและการขายแรงงานเป็นรายวันให้เข้าสู่ตลาดแรงงาน (เอิร์นเนสท์ แมนเดล, 2518: 83)
3. การล้อมรั้วหลังจากการผลักดันชาวไร่ชาวนาออกจากที่ดิน (Land Enclosures) เป็นการที่เจ้าที่ดินผลักดันให้ชาวนาหมดสิทธิในการเพาะปลูกในที่ดินที่ว่างเปล่าหรือหมดสิทธิในการใช้ที่ดินส่วนกลาง (The Common) เช่น ประเทศอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 16 จนกระทั่งถึงต้นศตวรรษที่ 17 เมื่อเจ้าที่ดินต้องการพื้นที่ในการเลี้ยงแกะ การเพาะปลูก จนกระทั่งนำไปสู่การล้อมรั้วที่ดิน และผลที่ตามมาจากการล้อมรั้วที่ดินได้นำจนนำไปสู่การทำลายชนชั้นชาวนา ทำให้ชาวนาต้องกลายเป็นแรงงานรับจ้างในชนบทหรือการเข้ามาทำงานในเมือง ซึ่งชาวนาเหล่านี้ก็คือ ต้นกำเนิดของชนชั้นกรรมาชีพ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2549: 2-3)
4. การค้าทาส เช่น ในเมืองลิเวอร์พูลของอังกฤษจำนวนทาสที่เพิ่มขึ้นจาก 27,500 คน ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็น 40,000-100,000 คนในศตวรรษที่ 18 ทำให้ลิเวอร์พูลเป็นเมืองที่มีการเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัด (De Angelis, 2001: 10) ต่อมาในปลายคริสต์ที่ 18 จนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 รัฐทางตอนใต้ของสหรัฐอเมริกา ได้นำทาสผิวดำจากแอฟริกาเพิ่มขึ้นถึง 8 เท่าเพื่อมาเป็นแรงงานในไร่ฝ้าย

5. การฉ้อฉลและคอร์รัปชันโดยอาศัยกลไกของรัฐ คือ การใช้ระบบภาษี ปัญหาหนี้สาธารณะหรือการใช้ระบบเงินกู้ระหว่างประเทศ (De Angelis, 2001: 11) ตัวอย่างเช่นในช่วงสงครามปฏิวัติของสหรัฐอเมริกาได้มีการออกพันธบัตรขายให้กับประชาชนโดยมีสัญญาจะชดใช้คืนภายในกำหนดเวลา หลังจากการประกาศตั้งสาธารณรัฐและรวมเป็นสหรัฐแล้ว กระทรวงการคลังมีแผนการที่จะจัดการหนี้สินของรัฐดังกล่าว แต่ได้มอบหมายให้เอกชนบางกลุ่มมีอำนาจและเอกสิทธิ์ในการดำเนินงานตามแผนการดังกล่าว กลุ่มเอกชนได้ปกปิดข่าวเกี่ยวกับแผนการจัดการหนี้สินของรัฐมิให้กระจายออกไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา เพื่อให้พ่อค้าหรือบริษัทในเครือข่ายได้ส่งเอเยนต์ออกไปหัวเมืองและรวบรวมซื้อพันธบัตรให้มากที่สุดในราคาที่ถูกเหมือนได้เปล่า เนื่องจากประชาชนโดยทั่วไปไม่คิดว่าพันธบัตรจะยังมีค่าอยู่ เพราะถือว่าเป็นการเสียสละซื้อพันธบัตรเพื่อช่วยชาติสำหรับทำสงคราม กลุ่มนายทุนกลุ่มนี้ได้นำพันธบัตรที่ซื้อมาจากประชาชนส่งให้กระทรวงการคลังและไถ่ถอนด้วยราคาเต็มพร้อมทั้งดอกเบี้ย (สุภา ศิริमानนท์, 2536: 189-196)

6. การกำจัดสิทธิของชุมชนในการควบคุมดูแลปัจจัยการยังชีพ ดังเช่นที่เกิดกับชาวพื้นเมืองตั้งแต่ประเทศอินโดนีเซียไปถึงประเทศในแถบลุ่มน้ำอเมซอน ไปจนถึงชาวนาชาวไร่ในประเทศโลกที่สามปัจจุบัน (Midnight Notes Collective: 3-4)

7. การเข้ายึดที่ดินจากปัญหาหนี้สินอันเป็นผลมาจากวิกฤติการณ์หนี้ (Debt Crisis) ที่เกิดขึ้นในประเทศโลกที่สามทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ (Federici, 2001: 3-4)

8. การสร้างแรงงานอพยพที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน เนื่องจากแรงงานจะต้องละทิ้งประเทศ พุงนา สวน บ้านและสถานที่ทำงานของตนเอง (Federici, 2001: 3-4)

กระบวนการสะสมทุนเบื้องต้นในองค์ความรู้ของกลุ่มมาร์กซิสต์ในปัจจุบันมีการตีความเป็น 2 แนวทางใหญ่ ๆ คือ การตีความแนวเก่าและการตีความแนวใหม่ ดังตารางที่ 2

กระบวนการสะสมทุนเบื้องต้น			
การตีความ	บริบท	พื้นที่	ผล
แนวเก่า	การพัฒนาทุนนิยมท้องถิ่น	การเกษตร	คนจนเป็นกรรมกร
แนวใหม่	กระแสโลกาภิวัตน์	สิ่งแวดล้อม	คนจนไม่มีที่ไป

ตารางที่ 2.2. แสดงการตีความแนวเก่าและการตีความแนวใหม่ของกระบวนการสะสมทุน

ในงานวิจัยนี้จะใช้แนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้นในการตีความแบบใหม่ ซึ่งเรียกว่าการสะสมทุนเบื้องต้นที่มีความต่อเนื่องยั่งยืน (Inherent – Continuous Primitive Accumulation) แทนแนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้นในรูปแบบเก่า การตีความแนวเก่าถือว่าการสะสมทุนเบื้องต้นเป็นเหตุการณ์เพียงช่วงเดียวในประวัติศาสตร์ก่อนการเกิดวิถีการผลิตแบบทุนนิยม (Historical Primitive Accumulation) แต่การตีความแนวใหม่ถือว่าการสะสมทุนเบื้องต้นเป็นสิ่งที่ถือว่ามีอย่างต่อเนื่องยั่งยืน หมายความว่าเมื่อก่อเกิดวิถีการผลิตแบบทุนนิยมแล้วยังคงมีกระบวนการสะสมทุนเบื้องต้น

ดำรงอยู่ควบคู่กับการสะสมทุนในวิธีการผลิตแบบทุนนิยม(Capitalist Accumulation Capital) ที่ตั้งอยู่บนฐานของความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับแรงงาน แนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้นแบบใหม่นี้มีลักษณะที่สำคัญ คือ (De Angelis, 2001 ; Midnight Notes Collective ; Bonefeld, 2001 ; Perelman, 2004)

1. การสะสมทุนเบื้องต้นเป็นรากฐาน (Basis) ของวิธีการผลิตแบบทุนนิยม หมายความว่า การสะสมทุนเบื้องต้นเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาทุนนิยม ดังนั้นจึงมีบทบาทต่อเนื่องในฐานะที่ทุนต้องใช้กลยุทธ์การสะสมทุนเบื้องต้นในเป็นรากฐานในการสะสมทุนตามปกติเสมอ

2. การสะสมทุนเบื้องต้นในปัจจุบันอาศัยลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Neo-Liberalism) เป็นอุดมการณ์ในการสร้างความชอบธรรมสำหรับการปฏิบัติการในขณะที่การสะสมทุนเบื้องต้นในอดีตอาศัยแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิก (Classical Political Economy) เป็นอุดมการณ์หลัก

3. การสะสมทุนเบื้องต้นในปัจจุบัน เกิดขึ้นในบริบทของอิทธิพลกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีต่อประเทศโลกที่สาม ในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา ในขณะที่การสะสมทุนดังกล่าวในอดีตเกิดขึ้นจากอิทธิพลภายในประเทศเป็นสำคัญ เช่น อังกฤษในอดีตการวิเคราะห์อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกโดยให้ความสำคัญต่อปัจจัยภายนอกในฐานะที่เป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ภายในประเทศ ดังนั้นการพัฒนาทุนนิยมในจังหวัดที่ศึกษาจึงเป็นการวิเคราะห์ที่มีการเชื่อมโยงกับภายนอก แต่มีรากเหง้าอยู่ภายในประเทศ (External Links and Internal Roots) ผลที่ตามมาก็คือการเกิดสภาวะพึ่งพิงในที่นี้จึงมิใช่การกำหนดแต่ฝ่ายเดียวจากภายนอก (External Determinism) แต่เป็นการสร้างเงื่อนไขจากภายนอกที่เรียกว่า การพึ่งพิงเชิงโครงสร้าง (Cardoso and Faletto , 1979 : xxi, 26-27)

4. การสะสมทุนเบื้องต้นในปัจจุบันอาศัยรูปแบบที่มีความหลากหลายมากกว่าการเน้นการผลักดันชาวไร่ชาวนาออกจากที่ดินของตนเอง (Land Enclosures) ดังที่เกิดขึ้นในกรณีของประเทศอังกฤษปลายศตวรรษที่ 14 รูปแบบที่หลากหลายในปัจจุบัน เช่น การสูญเสียที่ดินจากปัญหาวิกฤตหนี้สิน นอกจากนี้นักกลุ่มเป้าหมายที่มุ่งแยกปัจจัยการผลิตมิใช่เป็นเพียงผู้ผลิตสินค้ารายย่อยเท่านั้นแต่รวมไปถึงการทำลายกรรมสิทธิ์ที่ดินของชุมชนและควบคุมพื้นที่ทางสังคม เพื่อมิให้ชนชั้นกรรมาชีพใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเอง

ตัวแทนความคิดที่ดีความการสะสมทุนเบื้องต้นในแนวใหม่นี้ พัฒนามาตั้งแต่ Rosa Luxemburg มาจนถึง Samir Amin และ Immanuel Wallstein ในขณะที่ผู้นิยมให้การตีความแบบเก่า ได้แก่ Lenin, Maurice Dobb Pual Sweezy

David Harvey (2003) ในฐานะตัวแทนของนักวิชาการที่สนับสนุนทฤษฎีการสะสมทุนเบื้องต้นแนวใหม่ในปัจจุบัน ได้ขยายความแนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้น (Primitive Accumulation) ของคาร์ล มาร์กซ์ มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีปรากฏการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์ภายใต้แนวคิดที่ถูกขับเคลื่อนโดยลัทธิแนวเสรีนิยมใหม่(Neo-liberalism) David Harvey ได้นำเสนอแนวคิดใหม่นี้ว่า “การสะสมทุนโดยการช่วงชิง” (Accumulation by Dispossession) ซึ่ง

ถูกเขียนในหนังสือของเขา เมื่อปี ค.ศ. 2003 ว่าเป็น “พวกจักรวรรดินิยมใหม่” (The New Imperialism) ฮาร์วีกล่าวอ้างว่าคำว่า “primitive” นั้นว่า เป็นขั้นตอนของระบบทุนนิยม คือเป็นขั้นตอนการผลิตชั่วคราวซึ่งจะไม่มีการผลิตซ้ำขึ้นมาใหม่ แต่ฮาร์วียืนยันว่า การสะสมทุนเบื้องต้น คือกระบวนการต่อเนื่องซึ่งอยู่ภายในกระบวนการสะสมทุนในระดับโลกนั่นเอง หมายความว่าเมื่อสถาปนาวิธีการผลิตแบบทุนนิยมขึ้นมาในสังคมแล้ว วิธีการผลิตแบบทุนนิยมยังต้องการการดำรงอยู่ของการสะสมทุนเบื้องต้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการอยู่รอดของระบบทุนนิยม เนื่องจากในระบบทุนนิยมนั้น ตามแนวคิดของมาร์กซิส จะพิจารณาไปสู่วิกฤติการณ์เสมอ วิกฤติการณ์ที่สำคัญ คือ วิกฤติการณ์ “การสะสมทุนที่มากเกินไป” (Over-accumulation) ดังนั้น การดำรงอยู่ของการสะสมทุนโดยการช่วงชิงจะเป็นเหมือนดังวาล์วเปิดปิดที่ปลอดภัยซึ่งจะช่วยบรรเทาวิกฤติชั่วคราวได้ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อพัฒนาการของทุนนิยมจะนำไปสู่วิกฤติก็จะมีกลไกมาช่วยลดราคาสินค้าอุปโภคบริโภค (ดังนั้นจึงเป็นการผลักดันการบริโภค ทั่ว ๆ ไปให้มากขึ้น) ในทางกลับกันก็อาจทำได้โดยการกดราคาของปัจจัยในการผลิตให้ต่ำ หากให้ความสำคัญแก่ราคาของปัจจัยการผลิตที่ต่ำของสินค้าอุปโภคบริโภค มันจะเป็นอัตราผลกำไรที่เพิ่มขึ้นที่ได้ในช่วงนั้น ดังนั้น “การเข้าถึงปัจจัยการผลิตที่ราคาต่ำจึงสำคัญเท่า ๆ กับการขยายตลาด เพื่อสร้างโอกาสของการทำกำไร ความหมายโดยนัยคือพื้นที่ที่ยังมีใช้ทุนก็ควรจะถูกบังคับให้เปิดเป็นทุน ไม่เฉพาะเพื่อการค้าเท่านั้น (ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ก็ได้) แต่รวมทั้งต้องยินยอมให้ทุนเข้าสู่การลงทุนในกิจการที่สร้างกำไรได้ด้วยการใช้แรงงานราคาถูก วัตถุดิบต่าง ๆ ที่ดินถูก ๆ และอื่น ๆ แรงขับของตรรกะความคิดของนายทุนทั่วไปใดๆเกี่ยวกับอำนาจจึงมิใช่กรอบความคิดที่ควรนอนรักษาไว้จากการพัฒนาการของนายทุน แต่ตรรกะของทุนนิยมเหล่านี้ถูกเปิดเผยออกมาอย่างต่อเนื่อง (ฮาร์วี ,จักรวรรดินิยมใหม่, 2003: 139)”

ฮาร์วี ได้แบ่งการสะสมทุนโดยการช่วงชิงออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ๆ คือ การแปลงสินทรัพย์สาธารณะให้เป็นทุน (Privatization) การแปลงทุกอย่างเป็นการเงิน (Financialization) การจัดการและชักใยวิกฤตเศรษฐกิจ (The management and Manipulation of Crises) และการจัดสรรปันส่วนใหม่ของรัฐ (State Redistributions)

การแปลงสินทรัพย์สาธารณะให้เป็นทุน

การแปรรูปองค์กรของรัฐ และการขายทรัพย์สินสาธารณะเป็นแนวคิดที่ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดและมีการโต้แย้งจากเสรีนิยมใหม่ กล่าวโดยสรุปแล้วการแปรรูปองค์กรของรัฐในที่นี้หมายถึงกระบวนการถ่ายโอนทรัพย์สินสาธารณะมาเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน ตามทฤษฎีมาร์กซ์ กระบวนการดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพื่อรับใช้ผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนหรือชนชั้นกระฎุมพี ในขณะที่อำนาจจะถูกโยกย้ายจากรัฐบาลของชาติไปสู่พรรคการเมืองของเอกชน ผลประโยชน์ที่นายทุนได้รับจะอยู่ในรูปของกำไร เพราะหลังจากการแปรรูปแล้ว นายทุนสามารถขายหรือให้เช่าทรัพย์สินสาธารณะซึ่งถือเป็นสิ่งที่ประชาชนเป็นเจ้าของร่วมกัน

การแปลงทุกอย่างเป็นการเงิน

กระแสการแปลงทุกอย่างเป็นการเงินเกิดขึ้นราวปี ค.ศ. 1980 โดยได้รับอนุญาตจากรัฐบาลผู้แทน ซึ่งทำให้ระบบการเงินเป็นหนึ่งในศูนย์กลางหลักของกิจกรรมการกระจายทรัพยากรใหม่

การส่งเสริมคลังสินค้าแผนการ Ponzi, asset destruction โครงสร้างอัตราเงินเฟ้อผ่านการควบรวม stripping through สินทรัพย์และกิจการไล่ของสินทรัพย์ (จุดจบของกองทุนบำเหน็จบำนาญและการทำลายล้างของพวกเขาโดยการล่มสลายของหุ้น และองค์กร) ด้วยบัตรเครดิตและหุ้นกิจวัตรเป็นตามที่ฮาร์วีย์, คุณสมบัติที่สำคัญของ 1970 โพสต์ระบบการเงินของทุนนิยม

การจัดการและชักใยวิกฤตเศรษฐกิจ

การจัดการและชักใยวิกฤตเศรษฐกิจโดยการสร้างเพิ่มอัตราดอกเบี้ยจะทำให้ประเทศที่ยากจนต้องเข้าสู่ภาวะล้มละลายจนในที่สุดต้องยอมรับโครงการการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นจากกลุ่มต่างๆ เช่น กระทรวงการคลังของสหรัฐอเมริกา กลุ่มทุนวอลล์สตรีต (Wall Street) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ เราจะพบว่าวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจเช่นนี้ที่เกิดขึ้นบางช่วงในทศวรรษ 1960 แต่มาเกิดขึ้นเป็นประจำในทศวรรษ 1980 และ 1990

การจัดสรรปันส่วนใหม่ของรัฐ

รัฐเสรีนิยมใหม่ ตามแนวคิดของฮาร์วีย์เป็นผู้กระทำการที่สำคัญองค์กรหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายการปรับปรุงการกระจายรายได้ เราจะพบว่าถึงแม้การแปรรูปองค์กรของรัฐจะเป็นประโยชน์ต่อชั้นชนล่าง แต่ในระยะยาวจะส่งผลกระทบเชิงลบ รัฐพยายามปรับปรุงการกระจายรายได้ใหม่ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแก้ไขภาษี ที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุนมากกว่ารายได้และค่าจ้าง การสนับสนุนการเก็บภาษีย้อนหลัง การกำจัดค่าใช้จ่ายของรัฐและการให้ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการได้โดยการจ่ายค่าธรรมเนียม การจัดชดเชยในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนถึงการหยุดเก็บภาษีบริษัทเอกชน

ตัวอย่างของการใช้กระบวนการสะสมทุนโดยการช่วงชิงตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่ก็คือโครงการของ มาร์กาเร็ต แทตเชอร์ สำหรับการแปรรูปองค์กรของรัฐของที่อยู่อาศัยในประเทศอังกฤษ ที่ปรากฏ ซึ่งเป็นของขวัญให้กับคนจน ซึ่งสามารถแปลงจากเจ้าของให้เช่าในราคาที่ค่อนข้างต่ำได้รับการควบคุมมากกว่าการเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่าและเพิ่มความมั่งคั่ง แต่เมื่อการโอนสำเร็จถึงกำไรที่อยู่อาศัยเข้ามา (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่สำคัญกลาง) ในที่สุดการตัดสินใจบนหรือบังคับให้ประชากรมีรายได้น้อยออกไปรอบนอก

การแปลงสินทรัพย์สาธารณะเป็นทุน เป็นกระบวนการของการถ่ายโอนทรัพย์สินสาธารณะ จากรัฐสู่บริษัทเอกชน สินทรัพย์รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน ป่า น้ำ อากาศ เหล่านี้เป็นสินทรัพย์ที่รัฐได้ใช้ในการเก็บไว้ในความเชื่อของคนหมายถึง เพื่อที่จะแปรรูปองค์กรของรัฐเหล่านี้ออกไปและขายเป็นหุ้นกับบริษัทเอกชนเป็นสิ่งที่ฮาร์วีย์เรียกสะสมโดยการช่วงชิง เกิดขึ้นหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้ง โบลิเวีย และ แอฟริกาใต้

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสะสมทุนโดยการช่วงชิงของฮาร์วีย์ สามารถครอบคลุมถึงมิติต่างๆของเศรษฐกิจร่วมสมัย เช่น เรื่องสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญา การแปรรูปหน่วยงานรัฐสู่การเป็นเอกชนและการชุดรีดปล้นสะสมทำลายธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม การแปรรูปหน่วยงานบริการสาธารณะ ของรัฐไปเป็นของเอกชนเป็นการสร้างเงินกำไรให้ตักสู่มือเอกชน ด้วยความที่บริการสาธารณะเป็นบริการเพื่อสังคมจึงมีค่าน้อยกว่าอยู่แล้ว ดังนั้นเอกชนที่จะครอบครองบริหาร

จัดการงานของรัฐนี้ก็จะทำการแย่งชิงชุดรีด จากประชาชนอีกที การเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมให้เป็นเครื่องมือของอุตสาหกรรมเช่นเดียวกัน เพราะว่าสิ่งแวดล้อมถูกสมมติให้เป็นของสาธารณะด้วยนั่นเอง บริษัทฯข้ามชาติได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติ การรักษา จากสมุนไพรซึ่งมีอยู่เองในธรรมชาติในพื้นที่ของประเทศด้อยพัฒนา แล้วได้มีการพัฒนา ทดลองผลิตยาจากสมุนไพรเหล่านั้นจนเป็นยาได้สำเร็จและจดสิทธิบัตรว่าเป็นผู้ค้นพบ คนอื่นจะทำซ้ำไม่ได้อีกแล้ว บริษัทฯข้ามชาติก็นำยาที่ผลิตได้นั้นกลับไปขายแก่คนพื้นเมืองผู้ซึ่งมี ภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรนี้อยู่แต่เดิมและก้อยู่ในพื้นที่แหล่งกำเนิดของ พืชสมุนไพรนี้ การทำเช่นนี้ คือ การแย่งชิงทรัพย์สินทางปัญญานั้นเอง

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน

ในการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่คือ

2.4.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน การสำรวจเชิงวิพากษ์

2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการพนัน

2.4.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพนัน การสำรวจเชิงการวิพากษ์

สังคิต พิริยะรังสรรค์ (2546)¹ ได้สำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการพนัน โดยได้แบ่งจำแนกทฤษฎีดังกล่าวเอาไว้หลากหลายมุมมอง ไม่ว่าจะเป็น หนึ่ง ทฤษฎีการพนันเกี่ยวกับแนวอนุรักษนิยม: การพนันเป็นปัญหาสังคม โดยกลุ่มนี้มองว่าการพนันเป็นปัญหาในข้อศีลธรรมอันดีของประชาชน ปัญหาต่อมาคือ ปัญหา (Problem) ของการควบคุมทางสังคมและการบริหาร ในแง่ที่ว่า การพนันอาจมีสถานะที่มีได้เป็นไปตามหลักของกฎหมาย สอง ทฤษฎีการพนันเกี่ยวกับแนวหน้าที่นิยม: การพนันเป็นกิจกรรมยามว่าง กลุ่มที่สองสะท้อนให้เห็นว่าการเล่นพนันนั้น เป็นกิจกรรมของมนุษย์ที่มีอันจะกินแล้ว โดยมนุษย์เหล่านี้มุ่งแสวงหากิจกรรมเพื่อเติมเต็มพลังชีวิตหรือการผ่อนคลายความตึงเครียดของพวกตนทั้งหลาย ดังนั้นกิจกรรมหรือการเล่นของกลุ่มคนรายจึงมุ่งไปที่การรับบริการในลักษณะการเล่นพนันเพื่อเป็นกิจกรรมยามว่าง สาม กลุ่มต่อมาคือทฤษฎีการพนันว่าด้วยแนวการบริหารสังคม กล่าวคือ กลุ่มนี้สนใจที่การพนันเชิงพาณิชย์และการพนันคาสีโน รวมถึงขอบเขตของความสนใจขยายจากหัวข้อทางวัฒนธรรมและจิตวิทยาของผู้เล่นออกไปอย่างกว้างขวาง มีผลการศึกษาจำนวนหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อนโยบายโดยตรง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดจากผลกระทบของการพนันที่ถูกกฎหมาย การพนันที่ถูกกฎหมายได้รับอิทธิพลจากสังคมและตัวแปรสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อย่างไรบ้างหรือการพนันมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร เป็นต้น สิ่งที่สำคัญมากที่สุดก็คือการยืนยันว่าการพนันมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม สี่ ทฤษฎีการพนันเกี่ยวกับแนวทางเลือกสาธารณะ มุ่งอธิบายถึงทางเลือกสาธารณะ(Public Choice) อธิบายการตัดสินใจทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับการขยายตัว

¹ สังคิต พิริยะรังสรรค์และคณะ (2546). เศรษฐกิจการพนัน: ทางเลือกเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล: 7-8.

ของการพนันที่ถูกกฎหมาย และชี้ให้เห็นพลวัตรของนโยบายการพนันในแง่ของความจำเป็นทางเศรษฐศาสตร์ภาครัฐ การขยายตัวของการพนันที่ถูกกฎหมายจึงถูกถือว่าการตอบสนองของรัฐที่เห็นแก่ประโยชน์ตัวเองและสร้างความสมเหตุสมผลต่อแนวโน้มที่รัฐจะมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลใช้การพนันเป็นแหล่งของ “ภาษีที่มองไม่เห็น” (Invisible Taxes) สำหรับการสร้างรายได้เสริมให้เพียงพอที่จะสนองความต้องการทางการเมืองเหล่านั้น รวมทั้งเป็นการลดแรงกดดันเรื่องค่าใช้จ่ายไปในตัว อย่างไรก็ตามจะทฤษฎีดังกล่าวจึงมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการอธิบายการพนันคาสีโน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา และยังสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งอยู่เบื้องหลังการกำเนิดของอุตสาหกรรมนี้ และกลุ่มสุดท้าย ห้า ทฤษฎีการพนันเกี่ยวกับแนวอาชญาวิทยาและประวัติศาสตร์กฎหมาย โดยสรุปในทฤษฎีได้กล่าวถึงว่าเมื่ออาชญากรรม กฎหมาย และความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นประเด็นสาธารณะที่สำคัญ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของข้อถกเถียงโต้แย้งทางทฤษฎีและการเมืองเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องอาชญากรรมที่รัฐเป็นผู้กำหนดขึ้น การพนันในทฤษฎีนี้ได้ถูกนิยามไปโดยปริยายว่าเป็นปัญหาสังคมหรือเป็นผลประโยชน์กันแน่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความหมายแรกการเล่นพนันเป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มอาชญากรทั้งทางตรง และทางอ้อม กล่าวคือ ผู้เล่นพนันที่เล่นเสียจะทำทุกวิถีทางเพื่อจะหาเงินมาเล่นพนันไม่ว่าจะหาเงินแบบถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมายก็ตาม แต่ถ้าผู้เล่นพนันหาเงินแบบผิดกฎหมายปัญหาอาชญากรรมก็จะเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการลักขโมย วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือแม้กระทั่งผลิตตนเองสู่ขบวนการค้ายาเสพติดเพื่อจะทำเงินในการเล่นพนันของตน ในขณะเดียวกันโดยนัยของความหมายที่สอง เมื่อรัฐ หรือฝ่ายบริหารเห็นสอดคล้องว่าบ่อนการพนัน หรือการเล่นพนันเป็นประโยชน์ต่อผลประโยชน์ของตนแล้ว กล่าวคือ คือการพนันทำให้รัฐมีรายได้ภาษีจำนวนมากซึ่งช่วยผ่อนเบาภาระงบประมาณของรัฐที่ย่ำแย่ลง อย่างไรก็ตามรัฐก็ยังสนับสนุนให้เอกชนสะสมความมั่งคั่งจากอุตสาหกรรมการพนันด้วย

อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยของกรณีศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีพนันในแง่แตกต่าง ๆ ตามที่สังคีต พิริยะรังสรรค์ และคณะ ได้สำรวจและรวบรวมมา ดังนี้

1. ทฤษฎีการพนันแนวอนุรักษนิยม: การพนันเป็นปัญหาสังคม
2. ทฤษฎีการพนันแนวหน้าที่นิยม: การพนันเป็นกิจกรรมยามว่าง
3. ทฤษฎีการพนันแนวการบริหารสังคม
4. ทฤษฎีการพนันแนวทางเลือกสาธารณะ
5. ทฤษฎีการพนันแนวอาชญาวิทยาและประวัติศาสตร์กฎหมาย

1. ทฤษฎีการพนันแนวอนุรักษนิยม: การพนันเป็นปัญหาสังคม²

นักวิเคราะห์จำนวนมากมีสมมติฐานร่วมกันหลายอย่าง (ที่มักจะเป็นปัญหา) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการพนันและสังคม โดยไม่มีข้อยกเว้น การศึกษาการพนันสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความล่าช้าเพราะอิทธิพลที่มีความเกี่ยวข้องกัน 3 ประการที่มีผลต่อวิธีการและเนื้อหาของการวิเคราะห์การพนัน

² สังคีต พิริยะรังสรรค์และคณะ, (อ้างแล้ว): 7-8

ประการแรก อิทธิพลของนัยนิยมของความเชื่อทางศีลธรรมมีผลเป็นอย่างมากต่อการค้นคว้าทางวิชาการ สมมติฐานทางทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมและกฎหมาย การทำงานและการพักผ่อน การผลิตและการบริโภค การเมืองและเศรษฐศาสตร์ อดีตและปัจจุบัน ได้ทำให้เกิดวิธีการวิเคราะห์การพนันแบบอนุรักษนิยมที่ยืนยันว่าสิ่งที่มาแต่เดิมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

ประการที่สอง วิธีการศึกษาเชิงประจักษ์ (Positivist) ที่มีบทบาทครอบงำในสมัยหลังสงคราม และที่ยึดมั่นในสมมติฐานการดำรงอยู่ของความจริง (รูปธรรม) ที่ปราศจากอคติที่ได้ก่อให้เกิดวิธีการศึกษาที่ไม่สนใจสิ่ง (นามธรรม) ที่สะท้อนความจริง ซึ่งเท่ากับเป็นการปิดบังตัวเองจากแนวคิดสถานะทางกฎหมายของการพนันในทางการเมืองและสังคม

ประการที่สาม การคิดค้นทฤษฎีหรือคำอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ส่วนใหญ่เหินห่างจากประวัติศาสตร์ของการเมืองในการพนันและความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้การเปลี่ยนแปลงสถานะทางกฎหมายของการพนันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเหมือนหลักบอกระยะที่อยู่ ๆ โผล่ขึ้นมาเองได้โดยไม่ต้องสนใจที่มาที่ไป นอกจากนี้การศึกษาก่อนหน้านี้สมัยปัจจุบันเพื่อให้รู้ลักษณะพิเศษทางสังคมและประวัติศาสตร์ของการพัฒนานโยบาย หรือการให้คำอธิบายอย่างเพียงพอเกี่ยวกับความเป็นพหุปัจจัยที่เพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมก็มีน้อยมาก เนื่องจากไม่มีการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางทฤษฎี ความสนใจคับแคบของทฤษฎีการพนันแบบดั้งเดิมจึงไม่อาจอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้มากนัก

ทฤษฎีการพนันแบบดั้งเดิม (Conventional Theories) หมายถึงผลงานวิจัยต่าง ๆ ของนักสังคมวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ และอาชญาวิทยาช่วงทศวรรษที่ 1970 – 1980 (พ.ศ. 2513 – 2523) การศึกษาของพวกเขามีจุดอ่อนที่สำคัญร่วมกัน คือ

1. พวกเขาถือว่าการพนันเป็นสิ่งที่คงที่ตลอดกาลและมีอยู่แบบเดียวโดยไม่มีความคิดแผกแผ่แต่น้อย หรือโดยไม่ต้องสนใจพลังทางการเมืองและศีลธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นสิ่งกำหนดค่านิยม

2. พวกเขายึดติดกับปรัชญาการศึกษาแบบเสรีนิยมซึ่งเป็นสิ่งจำเพาะต่อการพัฒนาทางสังคมและประวัติศาสตร์ของทุนนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) และการใช้เหตุผลทางเศรษฐกิจ (Economic Rationality) ในอันที่จริงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับการพนันเกี่ยวข้องกับปทัฏฐาน (Norms) ทางการเมืองและสังคมที่ปรากฏและความห่วงใยในระเบียบวินัยเพื่อความสงบของสังคม

3. พวกเขามีความเชื่ออย่างเปิดเผยหรือแฝงเร้นว่าการพนันเป็น “ปัญหา” ของการควบคุมทางสังคมและการบริหาร ดังจะเห็นได้จากแม้กระทั่งในกรณีประเทศออสเตรเลียซึ่งการพนันได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่การโต้แย้งเกี่ยวกับศีลธรรมและสถานะทางกฎหมายของการพนันมักเน้นว่า การพนันมีความโน้มเอียงที่นำไปสู่ความยุ่งเหยิงทางสังคม

4. เหมือนนักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไป พวกเขาแยกการวิเคราะห์ทางการเมืองและเศรษฐกิจออกจากกันโดยเด็ดขาดและถือว่าแนวคิดด้านวัฒนธรรมเป็นเพียงการสะท้อนสภาพทางเศรษฐกิจ นี่คือการทำให้พวกเขากลัวตัวเองง่าย ๆ ว่าการพนันเป็นการพักผ่อน (Leisure) อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกิจกรรมทางสังคมที่แยกออกจากการทำงานและการผลิต

5. พวกเขาถือว่าการพนันเป็นสิ่งที่ไม่มีที่มาที่ไป (Ahistorical) หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลง (Static) จึงไม่สนใจพลวัตรของโครงสร้างและกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน

6. พวกเขาใช้วิธีการศึกษาเชิงประจักษ์ (Positive Approach) ในการวิจัยซึ่งยึดติดกับลักษณะภายนอกของความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและเศรษฐกิจการเมืองในการพนันราวกับว่ามันเป็นจริง

7. พวกเขาประสบปัญหาการยึดสังคมตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Ethnocentrism) และทำให้แย่งคือการไม่มีมุมมองเปรียบเทียบอย่างตรงไปตรงมา ระหว่างบริบททางการเมืองและวัฒนธรรมที่ต่างกัน

8. ปรัชญาการศึกษาของพวกเขาขาดลักษณะวิชาวิธี (Dialectical) ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในการพนัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำระหว่างทุนและรัฐ หรือระหว่างประชาชาติกับประเทศเพื่อน

วิธีการศึกษาการพนันแบบดั้งเดิมที่ใช้ในการวิเคราะห์การพนันก่อให้เกิดความโน้มเอียงด้านวิธีการที่สำคัญและมีความเกี่ยวเนื่องกันสองประการคือ หน้าที่นิยม (Functionalism) และประจักษ์นิยม (Positivism) การศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะหน้าที่นิยม (Functionalist) ไม่โดยตรงก็โดยนัย จากการเน้นที่ความสงบเรียบร้อยของสังคม การศึกษาในแนวทางหน้าที่นิยมให้ความสนใจกับผลกระทบของการพนันที่มีต่อสังคม บทบาทของการพนันในการเสริมและขยายค่านิยมของสังคม และทิศทางและการปรับตัวของการพนันให้เข้ากับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น ครอบครัว งาน และทัศนคติอื่น ๆ

ปัจจุบันทฤษฎีทางสังคมเกี่ยวกับการพนันได้พัฒนาเป็นสังคมวิทยาของพฤติกรรม การพนันและการบริหารสังคม ในขณะที่วิธีการบริหารสังคมให้ความสนใจกับการศึกษาปัญหา แนวโน้มและการกระจายตัวของผู้เล่นเป็นหลัก สังคมวิทยาของการพนันมุ่งศึกษาในวงกว้างที่เกี่ยวกับหน้าที่ต่าง ๆ ของการพนัน ซึ่งก็คือมีการยอมรับ (โดยไม่มีการตั้งคำถาม) โครงสร้างและแง่มุมทางเศรษฐกิจและการเมืองของการพนันว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาเนื้อหาของพฤติกรรมการณ์

2. ทฤษฎีการพนันแนวทางหน้าที่นิยม³: การพนันเป็นกิจกรรมยามว่าง

สิ่งที่เรียกกันว่าการวิเคราะห์การพนันของสังคมวิทยาแนวเสรีนิยมซึ่งเริ่มได้รับการยอมรับในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้ให้คำอธิบายในเชิงบวกยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการพนันว่าเป็นกิจกรรมยามว่างที่ถูกกฎหมาย ในสมัยหลังสงครามโอกาสสำหรับ “ผู้ใช้แรงงานที่มีฐานะ” ที่จะมีส่วนในการพนันที่ถูกจัดขึ้นได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในหลายประเทศ พร้อม ๆ กับสถานภาพทางกฎหมายและการยอมรับจากสังคมที่เพิ่มขึ้น การพนันเริ่มไม่ถูกมองว่าเป็นปัญหาสังคมที่จะนำไปสู่ความเสื่อมทางศีลธรรมและอาชญากรรมอีกต่อไป ในมุมมองของนักคิดที่ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) การพนันเริ่มถูกมองทั้งในแง่ที่เป็นกิจกรรมที่เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่เป้าหมายทางเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นกิจกรรมทางสังคมที่แสดงออกโดยให้ความสำราญโดยตัวของมันเอง ซึ่งในอดีตก็เคยมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าสมาชิกของสังคมชั้นสูงในสมัยทศวรรษที่สิบเก้าสามารถที่จะแสดงสถานะทางสังคมและความมั่งคั่ง โดยการใช้จ่ายเพื่อการบันเทิงในบางสิ่งบางอย่างเช่น การพนันอย่างเปิดเผย ขณะเดียวกัน

³ สังคิต พิริยะรังสรรค์และคณะ, (อ้างแล้ว): 13-18.

นักเศรษฐศาสตร์สมัยหลังสงครามมีความเห็นร่วมกันว่านักพนันมีความสามารถในการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผล ในการเพิ่มความมั่งคั่งและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตัวเอง อย่างไรก็ตาม คำอธิบายทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับแรงจูงใจในการพนันเป็นสิ่งที่ไม่แน่ชัด งานวิจัยบางชิ้นแสดงให้เห็นว่าการเล่นการพนันเป็นการแสดงออกถึงสถานะของความเป็นชนชั้นสูงดังที่เคยมีผู้ตั้งข้อสังเกตในงานวิจัยอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าการพนันเป็นกิจกรรมของผู้ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่

โดยทั่วไปนักสังคมวิทยาสนใจศึกษาเรื่องราวของสังคม เป็นต้นว่าองค์ประกอบทางสังคมของสถานการณ์การพนันซึ่งครอบคลุมการศึกษาการกระจายด้านเผ่าพันธุ์ของการเล่นการพนันหรือธรรมชาติของอาชีพพนัน เป็นต้น ผลงานที่น่าสนใจมากที่สุดของสังคมวิทยาแนวเสรีนิยมสมัยหลังสงคราม มีการปฏิสัมพันธ์ (Interactionist) ในด้านวิธีการซึ่งเน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมในขณะนั้นระหว่างผู้เล่นในบริบทของการเล่นสังคมวิทยาของความเบี่ยงเบนมักศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับคนบ้า โสเภณี และคนวิปริต ซึ่งมักทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจจากคนภายนอกหรือเกิดความรู้สึกต่อต้านต่อการควบคุมทางสังคม เมื่อการพนันถูกแยกออกจากพฤติกรรมที่ถือว่าปกติ นักปฏิสัมพันธ์จึงศึกษาความเป็นไปได้ของผลดีที่ตามมาจากการเล่นและความหมายของการพนันจากมุมมองของผู้เล่น

การก่อตัวทางทฤษฎีที่เป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นพื้นฐานทางสังคมวิทยาในการศึกษาการพนันในมุมมองที่เป็นบวกเกิดจากความเห็นว่า การพนันเปิดโอกาสให้นักเล่นได้แสดงบุคลิกที่แข็งแกร่งและความตั้งใจจะเสี่ยง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สังคมให้การยกย่อง เช่นเดียวกับความกล้าหาญหรือความซื่อสัตย์ การพนันมีข้อดีในการควบคุมศีลธรรมและการเมืองของสังคมเพราะเป็นตอกย้ำค่านิยมที่มีมาแต่เดิม ในขณะที่การพนันเป็นสิ่งทดแทนความท้าทายที่หมดไปในชีวิต และยังมีหน้าที่ทางสังคมที่เป็นศูนย์รวมที่เป็นประโยชน์ในการพบปะสังสรรค์และการปฏิบัติตามระเบียบสังคมอีกด้วย

ผลงานด้านทฤษฎีของการศึกษาสังคมศาสตร์คือการมองการพนันในมุมมองที่ผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพักผ่อน (Leisure) จากมุมมองนี้การพนันเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงและได้รับความนิยด้วยตัวของมันเอง ดังนั้นการศึกษาส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับคำถามที่ว่าใครเป็นผู้เล่นและเหตุใดพวกเขาจึงเล่นเช่นนั้น การศึกษาจำนวนมากมุ่งจุดสนใจที่จิตวิทยาของการพนันโดยพยายามศึกษาแรงจูงใจและพฤติกรรมของคนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเล่น จากมุมมองอันกว้างนี้ การเล่นพนันถือว่าเป็นกิจกรรมยามว่างที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งชดเชยมุมที่ล้มเหลวและไม่น่าพึงพอใจของสังคม ในปัจจุบันการพนัน (เหมือนกิจกรรมสันทนาการ) จึงถูกนิยามด้วยคำว่า “เล่น” หรือ “ยามว่าง” ซึ่งอยู่ถัดจากคำว่า “งาน” หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบทางสังคม ดังนั้นกิจกรรมยามว่างเช่น การพนันจึงถือว่าเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นในการดำรงและรักษาคุณภาพของโครงสร้างสังคมเอาไว้ การพนันกลายเป็นประเด็นสำคัญก็เพราะลักษณะของการทำงานสมัยใหม่ทำให้คนอ่อนล้าและบั่นทอนความคิดสร้างสรรค์ของคนโดยทั่วไป จากมุมมองนี้ การพนันซึ่งแม้จะแตกต่างจากกิจกรรมยามว่างอื่นๆ ที่มีความผิดตามกฎหมายและมีความต่างพร้อยทางสังคม จึงกลายเป็นกิจกรรม “ปกติ” และเข้ากันได้ดีกับการกระทำและกับสถาบันอื่น ๆ ของสังคม

จากมุมมองทางทฤษฎีจำนวนมาก นักสังคมวิทยาเสนอว่าการพนันมีบทบาททั้งเป็น “เกมของผู้ใหญ่” และเป็น “ทางระบาย” (Safety Value) ของผู้ที่ต้องการหลบเลี่ยงจากภาวะการณ์ทำงาน เป็น “การปรับเปลี่ยนตัวที่เบี่ยงเบน” สิ่งที่ไม่ดี เป็นการสร้างความแปลกใหม่ให้กับตัวเอง เป็นองค์ประกอบที่เชื่อมร้อยวัฒนธรรมของคนทำงานที่ต้องการเอาชนะการไม่มีความสำเร็จและ

ความไม่มั่นคงในอาชีพ เป็นทางออกสำหรับนักพนันในการทดสอบโชคและฝีมือ เป็นโอกาสที่ได้ผลในการแสวงหาความเป็นตัวของตัวเองและความคิดสร้างสรรค์ซึ่งที่ทำงานไม่สามารถให้ได้

ความนิยมของการพนันในปัจจุบันและความตั้งอกตั้งใจในการเล่นของนักพนันแม้ว่าจะเล่นเสียก็ตาม ก็ยังได้รับคำอธิบายส่วนใหญ่ในแง่ของรางวัลที่ได้รับจากการปฏิสัมพันธ์และสังสรรค์เป็นกลุ่ม มีการศึกษาเหล่านี้พิจารณาอาชีพของนักพนันที่เลี้ยงตัวเองด้วยการพนัน ซึ่งการเรียนรู้และการคำนวณของพวกเขาประกอบด้วยบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของการได้เสียทางเศรษฐกิจและการพัฒนาความชำนาญพิเศษ

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง คนจำนวนมากเริ่มมองว่าการพนันเป็นกิจกรรมยามว่างมากกว่าที่จะเป็นอาชญากรรมหรือสิ่งชั่วร้าย ดูประหนึ่งว่าเป็นชัยชนะอันใหญ่หลวงของความเป็นเสรีนิยมและมนุษยชาติโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับความเชื่อสมัยก่อนสงครามกระนั้นก็ตาม แม้แต่ในหมู่นักสังคมวิทยาฝ่ายเสรีนิยมในอเมริกา การพนันก็ยังไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีการติฉินนินทา ในขณะเดียวกันข้ออ้างของนักจิตวิทยาและนักจิตบำบัดที่อธิบายว่าการพนันทำให้เกิดความล้มเหลวก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามหลักฐานทางสังคมวิทยาที่จะชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการพนันในทางที่ติดต่อดังคมยังไม่ปรากฏให้เห็น

ในกรณีที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด จากประสบการณ์ของอเมริกาและอังกฤษ ความแพร่หลายของการพนันอันเป็นที่นิยมในออสเตรเลียได้รับการอ้างว่าเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่ไม่เหมือนใคร สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการพนันถูกมองว่าเป็นพลังในทางบวกซึ่งสะท้อนความเสมอภาคนิยม (Egalitarianism) และความหวังของสังคมออสเตรเลีย

นโยบายการพนันในออสเตรเลียมีทิศทางที่เป็นเอกเทศเมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายการพนันของประเทศอื่น ๆ เพราะมีเพียงสังคมตะวันตกไม่กี่แห่งเท่านั้นที่อนุญาตให้มีการเล่นได้มากเหมือนในออสเตรเลีย แตกต่างจากอังกฤษหรืออเมริกาที่เกรงว่าคนจะเล่นมากเกินไปและจะทำให้เสียระเบียบสังคม ทำให้รัฐบาลมีการควบคุมการพนันเกือบจะทุกรูปแบบ ในออสเตรเลียกลับมีความอดทนโดยถือว่าการพนันเป็นเรื่องของ “สัญชาตญาณ” และเป็นความโน้มเอียงโดยธรรมชาติของผู้ใช้แรงงาน ทศนคติทางวัฒนธรรมแบบนี้ถือว่าการพนันเป็นสิทธิของประชาชนทุก ๆ คนซึ่งปรากฏให้เห็นในเอกสารราชการทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมตั้งแต่ศตวรรษที่สิบเก้า อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ไม่ใคร่มีคนสังเกตนักก็คือการพนันเป็นเรื่องการเมืองโดยแท้ เหตุผลก็เพราะการพนันในออสเตรเลียจะมีเจ้าหน้าที่รัฐบาลระดับสูงเข้าไปเกี่ยวพันกับการพนันเป็นอย่างมาก การยอมรับการพนันว่าเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบการเมืองและกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้เกิดการโต้แย้งอย่างรุนแรงและมีความขัดแย้งเกี่ยวกับเนื้อหาของนโยบายการพนันในออสเตรเลีย ดูเหมือนว่ารัฐจะรวบรวมความรับผิดชอบในการปกป้องค่านิยมอื่น ๆ ของสังคมเอาไว้เสียเอง เช่น เรื่องสุขภาพ การศึกษา และนันทนาการ การออกกฎหมายการพนันและการบริหารจัดการ คำกล่าวอ้างของรัฐที่อนุญาตให้มีการพนันอย่างถูกกฎหมายและในระดับที่กว้างขวางไม่ได้มีความขัดแย้งกับทัศนคติด้านศีลธรรมที่ปรากฏในขณะนั้นมากนัก และรัฐบาลแสดงความเป็นห่วงใยต่อปัญหาสังคมโดยการเน้นนโยบายด้านสังคมควบคู่กันไปด้วยในขณะที่รัฐบาลออสเตรเลียออกกฎหมายการพนันโดยให้อิสระมากผิดปกติ ซึ่งหมายถึงว่าผลประโยชน์จากรายได้การพนันก็ต้องมีมากตามไปด้วยนั้น ในขณะเดียวกันรัฐบาลออสเตรเลียก็ให้ความสำคัญกับความยุ่งเหยิงทางสังคมที่เกิดจากการพนันที่ผิด

กฎหมาย การป้องกันการเอารัดเอาเปรียบโดยอาชญากร และการใช้รายได้จากการพนันเพื่อเป็นสวัสดิการสังคม ข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ การวิเคราะห์การพนันในออสเตรเลียโดยทั่วไปซึ่งมักยกย่องและสนับสนุนการพนันว่าเป็น “สิ่งบันเทิงประจำชาติ” พยายามหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงการเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ระหว่างการพนันกับกลุ่มเศรษฐกิจที่มีอำนาจ สถาบันทางการเมือง และคุณลักษณะของระบบทุนนิยมของสังคมออสเตรเลีย

ในอเมริกา นักวิชาการเชิงประจักษ์ (Positive Approach) ได้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างทัศนคติของสังคม กระบวนการพาณิชย์และการเมืองที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงพัฒนาการของการพนันที่ถูกกฎหมายไปสู่การเป็นพลังทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีบทบาท โฉมหน้าค่านิยมและสถาบันต่าง ๆ ของสังคมอเมริกัน ตลอดจนผลของนโยบายที่ติดตามมา นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการตีความทางการเมือง กฎหมายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และให้ความเคร่งครัดในการใช้ความคิดต่อสมมติฐานของผู้เล่นการพนัน พวกเขาพบความไม่กระจ่างชัดด้านศีลธรรมและสังคมเกี่ยวกับการพนันซึ่งมีอยู่ในสังคมอเมริกันปัจจุบัน นอกจากนี้พวกเขายังพบด้วยว่ากฎหมายการพนันเชิงพาณิชย์เปรียบเสมือนกระบวนการทดสอบอย่างหนึ่งซึ่งดำเนินควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ซับซ้อน และท้ายที่สุดก็เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ทำธุรกิจและรัฐ

ถือได้ว่าสิ่งนี้เป็นการค้นพบที่สำคัญ เพราะการพนันในสมัยปัจจุบันเป็นธุรกิจที่มีกำไรและถูกกฎหมายซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นและเข้ากันได้กับสังคมอเมริกันและสถาบันต่าง ๆ ที่เป็นแกนของสังคม การพนันในรูปแบบที่หลากหลายได้พัฒนาเป็นธุรกิจที่เป็นจุดสนใจของการแข่งขันและความขัดแย้งทางนโยบาย พวกเขาอ้างว่าตั้งแต่ค่านิยมแบบเดิม ๆ ที่ห้ามการเล่นพนันได้เสื่อมลงไปทำให้การพนันในรูปแบบของธุรกิจการบันเทิงก้าวสู่กระแสเศรษฐกิจของอเมริกา แต่สิ่งที่กระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้แท้ที่จริงก็คือรายได้จากการพนัน ซึ่งไม่เพียงแต่จะเปลี่ยนอุตสาหกรรมและความหมายของการพนันเท่านั้น แต่ยังให้กำเนิดค่านิยมใหม่ในการพนัน ซึ่งก็คือ “ความตื่นเต้น การเสี่ยงอย่างปลอดภัยและการรู้จักพอ”

นอกจากนี้นักทฤษฎีเชิงประจักษ์ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลกระทบของการเติบโตของอุตสาหกรรมการพนัน โดยใช้สมมติฐานซึ่งไม่ต่างไปจากผู้ที่ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) เช่น การพนันเป็นกิจกรรมยามว่างที่สอดคล้องกับค่านิยมอื่น ๆ ทางสังคมหรือไม่ เป็นต้น บรรดาผู้ที่ใช้ทฤษฎีเชิงประจักษ์ยังได้เสนอด้วยว่าในขณะที่นโยบายการพนันใหม่เกิดจากทัศนคติของประชาคมที่มีการเปลี่ยนแปลงแต่ในทางกลับกันนโยบายใหม่หรือค่านิยมใหม่ที่เกิดขึ้นก็ผลักดันให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วย การพนันเป็นตัวอย่างที่ดีอันหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคมเพราะในอดีตค่านิยมหลักคือ ความประหยัดซึ่งนำไปสู่การปฏิเสธตัวเองและการสะสมความมั่งคั่ง แต่ค่านิยมใหม่กลับนำสังคมไปสู่ค่านิยมแบบบริโภคนิยม และค่านิยมแบบนี้ทำให้สังคมสั่นคลอน

ในส่วนที่เป็นบทบาทของรัฐ นักวิชาการเชิงประจักษ์เห็นว่าการแทรกแซงของรัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นในการแก้ปัญหาความไม่เอียงที่ไม่พึงปรารถนา แต่บทบาทของรัฐบาลควรจำกัดเพียงการปกป้อง สวัสดิภาพของสังคมและเป็นตัวกลางเพื่อให้มีการแข่งขันกันตลอดจนรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม อย่างไรก็ตาม ความสามารถของรัฐในการดำเนินการอย่างเป็นกลางและไม่เห็นแก่

ผลประโยชน์ของรัฐบาลเองก็เป็นสิ่งที่น่าสงสัยไม่น้อย เพราะรัฐเองทั้งเก็บภาษีรายได้จํานวนมหาศาลจากผู้ประกอบการ และยังเป็นผู้ผูกขาดการเป็นเจ้ามือหวยรัฐบาลอีกด้วย ดังนั้นการที่รัฐมีบทบาทและอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นในอุตสาหกรรมการพนันจึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง เพราะนักทฤษฎีเชิงประจักษ์มีความเชื่อว่า หลักการการตลาดและการเมืองแบบสมดุลงจะนำอุตสาหกรรมการพนันไปสู่ความมีประสิทธิภาพ และมาตรฐานในการให้บริการที่มีคุณภาพในระดับสูง นอกจากนี้ความต้องการแสวงกำไรเพียงอย่างเดียวก็เป็นกลไกที่พอเพียงแล้วในการดึงดูดให้ผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ เข้ามาแข่งขัน และป้องกันมิให้มีการได้กำไรมากเกินไป และผู้รับประโยชน์สุดท้ายก็คือสังคมโดยรวมโดยฝ่ายการเจรจาที่ใช้เหตุใช้ผลและมีความสงบเรียบร้อย

3. ทฤษฎีการพนันแนวการบริหารสังคม⁴

ในช่วงทศวรรษที่ 1970 (พ.ศ.2513) มีการศึกษาเกี่ยวกับการพนันอย่างเป็นทางการจํานวนมาก ขอบเขตของความสนใจขยายจากหัวข้อทางวัฒนธรรมและจิตวิทยาของผู้เล่นออกไปอย่างกว้างขวาง มีผลการศึกษาจํานวนหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อนโยบายโดยตรง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดจากผลกระทบของการพนันที่ถูกกฎหมาย การพนันที่ถูกกฎหมายได้รับอิทธิพลจากสังคมและตัวแปรสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อย่างไรบ้างหรือการพนันมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร เป็นต้น สิ่งที่สำคัญมากที่สุดก็คือการยืนยันว่าการพนันมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้กำหนดนโยบายการพนันจำเป็นต้องรับรู้ นอกจากปริมาณของงานวิจัยจะมีมากขึ้น วิธีการวิจัยแบบเชิงประจักษ์ก็ได้ถูกนำออกมาใช้มากขึ้น โดยรัฐเองเป็นผู้ให้การสนับสนุนเพราะรัฐย่อมมีความห่วงใยในปัญหาอาชญากรรมและผลกระทบที่อาจมีต่อนโยบายด้านสวัสดิภาพและสังคม แต่รัฐเองเริ่มให้ความสำคัญกับการวิจัยหลังจากที่ปรากฏว่าการพนันที่ผิดกฎหมายได้มีการขยายตัวออกไปเป็นอย่างมาก ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่ารัฐมีความห่วงใยต่อปัญหาการพนัน เช่น กรณีที่รัฐเกิดความสงสัยว่ายังควรที่จะห้ามการพนันต่อไปอีกหรือไม่ หรือสงสัยว่าสังคมได้รับอะไรตอบแทนจากใช้เงินจํานวนมากในการปราบปรามการพนันที่ผิดกฎหมาย

การพนันเชิงพาณิชย์และการพนันคาสีโนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้กระตุ้นให้นักวิจัยมีความสนใจปัญหาการพนัน นักวิชาการเชิงประจักษ์ (Positivism) นิยมใช้วิธีการออกแบบสอบถาม (Survey Method) วิธีการนี้มีประโยชน์มากแต่มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ไม่อาจให้ความกระจ่างเกี่ยวกับความเป็นมาในอดีต ตัวแปรทางสังคมที่มีความละเอียดมากเกินไปทำให้ไม่สามารถให้ข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบของการพนันได้ สมมติฐานที่ถือว่าการพนันเป็นสันตนาการที่ขัดแย้งกับกิจกรรมอื่นก็ทำให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างยากลำบาก หรือการตั้งสมมติฐานว่าผู้เล่นมีความสมัครใจและมีความตั้งใจที่จะเล่นอยู่แล้ว ทำให้ไม่มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับการให้บริการและการควบคุมซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนี้มีการทดสอบทฤษฎีการพนันจํานวนมากแล้ว พบว่าไม่สอดคล้องกับความจริงและไม่เพียงพอที่จะอธิบายพฤติกรรมการเล่นพนันได้ สิ่งที่ยังคงพบคือ ระบบสังคมกลับเป็นตัวกำหนดวิธีการพนันและผู้ให้บริการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ได้ผลดี

⁴ สังคิต พิริยะรังสรรค์และคณะ, (อ้างแล้ว): 19-22.

เช่น มีการพบว่าปัจจัยที่แยกแยะความแตกต่างระหว่างคนเล่นและคนไม่เล่นการพนันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การได้สัมผัสที่บุคคลผู้นั้นมีต่อการพนัน และความยากง่ายที่จะเล่นการพนันชนิดนั้น

แม้ว่าการศึกษาเชิงประจักษ์ประการหนึ่งเพียงพอต่อการกำหนดนโยบาย แต่ยังคงเป็นการตอบปัญหาอย่างผิวเผินและนำไปสู่ข้อสรุปที่ต่างกันได้ เพราะผู้วิจัยอาจให้คำนิยามตัวแปรในเชิงปฏิบัติที่แตกต่างกัน สิ่งที่เราเรียกว่า “ความเป็นจริง” จึงอาจเป็นสิ่งประดิษฐ์ได้ นอกจากนี้การเน้นศึกษาที่ระดับปัจเจกบุคคลโดยไม่สนใจความเป็นกลุ่มเป็นก้อน ความพยายามในการหลีกเลี่ยงตัวแปรที่เป็นนามธรรม เช่น อำนาจ โครงสร้าง ฯลฯ ทำให้การศึกษาเหินห่างจากความเป็นจริงทางสังคม ผลก็คือไม่สามารถหือมองไม่เห็นปัญหาว่าเหตุใดการพนันบางแบบ จึงได้รับความนิยมมากกว่าแบบอื่น ๆ รวมทั้งการศึกษายังไม่เคยให้ความสนใจกับปัญหาโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจซึ่งมีทั้งอิทธิพลและได้รับอิทธิพลต่อการพัฒนาของการพนันอีกด้วย ดังนั้นงานวิจัยประเภทนี้จึงข้ามความสำคัญของแหล่งอำนาจและลักษณะของการควบคุมที่มีต่อนักพนันและสถาบันที่พวกเขาศึกษา ปัจจัยที่มีความสำคัญ เช่น การกำเนิดของบริษัทพนันข้ามชาติ หรือบทบาทที่หลากหลายและขัดแย้งกันของรัฐในการยกสถานะของการพนันจากผิดกฎหมายเป็นถูกกฎหมายเป็นสิ่งที่แทบไม่มีการพูดถึง ดังนั้น คำอธิบายต่าง ๆ จากการศึกษาแนวนี้จึงเป็นเพียงการบรรยายลักษณะและบรรทัดฐานของการพนันที่ปรากฏและหน้าที่แฝงเร้นเท่านั้น ซึ่งเป็นการละเลยต่อพลวัตและความเกี่ยวพันระหว่างการพนันกับสังคม ทำให้ไม่อาจอธิบายอย่างเป็นระบบว่าเหตุใดจึงมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น หรืออธิบายกระบวนการอย่างมีความเป็นมาว่ามีกลไกการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

การละเลยมิติทางการเมืองและประวัติศาสตร์ของการพนันทำให้สมมติฐานที่ว่าการเล่นเป็นสิ่งที่ไม่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือไม่มีความขัดแย้งหรือแข่งขันกัน ในทางเป็นจริง การพนันที่ว่าเป็นสันตนาการต้องเผชิญหน้ากับข้อกีดกันทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดที่ขัดแย้งกับสมมติฐานดังกล่าว เช่น การศึกษาการพนันของนักเล่นที่เป็นหญิงแสดงว่าผู้หญิงมีบทบาทเป็นรองในสังคมทุนนิยม และข้อจำกัดของผู้หญิงมีมากกว่าผู้ชาย นอกจากนี้การพนันยังมีผลโดยตรงในเรื่องสิทธิและอำนาจในสังคมอีกด้วย ความสำคัญในเชิงวิเคราะห์ควรจะดูว่าการพนันถูกกำหนดโดยรัฐและกฎหมายซึ่งกำหนดว่าอะไรที่จะได้รับอนุญาตหรือไม่ได้รับอนุญาตแต่การศึกษาเชิงประจักษ์มีความเอนเอียงที่จะมองกฎหมายว่าเป็นสิทธิหรือเป็นพฤติกรรมที่ไม่น่ายอมรับ

ที่กล่าวมาข้างต้นมิได้หมายความว่างานวิจัยของนักประจักษ์นิยมเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณค่าหรือไม่มีความสำคัญทางทฤษฎี การสำรวจทางสังคมและดัชนีแนวโน้มเป็นสิ่งที่ไม่อาจขาดได้ในการวิเคราะห์สังคมและนโยบาย เพราะทำให้เรารู้ข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับองค์ประกอบ เหตุการณ์ และพัฒนาการของรูปแบบการพนัน งานพวกนี้หลายชิ้นมีค่าและเป็นความรู้ที่มีประโยชน์ซึ่งช่วยให้เห็นว่าการพนันเป็นสิ่งที่น่าศึกษา อย่างไรก็ตาม วิธีการสำรวจจำกัดตัวเองเพียงการวัดผลของการพนันโดยไม่ได้พิจารณาคำถามที่มีความสำคัญว่าการพนันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร และทำไม เป็นต้น ในภาพรวมของความแตกต่างของผลการศึกษาเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าไม่มีอะไรที่สามารถเห็นร่วมกันได้เกี่ยวกับองค์ประกอบทางสังคมของการพนัน ถึงแม้ว่าเกมจะมีความต่างกันในเรื่องของลักษณะพิเศษทางโครงสร้างและการเปิดเผยให้ผู้เล่นได้ทราบ แต่ปัญหาที่มาของการพนันในอดีต คุณภาพที่แน่นอน ความหมายทางวัฒนธรรม และตัวกำหนดแบบต่าง ๆ ของการพนันกลับไม่มีการกล่าวถึงอย่างจริงจัง เช่น พวกเขาไม่ถามว่าผลประโยชน์ทางวัฒนธรรมและสังคมมีบทบาทร่วมกันอย่างไรเพื่อทำให้เกิดการ

กีดกันในวงการพนัน หรือเหตุใดอำนาจ กำไร และศักยภาพของรัฐบาลในการพนันจึงเป็นปัญหาทางสังคม? หรือเป็นปัญหาทางสังคมหรือไม่

โดยสรุป คำอธิบายแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับการพนันถูกจำกัดโดยตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งเน้นที่ตัวผู้เล่นมากกว่าการเล่น สังคมวิทยาแบบดั้งเดิมภายใต้กรอบหน้าที่นิยม (Functionalist) อธิบายปัญหาสังคมมากกว่าแง่มุมทางจิตวิทยาของการพนัน แต่ก็ทำไปโดยอย่างไร้ที่มาและภายในกรอบทฤษฎีมีการยอมรับสิ่งที่ดำรงอยู่แล้วว่าเป็นจริงไว้ก่อน (Status Quo) และไม่ชอบให้มีการวิจารณ์อย่างลึกซึ้ง ส่วนนักวิจัยเชิงประจักษ์ (Positivist) แม้จะมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับความแตกต่างทางสังคมของผู้เล่นหรือสถานที่เล่น แต่เพราะความไร้ทฤษฎี (Atheoretical) และวิธีการที่คงที่ (Static) ทำให้พวกเขาไม่อาจให้คำอธิบายอย่างเพียงพอต่อการกำหนดหรือการดำรงอยู่ของความแตกต่างเหล่านั้นได้

กล่าวโดยภาพรวม การศึกษาการพนันทั้งสองแนวมิได้ให้ความสนใจประวัติความเป็นมาของพัฒนาการพนัน โครงสร้างที่ดำรงอยู่ และวัตถุประสงค์ หรือทิศทางในอนาคตที่อาจเป็นไปได้ นักประวัติศาสตร์สังคมได้ชี้ให้เห็นถึงความโน้มเอียงของการพนันที่นำไปสู่การแบ่งช่วงประวัติศาสตร์ประสบการณ์จากหลายประเทศแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติของการพนันมีทั้งช่วงการขยายตัวและความเป็นที่นิยมในทุกสังคมและมีการปรับตัวไปตามวัฏจักรของการขยายตัวหรือตกต่ำเมื่อมีการปฏิรูปสังคม ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงการพนันในช่วงต่าง ๆ นักประวัติศาสตร์มักมองจากความสัมพันธ์ระหว่างการพักผ่อนกับระบบสังคม เฉกเช่นเดียวกันกับนักสังคมวิทยา นักวิชาการจำนวนมากจะเน้นการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีแบบหน้าที่นิยม (Functionalist) ที่มีเงื่อนไขของบรรทัดฐานและค่านิยมที่สามารถปรับตัวภายในได้ ในทางกลับกันมักจะปฏิเสธคำอธิบายเกี่ยวกับระดับของการประกอบกันได้หรือความขัดแย้งในประเด็นที่เป็นที่นิยมทางวัฒนธรรม ปัญหาโครงสร้างทางสังคมและเงื่อนไขจำเพาะที่มีต่อการก่อตัวทางสังคม

มีการศึกษาจำนวนน้อยที่สังเกตว่าการพนันที่ถูกกฎหมายมีการจัดรูปแบบคล้ายคลึงกับการทำธุรกิจ โดยมีลักษณะองค์กรและเป้าหมายทางการค้าเหมือนกับในอุตสาหกรรมอื่น ๆ การศึกษาส่วนใหญ่จะละเลยความจริงที่ว่าการเล่นถูกกระตุ้นโดยบริษัทและหน่วยงานของรัฐ จนกระทั่งมันกลายเป็นอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ดำเนินการภายใต้ระบบที่มีความสลับซับซ้อนระหว่างชาติและวัฒนธรรมโลก มีข้อจำกัดทางทฤษฎีที่กีดกันการศึกษาความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการพนัน เป็นต้นว่าการผสมผสานคาสีโนที่ถูกกฎหมายเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ คำถามที่ว่าเหตุใดการพนันมีการก่อตัวตามหลักการค้า หรือเหตุใดวัฒนธรรมการพนันแบบดั้งเดิมจึงถูกครอบงำโดยวัฒนธรรมการพนันโลก การศึกษาโดยทั่วไปยังไม่มีการกล่าวถึงประเด็นเหล่านั้นอย่างเด่นชัด

มุมมองของรัฐบาลและสาธารณชนส่วนใหญ่ในอังกฤษและแคนาดายังคงถือว่าการพนันเป็นปัญหาอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงและต้องมีการควบคุม ตรงข้ามกับในอเมริกาทั้งคาสีโนที่เป็นของเอกชนและลอตเตอรี่ที่เป่าของรัฐได้มีการขยายตัวไป อย่างมาก ดังนั้นบริบทจึงถูกจัดขึ้นเพื่อรองรับการเติบโตในการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์และนโยบาย ซึ่งพยายามจะศึกษาปัญหาและการปรับตัวต่อความต้องการของตลาด

แม้ว่าวิธีการศึกษาการพนันจะมีความแตกต่างกันเป็นสองขั้ว แต่แนวโน้มล่าสุดในอเมริกาถือว่าการเล่นการพนันเป็นการใช้สิทธิอย่างหนึ่งตามแนวคิดประชาธิปไตย ในยุคบริโภคร

นิยมสมัยหลังอุตสาหกรรม ยังคงต้องการการแทรกแซงของรัฐอยู่บ้างเพื่อประโยชน์ทางการแบ่งปันและหนทางเลือกของผู้บริโภค

4. ทฤษฎีการพนันแนวทางเลือกสาธารณะ⁵

ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public Choice Theory) มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการอธิบายการพนันคาสีโนในอเมริกาปัจจุบัน ทฤษฎีนี้สะท้อนให้เห็นแนวคิดทางการเมืองที่เป็นเสรีนิยมและการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งอยู่เบื้องหลังการกำเนิดของอุตสาหกรรมนี้ การศึกษาคาสีโนในยุคเริ่มแรกวิเคราะห์กำเนิดของคาสีโนด้วยตัวแบบความเบี่ยงเบน และมองว่าการขยายตัวของคาสีโนในช่วงปี พ.ศ. 2513 เป็นการ “ทำให้ความเบี่ยงเบนเป็นสิ่งถูกกฎหมาย” ซึ่งเท่ากับสะท้อนการตีความแบบดั้งเดิมที่ว่า สถานการณ์พนันคาสีโนที่ถูกควบคุมโดย “องค์กรอาชญากรรม” (Organized Crime) อย่างไรก็ตาม การลงทุนโดยบริษัทมหาชนที่ได้รับความนิยมในช่วงนั้นทำให้คาสีโนได้รับการยอมรับมากกว่าการพนันในรูปแบบอื่นๆ ผู้สังเกตพบทัศนคติที่เปลี่ยนไปนี้ ได้แก่ นักสังคมศาสตร์ที่ศึกษาการพนันคาสีโนในฐานะอุตสาหกรรมใหม่ที่มีการขยายตัว แม้ว่าคาสีโนจะเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษโดยรัฐก็ตาม

การศึกษาเรื่องการพนันที่เกิดขึ้นในระยะต่อมาคือช่วงปี พ.ศ. 2523 เต็มไปด้วยเรื่องการศึกษานโยบายการพนันเชิงพาณิชย์และการดำเนินการปัญหาการเมืองของคนกลุ่มน้อย ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและธุรกิจเอกชน และปัญหาการตัดสินใจและการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น การศึกษาวิธีนี้มีข้อเด่นคือเรื่องเกี่ยวกับนโยบายทั้งสิ้น และมีการใช้ทุกสาขาวิชาในการแก้ปัญหาทางเทคนิค โดยทั่วไปการวิจัยเป็นเรื่องที่ให้ความสำคัญกับรายละเอียดของสิ่งที่ค้นพบเกี่ยวกับการจัดการกลยุทธ์ การกำหนดนโยบายและการจัดองค์กรของรัฐมากกว่าวิธีการศึกษาแบบอื่น ๆ โดยอาศัยปรัชญาระบบตลาดเสรี วิธีการ และสมมติฐานทางเศรษฐศาสตร์ นักวิเคราะห์ธุรกิจได้ประยุกต์ทฤษฎีการตลาดและการจัดการในการศึกษาและชี้ว่าอุตสาหกรรมการพนันที่มีการขยายตัวและมีการแข่งขันมากขึ้น

ในทำนองเดียวกัน ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะอธิบายการตัดสินใจทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับการขยายตัวของการพนันที่ถูกกฎหมาย และชี้ให้เห็นพลวัตของนโยบายการพนันในแง่ของความจำเป็นทางเศรษฐศาสตร์ภาครัฐ การขยายตัวของการพนันที่ถูกกฎหมายจึงถูกถือว่าเป็นการตอบสนองของรัฐที่เห็นแก่ประโยชน์ตัวเองและสร้างความสมเหตุสมผลต่อแนวโน้มที่รัฐจะมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแรงกดดันทางการเมืองที่หลายฝ่ายต่างก็เรียกร้องผลประโยชน์กันอย่างเข้มข้นในโครงการต่าง ๆ ที่มีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้รัฐบาลใช้การพนันเป็นแหล่งของ “ภาษีที่มองไม่เห็น” (Invisible Taxes) สำหรับการสร้างรายได้เสริมให้เพียงพอที่จะสนองความต้องการทางการเมืองเหล่านั้น รวมทั้งเป็นการลดแรงกดดันเรื่องค่าใช้จ่ายไปในตัว

ในการวิจัยมักเริ่มต้นจากคำถามที่ว่า ผลกระทบของสถานภาพที่ถูกกฎหมายที่มีต่อรูปแบบการพนัน สัดส่วนของรายได้จากการพนันที่รัฐควรได้รับ และสัดส่วนที่ควรมอบให้แก่ชุมชนแทนที่จะให้กับภาครัฐทั้งหมด การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนหลักการตลาดเป็นศูนย์กลางและหลักการผู้บริโภคเป็นใหญ่ เน้นถึงการทำการกำไรให้มากที่สุด การแข่งขันด้วยราคาและการ

⁵ สังคิต พิริยะรังสรรค์และคณะ, (อ้างแล้ว): 25-29.

ตอบสนองความต้องการตลาด ในอเมริกาการศึกษาเรื่องการพนันจะเกี่ยวข้องกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายการควบคุม บทความวิชาการจำนวนมากมักศึกษาเกี่ยวกับผลดีของการพนันที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและประโยชน์จากการลงทุน (Cost – Benefit Analysis) เช่น การทำนายจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ปัจจัยกำหนดสถานที่ตั้งของคาสิโน ผลกระทบที่มีต่อภูมิภาคจากรายจ่ายคาสิโน เป็นต้น แต่การวิเคราะห์บางครั้งก็ไม่สอดคล้องกับผลกระทบทางวัฒนธรรมและสังคมของการพนันคาสิโน ส่วนผลงานอื่น ๆ มักอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายสาธารณะ ซึ่งศึกษาปัญหาการทำลายส่วนบุคคล ความพยายามในการกำจัดการพนันที่ผิดกฎหมาย และความตึงเครียดด้านรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการพนันของคนอินเดียแดง นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากเงื่อนไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งถ้าไม่มีระบบการตลาดก็จะไม่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งการใช้อำนาจรัฐในการให้บริการสาธารณะ เป็นต้นว่า การรับรองของรัฐในความเป็นอิสระในการตัดสินใจของคนอินเดียแดง (เพราะคาสิโนมักตั้งในเขตคนอเมริกัน อินเดียแดง) รวมทั้งนักวิเคราะห์บางคนยังเสนอด้วยว่าการแทรกแซงของรัฐเพื่อควบคุมการพนันทำให้การพัฒนาจากคาสิโนเชิงพาณิชย์มีความล่าช้า

นักวิเคราะห์ในเรื่องทางเลือกสาธารณะ ส่งอิทธิพลสูงมากในการกำหนดทิศทางของนโยบายคาสิโนในสหรัฐอเมริกา เช่น แนวโน้มสู่การพัฒนาระบบตลาดเสรีในรัฐเนวาดา สะท้อนปัญหาที่นักเศรษฐศาสตร์และนักนโยบายห่วงใยเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปิดเบื่อนในการควบคุมของรัฐที่มีต่อตลาด และตัวรัฐบาลเอง สำหรับรัฐนิวเจอร์ซีย์รัฐบาลท้องถิ่นพยายามป้องกันมิให้รัฐบาลกลางเข้ามาแทรกแซงมากจนเกินไป โดยเน้นประเด็นการกระจายอำนาจสู่รัฐบาลท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่รัฐบาลกลางมิให้มากจนเกินไป และเพื่อเป็นการเคารพสิทธิส่วนบุคคลและรักษากฎหมายรัฐธรรมนูญในการควบคุมและจำกัดการใช้อำนาจของรัฐบาลกลางในด้านอื่น ๆ เช่น การพัฒนาคาสิโน การบริหารกลยุทธ์ และเป้าหมายการควบคุม เป็นต้น นักวิชาการเป็นผู้มีบทบาทพิเศษที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายของรัฐกับการศึกษาเชิงนโยบาย การที่ศูนย์กลางการพัฒนาการศึกษาการพนันมีศูนย์กลางอยู่ที่มหาวิทยาลัยเนวาดาในสมัยที่คาสิโนมีการขยายตัวในช่วงปี พ.ศ. 2503 – 2513 สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์แบบอยู่ร่วมกันระหว่างการศึกษาระหว่างวิชาการกับการพัฒนาของคาสิโนและนโยบาย

ผลงานการศึกษานโยบายคาสิโนมีความสำคัญต่อความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะของการขยายตัวของคาสิโนเชิงพาณิชย์ เพราะว่ามันเป็นจุดเริ่มต้นของความสนใจในการพนันจากมุมมองของนักคิดทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เป็นหลัก ผลงานที่สำคัญเริ่มต้นจากแนวคิดสนับสนุนคาสิโนเชิงพาณิชย์ซึ่งสะท้อนปรัชญาการตลาดของเนวาดาที่มีต่อการพัฒนาคาสิโน สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าคือความคิดเกี่ยวกับหน้าที่อันจำกัดของรัฐ เป็นต้นว่า การจำกัดพฤติกรรมอันมิชอบของบริษัทเอกชนและส่งเสริมศีลธรรมชุมชนเท่านั้น ดังนั้นมันจึงมีทั้งที่เป็นเสรีนิยมและเป็นทุนนิยมซึ่งครอบงำสังคมอเมริกาอยู่ อย่างไรก็ตามมีการศึกษาถึงการเติบโตเป็นอย่างมากของอุตสาหกรรมคาสิโน ปัจจัยเชิงประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาคาสิโนขึ้น ในสายตาของนักวิชาการสายทฤษฎีนี้ คาสิโนและหน่วยงานควบคุมของรัฐเป็นความเป็นจริงที่มีความต่อเนื่องกัน ซึ่งไม่อาจมองแยกออกจากกันได้ เนื่องจากเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองต่าง ๆ มีผลต่อนโยบายคาสิโน รวมทั้งมีผลต่อต้นทุนทางสังคมในการพัฒนาคาสิโน เช่น อาชญากรรม การตกต่ำของศีลธรรม และความเสื่อมโทรมของ

เมืองรวมทั้งปัญหาผู้ติดการพนัน จากข้อเท็จจริงที่ผลกระทบในทางลบของคาสีโนที่มีต่อชุมชนสามารถที่จะละเมิดหลักการความเป็นธรรมทางสังคมและทำให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจลดลงได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีเหตุผลตามสมควรที่ให้อำนาจอันจำกัดในการบังคับควบคุมอุตสาหกรรมพนัน

นักวิเคราะห์ที่ใช้ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะยังได้ศึกษาการพนันคาสีโนของรัฐนิวเจอร์ซีย์โดยเน้นที่กระบวนการและเนื้อหาของนโยบายการพนัน พวกเขาพบว่าปัญหาอาจจะเกิดได้เมื่อมีการเปลี่ยนอำนาจทางการเมืองเศรษฐกิจ ในยามที่คาสีโนเป็นพลังสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในภูมิภาคนั้น ได้มีการพิจารณาระเบียบ กฎเกณฑ์ และพลวัตรขององค์กรควบคุม ความพยายามในการลดความกังวลของสาธารณะให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และปัญหาความสัมพันธ์ที่ขึ้นต่อกันระหว่างคาสีโนกับหน่วยงานรัฐ ในการแบ่งสรรอำนาจและการดำเนินนโยบาย สิ่งเหล่านี้ได้นำไปสู่ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการทำงานภายในหน่วยงานของรัฐด้านนโยบายการพนันและการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย โดยการเน้นที่องค์ประกอบและวิธีการทำงานงานและหน่วยงานควบคุม ข้อสรุปที่สำคัญก็คือกระบวนการกำหนดนโยบายคาสีโนมาจากความเห็นของตัวแทนที่ได้รับเลือกหรือเป็นความต้องการของสาธารณะน้อยกว่าแนวคิดของธุรกิจองค์การเอกชนและรัฐบาล

โดยทั่วไป ผู้สนับสนุนทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ มองการแทรกแซงของรัฐว่าเป็นสิ่งที่เข้ากันได้และจำเป็นต่อตลาดเสรี トラบแทที่ไปละเมิดและไม่ขยายไปสู่กิจกรรมส่วนบุคคลหรือธุรกิจคาสีโนเอกชน การแทรกแซงของรัฐในการพัฒนาคาสีโนได้รับการยอมรับว่า เป็นความจำเป็นในการคุ้มครองปกป้องระบบตลาดเสรีและระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล คำถามที่ตามมาคือการแสวงหาวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการจัดการกับความเสี่ยงทางสังคมและอาชญากรรมที่เกิดจากการพนัน ดังนั้นจึงไม่ใช่คำถามเรื่องความสมดุลระหว่างความจำเป็นในการให้สวัสดิภาพแก่สาธารณะ กับการสะสมความมั่งคั่ง และไม่ใช่ปัญหาการแทรกแซงของรัฐเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของประชาชนหรือวัฒนธรรมหรือไม่ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นกว้างกว่าเศรษฐกิจหรือการเมืองจะครอบคลุมไปถึง

ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะมักเลือกสถานคาสีโนขนาดใหญ่ ในรัฐเนวาดาและรัฐแอตแลนติกซิตีเป็นจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์ นักทฤษฎีสายนี้มองว่ารูปแบบทางการค้าของการพนันคาสีโนไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ พวกเขาไม่ให้ความสนใจการเป็นเจ้าของหรือความสัมพันธ์ระหว่างทุนและรัฐหรือตัวแปรอื่น ๆ ผลทางการเมืองของความคิดทำนองนี้สะท้อนทั้งแนวคิดแบบทั่วไปของสังคมศาสตร์และแนวคิดหลักทางเศรษฐศาสตร์ ด้วยเหตุที่ไม่มีการจำแนกประเภททางทฤษฎีและวิธีการอย่างเป็นระบบในการศึกษาข้อเท็จจริงที่อยู่เบื้องหลังของธุรกิจที่ได้รับการรับรองโดยรัฐ การวิเคราะห์ของทางทฤษฎีทางเลือกสาธารณะจึงเป็นเพียงตอกย้ำความจำเป็นของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดำรงอยู่

สมมติฐานแบบเสรีนิยมและทุนนิยมในทฤษฎีทางเลือกสาธารณะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเครือข่ายของกระบวนการทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีบทบาทร่วมกันในการกำหนดทางเลือกการเมือง นักวิจัยบางคนอาจเน้นแนวคิดจริยธรรม (Ethical Notion) เกี่ยวกับการกำเนิดของอุตสาหกรรมการพนันมากกว่าทัศนคติมาตรฐานที่ว่า การพนันเป็นเรื่องของหน่วยทางเศรษฐกิจที่ใช้เหตุผลแบบที่ปรากฏในทฤษฎีสังคมศาสตร์ของอเมริกา ส่วนพวกนักสังคมศาสตร์และนักศึกษาเชิงประจักษ์มีผลงานศึกษารูปแบบของพฤติกรรมการพนัน ที่แตกต่างจากพวกนโยบายสาธารณะฝ่ายเสรีนิยมที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการพนัน รัฐ สังคมและกฎหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกมองข้ามมาเป็น

เวลานาน ความเข้าใจกระบวนการของสถาบันต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจการพนันเชิงพาณิชย์และปัญหาสวัสดิการสังคมได้ดีขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาความแตกต่างในอดีตของการดำเนินนโยบายการพนัน การใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันของภูมิภาคที่มีรูปแบบการพนันที่แตกต่างกันล้วนแล้วแต่มีความสำคัญในการศึกษาภาพรวมของลักษณะพิเศษของการพนันในระบบทุนนิยมทั้งสิ้น งานวิจัยส่วนใหญ่ประสบปัญหาาร่วมกันคือ ยังมีความสนใจน้อยมากเกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง และความเกี่ยวข้องของรัฐกับองค์การธุรกิจ เช่น มีการพบว่าบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่จำนวนมากสามารถเปลี่ยนผลประโยชน์ของเอกชนให้เป็นนโยบายของรัฐบาลโดยผ่านระบบราชการ นอกจากนี้ในขณะที่การศึกษาด้านนโยบาย (Policy Studies) ยังจำกัดตัวเองเพียงการระบุถึงอุปสรรคด้านองค์การที่มีผลต่อความสำเร็จของนโยบาย ส่วนนักสังคมศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์มุ่งศึกษาว่าผลลัพธ์ที่ได้คืออะไร แต่ทั้งสองสาขาต่างไม่ศึกษาอำนาจที่อยู่เบื้องหลังขององค์กรของรัฐ ว่าอะไรได้เกิดขึ้นหรือมุ่งไปทิศทางไหน แต่นักนิติศาสตร์ในฐานะที่เป็นสาขาหนึ่งของรัฐมักกล่าวอ้างในสิทธิที่จะตัดสินทางการเมือง เศรษฐกิจและศีลธรรมของสังคมเสียเอง

5. ทฤษฎีการพนันแนวอาชญาวิทยาและประวัติศาสตร์กฎหมาย⁶

สาขาใหม่ในการอธิบายการพนันที่ถูกกฎหมายก็คือ การปรากฏตัวของการวิเคราะห์จุดเปลี่ยนแปลงการพนัน ซึ่งเกิดจากการสังเกตความสลับซับซ้อนในแง่มุมการเมืองและนิติศาสตร์ จุดที่เด่นก็คือคำอธิบายที่ทำนายและลึกซึ้งเกี่ยวกับนโยบายการพนันที่มีรากฐานจากการพัฒนาอาชญาวิทยาและประวัติกฎหมายมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมาการศึกษากฎหมายการพนันในอังกฤษได้มีการเปลี่ยนแปลงภายใต้กรอบของความเป็นจริงไปสู่การศึกษาช่องว่างระหว่างทฤษฎีกฎหมายและการปฏิบัติ ซึ่งการพัฒนาในทำนองเดียวกันก็ได้เกิดขึ้นในแคนาดาและอเมริกาโดยอาศัยความก้าวหน้าของวิชาอาชญาวิทยา

การอธิบายนโยบายการพนันในทางทฤษฎีเหล่านี้ได้เป็นหัวข้อของอาชญาวิทยาระหว่างทศวรรษที่ 1970 (พ.ศ. 2513) เมื่ออาชญากรรม กฎหมาย และความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นประเด็นสาธารณะที่สำคัญ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของทศวรรษในการโต้แย้งทางทฤษฎีและการเมืองเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องอาชญากรรมที่รัฐเป็นผู้กำหนดขึ้น เช่น ในอังกฤษความเชื่อมั่นที่มีต่อความคิดเสรีนิยมแบบเก่าเกี่ยวกับการปรับตัวของคุณภาพทางสังคม มีความเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของรัฐในการสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการควบคุมระเบียบทางสังคม เช่นเดียวกันกับในอเมริกา อังกฤษมีจุดเน้นทางการเมืองในเรื่องของการควบคุมทางสังคมควบคู่ไปกับการสนับสนุนนักประจักษ์นิยมในการช่วยแยกแยะปัญหา นโยบายการพนัน นักคิดจำนวนมากที่มีความเชื่อเรื่องประชาธิปไตยคัดค้านการเกี่ยวโยงทางสถาบันของสังคมศาสตร์กับกลยุทธ์การปราบปรามการพนันตามบ้าน (ถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย) ในทางตรงกันข้าม พวกเขาอมให้การยอมรับอย่างเปิดเผยกับบทบาทการแทรกแซงที่เพิ่มขึ้นของรัฐในการรักษาระเบียบสังคม แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือท่าทีของทฤษฎีนี้ที่กระตุ้นนักอาชญาวิทยาให้หันมาสนใจปัญหาการมองข้ามความสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐกับผลประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจและอาชญากรรมของผู้ “มีอำนาจ” โดยทั่วไป (ซึ่งมีผลกระทบมากกว่า)

⁶ สังคิต พิริยะรังสรรค์และคณะ, (อ้างแล้ว): 30-33.

นักอาชญาวิทยาของแคนาดาและอเมริกาส่วนน้อย พยายามที่จะจำแนกความแตกต่างทางด้านกิจกรรมของรัฐ เป็นต้นว่าความตึงเครียดระหว่างหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบและทำให้เกิดเงื่อนไขที่จำเป็นในการเพิ่มพูนความมั่งคั่งของสังคมกับการใช้อำนาจรัฐอย่างเจาะจงในการส่งเสริมผลประโยชน์ทางสังคมเฉพาะกลุ่มเศรษฐกิจ ปัญหานี้เริ่มมีความสำคัญเมื่อเมืองต่าง ๆ ในแคนาดาและรัฐต่าง ๆ ในอเมริกามีการพนันที่ถูกกฎหมายเพิ่มมากขึ้น มีการศึกษาและเสนอว่าการทำให้การพนันถูกกฎหมายเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับทางการอเมริกันด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือการพนันทำให้รัฐมีรายได้ภาษีจำนวนมากซึ่งช่วยผ่อนเบาภาระงบประมาณของรัฐที่ย่ำแย่ลง อย่างไรก็ตามรัฐก็ยังสนับสนุนให้เอกชนสะสมความมั่งคั่งจากอุตสาหกรรมการพนันด้วย บทบาทของรัฐในการทำให้การพนันถูกกฎหมายเป็นการทำตามครลองในการนำระบบตลาดเสรีมาสู่ผู้คนส่วนน้อยที่สุดที่เคยอยู่นอกระบบกฎหมาย เท่ากับเป็นการสร้างเงื่อนไขที่ทำให้สังคมมีความปรองดอง

การศึกษาเหล่านี้ของนักอาชญาวิทยา แสดงให้เห็นจุดสำคัญที่ว่า รัฐบาลมีข้อจำกัดและเป็นเสมือนศูนย์รวมของการแข่งขันทางความคิด (Forum) ที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าที่จะเป็นองค์กรที่มีอำนาจและสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง (Autonomy) อย่างที่นักเศรษฐศาสตร์หรือทฤษฎีทางเลือกสาธารณะเข้าใจกัน การวิเคราะห์ของนักอาชญาวิทยาเน้นความสำคัญของปัจจัยโครงสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจทางการเมืองในการพัฒนาคาสีในมิบอบาที่สำคัญอย่างไรภายใต้กรอบของสังคมวัฒนธรรม และอำนาจอันจำกัดและทางเลือกทางด้านเศรษฐกิจของรัฐมีบทบาทกำหนดและจำกัดทางเลือกทางด้านนโยบายอย่างไร การเน้นให้เห็นว่ากรอบเชิงโครงสร้างมีส่วนกำหนดการแข่งขันทางความคิด ผลประโยชน์ของฝ่ายต่าง ๆ และทรัพยากรได้อย่างไร ช่วยเปิดเผยให้เห็นความสลับซับซ้อนและความไม่แน่นอนที่ไมอาจทำนายได้ของกระบวนการกำหนดนโยบายการพนัน

ยิ่งไปกว่านั้นในอังกฤษในปี พ.ศ. 2523 ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการพนัน การควบคุมและการจัดระเบียบทางสังคมอย่างจริงจังมากกว่าการศึกษาทางด้านนโยบายของอเมริกา การศึกษาเหล่านี้เกิดจากการถกเถียงภายในวิชาอาชญาวิทยาและนิติประวัติศาสตร์ ซึ่งได้เปลี่ยนท่าทีและโครงสร้างแนวความคิดของการวิเคราะห์การพนันโดยการพิจารณารายละเอียดในด้านโครงสร้างปรัชญาความเชื่อ และความสัมพันธ์ภายในระหว่างรัฐและเอกชนโดยละเอียด โดยทั่วไปบรรยากาศทางสังคมและการเมืองของอังกฤษมักให้ความเห็นอกเห็นใจกับการวิจารณ์ทางทฤษฎีมากกว่าอเมริกา ซึ่งทำให้เกิดนิติประวัติศาสตร์ที่เสนอตัวแบบทางเลือกในการศึกษาปัญหาการพนันอย่างจริงจัง นักนิติประวัติศาสตร์ของอังกฤษได้มีการพัฒนาบทวิเคราะห์ทางทฤษฎีเกี่ยวกับแง่มุมที่ขัดแย้งกันระหว่างรัฐกับกฎหมาย เช่น การวิเคราะห์กฎหมายการพนันบนท้องถนนที่เริ่มจากจุดที่ว่าอาชญากรรมเป็นปัญหาสำคัญของประชากรบางกลุ่ม สิ่งที่เราพบก็คือบทบาทที่คลุมเครือของตำรวจที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีการปล่อยปละละเลยให้มีการเล่นการพนัน จากการประเมินผลการดำเนินงานและความสัมพันธ์ของคณะกรรมการควบคุมการพนันของอังกฤษ พบว่าปัญหาทางการเมืองและข้อบังคับทางกฎหมายได้ใช้ระเบียบอันเข้มงวดต่ออุตสาหกรรมการพนันซึ่งดำเนินการฝ่าฝืนกฎหมายมานับสิบ ๆ ปี

ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ของอังกฤษในเรื่องจุดกำเนิด ความคลุมเครือ และข้อจำกัดของอำนาจรัฐได้รับการขยายผลโดยนักอาชญาวิทยาแคนาดา ซึ่งค้นคว้าความขัดแย้งที่มีมาเป็น

เวลานานระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น ตลอดจนการเลือกปฏิบัติของกฎหมายการพนันในแคนาดา สิ่งที่เราพบก็คือข้อจำกัดทางโครงสร้างและวัฒนธรรมของรัฐบาลท้องถิ่นเมื่อต้องเผชิญกับกลุ่มเศรษฐกิจการเมืองระดับชาติ และระดับข้ามชาติ

เป็นที่น่าสังเกตว่าผลงานวิจัยเหล่านี้ได้ส่งสัญญาณการเปลี่ยนแปลงความสนใจจากการถือว่าการพนันเป็นเรื่องพฤติกรรมส่วนบุคคลไปสู่การถือว่าการพนันเป็นเรื่องพฤติกรรมที่เป็นธุรกิจ ซึ่งมีการอธิบายการพัฒนาด้านกฎหมายในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคม วัฒนธรรมในเวลาเดียวกัน ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าการศึกษาสังคมวิทยาในสมัยหลังสงคราม การพนันไม่ว่าจะถูกหรือผิดกฎหมายล้วนเกี่ยวข้องกับข้อบังคับหรือบทลงโทษของรัฐ แต่ในมุมมองทางทฤษฎีที่ลึกลงไปของอาชญาวิทยาที่สุดขั้วจะถือเป็นระเบียบทางกฎหมายและการเมือง ซึ่งเป็นมุมมองระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ขึ้นต่อกฎระเบียบ ส่วนการศึกษาการพนันที่ลึกลงไปอีกคือการพิจารณาจากมุมมองด้านประวัติศาสตร์และทฤษฎี

แม้การวิเคราะห์การออกกฎหมาย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการพนันเสรีนิยม แต่ทฤษฎีใหม่เชิงประวัติศาสตร์ในการวิเคราะห์การพนันเกี่ยวข้องกับการพิจารณาความสัมพันธ์ที่เป็นพลวัตระหว่างการกระทำของรัฐกับการก่อตัวของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่านิยามของการพนันไม่เพียงจำกัดอยู่ที่ประชาชนระดับล่างอีกต่อไปเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างและผลักดันให้เกิดการยอมรับความชอบธรรมทางอุดมการณ์ในการจัดระเบียบของสังคมทุนนิยมอีกด้วย

ลักษณะอื่น ๆ ของพัฒนาการในการศึกษาเรื่องการพนันในปัจจุบันก็คือ การวิเคราะห์การพนันที่อยู่เหนือการแยกสาขาทางวิชาการซึ่งเป็นลักษณะของการศึกษาแบบเดิม ในระยะเริ่มแรกการศึกษาการพนันเป็นเรื่องของวิชาใดวิชาหนึ่ง แต่ละมุมมองต่างพยายามที่จะสร้างความเป็นสาขาวิชาของตัวเองโดยไม่พยายามวิเคราะห์เกินขอบเขตสาขาของตนเอง เช่น การศึกษากฎหมายการพนันของอเมริกาส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องกฎหมายเชิงประจักษ์ที่จะไม่ให้ความสนใจผลงานของสาขาอื่น ๆ แต่ในระยะหลังเริ่มปรากฏผลงานที่พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมการพนันและรัฐ โดยใช้กรอบมุมมองสหสาขาวิชา สิ่งที่สำคัญและเศรษฐศาสตร์การเมืองจับเป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบันก็คืออำนาจและการควบคุม แนวโน้มนี้เป็นการก้าวกระโดดของฝ่ายซ้ายที่ปฏิเสธสังคมศาสตร์ฝ่ายเสรีนิยม (ที่ถือว่าการพนันเป็นเงาสะท้อนของสังคมที่ไม่อาจปฏิเสธได้) และประจักษ์นิยม (ซึ่งถือว่าการพนันเป็นเงาสะท้อนของกฎหมายที่เป็นกลางและเป็นเหตุเป็นผล)

ข้อถกเถียงเชิงวิชาการพนันในมิติทางสังคม เศรษฐกิจและกฎหมาย

คณะผู้วิจัยต้องการรวบรวมความเห็นอย่างหลังมาถกเถียงกันอย่างเป็นระบบ โดยการประมวลและเรียบเรียงองค์ความรู้เกี่ยวกับการพนันจากการศึกษาวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศ เพื่ออภิปรายเปรียบเทียบมุมมองทางวิชาการเกี่ยวกับการพนันในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และกฎหมายอย่างรอบด้านและกว้างขวาง ภายใต้แนวคิดที่เชื่อว่าการตัดสินใจในเชิงนโยบายในเรื่องใด ๆ ก็ตามจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ขึ้นมาเสียก่อน (Carden, 2009)

การพนัน: มิติทางสังคม เศรษฐกิจและกฎหมาย

มุมมองที่มีต่อการพนันนั้นมีค่อนข้างหลากหลายแต่โดยทั่วไปมักสะท้อนผ่านสามแนวคิดหลัก ๆ กล่าวคือ 1) **แนวคิดทางสังคม** เป็นแนววิเคราะห์ที่มองการพนันในเชิงพฤติกรรม โดยอาศัยกรอบทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา มาใช้อธิบายสาเหตุและผลกระทบของการเล่นการพนัน 2) **แนวคิดทางเศรษฐกิจ** เน้นมองการพนัน โดยอาศัยกรอบความคิดทางเศรษฐศาสตร์ อาทิ การใช้ตัวชี้วัดและตัวเลขข้อมูลทางเศรษฐกิจร่วมกับการวิเคราะห์เชิงนโยบายซึ่งเป็นการพิจารณาการใช้อำนาจโดยรัฐในการจัดการกับประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากธุรกิจการพนัน 3) **แนวคิดทางกฎหมาย** เป็นมุมมองที่มีต่อการพนันโดยอ้างอิงกับทฤษฎีกฎหมายและทฤษฎีทางอาชญาวิทยาซึ่งมุ่งแสวงหาคำตอบว่า พฤติกรรมใดเป็นความผิด (หรือไม่เป็นความผิด) และเมื่อเป็นความผิด (หรือไม่เป็นความผิด) แล้วกฎหมายควรเข้าไปควบคุมและ/หรือบัญญัติข้อบังคับหรือวางกรอบกติกาอย่างไรจึงจะเกิดความถูกต้องและเป็นธรรม

การพนันในมิติทางสังคม

ผลกระทบทางสังคมนับเป็นประเด็นสำคัญที่มักถูกยกขึ้นเพื่อพิจารณาว่าสังคมนั้น ๆ ควรยอมรับการพนันหรือไม่ ในระดับใด ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการพนันโดยอาศัยทฤษฎีที่เน้นศึกษาทางด้านสังคมจึงเป็นเรื่องที่มีผู้ทำการศึกษาเป็นจำนวนมาก และต่างพยายามหาข้อสรุปที่เหมาะสมเป็นคำตอบให้แก่สังคมที่ทำการศึกษา จากการสำรวจผลงานการศึกษาวิจัยในกลุ่มนี้พบว่า มีทั้งผลงานที่ได้ข้อสรุปเป็นการยืนยันถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการพนันอยู่ในสังคม และผลการศึกษาที่พยายามชี้ให้เห็นว่าการมีอยู่ของการพนันส่งผลกระทบต่อสังคมมากกว่าผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับ

งานวิจัยชิ้นแรก ๆ ในสหรัฐอเมริกาที่เริ่มมองการพนันเป็นกิจกรรมนันทนาการ (Recreation) มากกว่าพฤติกรรมที่ก่อปัญหาสังคมปรากฏออกมา โดย E.C. Devereux (1949) ได้อาศัยทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional Theory) ทำการศึกษาเรื่อง “The Sociology of Gambling” เมื่อปี ค.ศ. 1949 พบว่าหากพิจารณาอย่างละเอียดโดยทฤษฎีทางสังคมวิทยาแล้ว การพนันไม่ใช่พฤติกรรมที่เลวร้ายจนต้องกำจัดให้หมดสิ้นไปจากสังคม ในขณะเดียวกันก็มิใช่กิจกรรมโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่จำเป็นต้องมีการบอกลกใด ๆ เข้าไปควบคุมดูแล Devereux มองว่าการพนันเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ยอมรับได้ เนื่องจากผู้ที่เล่นการพนันส่วนใหญ่ ไม่ได้เล่นการพนันแบบหามรุ่งหามค่ำ หรือติดการพนันจนจนอมแงม แต่จะเล่นในแบบของการหย่อนใจหรือเล่นกันสนุก ๆ ในหมู่ญาติมิตร ถึงจะเล่นเสียก็ไม่ทำให้ครอบครัวหรือตัวเองเดือดร้อนในการครองชีพ สำหรับปัญหาที่เกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างการพนันกับองค์การอาชญากรรมนั้นก็ได้เป็นปัญหาร้ายแรงถึงกับทำลายระเบียบสังคมจนเสียหายยับเยิน เพราะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแวดวงเฉพาะที่ไกลหูไกลตาประชาชนทั่ว ๆ ไป และยังเป็นช่องทางให้ผู้ประสบปัญหาความคับข้องใจ มีโอกาสได้แสวงหาและกระทำตามค่านิยมที่ไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากระบบสังคมเศรษฐกิจหลักของสังคมส่วนรวม และการกระทำเช่นนั้นก็ได้สร้างปัญหาร้ายแรงถึงขนาดทำลายระเบียบสังคมแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การปล่อยให้การพนันเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมสามารถกระทำได้โดยไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใด ๆ เข้าไปกำกับดูแลเลยก็ไม่ถูกต้องเสียทีเดียว การจัดให้การพนันเป็นกลไกควบคุมทางสังคม (Mechanism of Social Control) ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้ระบายออก

ซึ่งความคับข้องใจในขนาดที่เหมาะสมและไม่ก่อผลร้ายแรงต่อสังคมโดยรวมยังเป็นเรื่องที่สมาชิกในสังคมจะต้องมีความตระหนักรู้และร่วมกันแสวงหากระบวนการที่เหมาะสมเข้าไปจัดระเบียบ

ผลงานของ Devereux และพื้นฐานทางทฤษฎีที่เขาใช้ในการศึกษาได้กระตุ้นให้นักสังคมศาสตร์คนอื่น ๆ หันมาสนใจศึกษาเรื่องนี้กันอย่างจริงจังมากขึ้น H. A. Bloch (1951: 215-221) นักสังคมวิทยาผู้มีชื่อเสียงมากคนหนึ่งในสมัยนั้นเห็นสอดคล้องกับ Devereux ว่าการพนันมีความสำคัญทางสังคมในฐานะที่เป็นช่องทางในการระบายความคับข้องภายในจิตใจของมนุษย์ โดยบรรยากาศในการเล่นการพนันจะช่วยให้ผู้เล่นได้สัมผัสกับความตื่นตาตื่นใจในแบบที่พวกเขาไม่อาจสัมผัสได้ในโลกแห่งความเป็นจริงที่พวกเขาดำเนินชีวิตอยู่ อย่างไรก็ตาม Bloch ได้ชี้ให้เห็นว่าการยอมให้จารีตต่อต้านเข้ามาอยู่ร่วมกับจารีตหลักของสังคม จะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นมาได้ภายในตัวของมันเอง หรือเกิดปัญหาสังคมอันเป็นผลทางอ้อมจากพฤติกรรมนั้น ทั้งนี้เพราะในอีกด้านหนึ่งนั้น มีหลักฐานปรากฏให้เห็นชัดว่า การพนันมีลักษณะของการหนีที่ในทางลบ เนื่องจากเป็นวิธีการทำลายความสงบสุขภายในครอบครัวบนทอนสมรรถภาพในการทำมาหาเลี้ยงชีพ เป็นสาเหตุของการประกอบอาชญากรรม เป็นต้น สำหรับ Bloch การพนันจึงเป็นปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับแรงผลักดันทางใจของมนุษย์ (Compulsive) และด้วยเหตุนี้เองผู้เล่นการพนันจำนวนมากจึงไม่สามารถที่จะเลิกเล่นการพนันได้โดยง่าย

ข้อค้นพบจากงานวิจัยของนักจิตวิทยา เช่น ของ David C. McClelland (1963: 86) สนับสนุนข้อสรุปข้างต้นของ Bloch และอธิบายเพิ่มเติมถึงอิทธิพลของแรงผลักดันภายในใจที่มีต่อพฤติกรรมของมนุษย์ที่สังคมมองว่าเป็นสิ่งไม่ดี เช่น การดื่มสุรา การใช้ชีวิตเสเพล รวมถึงการเล่นการพนัน ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากแรงผลักดันภายในใจของมนุษย์ที่ทุกคนล้วนต้องการความสำเร็จ (The Need for Achievement) ทั้งนี้ จากการทดลองในกลุ่มเด็ก McClelland พบว่าเด็กที่ทำอะไรก็มักจะประสบความสำเร็จ (เช่น เรียนเก่ง หรือมักได้รับการชื่นชมจากคนอื่นอยู่เสมอ) มักจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงอย่างการเล่นการพนัน เนื่องจากเด็กเหล่านี้มองว่าการเป็นผู้ชนะในการเล่นพนันไม่ได้ช่วยทำให้พวกเขาารู้สึกว่าตัวเองประสบความสำเร็จ ในขณะที่เด็กที่ทำอะไรก็ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเลย (เช่น เรียนไม่เก่ง มักถูกตำหนิโดยผู้อื่นอยู่เสมอ) เลือกที่จะเข้าไปเสี่ยงในการเล่นการพนัน เพราะเด็กกลุ่มนี้มองว่าการพนันถึงแม้จะมีความเสี่ยงและชัยชนะขึ้นอยู่กับโชคแต่อย่างน้อยการได้เล่นอาจทำให้พวกเขามีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้บ้าง

นอกจากความต้องการความสำเร็จจะส่งผลเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนจำนวนมากสนใจเข้าไปเล่นการพนันแล้ว ยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีกหลายประการที่นักสังคมวิทยาเชื่อว่ามียุทธพลทำให้คนเลือกการพนันเป็นทางออกให้กับชีวิต Anomie⁷ หรือ ทฤษฎีภาวะไร้บรรทัดฐาน เป็นแนวคิดหนึ่งที่นักสังคมวิทยานามมาโซอธิบายสภาพสังคมที่ตกอยู่ในความสับสนเนื่องจากบรรทัดฐานต่าง ๆ อ่อนแอไร้ประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมความประพฤติของสมาชิกได้ เป็นภาวะที่บุคคลในสังคมไม่ยึดถือค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน บุคคลไม่ค่อยผูกพันกับบรรทัดฐานของกลุ่มภาวะเช่นนี้มักเกิดขึ้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เช่น ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหรือเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้

⁷ Anomie เป็นศัพท์ทางสังคมวิทยา มีรากเดิมจากภาษากรีก แปลตามตัวได้ว่า โดยไม่มีกฎหมาย Emile Durkheim นักสังคมวิทยาฝรั่งเศส (1858-1917) ได้นำคำนี้ขึ้นมาใช้ โดยหมายถึง สภาพของสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการแตกสลายของแบบประเพณีปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (Merton, 1938; Messner and Rosenfeld, 1994)

การดำเนินชีวิตทุกด้านของคนในสังคมต้องถูกกระทบกระเทือนหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจนบุคคลปรับตัวไม่ทัน เกิดความรู้สึกสับสนไม่แน่ใจว่าจะไร้อะไรถูกอะไรผิด ไม่แน่ใจว่าการปฏิบัติตามบรรทัดฐานจะเป็นผลดีแก่ตนหรือไม่ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกันอย่างกว้างขวาง ถึงขั้นมองว่าบรรทัดฐานของสังคมไม่มีความหมาย ไม่สามารถให้คุณให้โทษได้อย่างแท้จริง (จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์, 2543: 149) ความไม่สอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายทางวัฒนธรรม (ความสำเร็จ) กับเงื่อนไขในโครงสร้างของสังคม (ช่องโอกาสที่เปิดให้) ทำให้สมาชิกในสังคมผู้ซึ่งได้รับการปลูกฝังให้ใฝ่หาความสำเร็จ แต่ไม่ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการใช้วิถีทางที่ชอบที่ควรเพื่อบรรลุความปรารถนาของตน บังเกิดความรู้สึกคับข้องใจซึ่งเป็นพลังกดดันให้แสวงหาวิถีทางอื่นหรือพฤติกรรมทางเลือกที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ การพนันเองก็ถูกมองเป็นพฤติกรรมทางเลือกในความหมายนี้นั่น คือ การพนันเปิดช่องโอกาส (ถึงแม้โดยทั่วไปแล้วจะไม่ถูกต้องชอบธรรม) ให้ผู้ที่ประสบความสำเร็จได้ระบายความกดดันทางจิตใจออกไปได้บ้าง

นอกจากนี้ สภาวะความไม่เท่าเทียมกันในสังคมยังทำให้คนทำงานเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) จากวิถีชีวิตตามปกติ โดยเฉพาะในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่คนจำนวนมากต้องทำงานหาเงินค่าจ้าง ทำให้ชีวิตประจำวันถูกแยกออกจากครอบครัว ออกจากเพื่อนบ้าน⁸ สภาวะเช่นนี้ในมุมมองของนักสังคมวิทยาเป็นสภาวะที่ทำให้คนเกิดความคับข้องใจจากอาชีพการงาน ซึ่งคนที่มีความคับข้องใจนี้มีแนวโน้มที่จะเล่นการพนันมากกว่าคนอื่น ๆ เนื่องจากความคับข้องใจเป็นผลสืบเนื่องมาจากความรู้สึกว่าตนเองไร้อำนาจ และไม่มีความเป็นอิสระในการกระทำหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ การพนันเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความคับข้องใจได้รับหรือมีสิ่งที่น่าสนใจไปหรือหาไม่ได้ในงานที่ทำอยู่นั้น ก็คือทำให้ผู้เล่นรู้สึกว่าเขาสามารถที่จะพึ่งตนเองได้และยังสามารถตัดสินใจและควบคุมการกระทำของตนเองได้อีกด้วย

การศึกษาของ William N. Thompson (1994: E-1-4) ยืนยันว่า งานในภาคอุตสาหกรรมโดยทั่วไปมักทำให้คนงานระดับล่าง ๆ อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผน และกรรมวิธีของการผลิตซึ่งภาวะเหล่านี้มักจะก่อให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเองไร้อำนาจงานที่ทำอยู่ไร้ความหมาย รู้สึกว่าไม่เพียงแต่คนที่ตนไม่รู้จักเท่านั้นที่เป็นคนแปลกหน้า แต่ตัวเองก็เป็นคนแปลกหน้าสำหรับตัวเองด้วย ฯลฯ ดังนั้น สำหรับคนในวัยทำงานการเล่นการพนันทำให้พวกเขาเหล่านั้นรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า สามารถเป็นผู้กุมชะตาชีวิตของตนเองได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยเรื่องเดียวกันในกลุ่มตัวอย่างซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่ถูกลดสถานภาพทางหน้าที่การงานลงไป เช่น นักโทษในเรือนจำ ผู้สูงอายุที่เกษียณจากการทำงานแล้ว ยังพบว่า นักโทษในเรือนจำรู้สึกว่าการได้เล่นการพนันทำให้พวกเขารู้สึกว่าได้ปลดปล่อยจากความตึงเครียด และสภาวะ กดดันจากสภาพแวดล้อมในคุก ขณะที่ผู้สูงอายุที่เกษียณจากการงานแล้วรู้สึกว่ามีชีวิตชีวา ไม่ซังกะตาย

งานวิจัยเกี่ยวกับการพนันม้าแข่ง ของ R.K. Herman (1967: 87-104) ชี้ให้เห็นว่าการแทงพนันม้าแข่งเปิดโอกาสให้ผู้เล่นได้ควบคุมชะตาชีวิตของตนเอง ได้ชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสียของการแทงแบบต่าง ๆ แล้วก็เลือกสิ่งที่ตนคิดว่าเป็นการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งการเลือกตัดสินใจเอา

⁸ การอธิบายเช่นนี้เป็นกรอธิบายทางเศรษฐกิจการเมืองที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ ซึ่งได้อธิบายไว้ใน Economic and Philosophical Manuscripts (1844) The Grundrisse (1857-58) และ Capital (1867) (Adams and Sydie, 2001)

เองนี้ โดยปกติแล้วจะเป็นไปไม่ได้ในกิจกรรมสามัญประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานซึ่งมีปัจจัยอื่น ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ ความคิดเห็นและความต้องการของบุคคลอื่นคอยกำหนดหรือกำกับอิสระในการตัดสินใจของคนทำงานอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ การแถมมาโดยผิดกฎหมายตามสถานที่ต่าง ๆ นอกสนามมาโดยผู้เล่นไม่ถูกจับกุมยังทำให้คนที่กระทำ ดังกล่าวเกิดความภูมิใจที่สามารถควบคุมโชคชะตาของตนเองได้แม้ในช่วงเวลาสั้น ๆ ทำให้พวกเขารู้สึกว่าตนเองมีโอกาเป็นผู้ควบคุมบ้าง ไม่ใช่ถูกควบคุมแต่ฝ่ายเดียว ดังนั้น การเล่นเกมพนันในหมู่ชนชั้น ทางสังคมต่าง ๆ จึงมีส่วนทำหน้าที่เสมือนเป็น “ล้นระบาย” ความกดดันและความคับข้องใจจากวิถีชีวิตประจำวันออกไป ถือเป็นการช่วยลดความแตกแยกอย่างรุนแรงในสังคมได้ทางหนึ่ง

กล่าวได้ว่า การพนันทำหน้าที่สำคัญทางสังคมหลายประการ โดยเฉพาะหน้าที่เติมเต็มความต้องการและเยียวยาอาการทางใจของมนุษย์ ดังที่ Peter Arnold (1974: 8-9) สรุปมูลเหตุจูงใจที่ทำให้คนนิยมเล่นการพนันไว้ว่ามีอย่างน้อย 7 ทางด้วยกัน กล่าวคือ (1) ความโลภ (2) ความต้องการเป็นที่ยอมรับ (3) บรรเทาความเบื่อหน่ายในชีวิตประจำวัน (4) ทำให้รู้สึกว่าเป็นผู้มีสติปัญญา (5) ความเชื่อเรื่องโชค (6) ความสนุกตื่นเต้น และ (7) ความเพ้อฝัน เหตุจูงใจเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นตัวกระตุ้นให้คนอยากเล่นการพนันเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้เล่นการพนันเข้าไปประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการพนันอยู่เรื่อย ๆ จนยากที่จะแยกตัวออกมา และนำไปสู่สถานะที่เรียกว่าเป็นการ “ติดการพนัน” (Cluster and Milt, 1985; Orford, 2011) ในที่สุด ซึ่งผลจากการติดการพนันนี้เองที่ทำให้คนจำนวนไม่น้อยกลายเป็นผู้สร้างปัญหาให้แก่สังคมในเวลาต่อมา

E. Moran (1975) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษอธิบายการติดการพนันว่าเป็นความผิดปกติทางจิตที่เกิดจากการเล่นการพนันมากเกินไป จนเกิดความรู้สึกหมกมุ่นครุ่นคิดใจจดใจจ่ออยู่แต่เรื่องการพนัน ถูกความปรารถนาที่จะเล่นการพนันเข้าครอบงำอย่างรุนแรง ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้และปล่อยให้ผลร้ายจากการพนันเข้ามาคุกคามชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ในที่สุด ซึ่งจากการศึกษาของ Moran ผลร้ายดังกล่าว ได้แก่ หนี้สิน การสูญเสียหน้าที่การงานและเพื่อนฝูง การถูกยึดทรัพย์สิน ครอบครัวแตกแยก การก่ออาชญากรรม ความเครียดและการฆ่าตัวตาย

ผลการศึกษาและข้อมูลหลายชิ้นยืนยันความเห็นข้างต้นของ Moran อาทิ จากการวิจัยของ Ladouceur และคณะ (1994) ได้ทำการสัมภาษณ์นักเล่นพนัน 60 คน ในประเทศแคนาดา และพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างจ่ายเงินไปกับการเล่นการพนันมากกว่า 1,000 เหรียญสหรัฐต่อเดือน และมีถึงร้อยละ 83 ที่ในรอบปีที่ผ่านมาเคยยืมเงินจากบุคคลอื่นเพื่อเอาไปเล่นการพนัน โดยร้อยละ 62 ของคนกลุ่มนี้ยืมเงินจากญาติหรือเพื่อน ในขณะที่ประมาณร้อยละ 20 เป็นการไปกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่าการติดเล่นการพนันทำให้พวกเขาไปทำงานสายและขาดงานบ่อย มากกว่าครึ่งหนึ่งบอกว่าตนเองรู้สึกหงุดหงิดและโกรธง่ายเวลาทำงาน และบ่อยครั้ง ที่ไม่มีสมาธิในการทำงานเนื่องจากมัวแต่ครุ่นคิดอยู่กับเรื่องการเล่นพนัน ยิ่งกว่านั้น กลุ่มตัวอย่างมากกว่าหนึ่ง ในสามระบุว่าเคยขโมยเงินของนายจ้างเพื่อเอาไปใช้เล่นพนัน (ในจำนวนนี้ เกือบครึ่งเคยทำมากกว่า 1 ครั้ง) ประมาณหนึ่งในสามของกลุ่มตัวอย่างออกจากการงานแล้วเนื่องจากปัญหาการติดการพนัน ในขณะที่คนที่เหลือก็ใกล้จะออกจากงานเต็มที ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง ก็คือประมาณสองในสามของผู้ให้ข้อมูลทั้ง หมดยอมรับว่าเคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่ง ผิดกฎหมาย

เช่น การปลอมแปลงเอกสาร ปลอมแปลงลายเซ็น กระทำการฉ้อฉลหรือยักยอกทรัพย์สินของผู้อื่น สั่งจ่ายเช็คโดยที่ไม่มีเงินในบัญชี กรอกรายได้เป็นเท็จในการเสียภาษี ไม่จ่ายภาษี ปลอมเอกสารเพื่อหลอกลวงบริษัทประกัน ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ รวมถึงบุกรุกเข้าไปขโมยของในเคหสถานของผู้อื่น ฯลฯ เพื่อนำเงินไปใช้หน้าที่ก่อขึ้นจากการเล่นพนัน

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดจากน้ำมือของนักเล่นพนันที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวนับเป็นปัญหาที่นับวันจะมีให้เห็นมากขึ้น จากการศึกษาข้อมูลของหน่วยงานตำรวจในเมือง Edmonton ประเทศแคนาดาของ Smith และคณะ (2003) พบว่าเพียงช่วงเวลาประมาณ 1 ปีครึ่งระหว่างเดือนมกราคม ค.ศ. 2001 ถึงเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2002 มีคดีอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดก่อขึ้นเนื่องจากต้องการได้เงินไปชำระหนี้สินการพนันมากถึง 680 คดี ในขณะที่คดีจับกุมการปลอมแปลงธนบัตรประมาณร้อยละ 27 เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจคาสิโน นอกจากนี้ ในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีการฆ่าตัวตายซึ่งมีสาเหตุจากปัญหาการพนันถึง 3 คดี การมีหนี้สินล้นพ้นตัวจากการเสียพนันยังทำให้จำนวนของบุคคลล้มละลายมีมากขึ้น จากการศึกษาผลกระทบจากการเปิดคาสิโนในเมือง Kansas City ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ก่อนที่เมืองนี้จะอนุญาตให้มีคาสิโนลอยน้ำ (Casino River Boats) สถิติของบุคคลล้มละลายในเมืองมีเพียงแค่โดยเฉลี่ย 1 รายต่อปี แต่เมื่อมีการเปิดคาสิโนแล้ว สถิติที่บุคคลถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายมีถึงประมาณ 20 รายต่อเดือน (Reno, 1997: 10-13)

การพนันในมิติทางสังคมอาจเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นพฤติกรรมที่มีอยู่เป็นปกติธรรมดาในสังคมมนุษย์ แทกรวมอยู่ในชีวิตประจำวันและทุกส่วนของสังคม แต่นั่นก็มิได้นำไปสู่ความเห็นพ้องต้องกันในทางวิชาการในอันที่จะสนับสนุนให้การพนันดำรงอยู่ในสังคมอย่างชอบธรรมและเปิดเผย โดยนักวิชาการที่พยายามชี้ให้เห็นความสำคัญของการพนันในแง่สังคม มักจะเน้นไปที่ความสำคัญของการพนันในฐานะลัทธิระบายนหรือช่องทางสำหรับผู้คนในสังคมที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ถูกเก็บกดปิดกั้นไว้ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่กดดัน เช่น ความกดดันในหน้าที่การงาน ความกดดันจากปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ฯลฯ การพนันในฐานะนี้จึงเป็นกิจกรรม “นันทนาการ” เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดแก่สภาพจิตใจ จนมีข้อสังเกตว่า ในประเทศที่อนุญาตให้การเล่นการพนันเป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมายจำนวนหนึ่ง ก็คือ ประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับสูง ผลพวงจากการผลิตอุตสาหกรรมทำให้คนส่วนใหญ่ต้องรับภาระหนักทั้งในระดับผู้บริหารจัดการธุรกิจจนถึงผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้กิจกรรมประเภตนันทนาการต่าง ๆ มีความเฟื่องฟูเป็นพิเศษในประเทศเหล่านี้ เช่น การแข่งขันกีฬาในสนามขนาดใหญ่ ธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยว รวมทั้งการพนัน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ, 2543) ซึ่งแม้จะเป็นสิ่งที่สวนทางกับหลักศีลธรรมตามคำสอนของศาสนา และอาจนำมาซึ่งผลลบต่อสังคม เช่น ปัญหาคนหมกมุ่นไม่ทำงาน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ (Blaszczyński and Nower, 2002; Fabiansson, 2010) แต่รัฐบาลของประเทศเหล่านี้คงเชื่อว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมิใช่ผลกระทบทางตรง หากแต่เป็นผลทางอ้อมซึ่งสามารถควบคุมได้ด้วยมาตรการที่เข้มงวดในการปราบปรามร่วมกับกระบวนการกล่อมเกลாதางสังคมที่มีคุณภาพเพียงพอต่อการสร้างค่านิยมที่พึงปรารถนาให้แก่สมาชิกของสังคมในระยะยาวยิ่งไปกว่านั้น ผลจากการทำให้การพนันเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ยังมีส่วนส่งเสริมในเชิงเศรษฐกิจด้วยอีกทางหนึ่ง ข้อถกเถียงเกี่ยวกับการพนันในประการต่อมาจึงเป็นข้อถกเถียงผ่านมุมมองทางเศรษฐกิจ

ที่มุ่งหาคำตอบว่า การพนันเสรีสามารถสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจำนวนมหาศาลให้แก่รัฐได้จริงหรือไม่? และใครคือผู้ได้รับประโยชน์ (หรือเสียประโยชน์) ที่แท้จริง

การพนันในมิติทางเศรษฐกิจ

ในขณะที่ผลตอบแทนคือสิ่งเย้ายวนให้คนนิยมเล่นการพนัน อีกด้านหนึ่งผลประโยชน์จากการเปิดให้มีการเล่นพนันยังถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐ/ผู้ปกครองอีกด้วย ดังที่มีการศึกษาพบว่า ในช่วงศตวรรษที่ 16 ถึง 17 ผลจากการออกลอตเตอรี่ของรัฐบาลอังกฤษ ทำให้รัฐมีรายได้มหาศาลสามารถนำมาใช้ในกิจการต่างๆ (Orford et al., 2003) เช่นเดียวกับในอเมริกาเหนือที่การพนันเริ่มแพร่กระจายเข้าไปในศตวรรษที่ 18 และการออกลอตเตอรี่ได้กลายเป็นแหล่งเงินได้สำคัญในโครงการสาธารณะต่าง ๆ (Mcmillen, 1996: 1) เรียกได้ว่าผลกำไรจากกิจกรรมการพนันของรัฐถูกนำไปใช้ทุนบำรุงบ้านเมืองทั้งในด้านสาธารณูปโภค การศึกษา และการศาสนา อย่างไรก็ตาม การพนันเพียงจะถูกทำให้เป็นการพาณิชย์ที่ถูกกฎหมายและขยายตัวอย่างกว้างขวางเมื่อไม่นานมานี้

ในช่วงทศวรรษที่ 1960 อิทธิพลจากการเติบโตของชนชั้นกลางและค่านิยมเสรีในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก รวมทั้งผลประโยชน์ทางการค้าทำให้การพนันกลายเป็นโอกาสใหม่สำหรับการลงทุนเพื่อสร้างผลกำไรให้แก่รัฐ รัฐบาลในสมัยนั้นเริ่มถูกกระตุ้นให้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการพนันโดยคาดหวังว่าจะสามารถควบคุมการแพร่กระจายของกิจกรรมที่ผิดกฎหมายในขณะเดียวกันก็เป็นการนำเงินที่แพร่สะพัดอยู่ในกิจกรรมเหล่านั้นเข้ามาเป็นรายได้ของรัฐบาลด้วยอีกทางหนึ่งการพนันที่เป็นที่นิยม เช่น การแข่งม้า คาสีโนเกม อันเป็นวัฒนธรรมการพนันดั้งเดิมจึงถูกจัดการใหม่ในรูปการค้า และถือเป็นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญของรัฐโดยเฉพาะเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและกระตุ้นการขยายตัวของอุตสาหกรรมบันเทิง ในขณะที่การพนันรูปแบบใหม่ ๆ ก็ถูกพัฒนาเพิ่มมากขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวใหม่และทำให้ธุรกิจการพนันของรัฐเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว (Mcmillen, 1996: 6) การศึกษาเกี่ยวกับการพนันในฐานะนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐจึงเริ่ม มีการกระทำกันอย่างจริงจังมากขึ้นโดยเฉพาะเพื่อประเมินความสำเร็จ (หรือความล้มเหลว) ในแง่ผลประโยชน์ตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจจากการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการพนันของรัฐ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินนโยบายการพนันเสรีใน Las Vegas ของ William Thompson (1994) พบว่า การอนุญาตให้มีสถานคาสีโนถูกกฎหมายทำให้ Las Vegas ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนอย่างน้อย 3 ประการ คือ ประการแรก การพนันนำมาซึ่งรายได้ในรูปภาษีที่รัฐจัดเก็บและนำมาใช้สร้างและบำรุงบริการสาธารณะต่าง ๆ ประการที่สอง การพนันทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 60 และประการสุดท้าย การพนันทำให้ตัวเลขทางเศรษฐกิจของ Las Vegas สะท้อนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วที่สุดในสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งได้ออกมาคัดค้านข้อสรุปดังกล่าวโดยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเงินรายได้ในรูปภาษีที่รัฐจัดเก็บได้เพิ่มมากขึ้นว่าอาจไม่คุ้มค่ากับรายจ่ายที่รัฐต้องสูญเสียไปกับการเยียวยาปัญหาต่างๆ ที่ติดตามมา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ สำหรับข้ออ้างที่ว่า การเปิดคาสีโนนั้นได้ก่อให้เกิดการจ้างงานใหม่ เช่น คนแจกไพ่ (Card Dealer) แท้ที่จริงมิได้ทำให้เกิดการสร้างงานใหม่ในระบบเศรษฐกิจ เพราะเงินที่ใช้จ่าย

ไปกับกิจกรรมการพนันนั้นเป็นเงินที่มีอยู่แล้วในระบบเศรษฐกิจ เพียงแต่เปลี่ยนสถานที่ใช้เท่านั้น (Dunstan, 1997) กล่าวคือ แทนที่คนจะใช้เงินรายได้ที่หามาได้ไปกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น รับประทานอาหาร ในร้านอาหาร การซื้อเสื้อผ้า ฯลฯ แต่กลับนำเงินจำนวนดังกล่าวไปใช้เล่นการพนันแทน ยิ่งกว่านั้น การพยายามยกตัวอย่างความสำเร็จของ Las Vegas อาจมีใช้ข้อสรุปว่าทุกที่ที่มีการสร้าง สถานการณ์พนันขึ้นแล้วจะประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับ Las Vegas ไปเสียทั้งหมดเนื่องจากใน หลายพื้นที่ เช่น ที่ Atlantic City แทนที่คาสิโนจะนำมาซึ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วคาสิโน กลับส่งผลกระทบต่อ Atlantic City ในทางตรงข้าม จนมีคำกล่าวในเชิงประชดประชันว่า “ที่นี่ (Atlantic City) เคยเป็นเหมือนชุมชนแออัดชายฝั่งทะเล แต่บัดนี้มันกลายเป็นชุมชนแออัดชายฝั่ง ทะเลที่มีคาสิโนด้วย” (Dunstan, 1997) ซึ่งพยายามสื่อความหมายว่าการมีบ่อนการพนันถูกกฎหมาย ไม่ได้ช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนอันเป็นที่ตั้งดีขึ้นซ้ำร้ายยังทำให้สภาพปัญหาที่เป็นอยู่แย่ลงไปอีก กว่าเท่าเสียอีก

การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการพนันโดยพิจารณาเพียงแค่ ผลประโยชน์และความคุ้มค่าที่รัฐได้รับจากการดำเนินนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการพนันนั้น อาจไม่เพียงพอต่อการสะท้อนผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการเปิดให้มีการเล่นพนันโดยเสรีได้ทั้งหมด เนื่องจากการพนันยังอาจถูกมองในแง่โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจได้อีกด้วย การศึกษาเกี่ยวกับการพนันตามแนวทางนี้ อาจเห็นได้ชัดจากงานของนักเศรษฐศาสตร์ การเมืองที่มีแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ (Marxism) โดยนักเศรษฐศาสตร์การเมืองในสำนักนี้มักมองว่า สภาพความเป็นอยู่ในระบบอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมทำให้เกิดความคับข้องใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดความ ต้องการที่จะผ่อนคลายความเครียดโดยอาศัยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬาและการพนัน เป็นต้น โดยเฉพาะการพนันที่ผู้ศึกษาในแนวนี้นี้จะมองว่า โครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองในระบบทุน นิยมได้ปล่อยให้การพนันสุบเลือดสูบเนื้อมวลชน ยิ่งไปกว่านั้น ความต้องการของระบบการผลิตแบบ ทุนนิยมยังเป็นตัวกำหนดธรรมชาติของการพนันด้วย เช่น สถานที่ที่ผู้คนจะเข้าไปเล่น ประเภทต่าง ๆ ของการพนัน และผู้ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง การอนุญาตให้ประชาชนเล่นการพนัน เท่ากับเป็นการ สร้างลัทธิระบอบเพื่อความปลอดภัยของชนชั้นปกครอง ผู้คนที่คับข้องใจทั้งหลายจะได้ไม่หันไปหา กิจกรรมทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นภัยต่อพวกตน

Gabrielle Brenner และคณะ (อ้างใน Dunstan, 1997) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “พฤติกรรมพนัน” ในประเทศแถบแอฟริกาสองประเทศ คือแคเมอรูน และเซเนกัล ซึ่งรัฐบาลของประเทศทั้งสองมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมากจากการออกลอตเตอรี่ โดยรายได้ดังกล่าวได้ช่วยบรรเทา ปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศลงไปได้มาก แต่ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยนี้พบว่า นักเล่นซึ่ง โดยมากจะเป็นคนที่มีศึกษาน้อยนั้นถูกล่อลวงจากเกมการพนันที่มีเงินรางวัลมหาศาลเป็นสิ่งดึงดูด โดยหวังว่ามันจะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของพวกเขาดีขึ้น อันเป็นสิ่งที่นักเศรษฐศาสตร์การเมืองแนว นี้ให้ความสำคัญและเน้นว่า ความสนุกสนานเพลิดเพลินและความตื่นเต้นเร้าใจถึงแม้ว่าจะบังเกิดขึ้น ชั่วครั้งชั่วคราว แต่ก็เพียงพอที่จะทำให้ผู้ใช้แรงงานที่ถูกกดขี่ขูดรีดบังเกิดจิตสำนึกที่ไม่ถูกต้อง และ มักจะไม่ใคร่มองหรือรู้สึกว่าการพนันในชีวิตของพวกเขาไร้ความหวังยิ่งไปกว่านั้น ความเชื่อในเรื่อง โชคยังทำให้เกิดจิตสำนึกผิดพลาดมากขึ้นไปอีก และเบี่ยงเบนความสนใจของคนเหล่านั้นออกจาก ความเป็นจริงในชีวิตไปสู่ความเพ้อฝันว่าอาจจะมีโอกาสสร้างรายได้อย่างรวดเร็ว การพนันในมุมมองของ

นักเศรษฐศาสตร์การเมืองกลุ่มนี้จึงมิใช่เพียงเครื่องมือที่รัฐใช้เพื่อสร้างผลกำไรทางเศรษฐกิจอย่างตรงไปตรงมาเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมืออันหนึ่งของรัฐทุนนิยมที่นำมาใช้ควบคุมความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้อยู่ในกรอบที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนระบบทุนนิยมด้วยอีกทางหนึ่ง

การมองผลประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจของพนักยังอาจถูกศึกษาในแง่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นการนำเอาปัจจัยทางเศรษฐกิจมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง หรือการใช้ปรากฏการณ์ทางการเมืองอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ หรือใช้ทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง หรือแม้แต่การนำเอาปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมอื่น ๆ ก็ได้ การพิจารณาการพนักในแง่นี้จึงเป็นความพยายามที่จะพิจารณาผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการพนักในมุมมองอย่างกว้าง ดังที่ Mcmillen (1996) สรุปว่าประเด็นเกี่ยวกับการพนักในปัจจุบันมีความท้าทายมาก เนื่องจากการพนักจะเกี่ยวข้องทั้งกับประเด็นเรื่องความจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ และจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับมุมมองทางสังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่มนุษย์ต้องเผชิญอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “เศรษฐกิจนอกกฎหมายและนโยบายสาธารณะในประเทศไทย” ของผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคีต พิริยะรังสรรค์ และนวนลน้อยตรีรัตน์ (2542) ที่พบว่า ขบวนการทางเศรษฐกิจผิดกฎหมาย เช่น การค้าประเวณี การค้ายาเสพติด การค่าน้ำมันเถื่อน การพนัก ฯลฯ ส่วนใหญ่มิได้ดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระ แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและมีเครือข่ายที่ทับซ้อนกันอยู่ ดังนั้น การที่จะสามารถเข้าใจถึงความเชื่อมโยงเหล่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสนใจกับประเด็นต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงประเด็นทางสังคมอื่น ๆ ด้วย

ถึงแม้ว่าผลประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจมักถูกหยิบยกขึ้นเป็นข้อดีของการทำให้การพนักเป็นธุรกิจที่ถูกต้องและเปิดเผย โดยเฉพาะข้อดีในแง่การสร้างรายได้ในรูปภาษีแก่รัฐบาล และในแง่ของการสร้างธุรกิจต่อเนื่องซึ่งนำไปสู่การสร้างเงินสร้างงาน สร้างความเจริญให้แก่ชุมชนที่มีสถานการพนักไปตั้งอยู่ แต่ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเหล่านี้ในอีกมุมหนึ่งก็ถูกตั้งคำถามด้วยเช่นกันว่า ธุรกิจการพนักได้ทำให้เกิดการผลิตอะไรขึ้นมาใหม่เหมือนธุรกิจอื่น ๆ อย่างเช่น ธุรกิจสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือรถยนต์หรือไม่ หรือโดยเนื้อแท้แล้วผลประโยชน์ที่ได้รับจากการพนักเป็นเพียงธุรกิจเกี่ยวเนื่อง (ที่เป็นทางตรง เช่น การผลิตอุปกรณ์เกี่ยวกับการพนัก การจ้างงานแก่คนที่ทำหน้าที่ในสถานการพนัก ฯลฯ หรือโดยอ้อม เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจอาหาร ร้านค้าที่เชื่อมสัมพันธ์กับสถานการพนัก เป็นต้น) เท่านั้น ในขณะที่ในแง่รายได้เอง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการควบคุมผลประโยชน์ในรูปภาษีของรัฐ ให้สามารถเก็บได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยและมั่นใจได้ว่าจะไม่รั่วไหล และผลประโยชน์ไม่ไปตกแก่ใครคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มทุนใดกลุ่มทุนหนึ่ง จนเข้าลักษณะการกดขี่ขูดรีด ทำให้แทนที่รัฐจะได้รับประโยชน์จากการทำให้การพนักเป็นสิ่งถูกกฎหมายแต่กลับกลายเป็นเครื่องมือแสวงประโยชน์ของคนบางกลุ่มไป ซึ่งมาตรการหรือนโยบายเหล่านี้มีความสัมพันธ์อย่างยิ่ง กับประเด็นทางสังคมที่กล่าวมาแล้ว และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายในการวางกรอบกติกาและบังคับควบคุมให้ถูกกติกาทั้งหลายดำเนินไปได้อย่างถูกต้องและเที่ยงธรรม ข้อถกเถียงเกี่ยวกับการพนักที่สำคัญอีกประการหนึ่งจึงเป็นเรื่องในเชิงกฎหมายที่มุ่งหาข้อสรุปว่า การพนักควร

เป็นสิ่งถูกหรือผิดกฎหมาย และมาตรการทางกฎหมายในลักษณะใดที่รัฐควรนำมาบังคับใช้กับเรื่อง การพนัน

การพนันในมิติทางกฎหมาย

จุดประสงค์สำคัญประการหนึ่งของกฎหมายคือเพื่อกำหนดระเบียบแห่ง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ ดังนั้น การที่สังคมจะยอมรับหรือปฏิเสธการ พนัน จึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับการตอบคำถามที่ว่า “ควรจัดการพนันเป็นความผิดในทางกฎหมาย หรือไม่?” ซึ่งการที่จะตอบปัญหานี้ได้จำเป็นที่จะต้องนำเอาทฤษฎีทางด้านอาชญาวิทยามาร่วม พิจารณาด้วยเนื่องจากอาชญาวิทยาเป็นสาขาศึกษาเรื่องอาชญากรรมซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทาง สังคมที่มีขอบเขตเกี่ยวข้องกับกระบวนการ การร่างกฎหมายและการฝ่าฝืนกฎหมาย และปฏิกิริยาที่มี ต่อการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยกระบวนการเหล่านี้เป็นผลที่เกิดจากการกระทำทั้งสิ้น อาชญาวิทยาจึงเป็น แนวทางเพื่อใช้ศึกษาสาเหตุของอาชญากรรม การป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด การศึกษาด้านอาชญาวิทยาจึงเริ่มต้นด้วยกรณีภาพเกี่ยวกับอาชญากรรมซึ่งในปัจจุบันอาจแบ่งได้ เป็น 2 แบบใหญ่ ๆ (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2525) กล่าวคือ

มโนภาพแบบแรกมองว่าอาชญากรรมเป็นผลิตผลโดยตรงของกฎหมาย หรือเป็น สิ่งที่กฎหมายสร้างขึ้น สิ่งที่อาชญากรรมทั้งหลายมีร่วมกัน (คุณสมบัติอันร่วมกัน) ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ คนทั้งหลายถือว่าเป็นความชั่วร้าย แต่ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ประกอบอาชญากรรมจะต้องถูก จับกุม ถูกดำเนินคดี และถูกตัดสินในบรรยากาศที่เต็มไปด้วยแบบพิธีอย่างเป็นทางการ และถูกลงโทษ และลดศักดิ์ศรีลง ส่วนมโนภาพแบบที่สองมองว่าอาชญากรรมเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างบุคคล ระหว่างบุคคลกับกลุ่ม และระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม การมองเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่า อาชญากรรมมีสาเหตุมาจากสังคม แต่หมายถึงเครื่องหมายที่จะใช้หรือใช้ประทับลงไปเพื่อพฤติกรรม บางรูปแบบ ในกรณีเช่นนี้สังคมทำให้ความประพฤติบางอย่างเป็นอาชญากรรม โดยมีบุคคลในหน้าที่ ของผู้รักษากฎหมายพร้อมที่จะกระทำการลงโทษเมื่อได้พบกับพฤติกรรมบางอย่าง แต่กระบวนการ กำหนดลักษณะการเป็นอาชญากรรมไม่ได้เหมือนกันไปหมดทุกหนทุกแห่ง ทั้งนี้เพราะไม่มีการกระทำ อันใดที่มีลักษณะการเป็นอาชญากรรมอย่างเด็ดขาด หรือมีลักษณะสากลในตัวของมันเอง บุคคลบาง คนเฉพาะในตำแหน่งบางตำแหน่ง และอยู่เฉพาะในบางสังคมเท่านั้นที่จะเป็นผู้วินิจฉัยว่า การกระทำ ทั้งหลายอันไหนเป็นหรือไม่เป็นอาชญากรรม (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2525)

จากมโนภาพทั้งสองตามที่กล่าวมานี้ แนวความคิดและทฤษฎีอาชญาวิทยาใน ปัจจุบันจึงอาจแบ่งแนวทางการศึกษาอันได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและปรัชญาในการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำผิดของสองสำนักคิดด้วยกัน คือ สำนักดั้งเดิม (Classical School) และสำนักปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งแนวความคิดของสำนักทั้งสองนี้ถือเป็นรากฐานของทฤษฎีอาชญาวิทยา ทั้งหลาย ดังนั้น การทำความเข้าใจกับแนวความคิดของสำนักดังกล่าว จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ การศึกษาอธิบายเกี่ยวกับอาชญากรรมเป็นอย่างยิ่ง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความผิดอาญาแบบดั้งเดิม (Classical Criminology) เป็น สำนักคิดที่ถือกำเนิดขึ้นมาในศตวรรษที่ 18 เพื่อต่อต้านกับความป่าเถื่อนและไม่แน่นอนของระบบ กฎหมายและการลงโทษในสมัยนั้น (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2525: 6) แนวคิดนี้เชื่อว่าการก่อ อาชญากรรมของมนุษย์เกิดจากกระบวนการคิดคำนวณผลดี-ผลร้ายจากการกระทำอย่างมีเหตุผล

มนุษย์ที่ก่ออาชญากรรมตามแนวคิดนี้คือผู้ที่พิจารณาแล้วว่าเขามีโอกาสได้รับความสุขความพอใจสูงสุด (Maximization of Pleasure) โดยได้รับความเจ็บปวดทรมานน้อยที่สุด (Minimization of Pain) จากการกระทำของตน (Walklate, 1998: 17-18) โดยผู้นำความคิดคนสำคัญคนหนึ่งของสำนักนี้คือ Cesare Beccaria ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดสัญญาประชาคม (Social Contract) ในงาน On Crimes and Punishments (1995 [1764]) เขาพิจารณาเห็นว่าแนวคิดสัญญาประชาคมทำให้เราสามารถมองเห็นความแตกต่างระหว่างกฎหมายที่ดี (Good Law) และกฎหมายที่เลว (Bad Law) ซึ่งจะทำได้สามารถแบ่งพฤติกรรมต่าง ๆ ว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นอาชญากรรม อย่างไรก็ตามไม่ใช่ อะไรเป็นอาชญากรรมร้ายแรง อะไรเป็นความผิดเล็กน้อย เพื่อที่จะกำหนดโทษหนักเบาแตกต่างกันไป และจากความเห็นที่ว่านี้เอง ได้ส่งผลต่อการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ โดยการแบ่งประเภทความผิดออกเป็นสองแบบใหญ่ ๆ (Prins, 1982: 4) คือ (1) ความผิดในตัวเอง (Mala in Se) และ (2) ความผิดที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้ (Mala Prohibita)

การศึกษาเกี่ยวกับการพนันที่อาศัยแนวคิดของสำนักดั้งเดิม (Classical School) จึงเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมการเล่นการพนันกับลักษณะการกระทำความผิด นักนิติศาสตร์ซึ่งวิเคราะห์ตามแนวนี้มีความเห็นว่า “เราไม่อาจกล่าวได้ว่า การพนันเป็นสิ่งชั่วร้ายในตัวเอง (Inherently Evil) หรือ mala in se” (Kadish, 1983: 799) เพราะความผิดแบบ mala in se นี้ คือประเภทของการกระทำความผิดที่เห็นได้เด่นชัด มีผลกระทบกระเทือนถึงชีวิตความปลอดภัยในทรัพย์สินของผู้อื่นเช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ฆ่าคนตาย ฯลฯ (โสภณ ขปิลมันน์, 2537: 8) หากมีบุคคลใดมาทำการละเมิดต่อกฎข้อห้ามนี้ขึ้น ทุกคนจะมีจิตใจที่รู้สึกว่าการกระทำ ดังกล่าวไม่ถูกต้อง ไม่สมควรกระทำเมื่อกระทำขึ้นก็ต้องถือว่าเป็นความผิดทันที (ทงนศักดิ์ ถิ่นศรีนวล, 2529: 35) แต่ความรู้สึกต่อการพนันมิได้เป็นเช่นนั้น เช่น จากผลการศึกษาของคณะกรรมการศึกษาทบทวนนโยบายการพนันแห่งชาติสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 1976 พบว่าร้อยละ 80 ของชาวสหรัฐอเมริกาเห็นชอบกับการทำให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Roger, 1997) ผลจากการศึกษารั้่งนี้ทำให้ได้ข้อสรุปและถ้อยแถลงออกมาอย่างชัดเจนว่า “การพนันเป็นสิ่งจำเป็น แม้อาจมีผู้ไม่เห็นด้วย แต่ “การพนัน” เป็นกิจกรรมที่ได้รับการรับรองโดยมติส่วนใหญ่ของมหาชนชาวสหรัฐอเมริกาแล้ว” (United States Commission on the Review of the National Policy toward Gambling, 1976: 1) ถ้อยแถลงนี้ นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้แนวทางการศึกษาเกี่ยวกับการพนันในสหรัฐอเมริกาในเวลาต่อมา อยู่ภายใต้สมมติฐานเบื้องต้นที่เห็นพ้องต้องกันว่าการพนันเป็นพฤติกรรมที่คนในสังคมอเมริกายอมรับว่าไม่ใช่สิ่งชั่วร้ายในตัวเอง

สำหรับความเห็นของนักนิติศาสตร์ไทยนั้น จากคำบรรยายเรื่องการพนันชนิดต่าง ๆ ที่ขึ้นสู่ศาล ของชุมพล โลหะชาละ (2524) กล่าวว่า “เกี่ยวกับอาชญาวิทยา เขาได้แบ่งไว้ว่า การพนันเป็นอาชญากรรมพิเศษซึ่งเรียกในภาษาอังกฤษว่า Technical Crime คือการกระทำที่มีกฎหมายห้ามไว้” ซึ่งตรงกับความเห็นของนักอาชญาวิทยาส่วนใหญ่ ทั้งนี้ความหมายของ Technical Crime หรืออาจเรียกว่า Mala Prohibata นั้นหมายถึง การกระทำพฤติกรรมอันเป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด เช่น การฝ่าฝืนกฎจราจร การหลีกเลี่ยงภาษี การละเมิดกฎหมายแรงงาน เป็นต้น (โสภา ชปิลมันน์, 2537: 8) เช่นเดียวกับการพนัน ถ้าหากว่ากฎหมายอนุญาตก็มีการเล่นได้ ซึ่งกรณีของประเทศไทยเอง แต่เดิมรัฐอนุญาตให้เล่นเก็บค่าธรรมเนียม โดยผ่านนายอากรบ่อนเบี้ย

หรือขุนบาลหวย ต่อมารัฐอนุญาตให้เล่นโดยเก็บค่าธรรมเนียมเอง เช่น สลากกินแบ่ง (Lottery) เป็นต้น และในงานมหรหรรณ งานประจำปี รัฐก็อนุญาตให้เล่นได้นอกจากนั้นวันธรรมดาตามสมาคม ภัตตาคาร ร้านค้า สโมสร ฯลฯ ขออนุญาต รัฐก็อนุญาตให้เล่นได้ โดยเก็บค่าธรรมเนียมเป็นภาษีอากร ไปส่วนหนึ่ง (ชุมพล โลหะชาละ, 2524) ดังนั้น การพนันจึงจัดอยู่ในพวกอาชญากรรมพิเศษมากกว่า อาชญากรรมร้ายแรงที่ต้องขจัดให้หมดสิ้นไปจากสังคม

2. แนวความคิดเกี่ยวกับความผิดอาญาสำนักปฏิฐานนิยม เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้น ในศตวรรษที่ 19 จากการตั้งเอาวิทยาศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา (นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2548: 9) ตามความคิดของสำนักนี้ได้หันไปศึกษา “ตัวอาชญากร” เป็นสำคัญ เพราะถือกันว่า กฎหมายหรือรัฐเป็นสิ่งที่สมบูรณ์อยู่แล้ว และสิ่งที่ผิดปกติดูอยู่ที่ตัวผู้กระทำผิดหรือผู้ที่จะผิดกฎหมาย ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการศึกษาว่าทำไมจึงกระทำผิด มีอะไรเป็น “สาเหตุ” ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะอบรม แก้ไข ให้ปรับตัวเข้ากับสังคมหรือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายได้ (สุดสงวน สุธีสร, 2528) ผลจากการใช้แนวคิดนี้ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับอาชญาวิทยาได้พัฒนาไปสู่การเป็นสาขาวิชาที่ต้อง เชื่อมโยงระหว่างกัน (Interconnect) กับการศึกษาในสาขาอื่น ๆ เช่น จิตวิทยา มานุษยวิทยา สถิติ กฎหมาย สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น (Prins, 1982: 10-15) โดยการนำเอาข้อมูล จากการศึกษาวิจัยของสาขาวิชาเหล่านี้มาประกอบการวิเคราะห์ผล อาทิ งานวิจัยชิ้นหนึ่งได้อาศัย ปัจจัยทางสถิติประชากรศาสตร์ (Demographic Factors) ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการเล่นพนัน ของคนในกลุ่มต่าง ๆ พบว่าในเรื่องเพศ (Gender) ผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันในการเล่นการ พนัน กล่าวคือผู้ชายมักเล่นการพนันจากพวกแบล็กแจ็ก (Blackjack) และล็อตตอรี (Lottory) ส่วน ผู้หญิงส่วนใหญ่ชอบเล่นบิงโก (Bingo) และราฟเฟิล (Raffle) ในเรื่องสถานภาพสมรส (Marital Status) พบว่าคนโสด และคนที่หย่าร้างมีแนวโน้มที่จะเล่นการพนันมากกว่าคนที่แต่งงานแล้วและอยู่ ด้วยกัน ขนาดของชุมชน (Community Size) พบว่า คนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่เล่นการพนันมากกว่า คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนขนาดเล็ก และศาสนา (Religion) พบว่าคนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกาย โรมันคาทอลิกเป็นส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยกับการพนันเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เป็นต้น (Dunstan, 1997)

กล่าวได้ว่า ในมุมมองเชิงกฎหมายและอาชญาวิทยา การพนันมิใช่สิ่งที่ชั่วร้ายจน สังคมมีอายุยอมรับได้เสียทีเดียว การพนันจะ “ถูก” หรือ “ผิด” ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละสังคมอาจ บัญญัติไว้แตกต่างกัน ในหลายสังคม เช่น สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย และหลายมลรัฐใน สหรัฐอเมริกามีกฎหมายบัญญัติรับรองให้การพนันเป็นสิ่งถูกกฎหมายประชาชนสามารถเข้าไป เกี่ยวข้องได้โดยเสรี (ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด) ในขณะที่อีกหลายสังคม เช่น ไทย ญี่ปุ่น และ บางมลรัฐในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น การพนันจัดเป็นสิ่งผิดกฎหมายในลักษณะที่ประชาชนอาจเข้าไป เกี่ยวข้องได้ในขอบเขตที่จำกัด (เช่น การจำกัดประเภทของการพนัน เวลาและ/หรือสถานที่ที่ กฎหมายอนุญาตให้เล่น เป็นต้น) ดังนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพนันให้อยู่ ในสังคมได้อย่างเหมาะสมจึงมิได้ขึ้นอยู่กับการบัญญัติตัวบทกฎหมายที่สอดคล้องกับสภาพทาง เศรษฐกิจ การเมืองสังคมและวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกลไกการบังคับให้เป็นไปตาม กรอบกติกาที่วางไว้อย่างถูกต้อง เป็นธรรมและเคร่งครัดด้วย

2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการพนัน

ก่อนที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการพนันนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดผลกระทบของการพนันก่อน เนื่องจากแนวคิดเรื่องผลกระทบเป็นแนวคิดที่มีความซับซ้อน ดังนั้นจากการสำรวจองค์ความรู้พบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของผลกระทบไว้ดังนี้

อนันต์ เกตุวงศ์⁹ ได้ให้ความหมายของผลกระทบว่าหมายถึงผลที่ตามมาจากผลงานหรือผลผลิตหรือผลประโยชน์ในระดับประถม (Primary Effects) ของแผนหรือโครงการ ผลกระทบอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมีใช้กลุ่มเป้าหมายทั้งในปัจจุบันและอนาคต และได้ให้ความหมายผลกระทบอีกว่า เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงระดับประถมเป็นผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของแผนและโครงการและผลอันนี้จะมีส่วนทำให้เกิดผลกระทบต่อไปได้อีกระดับหนึ่งหรือหลายระดับเป็นกรณี ๆ ไป

ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ¹⁰ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบไว้ว่า คำว่า “ผลกระทบ”(Impact) ที่กล่าวถึงนั้น โดยทั่วไปจะหมายถึงผลของการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม โดยผลกระทบดังกล่าวอาจจำแนกออกตามประเภท ขนาด และระยะเวลา ได้ดังนี้ ประเภทของผลกระทบได้แก่ การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ความสูญเสียบริการทางสังคมและความสูญเสียเกี่ยวกับวิถีดำเนินชีวิต ขนาดของผลกระทบจะมีตั้งแต่ระดับที่น้อยถึงมากและระยะเวลาของผลกระทบก็มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

เสถียร เหลืองอร่าม¹¹ กล่าวว่า ผลกระทบ หมายถึง ผลประโยชน์และหรือผลเสียหายอันเกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใด เรื่องหนึ่งโดยตรง

สมบัติ อารังธัญวงศ์¹² กล่าวว่า ผลกระทบ คือ ชุดผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเลือกทำเลเลือกเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ผลกระทบของแต่ละทางเลือกอาจจะเป็นได้ทั้งผลกระทบในทางบวกและผลกระทบในทางลบ

Bryant & White¹³ ผลกระทบ หมายถึง ผลทั้งหมดของนโยบายที่มีขึ้นในสภาพแห่งความเป็นจริงในโลก อันได้แก่ ผลกระทบ ที่มีต่อสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย, ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ค่าใช้จ่ายทางตรงที่ใช้สำหรับทรัพยากรของโครงการ ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่าง ๆ รวมทั้งค่าเสียโอกาสด้วยนอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายผลกระทบ ว่าผลกระทบของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

จากความหมายของผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้นเราสามารถแบ่งความหมายผลกระทบออกเป็น 2 ความหมายใหญ่ ๆ คือ ในความหมายที่กว้างผลกระทบหมายถึง ผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม โครงการ แผนงานหรือนโยบาย ส่วนความหมายที่แคบ ผลกระทบ

⁹ อนันต์ เกตุวงศ์. (2541). *หลักและเทคนิคการวางแผน*(พิมพ์ครั้งที่ 8).กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: 26-27.

¹⁰ ประสิทธิ์ ตงยั้งศิริ. (2542). *การวางแผนและการวิเคราะห์โครงการ*. กรุงเทพฯ:คณะกรรมการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์: 335.

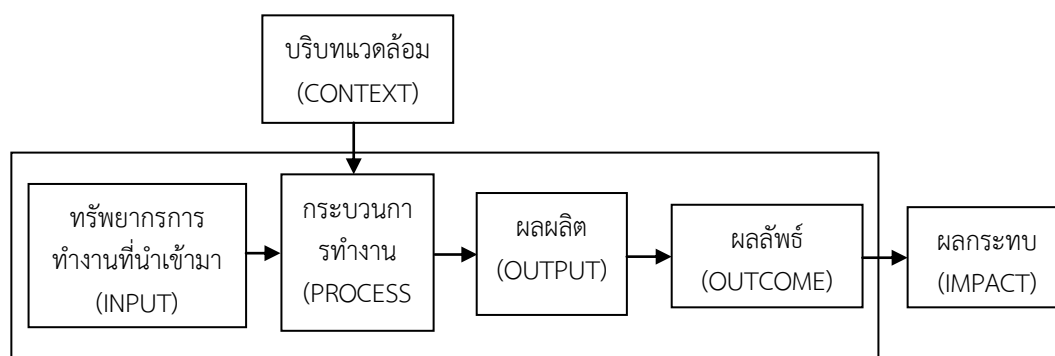
¹¹ เสถียร เหลืองอร่าม. (2527). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก*.วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเอกการวิเคราะห์ทางสังคม, บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์: 1.

¹² สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2546). *นโยบายสาธารณะ:แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ:อักษรการพิมพ์: 26.

¹³ Bryant & White, (1982). *Political Analysis Technique and Practice*.Belmont Calif Wadsworth: 137-140.

หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมภายนอกกระบวนการบริหารจัดการของกิจกรรม โครงการ แผนงานหรือนโยบาย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้ผลกระทบในความหมายแคบ ดังกล่าวข้างต้นถ้าพิจารณาความหมายผลกระทบ ในความหมายที่แคบให้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการวิเคราะห์ระบบ (System Analyze) มาช่วยนิยามความหมาย ดังปรากฏในภาพประกอบที่ 5

ภาพที่2.4. ภาพกระบวนการผลกระทบในความหมายแคบ

จากภาพจะเห็นได้ว่าในการดำเนินกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นในรูปของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการนั้นจะก่อให้เกิดผลงาน (Result) ใน 3 รูปแบบคือ คือ ระดับผลผลิต (Output) ระดับผลลัพธ์ (Outcome) และระดับผลกระทบ (Impact)

- ผลผลิตเป็นผลงานที่เกิดขึ้นโดยตรงมาจากการดำเนินกิจกรรม เช่นในการประเมินผลเป็นการวิเคราะห์การบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่าการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness)

- ผลลัพธ์ที่ตามมาเป็นผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องหลังจากการเกิดผลผลิต

- ผลกระทบเป็นผลที่เกิดขึ้นในบริบท หรือสภาพแวดล้อม ที่ต่อเนื่องหลังจากการเกิดผลลัพธ์

ประเภทของผลกระทบ

แสวง รัตนมงคลมาส¹⁴ ได้แบ่งผลกระทบได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมเนื้อหา (Content of Impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสังคมด้านการเมืองด้านการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมและกายภาพเช่นผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสร้างเขื่อนทำให้คนเป็นโรคพยาธิซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้นหรือผลกระทบจากการดำเนินนโยบายโครงการ คจก. ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านและทหารมากขึ้นหรือผลกระทบจากโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติบนบกตัดผ่านพื้นที่เกษตรกรรมทำให้

¹⁴ แสวง รัตนมงคลมาส (2543) อ้างถึงใน เบญจมาภรณ์ ธนธรรมรัตน์. 2546. วิชยานิพนธ์เรื่อง ผลกระทบจากการเปิดบ่อนคาสิโนถูกกฎหมายในความคิดเห็นของประชาชนเมืองพัทยา. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยบูรพา. หน้า 20

เกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงการย้ายที่อยู่เปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนมากขึ้น

2. การแบ่งผลกระทบตามแง่มุมของความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Reality) เราอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือผลกระทบในเชิงภาวะวิสัย (Objective impact) ซึ่งได้แก่ผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของคนเช่นการดำเนินนโยบายคุ้มครองกำเนิดจะทำให้สัดส่วนของผู้สูงอายุสูงขึ้นไม่ว่าใครจะรับรู้หรือไม่เช่นนี้ก็จะเกิดขึ้นประเภทหนึ่งคือผลกระทบเชิงอัตวิสัย (Subjective Impact) ได้แก่ผลกระทบที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดของคนเช่นการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของโสเภณีทำให้คนไทยเป็นอันมากรู้สึกอับอายต่างชาติ

3. การแบ่งตามแง่มุมของทิศทางที่กระทบ (Direction of Impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบโดยตรง (Direction Impact) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4. การแบ่งตามแง่มุมของคุณค่าของผลกระทบ (Value of impact) อาจแบ่งออกได้เป็นผลกระทบในเชิงบวก (Positive impact) หมายถึงผลกระทบที่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและผลกระทบในเชิงลบ (Negative impact) ได้แก่ผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา

5. การแบ่งผลกระทบตามช่วงเวลา (Time of impact) ที่เกิดขึ้นจะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผลกระทบในระยะสั้น (Short run impact) ส่วนอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคต (future run impact) หรือผลกระทบในระยะยาว (long run impact)

6. การแบ่งผลกระทบตามขอบเขตที่เกิดขึ้น (Scope of impact) สามารถแบ่งออกได้เป็นผลกระทบที่มีผลในวงกว้างแลผลกระทบที่มีผลในวงแคบ

ในการวิจัยโครงการนี้จะจำกัดขอบเขตของผลกระทบในแง่ที่เป็นเนื้อหาทางด้านทางเศรษฐกิจ และด้านสังคม โดยครอบคลุมทั้งผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ และรวมถึงผลกระทบทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ในการพิจารณาหน่วยในการวิเคราะห์ (Object unit of analysis) จะให้ความสำคัญต่อหน่วยการวิเคราะห์ 3 ระดับด้วยกัน

1. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบ่อน ในฐานะเป็นหน่วยระดับองค์กร เช่น บ่อนคาสิโนที่เปิดใหม่หรือบ่อนการพนันที่มีอยู่เดิม

2. ผลกระทบที่เกิดกับผู้เล่นในฐานะระดับปัจเจกชน

3. ผลกระทบต่อชุมชนชายแดนในฐานะหน่วยระดับชุมชน

ในการศึกษาเกี่ยวกับข้อดังกล่าวเป็นการศึกษาผลกระทบเชิงบวกของการพนันและผลกระทบเชิงลบของการพนันซึ่งผลกระทบเชิงบวกจากกล่าวถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ และผลกระทบเชิงลบทางด้านสังคม

ในการพิจารณาถึงผลกระทบของการพนันโดยพิจารณาในเชิงคุณค่า(Value) เราสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ผลกระทบเชิงบวกของการพนัน

2. ผลกระทบเชิงลบของการพนัน

1.ผลกระทบเชิงบวกของการพนัน

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มได้รับการยอมรับคำอธิบายในเชิงบวกยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการพนันว่า เป็นกิจกรรมยามว่างที่ถูกกฎหมาย ในสมัยหลังสงครามโอกาสสำหรับ “ผู้ใช้แรงงานที่มีฐานะ” ที่จะมีส่วนร่วมในการพนันที่ถูกจัดขึ้นได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในหลายประเทศพร้อม ๆ กับสถานภาพทางกฎหมายและการยอมรับจากสังคมที่เพิ่มขึ้น การพนันเริ่มไม่ถูกมองว่าเป็นปัญหาสังคมที่จะนำไปสู่ความเสื่อมทางศีลธรรมและอาชญากรรมอีกต่อไป ในมุมมองของนักคิดที่ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalist) การพนันเริ่มถูกมองทั้งในแง่ที่เป็นกิจกรรมที่เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่เป้าหมายทางเศรษฐกิจและในฐานะที่เป็นกิจกรรมทางสังคมที่แสดงออกโดยให้ความสำคัญโดยตัวของมันเอง เช่น การพนันอย่างเปิดเผยขณะเดียวนักเศรษฐศาสตร์สมัยหลังสงครามมีความเห็นร่วมกันว่า นักพนันมีความสามารถในการตัดสินใจเลือกอย่างมีเหตุผลในการเพิ่มความมั่งคั่งสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตัวเอง

ในการศึกษาผลกระทบเชิงบวกของการพนันในทางสังคมวิทยาเกิดจากความเห็นที่ว่าการเล่นเปิดโอกาสให้นักเล่นได้แสดงบุคลิกที่แข็งแกร่งและความตั้งใจจะเสี่ยง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สังคมให้การยกย่องเช่นเดียวกับความกล้าหาญหรือความซื่อสัตย์ และการพนันมีข้อดีในการควบคุมศีลธรรมและการเมืองของสังคมเพราะเป็นการตอกย้ำค่านิยมที่มีมาแต่เดิม ในขณะที่การพนันเป็นสิ่งที่ทดแทนความท้าทายที่หมดไปในชีวิต และยังมีหน้าที่ทางสังคมเป็นศูนย์รวมที่เป็นประโยชน์ในการพบปะสังสรรค์และการปฏิบัติตามระเบียบสังคมอีกด้วย และทางสังคมศาสตร์ยังมองผลกระทบเชิงบวกของการพนันคือ การพนันเป็นส่วนหนึ่งของการพักผ่อน (Leisure) จากมุมมองนี้ การพนันเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงและได้รับความนิยมด้วยตัวของมันเอง

ดังนั้นการศึกษาจำนวนมากมุ่งสนใจที่จิตวิทยาของการพนัน โดยพยายามศึกษาแรงจูงใจและพฤติกรรมของคนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเล่น จากมุมมองนี้การเล่นการพนันถือว่าเป็นกิจกรรมยามว่างที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งชดเชยมุมที่ล้าหลว และไม่น่าพึงพอใจของสังคมในปัจจุบัน การพนัน(เหมือนกิจกรรมสันทนาการ) จึงถูกนิยามด้วยคำว่า “เล่น” หรือ “ยามว่าง” ซึ่งอยู่ถัดจากคำว่า “งาน” หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบทางสังคม ดังนั้นกิจกรรมยามว่าง เช่น การพนันจึงถือว่าเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นในการดำรงและรักษาคุณภาพของโครงสร้างสังคมเอาไว้ การพนันกลายเป็นประเด็นสำคัญก็เพราะลักษณะของการทำงานสมัยใหม่ทำให้คนอ่อนล้าและบั่นทอนความคิดสร้างสรรค์ของคนทั่วไป จากมุมมองนี้การพนันซึ่งแม้จะแตกต่างจากกิจกรรมยามว่างอื่นๆที่เป็นความผิดตามกำหนดและมีความต่างพร้อยทางสังคมก็จึงกลายเป็นกิจกรรม “ปกติ” และเข้ากันได้ดีกับการกระทำและกับสถาบันอื่น ๆ ทางสังคม

จากมุมมองทางทฤษฎีจำนวนมาก นักสังคมวิทยาเสนอว่า การพนันมีบาททั้งเป็น “เกมของผู้ใหญ่” และเป็น “ทางระบาย (Safety valve) ของผู้ที่ต้องการหลบเลี่ยงจากภาระการทำงานเป็น “การปรับตัวที่เปี่ยมเบน” สู่สิ่งที่ไม่ดี เป็นการสร้างความแปลกใหม่ให้กับตัวเอง เป็นองค์ประกอบที่เชื่อมร้อยวัฒนธรรมของคนทำงานที่ต้องการเอาชนะการไม่มีความสำเร็จและความไม่มั่นคงในอาชีพ เป็นทางออกสำหรับนักพนันในการทดสอบโชคและฝีมือ เป็นโอกาสที่ได้ผลในการแสดงความเป็นตัวของตัวเองและความคิดสร้างสรรค์ซึ่งที่ทำงานไม่สามารถให้ได้

ความนิยมของการพนันในปัจจุบันและความตั้งใจในการเล่นของนักพนัน แม้ว่าจะเล่นเสียก็ตาม ก็ยังได้รับคำอธิบายส่วนใหญ่ในแง่ของรางวัลที่ได้รับจากการปฏิสัมพันธ์และการสังสรรค์เป็นกลุ่ม

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คนจำนวนมากเริ่มมองว่าการพนันเป็นกิจกรรมยามว่างมากกว่าที่จะเป็นอาชญากรรมหรือสิ่งชั่วร้าย นอกจากนี้นักทฤษฎีเชิงประจักษ์ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลกระทบเชิงบวกของการพนัน โดยใช้สมมติฐานซึ่งไม่ต่างไปจากผู้ที่ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม(Functionalist) เช่น การพนันเป็นกิจกรรมว่างที่สอดคล้องกับค่านิยมอื่นๆทางสังคมหรือไม่ เป็นต้น

บรรดาผู้ที่ใช้ทฤษฎีเชิงประจักษ์ยังได้เสนอด้วยว่าในขณะที่นโยบายการพนันใหม่เกิดจากทัศนคติของประชาคมที่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ในทางกลับกันนโยบายใหม่หรือค่านิยมใหม่ที่เกิดขึ้นก็ผลักดันให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการพนันเป็นตัวอย่างที่ดีอันหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในสังคม เพราะในอดีตค่านิยมหลักคือ ความประหยัดซึ่งนำไปสู่การปฏิเสธตัวเองและการสะสมความมั่งคั่ง แต่ค่านิยมใหม่กลับนำสังคมไปสู่ค่านิยมแบบบริโภคนิยม และค่านิยมแบบนี้ทำให้สังคมสั่นคลอน

นักวิชาการเชิงประจักษ์เห็นว่า การแทรกแซงของรัฐเป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ปัญหาความโน้มเอียงที่ไม่พึงปรารถนา แต่บทบาทของรัฐควรถูกจำกัดเพียงการปกป้องสวัสดิภาพของสังคมและเป็นตัวกลางเพื่อให้มีการแข่งขันกัน ตลอดจนรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม อย่างไรก็ตามความสามารถของรัฐในการดำเนินการอย่างเป็นกลางและไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ของรัฐบาลเองก็เป็นสิ่งที่น่าสงสัยไม่น้อย เพราะรัฐเองทั้งเก็บภาษีรายได้จํานวนมหาศาลจากผู้ประกอบการ และยังเป็นผู้ผูกขาดการเป็นเจ้าของหอยรัฐบาลอีกด้วย

ดังนั้นการที่รัฐมีบทบาทและอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นในอุตสาหกรรมการพนันจึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงเพราะนักทฤษฎีเชิงประจักษ์มีความเชื่อว่า หลักการตลาดและการเมืองแบบสมดุลงจะนำอุตสาหกรรมการพนันจึงเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง เพราะนักทฤษฎีเชิงประจักษ์มีความเชื่อว่า หลักการตลาดและการเมืองแบบสมดุลงจะนำอุตสาหกรรมการพนันไปสู่ความมีประสิทธิภาพ และมาตรฐานในการให้บริการที่มีคุณภาพในระดับสูง นอกจากนี้ความต้องการแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียวก็เป็นกลไกมากจนเกินไป และผู้ได้รับผลประโยชน์สุดท้ายก็คือ โดยผ่านการเจรจาที่ใช้เหตุใช้ผลและมีความสงบเรียบร้อย

ในช่วงทศวรรษที่ 1970 (พ.ศ.2513) มีการศึกษาเกี่ยวกับการพนันอย่างเป็นทางการจำนวนมาก ผลการศึกษาจำนวนหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อนโยบายโดยตรง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดจากผลกระทบของการพนันที่ถูกกฎหมาย การพนันที่ถูกกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมและตัวแปรสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อย่างไรบ้าง หรือการพนันมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร เป็นต้น สิ่งที่สำคัญมากที่สุดก็คือ การยืนยันว่าการพนันมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้กำหนดนโยบายการพนันต้องรับรู้ โดยรัฐเองเป็นผู้ให้การสนับสนุนเพราะรัฐย่อมมีความห่วงใยในปัญหาอาชญากรรมและผลกระทบที่อาจมีต่อนโยบายด้านสวัสดิภาพและสังคม แต่รัฐเองเริ่มให้ความสำคัญกับการวิจัยหลังจากที่ปรากฏว่าการพนันที่ผิดกฎหมายได้มีการขยายตัวออกไปเป็นอย่างมาก ตัวอย่างที่แสดงให้เห็น

เห็นว่ารัฐมีความห่วงใยต่อปัญหาการพนัน เช่น กรณีที่รัฐเกิดความสงสัยว่ายังควรที่จะห้ามการพนันต่อไปอีกหรือไม่ หรือสงสัยว่าสังคมได้รับอะไรตอบแทนจากใช้เงินจำนวนมากในการปราบปรามการพนันที่ผิดกฎหมาย

กล่าวโดยสรุปแล้ว การพนันที่ถูกกฎหมายมีการจัดรูปแบบคล้ายคลึงกับการทำธุรกิจ โดยมีลักษณะองค์กรและเป้าหมายทางการค้าเหมือนกับในอุตสาหกรรมอื่น ๆ การศึกษาส่วนใหญ่พบความจริงที่ว่า การพนันถูกกระตุ้นโดยบริษัทและหน่วยงานรัฐ จนกระทั่งมันกลายเป็นอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ดำเนินการภายใต้ระบบที่มีความสลับซับซ้อนระหว่างชาติและวัฒนธรรมโลก และเป็นการผสมผสานคาสีโนที่ถูกกฎหมายเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ

ฝ่ายที่สนับสนุนให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายได้สรุปถึงผลกระทบเชิงบวกของการพนัน ดังนี้

1.1 เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้เข้ารัฐ มีบุคคลบางกลุ่มคิดว่าควรจะให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะเมื่อการพนันเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว การพนันจะมีกฎหมายเข้าคุ้มครอง มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง และรายได้ที่เกิดจากการเล่นการพนันก็จะตกเป็นของรัฐอย่างมีระเบียบแบบแผน¹⁵ ตัวอย่างเช่น ล็อตเตอรี หรือ ค่าใบอนุญาตเล่นการพนันไฟต์ต่าง ๆ สามารถนำรายได้เข้ารัฐปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก การเปิดบ่อนให้ถูกกฎหมายจะทำให้รัฐเก็บภาษีได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเงินจำนวนนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและใช้ในการสร้างงานได้

1.2 เพื่อเป็นการสกัดกั้นการพนันที่ผิดกฎหมายมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพนัน จนทำให้น่าเชื่อว่าการพนันเป็นเรื่องใหญ่โตเกินความสามารถที่แก้ไขได้ เป็นสิ่งที่สอดแทรกอยู่ในโครงสร้างของสังคม และฝังลึกลงไปโครงสร้างเหล่านั้น การจะเปลี่ยนแปลงหรือล้มเลิกจึงทำได้ยาก¹⁶ ถือได้ว่าการพนันเป็นแนวโน้มที่เป็นสากลดังกล่าวนั้นแล้ว และยังเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจผู้ที่เข้าไปเล่นด้วย ดังนั้นแม้จะไม่เปิดให้มีการเล่นการพนันอย่างถูกกฎหมาย ก็จะต้องมีประชาชนอีกจำนวนมากลักลอบเล่นการพนันอยู่ จึงสมควรที่จะให้มีการเล่นการพนันโดยถูกกฎหมายเพื่อลดปัญหาลักลอบเล่นการพนันที่ผิดกฎหมายให้หมดไปและสามารถควบคุมการเล่นการพนันได้อย่างรัดกุมและใกล้ชิดยิ่งขึ้นทั้งยังจัดการเอารัดเอาเปรียบในการเล่นการพนันได้ด้วยทางหนึ่ง

1.3 เพื่อเป็นการเพิ่มสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและลดปัญหาคนว่างงาน ความเชื่อว่าการพนันเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยเฉพาะการพนันในสถานคาสีโนจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และเป็นการเพิ่มธุรกิจของสังคมให้เพิ่มมากขึ้นด้วย กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากจะทำให้สถานบริการต่าง ๆ เช่น ไนท์คลับ ภัตตาคาร สถานบริการอาบอบนวด ร้านตัดผม คอฟฟี่ช็อป ฯลฯ นอกจากนี้การจัดตั้งสถานคาสีโนยังก่อให้เกิดผลดีทางกันเศรษฐกิจอีกทางหนึ่ง คือ จะเป็นการลดปัญหาคนว่างงานได้ ในขณะที่ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาคนว่างงาน อย่างน้อยตำแหน่งต่าง ๆ ในสถานคาสีโนย่อมจะเปิดรับคนที่ว่างงานเหล่านั้นได้ และคนที่ว่างงานยังสามารถที่จะหางานทำได้ตามสถานบริการต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับคาสีโนนั้น ๆ ดังเช่นกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา แม้แต่ในเมืองที่แห้งแล้งในรัฐเนวาด้า เงินเป็นจำนวนหลายพันล้าน

¹⁵ Gardiverm1975: 82-83 อ้างใน เบญจมาภรณ์ ธนธรรมรัตน์: 30.

¹⁶ ชาญคริต ก.สุริยะเมณี, 2524: 35 อ้างใน เบญจมาภรณ์ ธนธรรมรัตน์: หน้าเดียวกัน.

คอลลาร์ได้ถูกนำไปลงทุนทางด้านธุรกิจการพนัน ภัตตาคาร ความสะดวกทางการคมนาคม และทางด้านบริการทั้งหลาย การลงทุนอย่างมหาศาลในธุรกิจประเภทนี้ เป็นการสร้างรายได้จำนวนมากมายให้แก่รัฐ

1.4 การทำบ่อนให้ถูกกฎหมายจะเป็นการลดอิทธิพลของบรรดาผู้มีอิทธิพล ตำรวจ ข้าราชการ และกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากบ่อนผิดกฎหมายในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมตำรวจ นักการเมืองที่ดีมิให้ใช้อำนาจอิทธิพลในการแสวงหาผลประโยชน์จากบ่อนไปใช้เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตน และการเข้าสู่อำนาจรัฐเพื่อคุ้มครองและขยายกิจการบ่อนผิดกฎหมายจนกลายเป็นธุรกิจการเมืองควบคู่กับธุรกิจการพนันซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศ

1.5 รัฐไม่สูญเสียเงินออกนอกประเทศเป็นการลดการรั่วไหลของเงินที่ออกไปยังบ่อนฯ ในต่างประเทศและยังมีเงินตราต่างประเทศไหลเข้ามาอีกด้วย เป็นการสกัดกั้นการฟอกเงินและลดปัญหาอาชญากรรมได้

1.6 เทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมก้าวไกลเกินกว่าการปราบปรามจะทำได้ ถ้าเปิดบ่อนถูกกฎหมายจะสามารถตรวจสอบและควบคุมได้ คนเข้าบ่อนได้อย่างปลอดภัย ไม่ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไปเล่นในบ่อนซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและไม่ออกนอกประเทศ บ่อนจะไม่เป็นมูมมิดที่เป็นแหล่งกบดานของคนร้ายอีกต่อไป

1.7 กรณีบ่อนผิดกฎหมาย ธุรกิจการเมืองยังอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเมืองการพัฒนาและจัดระเบียบสังคม ถ้าผู้ปราบปรามมิได้ทำจริงแต่กลับสนับสนุนหรือละเว้น บ่อนจึงสามารถขยายกิจการและอยู่ได้อย่างเจริญเติบโต เนื่องจากการแสวงหาประโยชน์จากบ่อนผิดกฎหมาย

2.ผลกระทบเชิงลบของการพนัน

2.1. นักอนุรักษนิยมเห็นว่า เนื่องจากการพนันแตกต่างจากกิจกรรมยามว่าง (Leisure) อื่น ๆ ในแง่ของศีลธรรมและจรรยาบรรณ พวกเขาจึงตั้งสมมติฐานว่าการพนันเป็นหรืออย่างน้อยที่สุดก็มีศักยภาพที่จะเป็น “ปัญหาสังคม” ซึ่งจำเป็นต้องมีการควบคุม การนำเสนอการพนันในเชิงลบและในเชิงตำหนิ ตลอดจนการยอมรับการอ้างของรัฐที่ให้มีอำนาจและเครื่องมือดำเนินการในการกำหนดเนื้อหาและขอบเขต ของการพนันในสังคม ล้วนอยู่บนพื้นฐานทางความคิดร่วมกันเกี่ยวกับผลเสียที่เป็นไปได้จากการพนัน จุดกำเนิดของการประณามการพนันอย่างกว้างขวาง เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน แต่ที่สำคัญน่าจะมาจากความเชื่อทางศาสนา

การศึกษาแบบนี้มาจากความคิดที่ยึดถือกันอย่างกว้างขวางสมัยหลังสงครามซึ่งเป็นระยะที่มีการสร้างอุตสาหกรรมใหม่ที่ถือว่า การพนันเป็นความพยายามของนักพนันที่จะหาเงินอย่างง่าย ๆ ดังนั้น การพนันจึงเป็นการปฏิเสธจริยธรรมการทำงานและคุณภาพการผลิต เช่น การแยกแยะทางความคิดระหว่างการพนันและการเก็งกำไรในตลาดหุ้นหรือการลงทุนประกันภัยก็อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจที่เป็นปทัสฐานเกี่ยวกับการพนันว่าเป็นการหลบเลี่ยงหน้าที่ทางเศรษฐกิจที่มีประโยชน์

แนวคิดในประการที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ ยังส่งเสริมสมมติฐานที่ถือว่า การพนันเป็นพฤติกรรมที่ทำร้ายตัวเองอย่างไม่มีเหตุผล และนำไปสู่ปัญหาทางการเงินทั้งระดับบุคคลและสังคม เช่นเดียวกับการศึกษาทางสังคมศาสตร์ที่ถือว่า การพนันเป็นการทำลายความเป็นมนุษย์และสังคม

นอกจากนี้นักจิตวิทยาและนักจิตบำบัดก็มีบทบาทสำคัญในการเสนอว่า มีนักพนันส่วนหนึ่งที่ติดการพนันจนประสบความยุ่งเหยิงหรือทำความเสียหายต่อบุคคล ครอบครัว และหน้าที่การงาน

2.2. นักปฏิรูปสังคม ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพนันและผลที่ตามมา ภายใต้กรอบของศีลธรรม ดังนั้นการตีความหมายของการพนันทั้งทางกฎหมายและการเมือง รวมทั้งผลที่ตามมาในแง่ของความไม่สงบเรียบร้อยจึงแฝงอยู่ในการวิเคราะห์ของพวกเขา พวกเขาอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทางสังคมวิทยา การใช้เหตุผล และการควบคุมทางสังคมของนโยบายปัจจุบันเป็นพื้นฐานการเสนอแนวความคิดการพนันที่ถูกหรือผิดกฎหมาย ความผิดปกติและพฤติกรรมที่ปกติ ความที่สำคัญเกี่ยวกับการพนันก็คือ การรับรองรัฐที่มีความเป็นอิสระว่าเป็นกลไกที่เหมาะสมในการควบคุม พวกเขาถือเป็นจริงเลยว่าการแทรกแซงของรัฐในการจำกัดรูปแบบการพนันว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อสังคมโดยรวม สิ่งนี้แสดงให้เห็นจากงานศึกษาทางสังคมวิทยาที่ถือว่าการพนันเป็นความเบี่ยงเบนหรือเป็นอาชญากรรมสังคมโดยรวม สิ่งนี้แสดงให้เห็นจากงานศึกษาทางสังคมวิทยาที่ถือว่าการพนันเป็นความเบี่ยงเบนหรือเป็นอาชญากรรม

กล่าวโดยสรุปแล้ว การพนันเป็นสิ่งที่คุกคามคุณภาพของสังคม ซึ่งมีผลการยืนยันจากการศึกษาจำนวนมากที่ยอมรับสมมติฐานทางกฎหมายที่ถือว่าการพนันเป็นสิ่งชั่วร้าย ซึ่งหากปราศจากการควบคุมก็จะมีผลเสียต่อสังคมโดยรวม

ฝ่ายคัดค้านได้นำเสนอผลกระทบเชิงลบของการเปิดบ่อนการพนันถูกกฎหมาย ดังนี้

1. การพนันเป็นสิ่งที่ขัดต่อศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในชาติ โดยที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา การที่จะยอมรับให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งต่อหลักศาสนาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสังคมไทยแต่ดั้งเดิมนั้น มีความคิดต่อต้านในเรื่องนี้ค่อนข้างรุนแรงมาก ผู้ที่เล่นการพนันจะถูกสังคมรังเกียจ ถูกมองว่ามีพฤติกรรมที่เสียหายและไม่พึงคบหาสมาคมด้วย พระราชกรณีย¹⁷ อธิบายว่า การพนันเป็นช่องทางของความเสื่อม ทางแห่งความพินาศ เหตุแห่งความย่อยยับแห่งโภคทรัพย์ เมื่อติดการพนันผู้ติดจะมีโทษ 6 ประการ คือ

- เมื่อชนะย่อมก่อเวร
- เมื่อแพ้ก็เสียดายทรัพย์ที่เสียไป
- ทรัพย์หมดไป ๆ
- เข้าที่ประชุมเขาก็ไม่เชื่อถ้อยคำ
- เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง
- ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา

2. การพนันก่อให้เกิดกลุ่มอิทธิพลและปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ ตามมาภายหลังการพนันนั้นจำเป็นต้องเอาทรัพย์สินเป็นเดิมพัน ผู้แพ้การพนันย่อมเสียทรัพย์ เมื่อเสียทรัพย์แล้วย่อมเกิดความเสียหาย อาจสามารถกระทำได้ทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ทรัพย์คืนมา จึงอาจประกอบอาชญากรรมขึ้นได้ นอกจากนี้ในการเล่นการพนันยังอาจมีการใช้วิธีการคดโกงต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งยั่วยู่ให้มีการขัดใจระหว่างผู้เล่นได้ จึงสามารถเป็นเหตุให้อาชญากรรมเกิดขึ้นตามมาได้

¹⁷ พระราชกรณีย, 2520: 117 อ้างใน เบญจมาภรณ์ ธนธรรมรัตน์: 33.

3. การพนันเป็นสิ่งมอมเมาประชาชนทำให้คนจนยิ่งจนลง แนวความคิดในเรื่องการพนันเป็นสิ่งมอมเมาประชาชนนั้น มีคนเป็นจำนวนมากที่มีแนวความคิดในลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะคนที่มีการศึกษาระดับสูงมีความเห็นว่า โอกาสของผู้ที่เล่นการพนันหรือความเป็นไปได้ของผู้เล่นการพนันที่จะร่ำรวยจากการเล่นนั้นน้อยมาก ตรงกันข้ามผู้ที่เล่นจะเป็นฝ่ายเสียมากกว่า บางครั้งผู้ที่เล่นเจ้ามือก็สามารถก็สามารถล้มละลายได้ ถ้าหากฝ่ายลูกค้าถูกเป็นจำนวนมาก ๆ การพนันจึงขึ้นอยู่กับจังหวะและโอกาสของความเป็นไปได้ สังคมไทยจึงเห็นว่าคนที่จนอยู่แล้วเมื่อเข้าไปเล่น การพนันยิ่งทำให้จนลง เพราะโอกาสที่คนจะได้มีน้อย เมื่อคนเสียก็ต้องติดตามเล่นเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเสียไปคืนมา เมื่อเกิดการเสียมากขึ้นก็จะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีก เช่น การหยิบบัตรและการลักขโมย ทั้งการพนันเป็นสิ่งที่มีลักษณะจูงใจ เมื่อเล่นครั้งแรกเป็นฝ่ายได้ ก็จะต้องหาทางเล่นในครั้งต่อ ๆ ไป เพื่อให้ได้จำนวนมากขึ้น แต่โอกาสที่จะเสียนั้นมีมาก¹⁸

4. เกรงว่าคนไทยจะเล่นการพนันมากขึ้น ผลกระทบที่ตามมาคือ คนเล่นการพนันจะไม่สนใจการประกอบอาชีพ เพราะเอาแต่เล่นการพนัน ปัญหาสังคมอื่น ๆ จะตามมา ครอบครัวจะแตกแยก ศีลธรรมของสังคมเสื่อมทรามลง คนรวยจะรวยขึ้น คนจนจะจนลง คนจะมีหนี้สินจากการกู้ยืมไปเล่นการพนันมากขึ้น

5. การเปิดบ่อนให้ถูกกฎหมายจะไม่สามารถแก้ไขบ่อนเถื่อนให้หมดไปได้ รัฐบาลอาจจะเก็บภาษีจากบ่อนถูกกฎหมายได้ แต่บ่อนเถื่อนจำนวนมากก็ยังคงมีอยู่ต่อไปและอาจจะเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลได้ประโยชน์จากภาษี มีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่ผลเสียต่อสังคมจะสูงกว่ารายรับของรัฐบาลซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลผลิตทางเศรษฐกิจ

6. การเปิดบ่อนอย่างถูกกฎหมายโดยมีมาตรการกีดกันคนจนหรือเยาวชนไม่ให้เข้าบ่อนจะไม่มีผลและประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ เพราะขณะนี้ปัญหาสังคมมาอยู่แล้ว หากเปิดบ่อนจะซ้ำเติมปัญหาให้ยิ่งเลวร้ายลงไปอีก

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ชายแดน พรหมแดน และเขตแดน

ยศ สันตสมบัติ (2550) ได้กล่าวในงานวิจัยเรื่องอำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐ ชาติในสังคมไทยว่า เมื่อพูดถึงชายแดน เรามักจะใช้คำอยู่ 2 คำ คือ ชายแดนถ้าเป็นภาษาทางการของอเมริกันสมัยก่อนจะใช้คำว่า Frontier ตลอด ซึ่งหมายถึงพื้นที่ชายขอบบริวารธรรม คนอเมริกันจะไปบุกรุกพวกอินเดียนแดง ก็จะบอกว่าไปในพื้นที่ Frontier เป็นพื้นที่ชายขอบที่ไม่มีคนอยู่ซึ่งจริง ๆ ส่วนอีกคำหนึ่งที่ใช้คือ พรหมแดน หรือ Border หมายถึง เส้นที่ขีดแบ่งระหว่างรัฐชาติ เพราะฉะนั้นเวลาเราพูดถึงชายแดน เราพูดถึงพรหมแดนทางภูมิรัฐต่าง ๆ พุดง่าย ๆ ก็คือ พรหมแดนของรัฐต่าง ๆ ก่อนอื่น ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า เมื่อพูดถึงชายแดนมันเป็นโครงสร้างทางการเมือง มันเป็นภาพสะท้อนจินตนาการของชนชั้นนำที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย แต่ในบางยุคเขตแดนของเราอยู่เบตง เพราะผู้นำเราอยากยึดพื้นที่นั้น บางครั้งชายแดนมันก็ยึดหดได้แล้วแต่ผู้นำแต่ละยุคสมัยจะจินตนาการอย่างไร

¹⁸ เนชั่นสุดสัปดาห์, 2538: 63 อ้างใน เบ็ญจมาภรณ์ ธนธรรมรัตน์: 33.

พอมาถึงสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อรัฐชาติหรือจินตนาการเกิดขึ้น ดูเหมือนว่า nation state หรือรัฐชาติ มันอยู่ลอย ๆ ไม่ได้ ต้องมีพื้นที่ ฉะนั้นอำนาจเหนือพื้นที่ หรือที่เราเรียกกันว่าอธิปไตยจึงทำให้พรมแดน มีนัยสำคัญขึ้นมาโดยธงชัย วินิจจะกุล (2556) ชี้ให้เห็นในเรื่องภูมิกายา และประวัติศาสตร์ (Geo body and History) ว่าการขีดเส้นแนวชายแดนหรือพรมแดนลงบนแผนที่อย่างชัดเจน ทำให้รัฐชาติดูสูงส่ง และสามารถสถาปนาอำนาจอธิปไตยทางการเมืองในโลกสมัยใหม่ได้

แต่ว่าในทางปฏิบัติ ไม่ว่าพรมแดนจะถูกวาดบนแผนที่อย่างชัดเจนเพียงใด ไม่ว่าจะมีหลักปักปันเขตแดนมั่นคงสักเพียงใด ไม่ว่าจะมีด่านตรวจคนเข้าเมืองมากน้อยขนาดไหน จะมีกรมศุลกากรเรียงรายคอยเก็บภาษีสักเท่าไร จะมีหอคอยสังเกตการณ์ตามแนวชายแดนสักกี่แห่ง ชาวบ้านก็จะมองข้ามนัยสำคัญของพรมแดนและชายแดน ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากพรมแดนในรูปแบบที่ผู้เขียนแผนที่ไม่ได้คาดคิดหรือออกแบบเอาไว้ กองกำลังปฏิวัติหรือบางคนอาจเรียกว่ากองกำลังติดอาวุธชนกลุ่มน้อยก็ผลุบ ๆ โผล่ ๆ อยู่ตามแนวชายแดน อยู่หลังพรมแดนเพื่อหลีกเลี่ยงการไล่ล่าของกองกำลังรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันก็แสวงหาความคุ้มครองในองค์อธิปัตย์อีกฝ่ายหนึ่ง

ชนชายแดนที่อยู่ริมชายแดน ก็ฉกฉวยโอกาสในการค้าขายกับเพื่อนบ้าน ทั้งสินค้าที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย บางครั้งการหาที่ดินทำการเกษตร เมื่อไม่มีในฝั่งของเขาก็ข้ามมาฝั่งของเรา ไม่มีงานก็ข้ามมาหางานรับจ้างอีกฝ่ายหนึ่งทำ ไปซื้อสินค้าก็ได้ถ้าได้การบริการที่ดีกว่า ไม่ได้หมายความว่าเขามาใช้บริการจากเราฝ่ายเดียว แต่คนไทยจำนวนไม่น้อยข้ามไปใช้บริการทางฝั่งกัมพูชาสมัยที่ฝรั่งเศสปกครอง ถ้าดูประวัติศาสตร์แล้วเราใช้บริการเพื่อบ้านไม่น้อยกว่าที่เพื่อนบ้านใช้กับประเทศไทย ประเด็นก็คือว่าการดำรงอยู่ร่วมกันของคนหลายกลุ่มตรงบริเวณชายแดน และการใช้ประโยชน์จากพรมแดนในรูปแบบที่หลากหลาย ส่งผลให้พื้นที่ชายแดนแต่ละแห่งมันมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และมีพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง

โดยปกติแล้วในทางวิชาการเวลาที่มีการศึกษาชายแดน มันต้องเป็นงานของกฎหมายและรัฐศาสตร์เป็นหลัก อย่างไรก็ตามเมื่อเกี่ยวกับกฎหมายและรัฐศาสตร์ จุดอ่อนคือแนวทางการศึกษาทั้งสองไม่สามารถทำความเข้าใจพื้นฐานของบริบทพื้นที่ชายแดน และกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น

แต่ว่าในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมามีคนอพยพย้ายถิ่นมากขึ้น เมื่อมีแรงงานอพยพมากขึ้นก็ได้รับความสนใจมากขึ้น เราก็จะมองว่า ประเทศไทยเป็นเป้าหมายของการอพยพ แต่ประเทศไทยก็ไม่ได้มองว่า คนไทยอพยพไปทำงานนอกประเทศเป็นจำนวนมากเช่นกัน เรามักจะมองว่าพม่า ลาว หรือกัมพูชา มาทำงานในประเทศไทยมาก แต่ประเด็นก็คือว่างานศึกษาที่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการย้ายถิ่นข้ามพรมแดน จะเป็นเรื่องของผู้ลี้ภัยหรือแรงงานอพยพ มักจะเป็นงานมานุษยวิทยา ซึ่งเป็นงานที่เน้นทำความเข้าใจกับบริบททางประวัติศาสตร์ และก็นำผลกระทบของพรมแดนต่อชีวิตและวัฒนธรรมมากกว่ามิติทางกฎหมายและรัฐศาสตร์ ฉะนั้นนักมานุษยวิทยาจึงให้ความสนใจของการต่อสู้ ดันรน ปรับตัวของคน ตลอดจนพลวัตของแนวชายแดนซึ่งเกิดจากการปรับเปลี่ยนนโยบายรัฐ เราเชื่อว่าถ้าเราทำความเข้าใจกับผลกระทบทางสังคมที่มีต่อผู้ที่อยู่ชายขอบ จากการขีดเส้นแบ่งพรมแดน โดยเน้นศึกษาระยะยาวมิติทางประวัติศาสตร์ และเน้นมุมมองจากศูนย์กลางและชายขอบไปพร้อมกัน เราจะทำทำความเข้าใจชายแดนได้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงแนวคิดตอนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลตะวันตก มีความสับสนเกี่ยวกับคำศัพท์ชายแดนอยู่พอสมควร โดยปกติแล้วเราใช้คำอยู่ 3 คำ คือคำว่าชายแดน (Frontier) พรหมแดน (Border) และขอบเขต (Boundary) ประเทศทางตะวันตกใช้คำเหล่านี้แตกต่างกันพอสมควร อเมริกานิยมใช้คำว่า frontier ในขณะที่อังกฤษ หรือประเศยุโรปนิยมใช้คำว่า border หรือ boundary

ดูจากคำว่า Boundary ก่อน คำว่าขอบเขตมักจะใช้ในพิธีทางการทูตในการเจรจาเพื่อกำหนดแนวพรหมแดนระหว่าง รัฐอย่างชัดเจน ในขณะที่เดียวกันขอบเขตก็บ่งบอกความหมายของความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของคนกลุ่มต่าง ๆ

เราใช้พรหมแดน เป็นเส้นแนวเขตระหว่างรัฐชาติ ในขณะที่ชายแดน จะมีนัยยะบ่งบอกถึงการขยายดินแดน หรืออารยธรรมเข้าไปที่รกร้างว่างเปล่า

แต่ทั้งหมดนี้เพื่อให้เข้าใจเท่านั้นเอง โดยจะเสนอให้ใช้คำเดียว คือ พรหมแดน (Border) ใช้มันในลักษณะแตกต่างกันตามลักษณะ คือ 1) พรหมแดนภูมิรัฐศาสตร์ (Geo-political-border) 2) พรหมแดนชาติพันธุ์ (Ethnic Border) 3) พรหมแดนวัฒนธรรม (Culture Border) ซึ่งจะช่วยให้เราสับสนน้อยลง

เวลาที่เรารู้ถึงพรหมแดนทางภูมิรัฐศาสตร์ เราจะพูดถึงอำนาจรัฐ ซึ่งที่มีการตะโกนให้ใช้กำลังทางทหารกัน เป็นมุมมองจากภูมิรัฐศาสตร์ และเป็นมุมมองแบบเก่า ๆ ถ้าเพื่อเราหันมามองทางพรหมแดนทางชาติพันธุ์ หรือพรหมแดนทางวัฒนธรรม เราจะมองเห็นว่า พรหมแดนที่เกิดจากชาติพันธุ์ มันเกิดจากความรู้สึกเป็นพวกผองเครือญาติ มันเกิดจากใช้ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใกล้เคียงกัน มันเกิดจากรากทางวัฒนธรรมเดียวกัน หรือสืบทอดสายเลือดจากกลุ่มบรรพชนเดียวกัน รวมไปถึงการสร้างตัวตน หรืออัตลักษณ์ของกลุ่มที่แยกออกไปผ่านการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ แต่ในขณะเดียวกันเมื่อเกิดรัฐชาติขึ้นมาพรหมแดนทางชาติพันธุ์ หรือพรหมแดนทางวัฒนธรรมมักจะถูกซ้อนทับและกลบเกลื่อนด้วยพรหมแดนของรัฐชาติ เพราะฉะนั้นประเด็นเราต้องพยายามแยกแยะให้ดี จึงเป็นประเด็นหลักที่ ต้องการจะนำเสนอในวันนี้ก็คือการซ้อนทับระหว่างพรหมแดน ของรัฐและพรหมแดนทางวัฒนธรรม

เมื่อดูแผนที่จะพบกลุ่มใหญ่ คือไทใหญ่ ไทลื้อ ถ้าดูพรหมแดนวัฒนธรรมไทใหญ่ จะพบว่ากินพื้นที่ตั้งแต่จีนทางตอนใต้ รัฐฉานและทางภาคเหนือของไทย หรือพรหมแดนวัฒนธรรมของไทลื้อซึ่งถ้าดูประวัติศาสตร์ ลื้อจะทำการค้าครอบคลุมถึงพม่า และบางส่วนของลานนา คือ เชียงคำ เชียงแสน พะเยา เชียงใหม่ ลำพูน บางส่วนของแม่ฮ่องสอน แต่เมื่อเกิดพรหมแดนรัฐชาติซึ่งมันเกิดทีหลัง มันเกิดการขีดเส้นแบ่งพื้นที่ แต่พื้นที่พวกนี้มันไม่อาจจะขวางกัน การไปมาหาสู่ การติดต่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบเดียวกัน ไม่อาจจะขวางกันการไปมาหาสู่ของผู้คนที่มาอย่างยาวนานได้

อยากจะยกตัวอย่างพื้นที่ เชียงแสน เชียงแสนเป็นเมืองที่มีอายุธรรมเก่าแก่ ในทางตอนเหนือ เป็นเมืองที่พม่า กับลานนาต่างแก่งแย่งเพื่อครอบครองขึ้นอยู่กับผู้คนสมัยว่าใครจะได้ครอบครอง แต่ประเด็นสำคัญก็คือว่า เชียงแสน เป็นบ้านของผู้คนหลากหลายมาก ไม่ได้มีแต่คนลื้อ ไทใหญ่ หรือพม่า แต่ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อีกกว่า 10 กลุ่ม และก็เป็นพื้นที่ที่ผู้คนถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐาน หรืออพยพทำการค้าขายมาตั้งแต่โบราณ แต่เมื่อปี พ.ศ. 2518 เมื่อคอมมิวนิสต์ลาวประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบบ สังคมนิยม ลาวปิดประเทศ ทำให้ชายแดน

ไทยกับลาวเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น ทำให้เราเห็นความหวาดระแวงกันของรัฐทั้งสอง การเดินข้ามชายแดนเกิดความเข้มงวดมากขึ้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้คนจะเลิกเดินทาง คนก็ยังเดินทางไปมาอยู่ แต่พอสงครามสิ้นสุดลงเราจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า เชียงแสนจึงกลายเป็นเมืองท่า จีนขนสินค้ามาป้อนเราทางเชียงแสนอยู่ตลอดเวลา เกิดการเลื่อนไหลไปมาของผู้คน สินค้าและวัฒนธรรมข้ามพรมแดนของประเทศไทย สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือว่า พรมแดนของประเทศไทยเริ่มยืดหยุ่นมากขึ้น ถ้าไปดูพรมแดนของเชียงแสน จะพบว่าข้ามง่ายมาก จะข้ามไปต้นฝั่ม หรือข้ามไปเล่นการพนัน ข้ามง่ายมาก เพราะ เขาอยากจะสนับสนุนให้ข้ามไปเพื่อผลประโยชน์

เมื่อใดก็ตามที่พื้นที่ชายแดนรัฐชาติ ถูกซ้อนทับด้วยการเป็นพื้นที่การค้า ความสัมพันธ์ทางสังคมจะเริ่มซับซ้อนมากขึ้น และพรมแดนของประเทศไทยจะเริ่มยืดหยุ่นมากขึ้น อยากเทียบให้เห็นอีกเมือง คือ พื้นที่เชียงของ ซึ่งเป็นพื้นที่บ้านของผู้คนมากมายหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นลื้อ ลาว ไทเขิน ขมุ ม้ง มูเซอ เย้า ผู้คนก็ข้ามไปมา เป็นญาติกัน โดยเฉพาะคนลื้อ มีประเพณีที่ต้องไปเยี่ยมไหว้กันเป็นประจำ เชียงของโตในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 เมื่อนานเรื่องอำนาจขึ้นในล้านนา เพราะฉะนั้นเป็นเมืองของคนลื้อ เป็นเมืองท่าสำคัญ มีการกวาดต้อนผู้คนจาก 12 ปันนาไปอยู่นาน และข้ามไปหลวงพระบางด้วย เพราะฉะนั้นผู้คนแถบนี้ก็จะเป็ญาติพี่น้องกันไปหมด และยังเป็นจุดผ่านสำคัญของการค้าในอดีต จึงทำให้การหลั่งไหลของผู้คนเยอะมาก

แต่พอถึงปิดพรมแดนในปี พ.ศ.2518 ประเทศไทยเริ่มพัฒนาตัวขึ้นอย่างเข้มแข็ง เริ่มเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างฝั่งไทยกับฝั่งลาว เพราะฉะนั้นเมื่อเปิดพรมแดนอีกครั้งในสมัยคุณชาติชาย ก็ จะเห็นความแตกต่างของสองฝากฝั่งลำน้ำโขงเป็นอย่างมาก ปัจจุบันนี้เชียงของจึงเป็นพื้นที่ที่ทำการค้า ส่งน้ำมันไปลาว โดยผ่านท่าเรือที่เชียงของ ขากลับก็มีการส่งถ่านหินเข้ามา ในขณะเดียวกันสิ่งที่แตกต่างออกไป คือชาวบ้านสองฝั่งยังค้าขายกันอยู่ มีการค้าข้ามพรมแดนเยอะมาก มีจุดจอดเรือที่ไม่ใช่เป็นท่าใหญ่ อีก 3-4 แห่งที่ชาวบ้านใช้ข้ามไปข้ามมา และแม่ค้ามีบทบาทสำคัญมากในการติดต่อการค้า ขายนาสินค้าจากฝั่งไทยไปขายที่ลาว ในทำนองเดียวกันถ้าต้องการแรงงานหักข้าวโพด แม่ค้าก็จะเป็นผู้ติดต่อแรงงานให้ ฉะนั้นผู้คนแถบนี้ติดต่อค้าขายโดยไม่เคยคิดว่าแม่น้ำโขงเป็นพรมแดน แต่ใช้ความเป็นชาติพันธุ์ ความเป็นญาติพี่น้องในการติดต่อระหว่างกัน

แต่ถ้าถามว่าพรมแดนของประเทศไทยมีผลไหม ก็มี เพราะมีการแบ่งแยกเป็นลื้อจีน ลื้อลาว ลื้อไทย แต่โดยหลักใหญ่แล้วก็จะใช้ความเป็นพี่น้องมากกว่า ผู้คนก็ยังทำมาหากินกับแม่น้ำโขง เวลาถึงงานศพ ผู้คนจากอีกฝั่งหนึ่ง (ถ้าเป็นญาติกัน) ก็จะมาช่วยงาน ถ้าเราเปรียบเทียบเชียงแสนกับเชียงของ จะชี้ให้เห็นว่ามีความแตกต่างกันอยู่ในความเป็นเมืองชายแดนด้วยกัน คือ เชียงของจะทำการเกษตรเข้มข้น ยังมีสวนส้ม พุงข้าวโพด แต่เชียงแสนจะเปลี่ยนไปเป็นเมืองท่า ทำการค้าขายเป็นส่วนมาก พรมแดนก็เลยยืดหยุ่นมากขึ้น ในขณะที่เชียงของ พรมแดนมีความยืดหยุ่นอยู่แล้ว (เพราะยังงัดปิดเขาไม่ได้) แต่ในขณะเดียวกันทั้งสองฝากฝั่งของเมืองชายแดนเหล่านี้ ความเป็นชาติพันธุ์พรมแดนทางวัฒนธรรม ยังมีความสำคัญในชีวิตประจำวัน การต่อรองทางการค้าผ่านความเป็นชาติพันธุ์ยังคงดำเนินไปอย่างเข้มข้น แม้ว่าพ่อค้าจีนจะเข้ามาทำลายการค้าหลายอย่างไป แต่การค้าหลายอย่างยังใช้ความเป็นชาติพันธุ์ เช่นการค้าวัว ควาย จากฝั่งจีน ลาวเข้ามาในฝั่งไทย

สิ่งที่อยากเสนอจากในสิ่งที่ได้พูดมาทั้งหมดคือ มันมีนัยอย่างไรต่อรัฐชาติ ถ้าเราดูชายแดนให้ดี เราจะเห็นว่ารัฐชาติแม้ว่าจะมีอำนาจเบ็ดเสร็จในระดับหนึ่ง ในการนิยามความหมายที่

ศูนย์กลาง (กรุงเทพ) แต่ในบริเวณชายขอบ เช่น ตามพรมแดนหรือบริเวณชายแดน ชาติไม่เคยสถาปนา อำนาจของตนเองได้อย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์

ในทางตรงกันข้าม ความเข้าใจหรือการนิยามความหมายของพรมแดนและความเป็นท้องถิ่น มันมีหลายแบบซ้อนทับกันอยู่ เพราะฉะนั้นมันมีความหมายชายแดนตามนัยของรัฐ มันมีความหมายนัยของชนชายแดน แม้ว่าในบริเวณชายแดนเราจะเห็นอำนาจรัฐถูกแสดงอย่างมหาศาล มีการนำเทคนิควิธีในการแสดงอำนาจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการลาดตระเวน ตรวจบัตรประชาชน การใช้กองกำลังทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน แต่ในความเป็นจริงแล้วอำนาจรัฐชาติไม่ครอบคลุม เวลาเราไปชายแดนจะเห็นว่ากรมศุลกากรพุดอย่างหนึ่ง ตำรวจพุดอย่างหนึ่ง ทหารพุดอย่างหนึ่ง ไม่เคยตรงกัน

ตรงนี้นั้นทำให้ชายแดนเป็นพื้นที่ซึ่งอำนาจมีความซับซ้อนยุ่งเหยิง กำกวมและขัดแย้งกัน ถ้าเมื่อไหร่ที่เราเอาศูนย์กลางเป็นใหญ่ เราจะเห็นได้ว่าอำนาจ ตามแนวชายแดนนั้นยุ่งเหยิงกำกวม แต่ถ้าเราเข้าใจชาวบ้าน เราจะเห็นได้ว่า มันมีความเป็นระเบียบแบบแผน ของชนชายแดน

นอกจากนั้นแล้วในโลกของการเคลื่อนย้ายของสินค้า ผู้คนและวัฒนธรรมข้ามพรมแดนของรัฐชาติอย่างมากมายมหาศาล ทำให้รัฐชาติถูกลดทอนความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งรัฐชาติไม่ได้หายไปไหน แต่รัฐชาติมีความเป็น พหุลักษณะ หรือมีลักษณะข้ามชาติ multi-culturalism กล่าวคือ มีลักษณะการดำรงอยู่ของผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพราะฉะนั้นการพูดถึงรัฐชาติในแง่ของความเป็นหนึ่งเดียวจึงเป็นเรื่องที่ล้า สมัย ในบริบทของโลกาภิวัตน์ที่โลกทั้งใบมีลักษณะข้ามชาติมากขึ้น

อีกประเด็นหนึ่งก็คือว่า ในพื้นที่ชายแดนทุกแห่งหนทั่วโลก เราเริ่มจะเห็นการหลั่งไหลของทุนข้ามชาติเข้ามาในท้องถิ่น การหลั่งไหลของทุนข้ามชาติเข้ามาในท้องถิ่นในบริเวณชายแดน มันส่งผลให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในบริเวณพื้นที่ชายแดนนั้น ซับซ้อน และเลื่อนไหลมากขึ้น อันนี้อยู่นอกเหนืออำนาจของรัฐชาติที่จะไปควบคุม

นอกจากนั้น เราจะเห็นได้ว่าชายแดนเป็นพื้นที่การแย่งชิงอำนาจในการนิยามความหมายของสถานะพลเมือง เราพยายามไปใช้การกีดกันสิทธิ โดยพยายามบอกว่า ไม่ใช่ “ไทย” กีดกันคนอื่นอยู่ตลอดเวลา ในบริบทของโลกที่ผู้คนเข้ามารวมกัน ที่อินเดีย เขาให้คนอินเดียที่อยู่ที่ไหนก็ได้ในโลก เข้าเมืองได้โดยไม่ต้องขอวีซ่า เป็นกลวิธีที่แยบยลมากในการดึงคนกลับมาลงทุน จีนใช้มา 30 ปีแล้ว ตั้งแต่ยุคตั้งเสี่ยวผิง ตั้งพูดว่า “จีนอยู่ที่ไหนเป็นจีน ไม่ว่าจะเป็นอย่างอะไร กลับมาเถอะ กลับมาลงทุนในแผ่นดินแม่”

นอกจากนี้ชายแดนยังเป็นพื้นที่ของการปรับเปลี่ยนจุดเผชิญหน้า ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างคนข้ามมาฝั่งไทยเพื่อจะมาซื้อบัตรที่สูง เพื่อเปลี่ยนสถานะภาพของตนเอง ขณะเดียวกันชายแดนก็เป็นพื้นที่ของการสร้างและนำเสนอตัวตนที่หลากหลาย คนไทใหญ่ที่เข้ามาบ้านเรา เอาวัฒนธรรมมานำเสนอ และบอกว่าเขาไม่ใช่คนอื่น เขาก็คือลูกหลาน เป็นการนำเสนอตัวตนเพื่อที่จะบอกว่า ไทใหญ่กับไทยเป็นพี่น้องกัน

ในขณะเดียวกันชายแดนเป็นพื้นที่ที่อาจความขัดแย้งทางวัฒนธรรม และอำนาจ ถ้าเมื่อไหร่เกิดกระบวนการรวมศูนย์อำนาจของรัฐชาติ เพราะการรวมศูนย์รัฐชาติก็กดขี่และทำลายความเป็นหนึ่ง เมื่อไหร่ที่คุณไปชายแดน แล้วประกาศว่ากูเป็นหนึ่งเดียว เป็นไทยหมด ปัญหาจะเกิด

ขึ้นอยู่กับเวลา เพราะพรมแดนเป็นพื้นที่ของความหลากหลาย ซึ่งมันขัดกับหลักธรรมชาติ ขัดกับวิถีชีวิตของผู้คน ขัดกับผลประโยชน์ ขัดกับศาสนา

ประเด็นสุดท้ายที่อยากจะนำเสนอ คือ ชายแดนเป็นพื้นที่ ซึ่งผู้คนเจรจาต่อรองอยู่ตลอดเวลา เสมือนรั้วบ้านที่ถูกก่อสร้างอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นคุณจะมีการขายแดนคุณต้องให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย เพราะเขารู้ว่ารั้วของเขาอยู่ตรงไหน รั้วก็ไม่จำเป็นต้องเป็นหลักที่เท่าไรเท่านั้น รั้วของวัฒนธรรมมันใหญ่กว่ารัฐชาติ

จากทั้งหมดนี้ มีข้อคิดจากชายแดนให้ชวนคิดกันต่อ คือ การดำรงอยู่ร่วมกันในความหลากหลายของชาติพันธุ์ การเคลื่อนไหลของผู้คน สินค้า วัฒนธรรมข้ามพรมแดนของรัฐชาติ ที่เราปฏิเสธไม่ได้ คำถามก็คือเราจะอยู่ร่วมกันอย่างไร ถ้าเรายอมรับข้อเท็จจริงตรงนี้ เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะบอกว่าชายแดนเป็นพื้นที่ของความยืดหยุ่นในหลาย ลักษณะ ขึ้นอยู่กับว่าเราจะนิยามความยืดหยุ่นนี้ได้อย่างไร

อุดมการณ์ชาตินิยมที่เน้นความเป็นหนึ่งเดียวเป็นอันตรายมากต่อ ผู้คนชายแดน มันลิดรอนวิถีชีวิตของชนชายแดน อันนี้ไม่ต้องพูดถึงว่ามันเป็นอันตรายต่อทั้งประเทศเพราะถ้าชายแดนมีปัญหา มันจะครอบคลุมทั้งประเทศ(โดยเฉพาะการเกิดสงคราม ความเป็นชายแดนจะไปทั่วประเทศ) จึงขอเสนอว่า ชายแดนควรเป็น Space of Exception เป็นพื้นที่พิเศษ น่าจะทำได้ (ขนาดประเทศจีนที่เราบอกว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ใช้ Space of Exception เยอะมาก เช่นฮ่องกง เช่นเงิน) และการเป็นพื้นที่พิเศษจะทำให้ได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้าและการเมือง ทำให้สามารถยืดหยุ่นนโยบายและไม่ใช่ว่าเฉพาะชายแดนที่มีปัญหา ชายแดนที่ยังไม่มีปัญหาก็ใช้ได้

สุดท้ายเราควรจะเรียนรู้เรื่องพื้นที่ของการจัดการร่วม (Co-management) รัฐชาติและหน่วยงานของรัฐควรเลิกเป็นพระเอกและฟังคนที่ชายแดนให้มากขึ้น ชายแดนควรเป็นพื้นที่ของการจัดการร่วม การจัดการพื้นที่ควรเป็นการจัดการขององค์กรท้องถิ่น องค์กรค้า และหน่วยงานของรัฐ ไปจนถึงเข้าไปเป็นการจัดการร่วมระหว่างประเทศ รูปแบบจะเป็นอย่างไรแล้วแต่ ในพื้นที่ แต่ละพื้นที่ก็ไม่ควรมีระบบการจัดการที่เหมือนกัน

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับพรมแดนทางสังคม พรมแดนทางวัฒนธรรม และพรมแดนของรัฐ

พรมแดน เราสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ พรมแดนทางสังคม พรมแดนทางวัฒนธรรม และพรมแดนของรัฐ พรมแดนทางสังคม คือ พรมแดนที่คนไปมาหาสู่กัน ทำการค้าระหว่างกัน พรมแดนทางวัฒนธรรม คือ คนที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกันแต่มีวัฒนธรรมที่ต่างกัน ส่วนพรมแดนของรัฐ คือ อาณาเขตของแต่ละรัฐ โดยทั่วไป พรมแดนทั้ง 3 ส่วนจะซ้อนกันอยู่ตลอดเวลา บางทีก็เอื้อประโยชน์กัน บางทีก็ขัดแย้งกัน แต่คนส่วนใหญ่มักจะให้ความสนใจกับพรมแดนของรัฐเพียงอย่างเดียว และมักจะยึดติดว่าชายแดนเป็นสิ่งที่มีความมั่นคง ซึ่งส่งผลให้คนเชื้อชาติเดียวกันไม่กลมเกลียวกัน หากเราจะมองให้ลึกซึ้งแล้ว “ชายแดน” เป็นเพียงภาพลักษณ์แบบหนึ่ง ซึ่งภาพลักษณ์นี้เป็นเพียงพหุวัฒนธรรมที่อุดมไปด้วยความขัดแย้ง ความสมานฉันท์ ความเอื้อเฟื้อ ความเอื้ออาทร รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่หลากหลายมาก เช่น ไนท์บาราร์ก็เป็นพรมแดนทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เพราะมีคนหลายชาติพันธุ์มาอาศัยอยู่ร่วมกัน

คำว่า ชชาติพันธุ์นั้น หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน คนชาติพันธุ์เดียวกันมักจะอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน แต่บริเวณชายแดนของรัฐต่าง ๆ จะมีคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาอาศัยอยู่ร่วมกัน ดังนั้นการศึกษาในเรื่อง “ชายแดน” จะทำให้ทราบถึงประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประวัติศาสตร์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐชาติ รวมทั้งเข้าใจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดนได้อย่างลึกซึ้ง เช่น ปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ปัญหาการพัฒนา ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และปัญหาความสลับซับซ้อนของการใช้อำนาจในพื้นที่ เป็นต้น เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนมาก่อนที่จะมีรัฐ ชาติหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เข้ามาบังคับใช้ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่รัฐชาตินำมาใช้เพื่อพัฒนาชีวิตคนชาติให้มีชีวิตที่ดีขึ้น อาจจะทำให้เกิดปัญหาให้กับคนบริเวณชายแดนก็ได้ นอกจากนั้นชายแดนยังเป็นเวทีแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้คนมากมายหลายกลุ่มอยู่ร่วมกัน เจรจาต่อรองกัน โดยทั่วไปคนมักจะมองว่ารัฐเป็นหนึ่งเดียว แต่ความจริงแล้ว บริเวณชายแดนรัฐมีความหลากหลายมาก เพราะแต่ละหน่วยงานมีจุดยืนที่แตกต่างกัน และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในบริเวณชายแดนก็มีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ

เนื่องจากบริเวณชายแดนมีการเคลื่อนย้ายของสินค้า และคนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้คนบริเวณชายแดนจำเป็นต้องสร้างอำนาจต่อรองอยู่ตลอดเวลาเพื่อเอา ตัวรอด คนเหล่านี้ตระหนักดีว่าการยึดติดในอัตลักษณ์ของตนเองมากเกินไปเป็นสาเหตุ สำคัญที่ทำให้เกิดการขัดแย้งกัน และสูญเสียผลประโยชน์ที่พึงได้ ดังนั้นคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนจึงมีอัตลักษณ์ที่หลากหลายแล้วแต่บริบทที่เปลี่ยน แปลงไป เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับอำนาจต่าง ๆ นอกจากอัตลักษณ์ที่หลากหลายแล้ว วิธีการติดต่อสื่อสารกับคนอื่นก็มีหลายรูปแบบด้วยเช่นกัน อย่างเช่น คนม้งที่มาติดต่อธุระในเมืองเชียงใหม่ก็พูดภาษาเมือง แต่เมื่อเปลี่ยนบทบาทเป็นพ่อค้าเพื่อขายสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น อย่างไรก็ตามชาวบ้านในบางพื้นที่แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของตนผ่านลัทธิ หรือ พิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงความเป็นชุมชนท้องถิ่น และพยายามแสดงอำนาจของตนเองเพื่อต่อรองกับอำนาจของรัฐ ในขณะที่ชาวบ้านบางพื้นที่พยายามปรับตัวเพื่ออยู่เข้ากับอำนาจรัฐให้ได้

ในปัจจุบันที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงไป และหลายประเทศได้ยอมรับคนเชื้อชาติต่าง ๆ เป็นประชากรของตนเอง แต่ประเทศไทยกลับดำเนินนโยบายกีดกันคนเชื้อชาติอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะรัฐบาลไทยยังยึดติดกับเรื่องดินแดนและอธิปไตยของรัฐ และหากรัฐไทยไม่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป รัฐไทยอาจจะถูกโดดเดี่ยวจากสังคมโลกได้ ดังนั้นรัฐบาลไทยควรตระหนักว่า รัฐไทยควรจะต้องปรับตัวอย่างไร และควรจะต้องจัดทำนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากการปรับตัวในยุคโลกาภิวัตน์ คือ ชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มกำลังสร้างชุมชนข้ามถิ่น โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ เพื่อติดต่อสื่อสารกัน ชุมชนข้ามถิ่นไม่ได้ถูกกักขังอยู่ภายในรัฐชาติใดรัฐชาติหนึ่งอีกต่อไป แต่สามารถสร้างความสัมพันธ์เดียวกัน และการตระหนักถึงความเป็นเชื้อชาติเดียวกันได้โดยผ่านเทคโนโลยีต่าง ๆ ดังเช่น ชาวม้งที่อาศัยอยู่ในที่ต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นต้น

2.5.2 เขตแดน (Boundary)/พรมแดน (Frontier)/ชายแดน (Border) ในความหมายของความมั่นคงแห่งรัฐ

ศุภมิตร ปิติพัฒน์ (2553) ได้นิยามความหมายกว้าง ๆ เขตแดน (Boundary) และเส้นแบ่งเขต (Border/Borderline) มิได้หมายถึงพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่คือการแบ่งและเส้นแบ่งที่แยกบางสิ่งออกจากกัน แต่ที่เกิดพร้อมกันไปกับการแยกก็คือการรวมเขตทำหน้าที่เป็นเหมือนภาชนะบรรจุรวมสิ่งที่อยู่ในขอบวงซึ่งเกิดขึ้นจากการแบ่งเขตนั้นเข้าไว้เป็นพวกเดียวกันเขตนี้อาจจะมีพรมแดนที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่จำนวนไม่น้อยที่พรมแดนของเขตเป็นสภาพนามธรรมที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในความคิดจิตใจของคน เขตบางเขตคนนอกข้ามพรมแดนเข้ามาหรือคนในจะข้ามออกไปได้ง่าย แต่การข้ามเขตบางเขตเต็มไปด้วยความเสี่ยงและอันตรายสำหรับผู้ที่จะข้าม หรือเมื่อข้ามพ้นไปแล้ว มิใช่น้อยที่กลายเป็นกาวอย่างซึ่งไม่มีทางกลับย้อนคืนสู่สภาพเดิมก่อนหน้านี้ได้อีก และในทำนองเดียวกัน เมื่อเส้นแบ่งเกิดขึ้นในที่ที่ก่อนหน้านี้ไม่เคยมีเขตกันมาก่อน ก็อาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือสิ่งที่อยู่ในพื้นที่นั้นไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป (เช่น การแบ่งอนุทวีปออกเป็นอินเดียกับปากีสถาน การวางแนวรั้วลวดหนามบนท้องถนนเมื่อเกิดการชุมนุมประท้วง) เขตในความหมายกว้างนี้จึงพบได้ทั่วไปในความสัมพันธ์ระหว่างคน และความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม พบได้ในครอบครัว ละแวกบ้าน โรงเรียน ท้องถิ่น ภูมิภาค เชื้อชาติศาสนา ฐานะ และชนชั้น

เขตเป็นตัวจำแนกว่าใครเป็นพวกเดียวกันและใครที่ไม่ใช่ ใครที่ไว้วางใจได้และใครเป็นคนแปลกหน้า เขตเป็นตัวแทนหรือเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงภายในที่มีระเบียบ และภายนอกที่ไร้ระเบียบ และสร้างความเหมือนหรือความสอดคล้องต้องกันให้เกิดขึ้นในภายใน และสร้างความแตกต่างกับภายนอก ความรู้สึกอุ่นใจหรือวางใจและการแสดงออกอย่างเป็นปกติเกิดขึ้นเมื่อเคลื่อนไหวอยู่ภายในเขต ในขณะที่ต้องคอยเฝ้าระวังความผิดปกติที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อออกไปนอกเขต ขอบเขตอันจำกัดและปิดรับ เช่น ขอบเขตที่กำหนดโดยสังคมและวัฒนธรรมในบางเรื่องอาจก่อให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกหรือต่อต้าน แต่โดยทั่วไปแล้วคนเราจะรับเส้นแบ่งทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นกรอบของความประพฤติและการดำเนินพฤติกรรมทางสังคมโดยการเรียนรู้ผ่านกระบวนการอบรมกล่อมเกลามาตั้งแต่วัยเด็ก การข้ามเขตหรือเส้นแบ่งทางสังคม/วัฒนธรรมที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่ดำรงอยู่ที่นั่นอย่างนั้นเสมอมา อาจหมายถึงการทำลาย การกลายเป็นขบถ คนนอก หรือคนทรยศและจำเป็นต้องถูกขจัดเพื่อรักษาระเบียบให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ เพราะถ้าปล่อยให้มีการข้ามเส้นระเบียบทางสังคมและวัฒนธรรมโดยไม่อะไรเกิดขึ้นแก่ผู้ที่กล้าฝ่าฝืนข้ามไปแล้ว เขตนั้นก็หมดความหมาย และระเบียบ อัตลักษณ์ ความเป็นเอกภาพ ความมั่นใจ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีที่เขตนับบรรจุรักษาไว้ก็พังทลายลง ทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ภายนอกเขตที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นอื่นนั้น หาได้เลื่อม เป็นอันตราย ไม่เหมาะสม หรือนอกกริตนอกรอยอย่างที่เคยถูกปลูกฝังมาไม่ การรักษาเขตสัมพันธ์อยู่กับธรรมชาติการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์ คนเราได้รับความมั่นใจและความมั่นคงเมื่ออยู่ในกลุ่มการพึ่งพิงทลายของเส้นแบ่งที่จำแนกและรักษาความเป็นกลุ่มเป็นพวกจึงเท่ากับเป็นการคุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และต่ออัตลักษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกัน ในบรรดาพื้นที่ที่ช่วยบ่มเพาะอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของกลุ่มทั้งหลาย

แต่ในเวลาเดียวกัน ไม่มีเขตแดนใดสามารถดำรงอยู่ได้ตลอดไปโดยไม่เปลี่ยนแปลง หรือไม่ถูกทำลาย ระเบียบทางสังคมชุดหนึ่ง รวมทั้งการจัดกลุ่มทางสังคมภายใต้ระเบียบชุดนั้น เมื่อต้องเผชิญ กับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การติดต่อสัมพันธ์กับหน่วยอื่นกลุ่มอื่นที่มีวัฒนธรรมและระเบียบที่แตกต่างออกไป การขยายตัวของประชากรและคนรุ่นใหม่ ปัจจัยเหล่านี้และปัจจัยอื่น ๆ จะเป็นสิ่งที่มาทำลายความชัดเจนของเขตแดนที่เคยมีอยู่

ความคลุมเครือไม่ชัดเจนตรงรอยต่อระหว่างเก่ากับใหม่ ภายในกับภายนอกสิ่งดั้งเดิมกับความก้าวหน้า ประเพณีกับความทันสมัย เสถียรภาพกับความเปลี่ยนแปลงการปรับปรุงกับการละทิ้ง การพิทักษ์รักษากับการดัดแปลงแต่งเสริม ทำให้เขตแดนที่เคยมีความชัดเจนกลายเป็นชายแดนที่เต็มไปด้วยความสับสนจากการกลายพันธุ์ของพันทางลูกผสม อัตลักษณ์ซ้อน พหุมาตรฐาน และความยากในการจัดประเภท เนื่องจากไม่อาจจำแนกความเหมาะสม/ไม่เหมาะสม ถูก/ผิด ดี/เลว ความเสื่อมถอย/สร้างสรรค์ออกจากกันได้โดยง่าย ชายแดนจึงเป็นจุดบรรจบของความเคลื่อนไหวไม่คงตัว อันเกิดจากการต่อรองและทดลอง จากสิ่งท้าทายและการแสวงหา จากการเร้นหลบและการปลดปล่อยจากโอกาส ความเสี่ยงและอันตราย

2.5.3 รัฐอธิปไตยกับเขตแดน

ในความหมายที่แคบลงมา เขตแดน/พรมแดน/ชายแดน มุ่งถึงอาณาเขตที่เป็นดินแดนหรือพื้นที่รองรับความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งดินแดนกายภาพทางภูมิศาสตร์ และพื้นที่แบบอื่นที่เกิดขึ้นโดยความคิดของมนุษย์ เช่น ภพภูมิต่างๆ ตามจักรวาลวิทยาทางศาสนา และพื้นที่ในโลกไซเบอร์ และแนวคิดที่ใช้กำหนดนิยามระเบียบความสัมพันธ์ในพื้นที่ก็มีแตกต่างกันไป เช่น การกำหนดให้พื้นที่หนึ่งเป็นของกลางที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันและมีสิทธิเข้าไปใช้ประโยชน์ได้แต่ต้องร่วมกันรักษาในขณะที่อีกพื้นที่หนึ่งกำหนดให้เป็นสิทธิเด็ดขาดของส่วนบุคคล บางพื้นที่เป็นพื้นที่เปิดให้ทุกคนดำเนินการได้ตามใจไม่มีการวางกฎเกณฑ์ใดไว้ แต่ในพื้นที่บางแห่งมีความพิเศษหรือศักดิ์สิทธิ์ จัดไว้จำเพาะคนที่มีคุณสมบัติบางประการเท่านั้น เป็นต้น

แต่สำหรับรัฐสมัยใหม่ซึ่งเป็นรัฐอธิปไตยนั้น เป็นความสัมพันธ์และการจัดการปกครองเชิงพื้นที่ ที่วางอยู่บนหลักการครอบครองดินแดนที่เป็นพื้นที่กายภาพทางภูมิศาสตร์ ตัวแบบของรัฐอธิปไตยในฐานะหน่วยการปกครองซึ่งวางอยู่บนแนวคิดว่ามีอำนาจการปกครองสูงสุดและสมบูรณ์เหนือพื้นที่ที่มีแนวอาณาเขตกำหนดไว้อย่างชัดเจนและไม่ยอมรับอำนาจใดอยู่เหนือกว่าจากภายนอกเขตแดน (Hinsley, 1986) เป็นสิ่งประดิษฐ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นและพัฒนาในบริบทเฉพาะของระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐคริสต์ศาสนาในยุโรปก่อนที่จะขยายไปสู่พื้นที่ส่วนอื่นผ่านทางระบบจักรวรรดินิยมตัวแบบรัฐอธิปไตยถูกนำมาใช้แก้ปัญหาการซ้อนทับของสิทธิและอำนาจเหนือพื้นที่ระหว่างฝ่ายคริสต์จักรและอาณาจักร ระหว่างสันตะปาปา จักรพรรดิ กษัตริย์ ขุนนาง พระ และกลุ่มตระกูลที่เป็นเจ้าผู้ปกครองเมือง และปัญหาความขัดแย้งรุนแรงเมื่อมีการปฏิรูปคริสต์ศาสนาในยุโรป เมื่อฝ่ายโปรเตสแตนต์แตกแยกออกมาจากศาสนจักรคาทอลิก ความขัดแย้งและต่อสู้กันระหว่างศาสนิกและรัฐที่เป็นคาทอลิกกับพวกโปรเตสแตนต์หลายระลอกในที่สุดนำไปสู่สงคราม

สามสิบปี ซึ่งเป็นสงครามที่สร้างความเสียหายร้ายแรงที่สุดแก่แคว้นแคว้นต่าง ๆ ในยุโรปกว่าที่เคยมีมาก่อนหน้านั้น

เพื่อออกจากความรุนแรงดังกล่าว สนธิสัญญา Westphalia (1648) อันเป็นผลของข้อตกลงภายหลังสงครามระหว่างรัฐน้อยใหญ่ของยุโรปในภาคพื้นทวีป ได้ประกาศรับรองและยึดมั่นในหลักการที่เคยใช้มาก่อนหน้านั้นในสนธิสัญญา Augsburg (1555) ว่าด้วยการนับถือศาสนาในดินแดนใดให้เป็นไปตามการนับถือเจ้าผู้ปกครองดินแดนนั้นไม่ฟังที่จักรพรรดิที่เวียนนาแห่งอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ หรือสันตะปาปาที่กรุงโรมจะพึงใช้อำนาจเข้าไปแทรกแซง มาใช้เป็นหลักในการสร้างระเบียบใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในยุโรป การปฏิเสธอำนาจนอกอาณาเขตของสันตะปาปาและจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ในทางหนึ่งจึงเป็นการสนับสนุนอำนาจของกษัตริย์ โดยเปิดทางให้แก่กระบวนการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของกษัตริย์เพื่อสถาปนาจุดศูนย์รวมอำนาจในการปกครองดินแดนที่เคยกระจายอยู่ ในมือของขุนนางและเมืองที่เป็นศูนย์อำนาจในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้เหลือเป็นเอกภาพเพียงแหล่งเดียว จึงมักมีการเรียกตัวแบบรัฐอธิปไตยที่มีศูนย์กลางของอำนาจการปกครองภายในอาณาเขตที่สูงสุดและสมบูรณ์และเป็นอิสระจากอำนาจอื่นใดภายนอกเขตแดนว่าเป็น Westphalian state model

ภายใต้การสถาปนาการปกครองที่มีอำนาจศูนย์กลางสูงสุดหนึ่งเดียวเหนือดินแดนที่มีอาณาเขตกำหนดไว้อย่างชัดเจน อยู่ตัวและคงที่ เพื่อควบคุมคนและทรัพยากรที่อยู่ภายในเขตดินแดนนั้น รวมทั้งการข้ามเข้ามาและเคลื่อนออกไปของคน ความคิด และวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ตาม Westphalian model เขตแดนรัฐจึงเป็นตัวบ่งชี้ในทางกายภาพว่าขอบเขตของอาณาอำนาจและความรับผิดชอบของรัฐแผ่ครอบคลุมถึงพื้นที่ส่วนไหน ในการจัดการปกครองแบบรัฐอธิปไตย รัฐใช้วิธีการควบคุมดินแดนแทนการควบคุมตัวบุคคลโดยตรง หรือควบคุมจิตศรัทธาผ่านทางศาสนา ซึ่งทำได้ยากกว่าและยังอาจเป็นการจำกัดเสรีภาพทั้งผู้คุมและผู้ถูกคุม (Sack, 1983) ธรรมชาติของการปกครองแบบควบคุมพื้นที่ก็ คือ การทำให้ใครก็ตามที่อาศัยอยู่หรือผ่านเข้ามาในพื้นที่ พึงต้องรู้ว่าในพื้นที่นั้นมีกฎหมายระเบียบปฏิบัติและมาตรการต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตามอย่างไร และในการเพิกเฉยหรือละเมิดฝ่าฝืนจะได้รับบทลงโทษอย่างไร และด้วยเหตุนี้เอง อาณาเขตของพื้นที่การปกครองจึงต้องกำหนดขอบเขตให้มีความชัดเจน

โดยนัยของการจัดการปกครองตามตรรกะข้างต้น จึงทำให้นักสังคมศาสตร์เช่น Max Weber เสนอให้พิจารณาว่ารัฐเป็นชุมชนของมนุษย์ที่สามารถผูกขาดการใช้กำลังโดยชอบธรรมภายในเขตดินแดนหนึ่ง (Gerth and Mills, 1970, 78) และ Michael Mann (1984) ได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวของ Weber มาขยายให้เห็นองค์ประกอบของรัฐสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพิจารณารัฐที่วงวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยทั่วไปใช้อยู่ ว่ารัฐประกอบด้วย

1. กลุ่มสถาบันและบุคลากรของสถาบันเหล่านี้ที่เป็นตัวแทนอำนาจศูนย์กลาง
2. การตัดสินใจทางการเมืองเกิดขึ้นจากหรือมาจากจุดศูนย์กลางของอำนาจนี้
3. มีอาณาเขตกำหนดชัดที่ปักปันขอบเขตดินแดนของรัฐ
4. เป็นผู้ผูกขาดอำนาจบีบบังคับและการตรากฎหมาย

จากนิยามของรัฐในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศข้างต้น อาจมองได้ว่าเขตแดนพรมแดน และชายแดนของรัฐ ย่อมได้แก่พื้นที่กายภาพทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของ

รัฐ แนวที่ใช้เป็นเส้นกำหนดแบ่งเขตแดนระหว่างรัฐ ทั้งที่เป็นแนวที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเองลงบนพื้นที่ทางกายภาพ เช่น เส้นรุ้งเส้นแวงหรือกำแพง และแนวที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ ทะเลสาบ เป็นต้น และพื้นที่ที่อยู่บริเวณรอยต่อระหว่างพรมแดนของรัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่งภายใต้ นิยามข้างต้นนี้เขตแดนรัฐมีบทบาทหน้าที่หลายประการด้วยกัน (Holsti, 2004, 95-97) ที่สำคัญได้แก่

- เขตแดนเป็นตัวกำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่ที่อำนาจทางกฎหมายของรัฐใช้บังคับได้

- เขตแดนเป็นแนวป้องกันภัยและอันตรายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกองกำลังของศัตรูผู้รุกราน และสิ่งอื่นไม่พึงประสงค์ เช่น ยาเสพติด ของเถื่อน การค้ามนุษย์ และบุคคลอื่นไม่พึงปรารถนา รัฐจะวางกำลังและบุคลากร เช่น กองทัพ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองตำรวจตระเวนชายแดน ศุลกากร พร้อมกับเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับตรวจสอบและป้องกันการรุกรานเข้ามาของคนพาหะและวัตถุที่ไม่พึงประสงค์

- เขตแดนช่วยกำหนดขอบเขตของชุมชนทางการเมือง ในบางรัฐพื้นที่เขตแดนของรัฐกับพื้นที่ชุมชนทางการเมืองที่วางอยู่บนอัตลักษณ์ร่วมทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ซ้อนกันพอดี ก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าพื้นที่ทั้งสองเหลื่อมกันมาก ก็มักนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมระหว่างกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน

- เขตแดนเป็นด่านกักกันและตรวจสอบการไหลเวียนเข้าออกอันเกิดจากการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูล ภาษีและอากร รวมทั้งตรวจสอบมาตรฐาน

- ท้ายที่สุด เขตแดนเป็นกรอบของการสร้างมาตรฐานที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดภายในเขตแดน เช่น การใช้เงินตรา ระบบมาตราชั่งตวงวัด กฎหมาย เป็นต้น

ในทางอุดมคติแต่ดั้งเดิมมา แต่ละรัฐย่อมปรารถนาเขตแดนที่จะช่วยให้ตนสามารถครอบครองทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อฐานอำนาจของรัฐ สามารถรวบรวมผู้คนที่มีเชื้อชาติเผ่าพันธุ์หรือถือว่าเป็นพวกเดียวกันกับตนเข้าไว้ในดินแดนที่เป็นมาตุภูมิของตนและเป็นเขตแดนที่ครอบครองจุดได้เปรียบทางยุทธศาสตร์และเอื้ออำนวยต่อการวางแผนป้องกันประเทศ อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้เช่นกันว่าเป้าหมายด้านต่าง ๆ เหล่านี้ อาจให้ผลที่ขัดแย้งกันได้ เช่น ความพยายามของรัสเซียในการหาทางออกทะเลน้ำอุ่นเพื่อประโยชน์ในทางยุทธศาสตร์ทำให้รัสเซียต้องผนวกดินแดนที่มีประชากรเป็นมุสลิม ซึ่งในเวลาต่อมาก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดน

ในความเป็นจริง ไม่มีรัฐใดที่ถึงพร้อมและบรรลุเป้าหมายทั้งหมดนี้อยู่ได้ตลอดเวลา ปัญหาเขตแดนอันเนื่องมาจากการขาดแคลน การเปลี่ยนแปลงสภาพของระบบนิเวศการเพิ่มขึ้นของประชากร และการแข่งขันช่วงชิงทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำจืด หรือสินแร่ในแผ่นดินและมหาสมุทร ยังคงเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างประเทศที่สำคัญทั้งที่เป็นความขัดแย้งในรูปแบบของการรุกรานอาณาเขต การอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนหรือน่านน้ำ และในรูปของการจัดสรรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรตามแนวพรมแดน รวมทั้งปัญหาอันเกิดจากขีดความสามารถที่ไม่สม่ำเสมอของรัฐในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมภายในเขตของรัฐหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบข้างเคียงต่อรัฐอื่น

เช่นเดียวกัน ปัญหาเขตแดนอันเกิดจากความไม่ลงตัวระหว่างคนกับดินแดนยังคงเป็นสาเหตุของความรุนแรงและการต่อสู้เพื่อแยกหรือเรียกร้องดินแดนในหลายพื้นที่ทั่วโลกและด้วย

ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารคมนาคม รวมทั้งพัฒนาการของระบบอาวุธหรือสิ่งที่สามารถแปรมาเป็นอาวุธ ทำให้ปัญหาการป้องกันความมั่นคงของดินแดนที่เป็นปัญหามากนอกเหนือจากการถูกรัฐอื่นรุกราน กลับมาเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ที่ท้าทายขีดความสามารถในการบริหารจัดการเขตแดนและแนวพรมแดน แม้แต่กับประเทศอย่างสหรัฐอเมริกาที่โดยสภาพที่ตั้งและระบบการป้องกันประเทศทำให้ยากต่อการถูกโจมตีจากภายนอก กล่าวได้ว่าเป้าหมายดั้งเดิมเกี่ยวกับเขตแดนเหล่านี้ยังคงสร้างปัญหาให้แก่รัฐ และทำให้เรื่องเกี่ยวกับเขตแดนและขีดความสามารถในการบริหารจัดการเขตแดนเป็นประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงที่ยังมีความสำคัญอยู่ต่อไป แม้ในขณะที่มีการติดต่อเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในกระแสโลกาภิวัตน์จะทำให้หลายฝ่ายเชื่อว่าบทบาทความสำคัญของดินแดนลดลงไปอย่างมากแล้วก็ตาม

แต่ที่น่าสนใจก็คือแม้รัฐจะมีความปรารถนาเกี่ยวกับเขตแดนอย่างไรก็ตามเขตแดนที่เป็นอยู่ของรัฐส่วนใหญ่ในปัจจุบัน มิใช่เขตแดนโดยธรรมชาติ หรือเป็นเขตแดนที่รัฐนั้นเป็นผู้เลือกหรือกำหนดด้วยตัวเองได้ทั้งหมด ความจริงที่ไม่ควรลืมก็คือ แม้ว่าสภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศจะมีผลกระทบอย่างมากต่อการกำหนดสภาพปัญหาในอาณาเขตและแนวทางการจัดการเกี่ยวกับพรมแดนและพื้นที่ชายแดนของรัฐอธิปไตยแต่เขตแดน แนวพรมแดน และพื้นที่ชายแดนนี้มิได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของสภาพภูมิศาสตร์ภูมิประเทศ แต่เกิดขึ้นโดยการกำหนดของมนุษย์เอง และที่ดูเหมือนจะเป็นเรื่องแย่งชิงของโชคชะตาก็คือ พรมแดนของรัฐอธิปไตยส่วนใหญ่ในปัจจุบันถูกกำหนดเมื่อตอนที่ตนเองยังไม่มีอธิปไตยแต่อย่างใด

ไม่มีพื้นที่ใดในโลกเป็นชายแดนหรือเป็นพรมแดนมาตั้งแต่ต้น แต่พื้นที่หนึ่งได้กลายเป็นชายแดนหรือกลายเป็นแนวพรมแดนด้วยเหตุประจวบเหมาะหรืออุบัติเหตุของประวัติศาสตร์ เมื่อต้องถูกผนวกเข้าไปอยู่ภายใต้ศูนย์กลางอำนาจของรัฐหนึ่ง โดยที่อาณาอำนาจของรัฐดังกล่าวได้ขยายตัวออกมาครอบคลุม หรือหดตัวกลับเข้ามาถึงพื้นที่บริเวณนั้น จึงได้หยุดยั้งตั้งมั่นลง ชายแดนด้านอีสานของไทยเป็นชายแดนและเป็นชายแดนอีสานเพราะอำนาจศูนย์กลางที่อยู่ที่กรุงเทพฯ สามารถสถาปนาอำนาจรัฐออกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือได้ไกลครอบคลุมถึงพื้นที่บริเวณนั้น ภายใต้บริบทที่ต้องต่อสู้และเผชิญกับอำนาจของจักรวรรดินิยม และภายใต้เงื่อนไขที่ศูนย์กลางอำนาจที่กรุงเทพฯ บรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับดินแดนกับจักรวรรดินิยมฝรั่งเศสที่ยึดครองอินโดจีนไว้ และโดยข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ไม่แต่เฉพาะในกรณีของไทยเท่านั้น แต่อำนาจของรัฐมหาอำนาจและอดีตเจ้าอาณานิคมทั้งหลายเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางและสำคัญที่สุดต่อการกำหนดเส้นเขตแดนของรัฐอธิปไตยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เขตแดนและพื้นที่พรมแดน/ชายแดนของรัฐอธิปไตยจึงเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง และจากข้อตกลงหรือการบีบบังคับที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์นั้น ทำให้คนในพื้นที่ที่ถูกผนวกเข้ามา (และคนที่ถูกแยกออกไป) ต้องตกเป็นผู้รับผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งในขณะนั้นและในภายหลัง ไม่ว่าจะโดยสมัครใจหรือไม่ก็ตาม การอยู่ปากหนึ่งแทนที่จะเป็นอีกปากหนึ่งของเขตแดนอาจให้ผลที่แตกต่างกันไกลในโอกาส สวัสดิภาพและคุณภาพของชีวิต นอกจากนี้ การก่อตัวของอำนาจเหนือดินแดนของรัฐอธิปไตยต้องอาศัยกระบวนการทางสังคมหลากหลายมิติที่เป็นมากกว่าการลากเส้นแบ่งเขตแดน ทั้งยังเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องอาศัยอำนาจรัฐในหลายรูปแบบ เพื่อรักษาหรือคงความสัมพันธ์เชิงอำนาจเหนือพื้นที่นั้นไว้ ไม่ว่าจะเป็นการครองและใช้กำลังความรุนแรงการ

พัฒนาขีดความสามารถของกลไกอำนาจรัฐในการสร้างระเบียบและจัดการปกครอง (เช่น การสอดส่องติดตาม การเก็บภาษี และการอำนวยความสะดวก) พลังของความคิดและอุดมการณ์ที่สามารถใช้ยึดโยงความรู้สึกของคนในดินแดนนั้นว่าเป็นสมาชิกร่วมชุมชนเดียวกัน และการใช้อำนาจเหนือร่างกายของคน เขตแดนและพรมแดนของรัฐอธิปไตยจึงเกิดขึ้นโดยอำนาจ และเพื่ออำนาจ แต่ความสามารถของรัฐที่จะรักษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจเหนือดินแดนนั้นไว้ได้ต่อไปหรือไม่นั้นยังคงเป็นคำถามปลายเปิดสำหรับหลายรัฐ

โดยสรุป ชายแดน แนวหน้า ชายขอบ จุดเชื่อมต่อ สะพาน ปากทาง ด้านหน้าเมืองหน้าด่าน ปากทาง ประตู เหลี่ยมเศรษฐกิจ และคำอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันนี้มีนัยเกี่ยวข้องกับดินแดนในบริเวณรอยต่อระหว่างเขตอาณาของรัฐหนึ่งกับรัฐอื่น สะท้อนให้เห็นความกำกวมและหลากหลายของนัยความหมายเกี่ยวกับพื้นที่ดังกล่าวว่าสามารถเป็นได้ทั้งเครื่องแบ่งแยกสกัดกั้น และเป็นการจัดระยะห่าง หรือเป็นจุดชุมทางให้คนมาพบกันบ้างบ่งนัยถึงโอกาสในการเชื่อมต่อกับโลกภายนอก ในขณะที่อีกบางคำแฝงนัยทำลายถึงอันตราย การไร้ความเจริญหรือข้อแปดของระเบียบและกฎหมายและความห่างไกลจากศูนย์อำนาจ นัยความหมายเหล่านี้เป็นผลมาจากการสถาปนาอำนาจรัฐ การจัดความสัมพันธ์ทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจภายในรัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ สิ่งที่เป็นตัวกำหนดนัยความหมายรวมทั้งสภาพการณ์และพลวัตความเป็นไปในเขตพื้นที่ที่ล้อมรอบรัฐจึงได้แก่อำนาจและนโยบายของรัฐที่ศูนย์กลาง มากกว่าที่คนหรืออำนาจในพื้นที่ชายแดนดังกล่าวจะสามารถกำหนดได้เองโดยลำพัง ชายแดนจึงเป็นส่วนที่ถูกกระทำหรือรับผลจากการกระทำของอำนาจและการตัดสินใจของรัฐ แต่ในขณะเดียวกันและเป็นเรื่องแย่งแย้งกับข้อเท็จจริงข้างต้นก็คือ ในที่นี้เองที่เรา มักจะได้เห็นการมีวิถีชีวิตที่ไม่แยแสหรือไม่นำพาต่ออำนาจรัฐหรืออำนาจรัฐเอือมไปไม่ถึง การลักลอบและละเมิดกฎหมายต่าง ๆ การมีเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะของตนที่ผิดแผกไปจากของส่วนกลางการต่อต้านและความแปลกแยก การสร้างระเบียบเพื่อความอยู่รอดที่แตกต่างออกไป รวมทั้งการก่อตัวของโอกาสและประเด็นท้าทายใหม่ ๆ ต่อการจัดระเบียบการปกครองของรัฐ (Governance) ที่เป็นอยู่ และด้วยเหตุดังนั้น ในสายตาของรัฐ ชายแดนจึงกลายเป็นแหล่งบ่มเพาะปัญหาด้านความมั่นคง และเป็นพื้นที่ที่สร้างหรือผลิตปัญหาเกี่ยวกับการจัดระเบียบการปกครองของรัฐอยู่เสมอ

ปมปัญหาสำคัญของเขตแดน/พรมแดน/และชายแดน จึงมิได้อยู่ที่ว่ามันคืออะไรหรือจะกำหนดปักปันมันอย่างไร เท่ากับอยู่ที่ว่าอำนาจรัฐ วิถีปฏิบัติของรัฐ และตัวตนของรัฐส่งผลอย่างไรต่อมัน เปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่และความหมายความสำคัญของมันไปอย่างไร และถูกด้านทานหรือท้าทายจากรัฐอื่นและตัวแสดงอื่น ๆ อย่างไร โดยนัยดังกล่าวนี้นิยามกำหนดเขตแดนและการปกครองและรักษาเขตแดนของรัฐจึงสัมพันธ์โดยตรงกับอำนาจการทำความเข้าใจปัญหาเกี่ยวกับเขตแดน พรมแดน และชายแดน หลีกเลียงไม่พ้นที่จะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจรัฐ ตัวตนของรัฐ ในมิติต่างๆ ซึ่งจะสัมพันธ์กับการพิจารณาบทบาทหน้าที่และความหมายอันหลากหลายของเขตแดน พรมแดน และชายแดนและวิถีปฏิบัติของรัฐเกี่ยวกับพื้นที่เหล่านี้ รวมทั้งยังสัมพันธ์กับหลักการและบรรทัดฐานระหว่างรัฐอธิปไตยทั้งหลายที่เป็นสมาชิกของสังคมระหว่างประเทศ

อาจสรุปความหมายของเขตแดน พรมแดน และชายแดน ในนัยของความมั่นคงแห่งรัฐ หรืออำนาจอธิปไตยแห่งรัฐว่า ถ้ามองโดยกรอบของการเป็นรัฐอธิปไตย เขตแดนและเส้นเขตแดน

ตามแนวพรมแดนของรัฐเป็นสิ่งที่มีความชัดเจนคงที่ และสมบูรณ์หรือต้องถูกทำให้เกิดความชัดเจนคงที่ และสมบูรณ์ขึ้น เพื่อจัดซึ่งความคลุมเครือใด ๆ โดยเขตแดนเป็นขอบวงที่ทำหน้าที่ในทางหนึ่งคือกักกันสิ่งแปลกปลอมอันเป็นอื่น เป็นภัยอันตราย และไม่พึงปรารถนา ที่จะคุกคามแทรกซึมหรือรุกรานเข้ามากระทบต่อเอกราชและอธิปไตยของรัฐ และในอีกทางหนึ่งคือการกำหนดวงที่อำนาจอธิปไตยของรัฐจะแผ่ไปถึง โดยคนที่อยู่ในวงก็พึงได้รับสิทธิตลอดจนการปกป้องคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ จากรัฐ (พร้อมไปกับพันธะหน้าที่อันพึงมีต่อรัฐและต่อกันและกัน) และด้วยเหตุที่เขตแดนและพรมแดนเป็นเครื่องหมายสะท้อนถึงความเป็นเอกราชและอำนาจอธิปไตยของรัฐ จึงเป็นสิ่งที่พึงได้รับการรักษาปกป้องแต่ถ้าพิจารณาตัวตนของรัฐในกรอบของการเป็นรัฐประชาชาติ เขตแดนและพรมแดนของรัฐเป็นตัวกำหนดวงของกิจกรรมของประชาชนภายในรัฐเมื่อนึกถึงความเป็นชาติและการเป็นสมาชิกของชุมชนประชาชาติ (แน่นอนว่าวงของกิจกรรมดังกล่าวมิได้ถูกกำหนดโดยเส้นเขตแดนทางกายภาพเท่านั้น เส้นแบ่งทางวัฒนธรรมก็มีความสำคัญอย่างมาก)

นอกจากนี้ ภายใต้กรอบของการเป็นรัฐอธิปไตย/ประชาชาติ การจำแนกพื้นที่ยังเกิดขึ้นได้ภายในเขตแดนของรัฐนั่นเอง โดยพิจารณาจากส่วนที่เป็นศูนย์กลางของอำนาจที่เข้าถึงและครอบอำนาจการปกครองและเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมกระแสหลัก และส่วนที่เป็นชายขอบซึ่งอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางและการเข้าถึงอำนาจ ตลอดจนมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมกระแสหลัก ในแง่นี้ พื้นที่ชายแดนจึงอาจเป็นพื้นที่ชายขอบไม่เฉพาะแต่ในทางกายภาพที่อยู่ห่างไกล แต่ถูกทำให้เป็นชายขอบในทางการเมืองการปกครองด้วยความแตกต่างในโอกาสที่จะเข้าถึงอำนาจและการปกป้องโดยกระบวนการยุติธรรม เป็นชายขอบในทางวัฒนธรรมด้วยความแตกต่างแปลกแยกในทางอัตลักษณ์ และเป็นชายขอบทางเศรษฐกิจด้วยความแตกต่างในการกระจายรายได้และความเจริญนอกเหนือจากการมองตัวตนของรัฐตามกรอบของรัฐอธิปไตยและรัฐประชาชาติแล้ว การมองรัฐในกรอบของการเป็นรัฐตลาดหรือรัฐแข่งขันเป็นสิ่งที่พบได้มากขึ้นในโลกโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายและบทบาทหน้าที่ที่จะกำหนดให้แก่เขตแดนและพรมแดน ไปสู่การเป็นจุดเชื่อม หรือสะพานที่จะขยายไปหาโอกาสทางเศรษฐกิจในโลกภายนอก

2.5.4 วิถีชีวิตไร้พรมแดนและความเป็นจริงของผู้คนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

ในยุคปัจจุบัน ช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา บางท่านคงเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ไปสุรินทร์กินน้ำดำ ไปบุรีรัมย์ดำนํ้ากิน” คำกล่าวนี้นี้ จะเป็นความจริงหรือไม่ต้องถกเถียงกันอีกครั้ง แต่อย่างน้อยก็สามารถแสดงภาพลักษณ์ของพื้นที่ชายแดนว่าเต็มไปด้วยความยาก ลำบาก อดอยาก แร้นแค้น ห่างไกลความเจริญ โกลาปิ่นเที่ยง บ้านป่าเมืองเถื่อน และไม่ปลอดภัย ดังนั้น พื้นที่ชายแดนจึงไม่ค่อยจะเป็นที่ดึงดูดใจของผู้คนทั่วไปที่มีวิถีชีวิต ประจำวันอยู่ใน “เมือง” และน้อยครั้งที่ “คนเมือง” เกิดรู้สึกอยากจะเดินทางไปเยี่ยมเยือน เห็นได้จาก “ชายแดน” เป็นจุดหมายลำดับท้าย ๆ ที่ “ข้าราชการ” อยากจะย้ายไป “ประจำการ” หรือหากจะย้ายไป ก็เป็นการย้ายไป “กินตำแหน่ง” ที่สูงขึ้นชั่วคราวเพื่อรอกลับมาประจำอยู่ในเมืองนั่นเอง

แต่ในอีกด้านหนึ่ง “ชายแดน” เป็นอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของ “ชาติ” ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ “เมืองหลวง” ดังนั้น “รัฐบาล” จึงจำเป็นต้องสร้างกลไกในการบริหารจัดการชายแดนให้อยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าความ

ห่างระหว่าง “เมืองหลวง” กับ “ชายแดน” ที่อยู่ใกล้กันเป็นระยะทางหลายร้อยกิโลเมตร ก็ทำให้บางครั้ง “รัฐบาล” ไม่สามารถใช้อำนาจควบคุมหรือดูแลได้อย่างทั่วถึง ด้วยระยะทางที่ห่างไกลกันเช่นนี้เอง ผู้คนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนมี “ศูนย์กลาง” ชีวิตอยู่ในพื้นที่ชายแดน รู้สึกว่าตนเองอยู่ห่างไกลจาก “เมืองหลวง” และในทางตรงกันข้าม “เมืองหลวง” ก็ได้เป็นพื้นที่ห่างไกล เป็น “ปลายแดน” ของพวกเขา เพราะตลอดชีวิตของพวกเขาอาจไม่เคยเลยที่จะได้มีโอกาสไป “เยี่ยมเยือน” ศูนย์กลางอำนาจรัฐที่ “เมืองหลวง” ก็ไม่ได้

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ของ “เมืองหลวง” กับ “ชายแดน” จะปรากฏชัดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดภัยคุกคามที่มาจาก “เมืองหลวง” ของรัฐฝ่ายตรงข้ามที่อยู่ติดกัน เช่น เมื่อ “เมืองหลวง” ทั้งสองรัฐเกิดมีปัญหาความขัดแย้งกัน ย่อมทำให้ “ชายแดน” ได้รับผลกระทบขึ้นทันที ทั้ง ๆ ที่ “ชายแดน” ไม่ได้เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้น และ “ผู้คนที่เมืองหลวง” ของทั้งสองรัฐซึ่งอยู่ห่างไกลกัน ก็อาจจะไม่ทราบมากนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อ “ผู้คนที่ชายแดน” อาจกล่าวได้ว่า “ผู้คนที่ชายแดน” ของรัฐซึ่งอยู่ประชิดติดกันมีวิถีชีวิตที่ติดต่อกับสัมพันธ์ ไปมาหาสู่กันฉันญาติมิตร โดยในบางพื้นที่ “เส้นเขตแดน” ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของพวกเขา เป็นชีวิตประจำวัน ที่ “ไร้พรมแดน” โดยสิ้นเชิง

2.5.5 ชชาติพันธุ์ และภาษาของผู้คนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

จากงานวิจัยของ โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล (ออนไลน์) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา โดยมีเนื้อหาครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ ตราด จันทบุรี สระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ผู้เขียนขอแนะนำเสนอเฉพาะประเด็นชาติพันธุ์และภาษา ดังนี้

นิยาม ของคำว่า ชชาติพันธุ์และภาษา หมายถึง เรื่องราวของกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีชื่อเรียกเฉพาะ (เป็นชื่อเรียกตนเอง หรือชื่อที่คนอื่นเรียก) เป็นกลุ่มคนที่มีภาษาเป็นของตนเอง มีจำนวนคนพูดภาษาจำนวนหนึ่ง มีถิ่นฐานที่อยู่ที่แน่นอน รวมทั้งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกลุ่มอื่น (เช่น การแต่งตัว ภาษาพูด การปลูกเรือน)

อุบลราชธานี

ชาติพันธุ์ของผู้คนจังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ไท-ลาว เหมือนประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดต่างๆของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีภาษาและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ซึ่งมีพื้นฐานจากวัฒนธรรมไท-ลาว ผู้คนที่อยู่ตามแนวชายแดนติดกับกัมพูชา ได้แก่ ชาวเขมร/เขมร (Khmer) ในพื้นที่อำเภอน้ำยืน อำเภอนาจะหลวย อำเภอบุญศรี กิ่งอำเภอน้ำขุ่น และอำเภอทุ่งศรีอุดม นอกจากนี้ยังมีชาวส่วย/ชาวกูย (Kui) อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเขื่องใน อำเภวาริชำราบ อำเภอเดชอุดม และอำเภอพิบูลมังสาหาร

ศรีสะเกษ

ผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ของจังหวัดศรีสะเกษ คือชาวเขมร ซึ่งมีจำนวนประชากรประมาณร้อยละ 20 ของ ประชากรทั้งจังหวัด ชาวเขมรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอขุขันธ์ อำเภอกันทรลักษณ์ อำเภอภูสิงห์ อำเภอขุนหาญ อำเภอปรางค์กู่

อำเภอไพรบึง อำเภอห้วยทับทัน และอำเภอศรีรัตนัง ชาวเขมรศรีสะเกษจะพูดภาษาเขมรแตกต่างกับชาวเขมรในประเทศกัมพูชา ทั้งในด้านคำศัพท์และการออกเสียง แต่สามารถสื่อสารกันเข้าใจได้ ซึ่งเรียกว่าเขมรเลอ หรือเขมรสูง คืออยู่พื้นที่ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงทางทิศเหนือของเทือกเขาพนมดงรัก มีลักษณะทางภาษาที่ไม่มีอักษรสูง คำที่พูดออกมาเป็นเสียงกลางหรือเสียงต่ำแทบทั้งสิ้น เพราะได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมในประเทศไทย

สำหรับ ชาวเขมรที่อยู่อีกฝั่งทางทิศใต้ของเทือกเขาพนมดงรัก เรียกว่า เขมรกรอม หรือชาวเขมรล่าง ซึ่งอาศัยอยู่ในที่ราบลุ่มประเทศกัมพูชาและการออกเสียงในภาษาไทยของคำว่า เขมรกรอม ก็ถูกกร่อนเสียงกลายเป็น กะหลอม และกลายเป็น ขอม นั่นเอง (จิตร ภูมิศักดิ์ 2544, 407-415)

สุรินทร์

ภาษา เขมรเป็นภาษาพูดของประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งอาศัยอยู่ทุกอำเภอในจังหวัดสุรินทร์ แต่หนาแน่นที่สุดได้แก่อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอลำดวน อำเภอปราสาท อำเภอกาบเชิง อำเภอสังขะ กิ่งอำเภอพนมดงรัก กิ่งอำเภอเขวาสินรินทร์ อำเภอศีขรภูมิ และอำเภอจอมพระ ซึ่งชาวเขมรเป็นประชากรส่วนใหญ่ตามพื้นที่แนวชายแดนไทย-กัมพูชา ภาษาของชาวเขมรสุรินทร์มีลักษณะภาษาเช่นเดียวกับภาษาเขมรในศรีสะเกษ นอกจากนี้ยังมีชาวยุกระจ่ายอยู่เกือบทุกอำเภอในจังหวัดสุรินทร์ และอาศัยอยู่หนาแน่นในพื้นที่อำเภอสำโรงทาบ อำเภอศีขรภูมิ อำเภอจอมพระ อำเภอลำดวน อำเภอสังขะ กิ่งอำเภอศรีณรงค์ และอำเภอบัวเชด

บุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์มีประชากรที่พูดภาษาเขมรเช่นเดียวกับศรีสะเกษและสุรินทร์ แต่มีมากที่สุดถึงร้อยละ 40 ของ ประชากรทั้งจังหวัด จะใช้พูดกันมากในแถบเมืองบุรีรัมย์ อำเภอกระสัง อำเภอประโคนชัย อำเภอห้วยราช อำเภอสตึก อำเภอพลับพลาชัย อำเภอบ้านกรวด อำเภอละหานทราย และบางส่วนของอำเภอกุเมือง นอกจากนั้นยังมีชาวยุกระมาณร้อยละ 2 ของประชากรทั้งหมด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอสตึก อำเภอประโคนชัย อำเภอหนองกี่ อำเภอกระสัง อำเภอประจักษ์ศิลปาคม ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอสตึก อำเภอประโคนชัย อำเภอหนองกี่ อำเภอกระสัง กิ่งอำเภอบ้านด่าน และอำเภอพลับพลาชัย

สระแก้ว

ประชากร ที่อาศัยตามแนวชายแดนของจังหวัดสระแก้วส่วนมากเป็นชาวเขมร ในเขตอำเภอตาพระยา กิ่งอำเภอโคกสูง และบ้านตุน บ้านหนองบัวเหนือ ตำบลบ้านด่าน อำเภออรัญประเทศ บางตำบลของอำเภอคลองหาด กลุ่มคนที่พูดภาษาเขมรเป็นคนเชื้อชาติเดียวกับชาวกัมพูชา ในปัจจุบัน ภาษาเขมรสระแก้วจึงไม่แตกต่างจากภาษาเขมรที่ใช้ในกัมพูชา

ชาวเขมรเป็นผู้คนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา และในปี พ.ศ. 2449/ ค.ศ.1907 เจ้า พระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) ได้อพยพชาวเขมรเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตปราจีนบุรี ต่อมาแยกเป็นจังหวัดสระแก้ว และในเหตุการณ์สงครามเวียดนามและสงครามในกัมพูชา ระหว่างปีพ.ศ.2518-2524/ ค.ศ.1975-1981 ก็มีการอพยพของผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชาเข้ามาฝั่งไทยจำนวนมาก

นอกจากนี้ยังมีชาวภูยาอาศัยอยู่ที่บ้านฝักมิด ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น หมู่ 6 และหมู่ 10 ตำบลเขาสามลือ อำเภอเขาฉกรรจ์ และบ้านน้อยละมติม ตำบลโคกสูง กิ่งอำเภอโคกสูง บ้านกุดเตย ตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา

จันทบุรี

ชาวเขมรในจังหวัดจันทบุรีส่วนมากอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ตามหมู่บ้านต่าง ๆ เช่น บ้านแหลม บ้านโหล่าเจียก และบ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาวชอง (Chong) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่มาตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งของตนเอง เช่นในอำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม เป็นต้น ชาวชองพูดภาษาของตนเอง ไม่มีภาษาเขียน ไม่มีการจดบันทึกทางประวัติศาสตร์ และจันทบุรี เป็นจังหวัดที่มีชาวชองอาศัยอยู่มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ

ตราด

ผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดตราด นอกจากชาวเขมรแล้ว ยังมีชาวชองเช่นเดียวกับจังหวัดจันทบุรี ซึ่งนักมานุษยวิทยาจัดชาวชองอยู่ในกลุ่มมอญ-เขมร อาศัยอยู่ตามป่าเขา มีภาษาพูดของตนเอง ไม่มีภาษาเขียน หาเลี้ยงชีพด้วยการหาของป่า ใช้ชีวิตเรียบง่ายตามธรรมชาติ เครื่องมือเครื่องใช้ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น เครื่องจักสาน กระบุง ตะกร้า หาของป่านามาแลกเปลี่ยนเสื้อผ้า อาหารกับคนในเมือง ชาวชองในตราดอาศัยอยู่แถบอำเภอเมือง อำเภอบ่อไร่ อำเภอเขาสมิง มีหลายหมู่บ้านที่ใช้ภาษาชองเป็นชื่อหมู่บ้าน แสดงให้เห็นว่าเป็นถิ่นที่อยู่ของชองมาแต่ดั้งเดิม เช่น บ้านปากพิต บ้านตักตัก ชาวชองนับถือผี แต่ปัจจุบันนับถือทั้งพุทธและผี ได้แก่ ผีเรือน ผีโรง ผีหิ้ง หมู่บ้านที่มีชาวชองอาศัยอยู่มาก ได้แก่ หมู่บ้านซ้อ หมู่บ้านแห่งนี้มีศาลเจ้าตั้งอยู่ แต่ละปีจะมีการเซ่นไหว้ 2 ครั้ง คือ เดือน 6 และ เดือน 12 ส่วนของที่บ้านศรีบัวทองจะมีการเซ่นไหว้ในเดือนเมษายน ถือเป็น การรวมญาติของชาวชองที่อยู่จังหวัดตราด

2.6 เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านผลการศึกษาที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการวิจัย พบว่า มีเอกสารงานวิจัยดังนี้

รัตพงษ์ สอนสุภาพ (2555) ได้วิจัยเรื่อง บ่อนพนันตามแนวชายแดน ผลกระทบและแนวทางการจัดการ ผลการวิจัยพบว่า จากข้อมูลเชิงประจักษ์และแนวโน้มของธุรกิจการพนันทั่วโลก มีข้อบ่งชี้ว่าภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกับประเทศไทยส่วนใหญ่ รัฐบาลของประเทศเหล่านั้นได้มีการเปิดบ่อนการพนันอย่างถูกกฎหมายภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ซึ่งประเทศที่เปิดบ่อนการพนันถูกกฎหมายมีเป้าหมายเพื่อหารายได้จากการท่องเที่ยวและแก้ปัญหาคนในประเทศของตนออกไปเล่นการพนันในต่างประเทศทำให้สูญเสียเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี อย่างไรก็ตามประเทศเหล่านั้นต่างก็มีมาตรการควบคุมดูแลอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดความโปร่งใส (Transparency) และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accountability) สูง โดยเฉพาะการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวจากธุรกิจการพนัน รวมถึงการแสดงบทบาทที่ชัดเจนของรัฐบาลประเทศเหล่านั้นระหว่างบทบาทกำกับดูแล (Regulator) กับบทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (Operator) นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้าของบ่อนการพนันจำนวนไม่น้อยที่เป็นนักธุรกิจ นักการเมือง และผู้มีอิทธิพล ซึ่งมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้นำทางการเมืองทั้งฝั่งไทยและ

ผู้นำของประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้พื้นที่ที่เปิดบ่อนตามแนวชายแดนกับไทยมักจะเป็นพื้นที่พิเศษที่ต้องใช้อำนาจพิเศษควบคุมโดยตรงจากผู้มีอำนาจทางการเมือง

ผลกระทบจากบ่อนการพนันชายแดน ด้านลบต่อสังคม เชื่อว่าเป็นแหล่งฟอกเงิน แหล่งหลบซ่อนของอาชญากรที่หลบหนีการจับกุม ค้ายาเสพติด และการค้าประเวณี ส่วนด้านบวกทำให้คนไทยจำนวนหนึ่งมีงานทำ และสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคภายในบ่อนการพนันส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย และเจ้าของบ่อนการพนันที่เป็นคนไทย นำเงินที่ได้จากธุรกิจการพนันถ่ายเทไปลงทุนในธุรกิจอื่นซึ่งเป็นธุรกิจที่ถูกกฎหมายตั้งอยู่ในประเทศไทยทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น

สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2546) ได้ศึกษาเรื่องเศรษฐกิจการพนันทางเลือกเชิงนโยบาย พบว่าประมาณปี พ.ศ. 2517-2518 มีบ่อนใหญ่เกิดขึ้นหลายแห่งในกรุงเทพฯ ทั้งที่เป็นของนักการเมือง อดีตนายตำรวจ โดยมีข้อสังเกตว่า ส่วนใหญ่เจ้าของบ่อนเหล่านี้ได้กลายมาเป็นผู้มีอำนาจระดับนักการเมืองและรัฐมนตรีซึ่งดูแลตำรวจโดยตรง เกมการพนันที่นิยมเล่นจนกระทั่งปัจจุบัน คือ บาคารา เนื่องจากการเล่นบาคารามีการเดิมพันสูง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 - 2534 มีการขยายตัวของบ่อนการพนันในกรุงเทพฯ ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะบ่อนขนาดใหญ่ได้เกิดขึ้นในช่วงนี้ มีเงินสะพัดจำนวนมหาศาล เจ้าของบ่อนขนาดใหญ่ประมาณว่ามีผู้เล่นการพนันในบ่อนทุกประเภทเฉลี่ยวันละ 15,000 คน

ต่อมาในช่วงปีพ.ศ. 2539-2544 เป็นช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งมีผลกระทบต่อบ่อนการพนันโดยตรง กล่าวคือในขณะที่จำนวนบ่อนเพิ่มขึ้นแต่เงินในการเล่นกลับลดลง ประกอบกับการเปิดบ่อนการพนันตามแนวชายแดนที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้บ่อนการพนันขนาดใหญ่มีการปรับตัวเพื่อแข่งขันกับบ่อนชายแดนโดยทำให้เป็นมาตรฐานสากล ถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ จากเดิมที่มองบ่อนว่า “บ่อนการพนันเป็นแหล่งมั่วสุมของมาเฟีย นักเลงและมือปืนอย่างเช่นในอดีต” ต่อมาได้ประเมินในปี พ.ศ. 2546 พบว่า มีจำนวนบ่อนการพนันทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 1,500 แห่ง

โอฬาร ถิ่นบางเตียว (2554) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า พบว่าลักษณะโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอยู่หลายลักษณะแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมของจังหวัด เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ฐานเศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละจังหวัด แต่มีลักษณะร่วมอยู่บางประการที่คล้ายคลึงกันคืออำนาจทางการเมืองที่กระจุกตัวอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นของแต่ละจังหวัด โอฬาร พบว่า โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แบ่งลักษณะของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ 4 ลักษณะคือ 1. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบชั่วคราวเดียว 2. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบ 2 ชั่วอำนาจ 3. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบ 3 ชั่วอำนาจ และ 4. โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบไม่มีชั่วอำนาจชัดเจน และลักษณะของโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแต่ละลักษณะต่างมีผลสัมพันธ์ต่อการบริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นแตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังพบว่าอำนาจในการนำของแต่ละฝ่ายในองค์กรปกครองท้องถิ่นยังมีผลสัมพันธ์กับการบริหารงานองค์กรปกครองท้องถิ่น

เรอเวน เบรินเนอร์ และกาเบรียล เอ. เบรินเนอร์ (Brenner and Brenner, 1990)¹⁹ ศึกษาการพนันในด้านประวัติศาสตร์ ทฤษฎีการพนัน และความเป็นมาของการต่อต้าน คัดค้านการพนันโดยใช้เรื่องการออกล็อตเตอรี่ของสหรัฐอเมริกาเป็นกรณีศึกษา งานวิจัยนี้อธิบายถึง ประวัติความเป็นมาของการพนันล็อตเตอรี่ เหตุผลที่ประชาชนเล่นการพนัน เหตุผลที่มีการควบคุม และจำกัดการพนัน ผลประโยชน์จากการพนัน ผลดีผลเสียของการจัดให้มีการพนันถูกกฎหมาย รวมถึงผลกระทบของการพนันล็อตเตอรี่ต่อสังคมสหรัฐอเมริกา และมีข้อค้นพบว่า การกำหนด บทลงโทษสำหรับการเล่นการพนันมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อความเชื่อของผู้เล่นการพนันที่เชื่อว่าการกระจายผลประโยชน์ในทรัพย์สินต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับโอกาส (Chance) มากกว่าโชคชะตา (Divine Will) การกำหนดบทลงโทษสำหรับการเล่นการพนันทำให้คนบางกลุ่มที่เกรงว่าตนจะเสียโอกาสในการเสี่ยงโชคของตนยิ่งทุ่มเทเวลาและทรัพย์สินไปกับการพนันมากขึ้น และทำให้คนที่ฐานะยากจน รู้สึกว่าถูกกีดกันโอกาสในการสร้างฐานะและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ในการศึกษาวิจัยทางสังคมวิทยาเรื่องการพนันเชิงวัฒนธรรม คลิฟฟอร์ด เกียร์ทซ์ (Geertz, 1978)²⁰ ศึกษาการพนันชนไก่ในบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย เกียร์ทซ์ บรรยายถึงความสัมพันธ์ของชาวบาหลีกับการชนไก่ในเชิงวัฒนธรรม ทั้งด้านวิถีชีวิตของชาวบาหลี พิธีกรรม ท้องถิ่นที่มีการชนไก่เป็นส่วนประกอบ วิธีการชนไก่และกติกาการพนันชนไก่ของชาวบาหลี และให้ความเห็นว่าการชนไก่อาจนับเป็นภาพจำลองของชนชั้น และระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบาหลี ก็ได้ เช่น ในการเดิมพัน ญาติจะวางเงินเดิมพันฝ่ายเจ้าของไก่ชนที่เป็นญาติของตน แม้ไก่ชนของฝ่ายดังกล่าวจะเสียเปรียบ นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ได้กล่าวถึงการพนันชนไก่กับการควบคุมการพนันว่า แม้ทางการอินโดนีเซียจะออกกฎหมายให้การพนันชนไก่เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย และมีการจับกุมผู้กระทำผิด แต่ก็ยังคงมีการเล่นพนันชนไก่โดยฝ่าฝืนกฎหมายกันอยู่ในหลายท้องถิ่นส่วนการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับการพนันในประเทศไทยจะเป็นการศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่นำมาใช้ในการพนัน ได้แก่ ไก่ชน วัวชน

จากการศึกษาของ เฉลิม มหาชน²¹ ซึ่งได้ทำการศึกษาสายพันธุ์ไก่ชนและการชนไก่ ในจังหวัดนครปฐม พบว่าการชนไก่เป็นกีฬาพื้นบ้านของคนไทย โดยเฉพาะชายไทยในเวลาว่างจากการทำงานเพื่อให้เกิดการพบปะสังสรรค์กันของคนในชุมชน และเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานแล้ว การชนไก่ประกอบด้วยความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยหลาย ศาสตร์ด้วยกัน เช่น การดูแลรักษายามในการนำไก่ออกไปชน การเลี้ยงและรักษาพยาบาลไก่ด้วยการใช้สมุนไพร ในจังหวัดนครปฐม มีการเลี้ยงไก่ชนกันโดยทั่วไปทั้งในระดับชาวบ้านและในระดับฟาร์ม ขนาดใหญ่ มีทั้งเลี้ยงไก่ชนไว้ดูเล่น ส่งประกวด และเลี้ยงเอาไว้ชนในบ่อนหรือสนามชนไก่ สนามชนไก่ ในจังหวัดนครปฐมมีอยู่ด้วยกันสามสนาม สนามชนไก่เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสนามในการคัดเลือกสายพันธุ์ พัฒนาและอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่ชน รวมถึงอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับไก่ชนและกฎกติกาต่างๆ

¹⁹ Reuven Brenner with Gabrielle A. Brenner, *Gambling and Speculation: A Theory, a History, and a Future of Some Human Decisions*, (NY: Cambridge University Press, 1990).

²⁰ Clifford Geertz, Deep play: notes on the Balinese cockfight. In Clifford Geertz, *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. NY: Basic Books, 1973).

²¹ เฉลิม มหาชน, (ม.ป.ป.). สายพันธุ์ไก่ชนและการชนไก่ในจังหวัดนครปฐม, บทคัดย่อจากฐานข้อมูลการวิจัยการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.thaiedresearch.org/result/info2.php?id=6265>.

ในการชนไก่ และเป็นสถานที่ซึ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเหล่านั้นไปสู่ผู้เลี้ยงหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาชนไก่ในรุ่นต่อไป เฉลิม มหาชน ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการพนันชนไก่ว่า ทางส่วนราชการควรจะเข้มงวดกับการลักลอบชนไก่โดยไม่ได้รับอนุญาต เพื่อเป็นการป้องกันแหล่งการพนันอันจะทำให้เกิดอบายมุขอื่น ๆ ต่อไป

ส่วนงานวิจัยเรื่อง “หัวเชือกวัวชน” ของ อาคม เดชทองคำ (2547)²² ได้แสดงให้เห็นถึงภาพรวมของวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างวัวชนกับผู้เลี้ยงวัวชนและความสัมพันธ์ของกลุ่มเครือข่ายในวัฒนธรรมการชนวัว²³ ทั้งในบ่อนและนอกบ่อนในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการพนันถือเป็น ‘ส่วนควบ’ ของการชนวัว และเงินเดิมพันในการชนวัวถือเป็นมาตรวัดโครงข่ายความสัมพันธ์ของชุมชน²⁴ เนื่องจากไม่ปรากฏว่าคนเลี้ยงวัวชนสามารถเลี้ยงวัวดำเนินการชนวัว และวางเดิมพันโดยลำพังได้ แต่ต้องมีสมาชิกในครัวเรือนของคนเลี้ยงวัวชนและดำเนินการชนวัวเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเป็นอย่างน้อย ในที่นี้ การพนันอยู่ในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเท่านั้น

ขณะที่งานวิจัยการพนันที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะอย่าง สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2543, 2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพนันกับนโยบายสาธารณะ และเศรษฐกิจการพนันพบว่า การพนันในประเทศไทยเป็นสิ่งผิดกฎหมายเนื่องจากรัฐบาลพิจารณา ว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายและส่งผลทางด้านลบต่อสังคมแต่ว่าจุดยืนของรัฐบาลไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ ประชาชนจำนวนมากให้ความร่วมมือกับกิจกรรมหลายอย่างที่ผิดกฎหมาย ประกอบกับ พ.ร.บ. การพนัน พ.ศ. 2478 มีความคลุมเครือใน 2 ประการหลัก ประการแรก มีการอนุญาตให้มีการพนันบางประเภทภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด กฎหมายมิได้ลงโทษการพนันว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายทั้งหมดแต่มีการลงโทษคนที่ไปปฏิบัติตามกฎและถือว่าคนเหล่านี้เป็นอาชญากรรมตามกฎหมาย ประการที่สอง กฎหมายไม่มีความเป็นจริงและไม่สามารถใช้บังคับได้ส่งผลให้มีการเล่นการพนันกันอย่างกว้างขวางและมีการติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐเพราะอัตราโทษน้อยแต่การดำเนินคดีทางศาลถือว่าเป็นสิ่งที่น่าละอายรวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองมีส่วนพัวพันในเครือข่ายธุรกิจการพนันและให้การคุ้มครองจึงเป็นการยากยิ่งที่จะบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลบางประเทศยอมรับในเรื่องดังกล่าวจึงทำให้การพนันเป็นสิ่งถูกกฎหมาย สามารถกำหนดควบคุมและนำรายได้บางส่วนนำมาใช้ประหยัค่าปราบปรามการพนัน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามมีเวลาทำกิจการอื่นได้มากขึ้น โดยเฉพาะในปัจจุบันการวิวัฒนาการด้านการสื่อสารผู้คนสามารถเล่นการพนันได้แม้กระทั่งอยู่ที่บ้านและหาความสนุกจากการเล่นการพนัน ผู้เล่นทั้งหมดอ้างว่าการกระทำของพวกเขาเป็นเรื่องส่วนตัวและไม่สร้างความเดือดร้อนและก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมส่วนรวมและได้มีการสำรวจทัศนคติของชนชั้นกลางในกรุงเทพมหานครซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชายและมีการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำให้การพนันเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย โดยแนวโน้มของผู้ชายเป็นไปในทางสนับสนุนในขณะที่เพศหญิงคัดค้าน

²² อาคม เดชทองคำ, หัวเชือกวัวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.

²³ อาคม เดชทองคำ, บทคัดย่อ, หัวเชือกวัวชน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547: 7.

²⁴ เรื่องเดียวกัน: 178.

สำหรับการศึกษาวិจัยการพนันในทางเศรษฐศาสตร์ งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการพนันในฐานะเศรษฐกิจนอกระบบ และความสัมพันธ์ของการพนันกับเศรษฐกิจการเมืองในการศึกษาการพนันในฐานะเศรษฐกิจนอกระบบ ในงานวิจัยของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2543) ได้ทำการศึกษารื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยเรื่องของหวยใต้ดิน พบว่าเจ้ามือหวยใต้ดินจำนวนหนึ่งจะลงเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ โดยลงสมัคร ส.จ. ส.ท. หรือ ส.ส. และอีกจำนวนหนึ่งเป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองบางคนอีกด้วย เจ้ามือหวยใต้ดินมีเครือข่ายคนขายหวยและคนเล่นหวยเป็นเครื่องมือสำคัญนำมาใช้ในการสร้างอิทธิพลทางการเมือง และพบอีกว่า การที่เจ้ามือหวยใต้ดินจะผันตัวเองเป็นหัวคะแนนหรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เป็นผลสำเร็จจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มสำคัญ ๆ 3 กลุ่มหลัก ๆ ด้วยกัน ได้แก่ ชาวบ้านในพื้นที่ ตำรวจ และนักการเมืองทั้งในและนอกพื้นที่ทำได้โดยผ่านกระบวนการหลายรูปแบบ นับตั้งแต่การแสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งทรัพย์สินและสถานภาพทางสังคมที่เป็นที่เชิดหน้าชูตา การบริจาคเงินเป็นจำนวนมาก รวมทั้งสิ่งของเพื่อการกุศล และเพื่อสวัสดิการของผู้คนในชุมชน การอุเคราะห์ให้เงินชาวบ้านหรือให้กับองค์กรราชการเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ เช่น น้ำท่วม เป็นต้น ช่วยเป็นผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทบาดหมางที่เกิดขึ้น ทำตัวเป็นผู้ใหญ่เป็นผู้อุปถัมภ์ในลักษณะของผู้มีอิทธิพลหรือเจ้าพ่อของท้องถิ่น เมื่อสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในกลุ่มสำคัญต่าง ๆ ได้แล้วความสัมพันธ์นั้นจะกลายเป็นทรัพยากรทางการเมืองนำไปสร้างความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนกับนักการเมือง ข้าราชการชั้นสูงต่อไปโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้ง แลกเปลี่ยนกับสิ่งตอบแทนอื่น ๆ เช่น ความคุ้มครอง อิทธิพลหรือสิ่งของ เงินตรา เป็นต้น

นอกจากนี้เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยเรื่องของหวยใต้ดิน ของผาสุกแล้ว การพนันประเภทอื่น ๆ ยังได้ถูกอธิบายเอาไว้จำนวนหนึ่งโดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคิต พิริยะ รังสรรค์ และ นวลน้อย ตรีรัตน์ (2543)²⁵ ศึกษาการพนัน 4 ประเภท ได้แก่ หวยใต้ดิน หวยหุ้น การเปิดบ่อนการพนันผิดกฎหมาย และการพนันฟุตบอลในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองและนโยบายสาธารณะโดยมีการสำรวจรายได้และเงินหมุนเวียนในกิจกรรมการพนัน สำรวจทัศนคติเกี่ยวกับการพนันที่ถูกกฎหมายและสอบถามความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างว่าควรมีการอนุญาตให้เปิดบ่อนการพนันที่ถูกกฎหมายหรือไม่ จากการศึกษาพบว่า ในการพนัน 4 ประเภท บ่อนการพนันได้รับเสียงข้างมากสนับสนุนให้เป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย ส่วนการพนันฟุตบอล หวยหุ้น และหวยใต้ดินกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต่อต้านไม่ให้เป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย โดยผู้ที่คัดค้านการทำการพนันดังกล่าวนี้ให้ถูกกฎหมายเห็นว่า การพนันเป็นสิ่งเลวร้ายและขัดต่อศีลธรรม รัฐมีหน้าที่ในการปราบปรามการพนันและหากรัฐทำการพนันให้ถูกกฎหมายก็เท่ากับยอมรับและให้ความชอบธรรมแก่การพนัน ส่วนผู้ที่สนับสนุนการทำการพนันให้ถูกกฎหมายเห็นว่า การทำให้การพนันถูกกฎหมายจะทำให้รัฐมีรายได้และจะเป็นมาตรการควบคุมการพนันที่ดีกว่า ทั้งยังช่วยต่อต้านบทบาทของผู้มีอิทธิพล หรือการเรียกรับผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ได้ด้วย

²⁵ ผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคิต พิริยะรังสรรค์ และนวลน้อย ตรีรัตน์, *หวย ช่อง บ่อน ยาบ้า: เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย*, เชียงใหม่: (ซิลเวอร์มูนส์, 2543).

สำหรับการพนันในต่างประเทศ ผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคิต พิริยะรังสรรค์ นวลน้อย ตรีรัตน์ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2543)²⁶ ยังได้ศึกษาอุตสาหกรรมการพนันในต่างประเทศที่มีการเปิดบ่อนคาสิโนได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และมาเลเซีย โดยศึกษาระบบการจัดการอุตสาหกรรมการพนันในประเทศดังกล่าว เงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจการพนัน การพนันกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดเก็บภาษี เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับใช้ประกอบการพิจารณาเรื่อง การเปิดบ่อนการพนัน หรือการขยายประเภทการพนันในประเทศไทย

ในการศึกษาวิจัยด้านเศรษฐกิจการพนัน สังคิต พิริยะรังสรรค์และคณะ (2546)²⁷ ได้วิจัยสถานะและขนาดของเศรษฐกิจการพนันที่ผิดกฎหมายในปัจจุบัน ความเกี่ยวข้องและผลกระทบของเศรษฐกิจการพนันต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศไทย โดยค้นพบว่า การพนันอาจมีใช้พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน หากแต่เป็นวิถีชีวิตของคนไทยจำนวนมาก และเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างวัฒนธรรมไทย การจัดการปัญหาการพนันจึงไม่ใช่การแก้ไขที่พฤติกรรมที่ผิด แต่ต้องเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การศึกษา ความคิด ความเชื่อ กฎหมาย และการเมืองที่มีอิทธิพลต่อปัจเจกบุคคล

การศึกษาของนักรบ เถียรอำ (2550) เรื่องผลกระทบจากการเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ในความคิดเห็นของประชาชนเมืองพัทยาจากศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า การเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ ในเมืองพัทยามีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมากโดยมีประเด็นที่มีผลกระทบมาก ได้แก่ การเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ใน เมืองพัทยา สร้างโอกาสที่นักการเมืองเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในการพนัน การเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ในเมืองพัทยา จะทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการภาษีอากรของอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์และการเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ในเมืองพัทยาจะไม่ช่วยประหยัดงบประมาณของตำรวจในการปราบปรามบ่อนเถื่อนด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์แตกต่างกันทางเพศ อายุ และอาชีพ การเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ในเมืองพัทยามีผลกระทบทางด้านสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างน้อยโดยมีประเด็นที่มีผลกระทบน้อย ได้แก่ การเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ในเมืองพัทยา เป็นการขัดกับหลักพุทธศาสนาการเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ในเมืองพัทยา จะเป็นการมอมเมาประชาชนจนลุ่มหลงไม่ไปประกอบอาชีพตามปกติและการเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ในเมืองพัทยา จะมีผลตามมาให้เกิดปัญหาเสพติดมากขึ้นด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมจากการเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์แตกต่างกันทางสถานภาพ ดังนั้น ถ้ามีการเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์จึงขึ้นอยู่กับแต่ละสังคมจะเป็นผู้ตัดสินว่า เลวร้ายมากน้อยเพียงใด จะผิดกฎหมายหรือถูกกฎหมายจะยอมรับขึ้นอยู่กับบรรทัดฐานของชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏว่าหลายประเทศมีบ่อนการพนันถูกกฎหมาย จึงควรให้ความรู้หรือข้อมูลแก่ประชาชนอย่างรอบคอบ รัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการศึกษาถึงผลกระทบและผลดีของการเปิดอินเทอร์เน็ตแท็บเล็ต คอมพิวเตอร์

²⁶ ผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคิต พิริยะรังสรรค์ นวลน้อย ตรีรัตน์ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ, อุตสาหกรรมพนัน ไทยอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และมาเลเซีย, (เชียงใหม่: ซิลค์เวิร์มบุ๊คส์, 2543).

²⁷ สังคิต พิริยะรังสรรค์และคณะ, เศรษฐกิจการพนัน, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยอ่าน, 2547)

เพื่อกำหนดกรอบขอบเขตเพื่อที่จะสามารถกำหนดนโยบายโดยมีมาตรการที่ได้ออกมารองรับ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศ

การศึกษาของสุรชัย บุญพลับ (2545) เรื่อง ความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประชาชนจากบ่อนการพนันตามแนวชายแดน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ่อนบ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่าบ่อนบ้านฝักกาดนั้น เปิดเมื่อปี 2541 เป็นบ่อนขนาดเล็ก มีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 10 ล้านบาทต่อวัน ผู้เล่นการพนันส่วนใหญ่เป็นชาวจังหวัดจันทบุรี มีฐานะปานกลาง การสูญเสียทางเศรษฐกิจ พบว่ามีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการเล่นเป็นเงิน 6,638 บาทต่อคน รวมถึงการใช้จ่ายเงินด้านอื่นๆในประเทศก็มหาศาล เฉลี่ยคนละ 360 บาท ส่วนภาวะหนี้สินและผลเสียต่อสังคมยังมีผลไม่มากนักเนื่องมาจากการเป็นบ่อนเปิดใหม่และเป็นกลุ่มคนในพื้นที่เข้าไปเล่นการพนัน ทำให้มีการลงทุนน้อย สุรชัย มีข้อเสนอในเชิงนโยบายให้รัฐบาลหรือจังหวัดจันทบุรีประสานกับเจ้าของบ่อนที่เป็นคนไทยเพื่อจำกัดผู้เข้าเล่นโดยคำนึงถึงฐานะทางการเงินนอกจากนี้ยังเสนอให้รัฐบาลหรือจังหวัดจันทบุรีควรตั้งบ่อนเอง เพื่อขจัดปัญหาต่างๆ และป้องกันเงินตรารั่วไหลไปต่างประเทศแต่ต้องมีวิธีการที่เข้มงวดเหมาะสม ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการจังหวัดจันทบุรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในด้านความพอเพียง การสร้างรายได้และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รวมถึงการทำบัตรสมาชิกให้กับผู้เล่นพนันเพื่อใช้เป็นข้อมูลกรณีเกิดปัญหา

การศึกษาของ ตรีศักดิ์ สุขสภา²⁸ (2543) เรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากบ่อนการพนันตามแนวชายแดน : ศึกษาเฉพาะกรณี บ่อนบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี การศึกษาพบว่าบ่อนบ้านแหลมนั้นเปิดเมื่อปี 2541 เป็นบ่อนขนาดเล็ก ผู้เข้าไปเล่นส่วนใหญ่เป็นชนกลางจนถึงระดับล่างผลกระทบทางเศรษฐกิจ พบว่ามีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยในการเล่นเป็นเงิน 14,927 บาทต่อคน ไม่มีภาวะหนี้สิน เพราะเมื่อเงินหมดจะเดินทางกลับทันที สำหรับผลกระทบทางสังคม ส่วนใหญ่ยังไม่มีผลกระทบใดเกิดขึ้นตรีศักดิ์ ได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้ (1) ให้รัฐบาลหรือจังหวัดจันทบุรีประสานกับเจ้าของบ่อนที่เป็นคนไทยเพื่อจำกัดผู้เข้าเล่นโดยคำนึงถึงฐานะทางการเงิน (2) รัฐบาลหรือจังหวัดจันทบุรีควรจัดตั้งบ่อนเอง เพื่อขจัดปัญหาและเงินตรารั่วไหลออกนอกประเทศโดยกำหนดวิธีการและเวลาเล่นอย่างเหมาะสม (3) จังหวัดจันทบุรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนโดยให้มีความตระหนักถึงผลดีผลเสียจากการเล่นพนัน ยึดหลักความพอเพียง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (4) ควรทำบัตรสมาชิกให้กับนักเล่นพนันเพื่อเป็นข้อมูลกรณีเกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น

การศึกษาของพรชิตา กฤษฎาวานิช (2545) เรื่อง ผลกระทบจากบ่อนการพนันตามแนวชายแดน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ่อนเกาะกง ประเทศกัมพูชาและ บ้านหาดเล็ก จังหวัดตราด²⁹ ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมส่วนใหญ่เป็นด้านลบ คือ การเกิดหนี้สิน ขาดแคลนเงินสำหรับการใช้จ่ายในครอบครัว ก่อให้เกิดภาพพจน์ในแง่ลบแก่ประเทศ คุณภาพของประชากรลดลง เป็นแหล่งฟอกเงิน มอมเมาเยาวชนและสิ้นเปลืองทรัพยากรประเทศในการแก้ปัญหา ส่วนผลกระทบ

²⁸ ตรีศักดิ์ สุขสภา,(2543) เรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจจากบ่อนการพนันตามแนวชายแดน:ศึกษาเฉพาะกรณี บ่อนบ้านแหลม อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี,รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

²⁹ พรชิตา กฤษฎาวานิช (2545) เรื่อง ผลกระทบจากบ่อนการพนันตามแนวชายแดน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ่อนเกาะกง ประเทศกัมพูชาและ บ้านหาดเล็ก จังหวัดตราด., รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

ด้านบวกคือ ทำให้เกิดการสนับสนุนการท่องเที่ยว มีความเจริญด้านสิ่งปลูกสร้างและสาธารณูปโภค เกิดรายได้ในชุมชนพรชิตา ได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้

1. รัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรทำการศึกษาถึงผลกระทบ ผลดีผลเสียของ บ่อนการพนันอย่างรอบคอบ เพื่อที่จะสามารถกำหนดนโยบายเรื่องบ่อนการพนันได้อย่างชัดเจน และ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประเทศชาติ

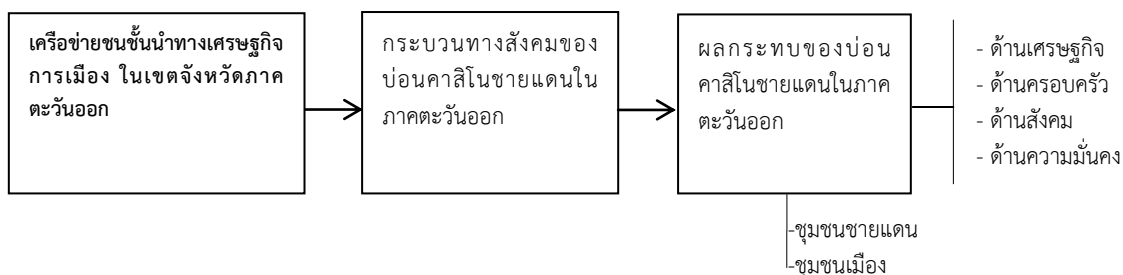
2. รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมาตรการในการควบคุม กรณีคนไทย เดินทางไปเล่นการพนันนอกประเทศ เพื่อป้องกันการไหลออกของเงินตรา

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมาตรการในการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีให้กับ ประชาชนให้ตระหนักถึงผลเสียจากการการเล่นพนัน ควรใช้หลักธรรมะในการพิจารณา ซึ่งการพนัน ตามหลักศาสนาพุทธถือว่าเป็นแหล่งอบายมุขที่สร้างความหายนะให้กับผู้เล่น

การศึกษาของนาพระพี วังศรี (2547) ทศนคติของประชาชนในจังหวัดจันทบุรีที่มี ต่อการเปิดบ่อนการพนันเสรีผลการศึกษาพบว่า ทศนคติของประชาชนในจังหวัดจันทบุรีที่มีต่อการ เปิดบ่อนการพนันเสรีอยู่ในเกณฑ์ไม่แน่ใจ โดยเห็นว่าการพนันทุกรูปแบบส่งผลกระทบด้านลบต่อ สถาบันครอบครัว ก่อให้เกิดปัญหาแตกแยกและเป็นทางเสื่อมของชีวิต ควรปรับกฎหมายเพื่อ ปรียบปรามบ่อนการพนันให้มีประสิทธิภาพ รัฐไม่ควรเอาอบายมุขนำการเมืองเพราะผลเสียนั้นมี มากกว่าผลดี นาพระพี ได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้ (1) ควรทำประชาพิจารณ์ว่าโดยรวมแล้ว ประชาชนทั้งประเทศมีความต้องการที่จะให้มีการเปิดบ่อนการพนันเสรีหรือไม่ (2) หากผลต้องการให้ มีการเปิดบ่อนพนันเสรี ภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการบ่อนเสรีต้องมีมาตรการ ควบคุมไม่ให้ผู้มีรายได้น้อยและเยาวชนเข้าไปเล่นการพนัน (3) ภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารจัดการบ่อนการพนันเสรี ควรมีมาตรการป้องกันการฟอกเงินรองรับไว้ด้วย (4) หากมีความ จำเป็นต้องอนุญาตให้มีการเปิดบ่อนเสรีในประเทศไทย เพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของ ประเทศ ควรจำกัดไม่ให้คนไทยเข้าไปเล่นการพนันในบ่อน

2.7 กรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัยเรื่อง เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง และผลกระทบของบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก มีดังนี้

ภาพที่ 2.5. ภาพกรอบแนวคิดของชุดโครงการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าว พบว่า ในการลงทุนทางธุรกิจการดำเนินงาน รวมถึงการจัดสรรผลประโยชน์เกี่ยวกับบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ในจังหวัดภาคตะวันออกนั้น เกิดจากการขับเคลื่อนของพันธมิตรเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยและกัมพูชา การเชื่อมร้อยเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำทั้งสองในการทำธุรกิจบ่อนคาสิโนเกิดขึ้นจากความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันโดยการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของทั้ง 2 กลุ่ม เช่น เงินทุนในการทำธุรกิจ อำนาจและอิทธิพลในเขตพื้นที่เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการพนัน เป็นต้น การเชื่อมร้อยเครือข่ายในการลงทุนก่อสร้าง ดำเนินและจัดสรรผลประโยชน์บ่อนการพนันตามแนวชายแดนดังกล่าวนำไปสู่การกระชับเครือข่าย (Interlocking) ที่ก่อให้เกิดโครงสร้างอำนาจระหว่างชนชั้นนำทั้งสองประเทศในกิจการของบ่อนชายแดน บทบาทของชนชั้นนำของไทยและกัมพูชาในกระบวนการธุรกิจบ่อนคาสิโน แนวชายแดนสามารถตั้งเป็นสมมติฐานเบื้องต้นได้ดังนี้

1. บทบาทในการลงทุนจะพบว่าชนชั้นนำของไทยจะเป็นผู้มีบทบาทในการลงทุนเป็นหลักโดยอาศัยอำนาจและอิทธิพลของชนชั้นนำกัมพูชา
2. บทบาทในการดำเนินการธุรกิจคาสิโนจะพบว่าชนชั้นนำของไทยจะดำเนินการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานของบ่อนคาสิโน เช่น อาคาร สถานที่ โรงแรม
3. การจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างชนชั้นนำทั้งสอง จะต้องมียุทธศาสตร์ของการได้ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย

บ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาในจังหวัดภาคตะวันออกอาจส่งผลกระทบที่สำคัญต่อชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ครอบคลุม สังคม และความมั่นคงชายแดนได้ ในการเกิดผลกระทบดังกล่าวต่อครอบครัวและชุมชนนั้นจะมีลักษณะเป็นกระบวนการเชิงเหตุและผลโดยผ่านกลไก (Mechanism) ที่เป็นตัวแปรกลาง

2.8 นิยามศัพท์การวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะกำหนดนิยามศัพท์เบื้องต้นไว้ดังนี้

1. เครือข่ายทางสังคม หมายถึง แบบแผนของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Interaction) ของปัจเจกบุคคล (Individual) กลุ่ม (Group) และองค์กร (Organization) ในลักษณะคล้ายใยแมงมุมโดยการเชื่อมร้อยกันด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependency) ตั้งแต่ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชน ไปจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยใช้รูปแบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น ความเป็นเพื่อน ความเป็นญาติ กลุ่มผลประโยชน์ ความเชื่อร่วมกัน เป็นต้น
2. ธุรกิจคาสิโน หมายถึง ระบบการพนันที่ถูกกฎหมายที่มีการเล่นหลากหลายรูปแบบในสถานที่เดียวกัน เช่น การเล่นไพ่ การเล่นบาคาร่า การเล่นสล็อต เป็นต้น
3. ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมือง หมายถึง กลุ่มคนที่มีอำนาจในการจัดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดน ไทย-กัมพูชา โดยฐานอำนาจมาจากการมีทุนทางธุรกิจและการมีบทบาทตัดสินใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่มีตำแหน่งทางการและมีอิทธิพลไม่เป็นทางการในพื้นที่

4. การสะสมทุนเบื้องต้น หมายถึง การสะสมความมั่งคั่งที่ยังไม่ได้ใช้กลไกความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับแรงงานในวิธีการผลิตแบบทุนนิยม แต่เน้นการแสวงหาผลประโยชน์จากกลไกทางการค้า การบริการ การแสวงหาค่าเช่า ตลอดจนกลไกของรัฐและการเมือง

5. ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการภายนอกระบบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมโดยรวมถึงผลในเชิงบวก เชิงลบและผลทางตรงและทางอ้อม

6. คาสีโน หมายถึง ระบบการพนันที่ถูกกฎหมายที่มีการเล่นหลากหลายรูปแบบในสถานที่เดียวกัน เช่น มีการเล่นทั้งไพ่ บาคาร่า สล็อต

7. ชุมชนชายแดน หมายถึง ชุมชนทางการปกครองที่รวมถึง ตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล ที่มีพื้นที่ติด หรือ อยู่ใกล้บ่อนคาสีโนชายแดนมากที่สุด

8. ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมือง ของจังหวัดจันทบุรี ที่มีกลุ่มคนไปเล่นการพนัน คาสีโนชายแดนเป็นประจำ

บทที่ 3

วิธีวิทยาการวิจัย

วิธีวิทยาการวิจัยในที่นี้จะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบตามวัตถุประสงค์การวิจัยของโครงการที่ 1 และโครงการที่ 2 คือ การวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์และการวิจัยเชิงคุณภาพแนวกรณีศึกษา

การวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ในที่นี้จะใช้แนวเศรษฐศาสตร์การเมืองซึ่งเป็นการวิจัยที่พัฒนามาจากวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งเป็นการศึกษาสังคมในเชิงมหภาค(Macro level)ที่จะช่วยในการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างที่ใช้รูปแบบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเห็นได้จากประสบการณ์การทำวิจัยของกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้นำแนวการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์มาใช้ในการวิจัยเศรษฐศาสตร์การเมืองนอกจากการศึกษาในระดับมหภาคแล้วคณะวิจัยจะใช้วิธีวิทยาแนวกรณีศึกษา(Case study Approach) ซึ่งเป็นการเลือกพื้นที่ในระดับจุลภาค(Micro level)ที่สามารถสะท้อนภาพในระดับใหญ่(Macro level)

สำหรับกระบวนการวิจัยเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนตรรกะแนววิชาวิธีสามารถสรุปเป็นหลักที่สำคัญดังนี้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548 ; ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542)

1. การวิเคราะห์แบบองค์รวม หมายถึง การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบที่เข้ากลุ่มทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง วิธีคิดของการวิเคราะห์แบบนี้ไม่ใช่วิธีการผสมผสานแบบขมขึ้นระหว่างสาขาวิชาต่างๆ เนื่องจากมาจากพื้นฐานการแยกสังคมเป็นมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมอยู่ก่อนแล้ว และนำมาผสมผสานกันภายหลัง แต่การวิเคราะห์แบบองค์รวมมองว่าความเป็นจริงทางสังคมมีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สามารถออกเป็นส่วนย่อยต่างๆ ดังกล่าวเพราะจะทำให้คุณสมบัติขององค์รวมสูญเสียไป

2. การศึกษาทางประวัติศาสตร์ หมายถึง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยถือว่าอดีตเป็นส่วนประกอบของปัจจุบัน ดังนั้น กระบวนการทางประวัติศาสตร์จึงมิใช่เหตุการณ์โดยบังเอิญและก็มีใช้กระบวนการที่ถูกกำหนดมาแล้วอย่างตายตัว แต่เป็นกระบวนการที่มีทั้งความต่อเนื่อง(Continuity)การเปลี่ยนแปลง(Change)และการดำรงอยู่(Existence)

3. การวิเคราะห์จากความขัดแย้ง หมายถึง ความเชื่อว่าความขัดแย้งเป็นพื้นฐานของสังคม แต่ความขัดแย้งมีอยู่ 2 ระดับคือ ระดับการเป็นขัดแย้งข้ามกัน(Contradiction)เช่น ในวิธีการผลิตแบบทุนนิยมย่อมประกอบด้วยคนสองชนชั้นหลักคือ ระดับชั้นนายทุนและชนชั้นกรรมาชีพ เป็นต้น ส่วนระดับที่สองเป็นความขัดแย้งที่แสดงออกมาทางสังคม(Conflict) เช่น การชุมนุมของคนงานเพื่อเรียกร้องสวัสดิการต่อนายจ้าง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์มนุษย์ในฐานะผู้สร้างประวัติศาสตร์ (Actor) ผู้สร้างประวัติศาสตร์ในที่นี้หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทกระทำการทางสังคม เช่น กลุ่มสังคม (Social Group) ชนชั้นทางสังคม (Social Class) และขบวนการทางสังคม (Social Movement) กล่าวคือ กลุ่มสังคมเป็นกลุ่มบุคคลที่มีกิจกรรมร่วมกันตามแนวทางที่มีการจัดระบบโดยสมาชิกต่างก็สำนึกอัตลักษณ์ร่วมกัน ส่วนชนชั้นทางสังคมเป็นกลุ่มคนซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ร่วมกันในความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น ชนชั้นนายทุนหรือชนชั้นกรรมาชีพ และขบวนการทางสังคมโดยกลุ่มบุคคลจำนวนมากที่พยายามร่วมกันเปลี่ยนแปลงสังคมโดยอาศัยอำนาจที่เป็นทางการ เป็นต้น

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1.1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เอกสาร เอกสารที่จะใช้ในการวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. การวิจัยจากเอกสารขั้นต้น(Primary Data)เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น เอกสารการประชุม รายงานข่าวทางหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ข. การวิจัยจากเอกสารชั้นรอง(Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น เอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

1.2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง(Semi - Structured or Guided Interview)โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์(Interview Guide)เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ ประกอบด้วย

ก. การสัมภาษณ์เจาะลึก(In-dept Interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้คณะวิจัยได้เก็บข้อมูลโดยจำแนกผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์(Key-Informants) เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. โครงการเศรษฐศาสตร์การเมืองของเครือข่ายธุรกิจคาสีในตามชายไทย กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มนายทุนท้องถิ่น กลุ่มนายทุนจากเมืองหลวง กลุ่มนักการเมืองกัมพูชา สัมภาษณ์ นักเล่นการพนันในชุมชนเมือง และชุมชนบ้านคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน

ชื่อ-สกุล	สถานภาพในการให้ข้อมูล
1. นายสิน	ผู้นำคนไทยสองแผ่นดิน
2. นายพูน	ผู้บริหารบ่อนชายแดนแห่งหนึ่ง
3. นายชัย	ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น
4. นายชื้อ	นักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี
5. นายจาง	นักธุรกิจกัมพูชา จังหวัดไพลิน
6. นายวัน	นักธุรกิจและนักการเมืองท้องถิ่น
7. นายพี	นักการเมืองท้องถิ่น ตำบลคลองใหญ่
8. นายวุฒิ	นักการเมืองท้องถิ่น
9. นายเกียรติ	ผู้ประกอบการบ่อนชายแดน
10. นายสิทธิ์	นักการเมืองท้องถิ่นและผู้ประกอบการ
11. นางลักษณ์	ผู้ประกอบการธุรกิจบ่อน
12. นายกริช	สื่อมวลชนท้องถิ่น
13. นายพร	ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น
14. นายชำ	นักธุรกิจลำไย
15. นายนัท	ผู้ประกอบการบ่อนชายแดน
16. นายจัด	ชาวบ้านชุมชนบ้านคลองใหญ่
17. นายทิว	ชาวบ้านจังหวัดตราด
18. นาย Sok	ชาวกัมพูชาจังหวัดไพลิน
19. นายจุก	ผู้ประกอบการบ่อนชายแดน

- 20.นายการ อดีตกำนันและผู้มีส่วนก่อตั้งบ่อนชายแดนจันทบุรี
 21.นายจิต ชาวบ้านชุมชนบ้านคลองใหญ่
 22.นายสรร ประธานหอการค้าจังหวัดเกาะกง
 23.นายแมน อดีต ผอ.บ.

2. ผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออก : กรณีศึกษาบ่อนที่จุดผ่อนผันถาวรบ้านผักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีนั้น ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ นักเล่นการพนันในชุมชนเมือง และชุมชนบ้านคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยจะปกปิดนามของผู้ให้ข้อมูล โดยจะใช้นามสมมติ ทั้งหมด

ชื่อ-สกุล	สถานภาพในการให้ข้อมูล
1. นายชัย	ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น
2. นายชื่อ	นักการเมืองท้องถิ่น จ.จันทบุรี
3. นางมน	ผู้เล่นการพนันในเขตชุมชนชายแดน
4. นายจ	ผู้เล่นการพนันในเขตชุมชนเมือง จันทบุรี
5. นายเกียรติ	ผู้ประกอบการธุรกิจบ่อนการพนันชายแดน
6. นางเร	ผู้เล่นการพนันในเขตชุมชนเมือง จันทบุรี
7. นายทอง	ชาวบ้านชุมชนชายแดน
8.นางดี	ชุมชนชายแดน
9. นายตุ้	คนขับรถตู้ส่งนักเล่นการพนัน
10. นายใหญ่	ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนชายแดน
11.นายอุด	ชาวบ้านชุมชนชายแดน
12.นางยีนดี	ชาวบ้านชุมชนชายแดน
13.นายน้อม	คนขับรถตู้เข้าบ่อน
14.นายเกษม	ผู้ประกอบการธุรกิจในเมืองจันทบุรี
15.นายชา	ชาวบ้านชุมชนชายแดน

ข. การสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า(Oral History)เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการหรือแบบไม่มีโครงสร้าง(Informal or unstructured Interview)กล่าวคือ มีเพียงคำถามวิจัยเป็นแนวสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ในที่นี้จะกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อาวุโสหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยเป็นอย่างดี

ค. การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) เป็นรูปแบบที่ใช้แนวการสัมภาษณ์กลุ่มในการวิเคราะห์ชุมชน โดยอาศัยผู้ให้ข้อมูลหลากหลายในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ นักเล่นการพนันในชุมชนเมือง และชุมชนบ้านคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน ได้แก่

1. กลุ่มชาวบ้านหมู่ 1
2. กลุ่มชาวบ้านหมู่ 4
3. กลุ่มชาวบ้านหมู่ 5
4. กลุ่มชาวบ้านหมู่ 7

5. กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองใหญ่

6. กลุ่มผู้นำอำเภอคลองใหญ่ จ.ตราด

1.3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในที่นี้หมายถึง ประสบการณ์จากการสังเกตที่ได้ลงไปสัมผัสบรรยากาศการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนชายแดนไทย-กัมพูчаและการสังเกตการณ์จากผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ครั้งที่	สถานที่	ระยะเวลา
ครั้งที่ 1	-บริเวณชุมชนบ้านแหลม อ.โป่งน้ำร้อน จันทบุรี	29 สิงหาคม 2555
ครั้งที่ 2	-จังหวัดไพลิน ประเทศกัมพูชา- บ้านผักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จันทบุรี	6 ตุลาคม 2555
ครั้งที่ 3	-บ่อนเกาะกง อินเตอร์เนชั่นแนลรีสอร์ทคลับ ประเทศกัมพูชา -ประเทศเวียดนาม	24-27 ธันวาคม 2555
ครั้งที่ 4	-ชุมชนบ้านผักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จันทบุรี – จังหวัดไพลิน ประเทศกัมพูชา	8 พฤษภาคม 2556
ครั้งที่ 5	-บ่อนคาสีโนชายแดนจังหวัดจันทบุรี	6 พฤศจิกายน 2556
ครั้งที่ 6	-บ่อนคาสีโนชายแดนบ้านผักกาด -บ่อนเกาะกง อินเตอร์เนชั่นแนลรีสอร์ทคลับ ประเทศกัมพูชา	3-4 ธันวาคม 2556
ครั้งที่ 7	-บ่อนคาสีโนบ้านแหลม อ.โป่งน้ำร้อน จันทบุรี	4 มกราคม 2556

2. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในที่นี้จะใช้รูปแบบ ดังนี้

1. การตรวจสอบการสัมภาษณ์โดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกันระหว่างเอกสารการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในภาคสนาม
2. การตรวจสอบการสัมภาษณ์ โดยใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลในที่นี้จะใช้การวิเคราะห์แนวประวัติศาสตร์บนกรอบทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงเครือข่ายสังคม การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นการตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การตีความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในที่นี้หมายถึง ประสบการณ์จากการสังเกตที่ได้จากการไปดูงานบ่อนคาสีโนชายแดนและประสบการณ์กับประชาชนในพื้นที่ชุมชนชายแดน ดังนี้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2555:182-183)

1.การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ การจัดข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การจำแนกประเภทข้อมูล(Typological Analysis or Taxonomy Analysis)หรือการแบ่งช่วงทางประวัติศาสตร์(Periodization) เป็นต้น

2.การวิเคราะห์กระบวนการ(Processual Analysis)เป็นการจำแนกกิจกรรมที่ต่อเนื่องตามลำดับเวลา เช่น การวิเคราะห์ตารางลำดับเวลา (Time-Ordered Matrix) ในเชิงคุณภาพ เป็นต้น

3.การวิเคราะห์ในเชิงเครือข่าย จะใช้การวิเคราะห์เครือข่ายตามแนวสังคมวิทยาที่มีรากฐานมาจากแนวคิดของ จอร์จ ซิมเมล (Simmelian Approach) โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของชนชั้นนำมาช่วยในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การลงทุนบ่อนคาสิโนของเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมือง ตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

ในการนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับการลงทุนบ่อนคาสิโนของเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราดนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอหัวข้อที่สำคัญดังนี้

1. บริบทชายแดนในเขตจังหวัดจันทบุรีและตราด
2. เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนเกาะกง
รีสอร์ท อ.คลองใหญ่ จ.ตราด
3. เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนชายแดน
บ้านฝักกาดอ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
4. เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนชายแดน
บ้านแหลม อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
5. การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุน
บ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

1. บริบทชายแดนในเขตจังหวัดจันทบุรีและตราด

1.1 บริบทพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

ลักษณะพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจังหวัดจันทบุรีและตราด หากวิเคราะห์จากมุมมองทางเศรษฐศาสตร์การเมืองจะสามารถพิจารณาถึงลักษณะพื้นที่ชายแดนดังกล่าวได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะพื้นที่ชายแดนในมิติทางเศรษฐกิจและมิติทางการเมือง

ลักษณะพื้นที่ชายแดนในด้านเศรษฐกิจจะพบว่าพื้นที่ชายแดนเติบโตมาจากการค้าชายแดน เนื่องจากการต้องพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชุมชนและเมืองต่างๆ ที่อยู่ชายแดน ลักษณะการค้าชายแดนของไทย-กัมพูชาตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตของการประกาศกฎอัยการศึก ส่งผลให้เกิดการค้าที่มีการควบคุมสินค้าทุกประเภททั้งที่จำเป็นไปจนถึงสินค้าที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง โดยมองว่าสินค้านั้นเป็นยุทธปัจจัยที่ไม่สามารถขายได้ในพื้นที่ชายแดน เช่น ยาเสพติด อาวุธสงคราม โดยเน้นควบคุมในช่วงแรกๆ ต่อมาในระยะหลังการควบคุมสินค้านี้ก็ได้อ่อนคลายลง

หลังจากที่ได้มีการผ่อนคลายการควบคุมสินค้าบางประเภท นำไปสู่การค้าขายกันอย่างอิสระมากขึ้น โดยในช่วงแรกที่มีระบบการค้ากันในพื้นที่ชายแดนเป็นการค้าที่ไม่เป็นทางการและได้มีการปรับตัวสู่การเป็นการค้าแบบเป็นทางการ ภายหลังจากการประกาศนโยบายการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้า ในสมัยรัฐบาลพลเอกพรรค

ลักษณะทางการเมือง พื้นที่ชายแดนจะเติบโตขึ้นมาจากภาวะสงครามนำไปสู่การแสดงออกมาในรูปของความมั่นคงของชาติ การประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่ชายแดน รวมถึงการมีเสรีในการครอบครองอาวุธสงครามซึ่งก่อให้เกิดการมีอิทธิพลตามแนวชายแดน

บริบทพื้นที่ชายแดนไทย – กัมพูชาจากภาวะเศรษฐกิจและการเมืองที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าในปัจจุบันจะมีกลไกหลักการค้าเคลื่อนพื้นที่ชายแดนออกมาใน 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

1. กลไกด้านเศรษฐกิจ ในรูปของการค้าชายแดนจันทบุรีและตราด
2. กลไกด้านการเมือง ในรูปของการกำหนดจุดผ่านแดนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

1. กลไกด้านเศรษฐกิจ กลไกด้านเศรษฐกิจที่มีพัฒนาการออกมาในรูปแบบการค้าชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดเป็นพัฒนาการทางการค้าในรูปแบบต่างๆ ตามสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดน เช่น ในช่วงที่มีการทำสงครามและประกาศเป็นกบฏยการศึก การค้าในพื้นที่ก็จะเปลี่ยนเป็นลักษณะที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงมีการค้าผิดกฎหมายร่วมด้วย รูปแบบการค้าชายแดนในเขตจังหวัดจันทบุรีและตราดสามารถสรุปรูปแบบออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

1.1 การค้าแบบตลาดมืด ตัวอย่างของการค้าแบบตลาดในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ได้แก่ ชุมชนบ้านคลองใหญ่เราพบว่าภาวะสงครามตามแนวชายแดนในเขตชุมชนบ้านคลองใหญ่ได้ก่อให้เกิดการค้าชายแดนของชาวบ้าน โดยเริ่มตั้งแต่การค้าขนาดเล็กเกี่ยวกับสินค้าที่จำเป็นในช่วงสงครามซึ่งยังถือว่าเป็นยุทธปัจจัยในการนิยมของฝ่ายความมั่นคง เช่น สินค้าประเภทผงชูรส หรือถ่านไฟฉาย เป็นต้น ชาวบ้านที่เป็นพ่อค้าจะทำการค้าในช่วงสงคราม จะขนส่งสินค้าด้วยตัวเองที่เรียกว่า “การสะพายเป้” การที่การค้าชายแดนแถบนี้เป็นการค้าขนาดเล็ก (นายจัด : สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2556)

กรณีของชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดตราด กรณีชายแดนไทย-กัมพูชา จ.ตราดลักษณะไม่แตกต่างจากพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดจันทบุรี กล่าวคือ ลักษณะพื้นที่ชายแดนดังกล่าวได้รับผลกระทบมาจากการเกิดสงครามจนประชาชนต้องมีการย้ายถิ่นของประชาชนไปมาระหว่างจังหวัดตราด และจังหวัดเกาะกงเพื่อหนีภัยสงครามในยุคนั้น แต่ก็มีมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชุมชนชายแดนด้วยกัน จุดเปลี่ยนที่สำคัญของพื้นที่ชายแดนจังหวัดตราด คือ การเสียดินแดนในจังหวัดเกาะกงซึ่งเป็นดินแดนของไทยที่รู้จักกันในนามว่า ประจัญตคีรีเขต ให้กับฝรั่งเศสในสมัยที่ปกครองประเทศกัมพูชา การเสียดินแดนดังกล่าวทำให้ประชาชนจังหวัดเกาะกงซึ่งเดิมมีสัญชาติไทยต้องกลายเป็นคนสัญชาติกัมพูชาไปโดยปริยายดังคำกล่าวที่ว่า “เป็นคนไทยตอนกลางคืน ตื่นเช้ามาก็กลายเป็นคนเขมร”(นายสิน: สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2555)

ดังนั้นในกรณีของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดตราด จะพบว่าพื้นที่ชายแดนดังกล่าวมีความสำคัญขึ้นมาด้วยอาศัยเครือข่ายของคนไทยสองแผ่นดิน ระหว่างจังหวัดตราด และจังหวัดเกาะกงนั่นเองเครือข่ายของคนไทยสองแผ่นดินที่เกิดขึ้นโดยกลุ่มชนชั้นนำคนไทยที่อาศัยอยู่ในเกาะกงได้กลายมาเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

การค้าแบบตลาดมืดนั้นถือเป็นการซื้อขายกันระหว่างประชาชนในบริเวณแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ รูปแบบการค้าเป็นแบบไม่เป็นทางการหรืออาจเรียกว่าเป็นการค้านอกกระบวนที่ไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร นอกจากนี้ อาจมีการแอบแฝงการค้าสินค้าที่ผิดกฎหมายด้วย เช่น อาวุธสงคราม ยาเสพติด เป็นต้น

1.2 การค้าที่ได้รับอนุญาตตามข้อตกลง (Sale on Consignment License) ตัวอย่างเช่นการค้าตามช่องทางที่รัฐอนุมัติตามช่องทางศุลกากร เช่น ช่องทางอนุมัติทางศุลกากรตามมาตรา 5 ทวิ ของพระราชบัญญัติศุลกากรที่ 7 พ.ศ. 2480 ช่องทางการค้ารูปแบบนี้ในกรณีพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดนั้น จะพบว่า เป็นช่องทางการค้าที่เกิดขึ้นมาจากการค้าขนาดเล็ก

ของชาวบ้านตามแนวชายแดนหลังจากที่มีการผ่อนปรนเกี่ยวกับนโยบายที่ถือว่าสินค้าเป็นยุทธปัจจัย ในช่วงสภาวะสงคราม ช่องทางการค้าในรูปแบบนี้ทำให้พ่อค้าขนาดเล็กที่อยู่ตามแนวชายแดนสามารถสะสมทุนได้ โดยการขนส่งสินค้าผ่านรถกระบะแทนที่จะเป็นการสพายเป้ดังเช่น สภาวะสงคราม

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ในจังหวัดจันทบุรีพบว่ามี การเข้ามาครอบงำของธุรกิจการค้าขนาดใหญ่ เช่น บริษัท เครือจ. กลุ่มชนชั้นนำทหาร นักธุรกิจ ท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เป็นต้น (นายจัด: สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2556) สำหรับพื้นที่ชายแดน จังหวัดตราดจะพบว่ากลุ่มที่มีบทบาททางเศรษฐกิจการค้าคือ กลุ่มคนไทยสองแผ่นดิน ดังที่ได้กล่าว มาแล้วข้างต้น

1.3 การค้าแบบสากล (normal trade) เป็นการค้าที่อยู่ภายใต้กรอบของ กฎหมายในภาวะปกติ เช่น ในภาวะที่ไม่มีสงครามระหว่างชายแดนเกิดขึ้น ในกรณีของชายแดนไทย- กัมพูชา เขตจังหวัดจันทบุรีและตราดนั้น จุดเปลี่ยนรูปแบบการค้าจากเดิมมาสู่ระบบการค้าแบบสากล นั้นเริ่มอย่างกว้างขวางเมื่อรัฐบาลสมัยพลเอกวรรณ ได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนาเป็นสนา การค้า ทำให้การค้าระหว่างไทยและกัมพูชาสามารถดำเนินได้ตามปกติโดยไม่ต้องพิจารณาสินค้าส่วน ใหญ่ว่าเป็นยุทธปัจจัยเช่นเดิมอีกต่อไป การค้าประเภทนี้เป็นการค้าที่มีการซื้อขายสินค้าผ่านพิธีการ ทางศุลกากร เป็นการค้าที่มีระเบียบแบบแผนและมีการเสียภาษีอย่างถูกต้อง มีการเก็บข้อมูลเป็นสถิติ อาจอยู่ในรูปของการประกอบค้าของบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลบริษัท ห้างร้านต่างๆ เป็นต้น

1.กลไกด้านการเมือง กลไกด้านการเมืองในรูปของจุดผ่านแดนจุดผ่านแดนในเขต จังหวัดจันทบุรีและตราดนั้นเริ่มต้นจากภาวะสงครามในพื้นที่ชายแดน เนื่องจากภาวะสงครามทำให้มี ความต้องการสูงในการใช้สินค้า ดังนั้นจึงนำไปสู่การเกิดขึ้นมาของการค้าชายแดนได้ง่ายอย่างไรก็ดีใน การเดินทางเข้า - ออกระหว่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้านั้นจะมีทั้งรูปแบบที่ถูกกฎหมายและ รูปแบบที่ไม่ถูกกฎหมาย ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องกำหนดจุดผ่านแดนในการเข้า-ออกให้ชัดเจนเพื่อเป็น การควบคุมผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคงของประเทศ โดยได้มีการกำหนดเป็นจุด ผ่านแดนที่ใช้กันอยู่ปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1.1 จุดผ่านแดนถาวร

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศ และยานพาหนะ สามารถ สัญจรไปมาเพื่อการค้า การท่องเที่ยว และกิจกรรมอื่นๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลของทั้ง สองประเทศ ในส่วนของประเทศไทยนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศ กระทรวงมหาดไทยตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ และจะมีผลบังคับใช้เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปัจจุบันมีจุดผ่านแดนถาวรทั่วประเทศอยู่ทั้งสิ้น 28 แห่ง

1.2 จุดผ่านแดนชั่วคราว

เป็นจุดที่มีการเปิดเพื่อผ่อนผันให้มีการผ่านแดนได้ โดยมีวัตถุประสงค์ เฉพาะกิจภายในช่วงเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน และเป็นกิจกรรมที่ต้องไม่มีผลกระทบด้านความมั่นคง ปลอดภัย เมื่อผ่อนผันครบกำหนดเวลา หรือบรรลุวัตถุประสงค์แล้ว ก็จะปิดจุดผ่านแดนทันที โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเปิดจุดผ่าน แดนชั่วคราวตามความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแดนของสำนักงานสภา ความมั่นคงแห่งชาติ ปัจจุบันมีจุดผ่านแดนชั่วคราวเพียง 1 แห่ง ที่ชายแดนด่านพม่า (ด่านเจดีย์สาม องค์ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี)

1.3 จุดผ่อนปรนเพื่อการค้า

มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านด้านมนุษยธรรมและส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่น การผ่อนปรนในที่นี้จะอนุญาตให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภค – บริโภค และยารักษาโรคที่จำเป็น ซึ่งผู้มีอำนาจระดับท้องถิ่นของทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้การประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด และต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อนด้วย ปัจจุบันมีจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าทั่วประเทศทั้งสิ้นจำนวน 39 แห่ง¹

1.4 จุดผ่านแดนตามธรรมชาติ

มีลักษณะเป็นจุดผ่านเข้าออกของประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ โดยไม่มีกฎหมายมากำหนดตั้งนั้นจุดผ่านแดนตามธรรมชาติจึงมิได้มีหลักฐานรองรับจากทางราชการของทั้งสองประเทศ สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ผิดกฎหมาย(อิสิวุฒิ ตั้งเกียรติ. 2554:23)²

ในพื้นที่ชายแดนของจังหวัดจันทบุรีในปัจจุบันนั้นจะพบว่า มีจุดผ่านแดนถาวร 2 แห่ง และจุดผ่อนปรนการค้า 3 แห่ง ดังนี้

1.จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม

จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม หรือที่เรียกว่าตลาดชายแดนไทย-กัมพูชาบ้านแหลม ตั้งอยู่ที่ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ติดต่อกับบ้านกรอมเรียง จังหวัดพระตะบอง ในประเทศกัมพูชา จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลมเป็นจุดผ่านแดนที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลของทั้งสองประเทศ ซึ่งคณะรัฐมนตรีประเทศไทยได้มีมติ เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2519 ประกาศให้ตลาดชายแดนบ้านแหลมเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 จุดผ่านแดนดังกล่าวก่อให้เกิดการค้า การสัญจรไปมา และความสัมพันธ์ที่กระหว่างประเทศ

จุดเด่นของจุดผ่านแดนบ้านแหลม เนื่องจากเป็นจุดที่มีเส้นทางตรงไปจังหวัดพระตะบองได้ในระยะทางที่ใกล้กว่าจุดผ่านแดนอื่น ซึ่งสามารถใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง ในอนาคตคาดว่าจุดผ่อนปรนบ้านแหลมจะเป็นตลาดศูนย์รวมสินค้าจาก 2 ประเทศที่มีขนาดใหญ่ ประกอบกับ หากมีการรวมกลุ่มของประเทศในอาเซียนจะทำให้จุดผ่านแดนบ้านแหลมกลายเป็นสถานที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับประชาชนกัมพูชากว่าหมื่นครัวเรือน

นอกจากนี้ภาคเอกชนได้ให้ความสนใจและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาจุดผ่านแดนบ้านแหลม ด้วยการเข้าไปลงทุนสร้างตลาด และมีการจัดเตรียมที่จะก่อตั้งลานพักสินค้า รวมไปถึงการจัดสร้างร้านค้าปลอดภาษีขึ้นในพื้นที่ของกัมพูชา เป็นต้น(อิสิวุฒิ ตั้งเกียรติ,2554:23)

2.จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด

จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด ตั้งอยู่ที่บ้านโสมกรอม จังหวัดโพนิน ตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาดตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน เป็นจุดผ่านแดนที่มีศักยภาพสูงมากในการทำธุรกิจการค้าชายแดนเชื่อมโยงกับเมืองโพนินของประเทศกัมพูชา เนื่องจากมีระยะทางห่างเพียง 20 กิโลเมตร จึงเป็นปัจจัยเอื้อต่อการค้าการลงทุน โดยเฉพาะสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้างเพื่อการฟื้นฟูบูรณะเมืองโพนิน ซึ่งเสียหายจากการสู้รบ นอกจากนี้เมืองโพนินยังเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในด้าน

¹ เว็บไซต์ http://fad.moi.go.th/group3/g3_aca1.htm.กองการต่างประเทศ.กระทรวงมหาดไทย.เข้าถึงเมื่อ.22 ธันวาคม 2556

² อ้างอิงจากเอกสารประกอบการบรรยายของรองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ.แนวนโยบายการเปิดจุดผ่านแดน.สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ.2549.(อัดสำเนา)

พลอยไพลิน ซึ่งเป็นที่ต้องการของพ่อค้าทั้งในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงเป็นอย่างมาก(อิสริฐติ ตั้งเกียรติ.2554:23)

3.จุดผ่อนปรนการค้าบ้านซันตารี บ้านสวนส้มและบ้านบึงขันธ์ล่าง

จุดผ่อนปรนการค้าบ้านซันตารี บ้านสวนส้ม และบ้านบึงขันธ์ล่าง เป็นการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าภายใต้อำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด ผ่านความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย สำหรับวัตถุประสงค์ของการเปิดจุดผ่อนปรนการค้าก็เพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น การค้าขายสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค และการสัญจรไปมาของประชาชน จุดผ่อนปรนการค้าจะมีการกำหนดประเภทสินค้า ระยะเวลาเปิด และมาตรการควบคุมการเข้าออก

จุดผ่อนปรนการค้าบ้านซันตารีและบ้านสวนส้ม เป็นพื้นที่เขตติดต่อยกเว้นไทยกับจังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา โดยจุดผ่อนปรนการค้าบ้านซันตารีตั้งอยู่ที่ ต.ทุ่งขนาน อ.สอยดาว จ.จันทบุรี ติดกับบ้านโหล่ดง อ.พนมปรีก จ.พระตะบอง ส่วนจุดผ่อนปรนการค้าบ้านสวนส้มตั้งอยู่ที่ ต.สะตอง อ.สอยดาว จ.จันทบุรี ติดกับบ้านสังกะสี อ.พนมปรีก จ.พระตะบอง สำหรับจุดผ่อนปรนการค้าบ้านบึงขันธ์ล่าง อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี ติดกับบ้านสวายเลง อ.กร็อมเรียงจ.พระตะบอง

จุดผ่อนปรนการค้าทั้งสามแห่งเป็นจุดที่มีการนำเข้าไม้เพื่อทำเฟอร์นิเจอร์ที่สำคัญ และมีอุตสาหกรรมทำเฟอร์นิเจอร์รองรับ นอกจากนี้จุดนี้ยังเป็นจุดที่ส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคและการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศกัมพูชา รวมทั้งเป็นการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนอีกด้วย

กรณีของจังหวัดตราดจะพบว่ามีจุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง และจุดผ่อนปรนการค้า 2 แห่ง ดังนี้คือ

1. จุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก ต.หาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด ตรงข้ามกับบ้านจามเยียม อำเภอมณฑลสีมา จังหวัดเกาะกงเป็นจุดตรวจทางบุคคลและพาหนะทางบกที่เดินทางเข้า – ออกราชอาณาจักร ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2540บริเวณจุดผ่านแดนในฝั่งประเทศไทยจะเป็นตลาดชายแดนที่มีการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค ส่วนในฝั่งประเทศกัมพูชาจะมีบ่อนคาสิโนที่รู้จักกันภายใต้ชื่อเกาะกงรีสอร์ท

2. จุดผ่อนปรนการค้าในพื้นที่จังหวัดตราด มี 2 แห่ง ประกอบด้วยจุดผ่อนปรนการค้าบ้านหมื่นด่าน ต.บ่อพลอย อ.บ่อไร่จ.ตราด ติดกับบ้านศาลเจ้า อ.สัมลุด จ.พระตะบอง ประเทศกัมพูชา และจุดผ่อนปรนการค้าบ้านมะม่วงต.นนทรี อ.บ่อไร่จ.ตราด ติดกับบ้านฉะระกา อ.สำราญ จ.พระตะบอง ประเทศกัมพูชา เพื่อเป็นการซื้อขายสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคในท้องถิ่นและในอนาคตหากผลักดันให้มีการเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้จะช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประชาชนทั้ง 2 ประเทศ โดยเฉพาะการเดินทางระหว่างจังหวัดพระตะบอง กับการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด (นายทิว: สัมภาษณ์ 18 ธันวาคม 2556)

กล่าวโดยสรุปแล้วพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด มีจุดผ่านแดนถาวรจำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย จุดผ่านแดนบ้านฝักกาด จุดผ่านแดนบ้านแหลม และจุดผ่านแดนบ้านหาดเล็ก แล้ว นอกจากนี้ยังมีจุดผ่อนปรนการค้าจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วยจุดผ่อนปรนการค้าบ้านซันตารี จุดผ่อนปรนการค้าบ้านสวนส้ม จุดผ่อนปรนการค้าบ้านบึงขันธ์ล่างจุดผ่อนปรนการค้าบ้านหมื่นด่าน และจุดผ่อนปรนการค้าบ้านมะม่วง

1.2 บริบทของนโยบายบ่อนคาสิโนของประเทศกัมพูชา

บริบทพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจังหวัดจันทบุรีและตราดนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อมีการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนไทยกัมพูชาในช่วงทศวรรษ 2540 การเปิดบ่อนดังกล่าวเป็นผลมาจาก “นโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ในสมัยพลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เจตนารมณ์ของนโยบายดังกล่าวไม่ต้องการให้ประเทศเพื่อนบ้านต้องสู้รบกัน ควรหันมาร่วมมือกันในการทำการค้าการขยายระหว่างประเทศ

นอกจากนโยบายการเปลี่ยนสนามรบมาเป็นสนามการค้าแล้ว ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปิดบ่อนคาสิโนในพื้นที่ชายแดนก็คือกฎหมายเกี่ยวกับการพนัน หรือพระราชบัญญัติการพนันของไทยที่ไม่อนุญาตให้มีการเปิดบ่อนการพนันอย่างถูกกฎหมายในประเทศดังนั้นผู้ลงทุนและผู้ประกอบการพนันในประเทศไทย จึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในบ่อนคาสิโนชายแดน กล่าวคือท่ามกลางความต้องการเล่นการพนันของนักเล่นภายในประเทศที่มีให้เห็นอย่างกว้างขวาง ทั้งในงานศพ หรือการลักลอบเล่นการพนันตามบ้าน ที่ต้องคอยหลบซ่อนเพราะถือเป็นการกระทำที่มีความผิด มีการเสียค่าส่วยให้กับเจ้าหน้าที่ หรือไม่ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับเจ้าของสถานที่ที่เสียค่าส่วยแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้เล่นส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความต้องการที่จะเล่นจึงมีความพยายามหาพื้นที่ที่จะเข้าไปเล่นการพนันได้อย่างถูกต้อง และไม่มีความเสี่ยงในการถูกจับ การมีสถานที่ที่จัดการให้บริการที่ดีของบ่อนคาสิโนจึงเป็นที่มาซึ่งทำให้เกิดการเปิดบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนภายใต้เครือข่ายของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองไทย-กัมพูชา เริ่มตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับประเทศ (นายชื่อ: สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2556 และนายพูน : สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2556)

ส่วนการลงทุนในบ่อนคาสิโนชายแดนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในเขตชายแดนไทยกัมพูชาดังกล่าวนี้ ดำเนินการในกรอบของนโยบายของประเทศกัมพูชา ซึ่งมี 2 รูปแบบใหญ่ คือ

1. นโยบายบ่อนคาสิโนในเขตปกครองพิเศษ

เขตปกครองพิเศษในประเทศกัมพูชาเกิดขึ้นจากการต่อสู้ในสงครามโค่นล้มรัฐบาลเขมรแดง ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลเขมรแดงถึงแม้ว่าจะมีชัยชนะต่อเขมรแดงแต่ก็ไม่สามารถที่จะยึดครองพื้นที่ประเทศกัมพูชา ได้ทั้งหมด แต่จะมีพื้นที่บางแห่งหรือบางจังหวัดที่ยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทหารเขมรแดงที่ยังมีอำนาจอยู่ ดังนั้นในพื้นที่เหล่านี้จึงถือว่าเป็นเขตปกครองพิเศษซึ่งรัฐบาลกลางไม่สามารถเข้ายึดครองได้ และด้วยความจำเป็นในการสะสมทุนของกลุ่มทหารที่มีอำนาจในพื้นที่ปกครองพิเศษก็จะสนับสนุนให้มีการตั้งบ่อนคาสิโนในเขตพื้นที่ของตน โดยผู้นำทหารดังกล่าวจะได้รับผลประโยชน์จากการเปิดบ่อนในรูปแบบของหุ้นลมจากการลงทุนในบ่อนตัวอย่างเช่น นโยบายบ่อนคาสิโนในเขตปกครองพิเศษในช่วงที่ นายฮาน มีอำนาจจำกัดในราชธานีพนมเปญได้ผลักดันให้ลูกเขยเชื้อสายเวียดนามมาลงทุนทำธุรกิจบ่อนคาสิโนโดยเป็นการร่วมทุนของนักลงทุนกัมพูชา เวียดนามและจีน ในเขตจังหวัดโพลินประเทศกัมพูชาที่เป็นเขตอิทธิพลของนายสมพร หรือที่รู้จักกันในบ่อนนากา

นอกจากนี้ในกรณีของจังหวัดโพลินในช่วงที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของ นายสมพร อดีตผู้นำเขมรแดงในสงครามเวียดนาม (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดโพลิน) กองทัพของนายฮานไม่สามารถที่จะเข้าเอาชนะอิทธิพลของนายสมพรได้ จึงให้จังหวัดโพลินเป็นเขตปกครองพิเศษจังหวัดหนึ่งของประเทศกัมพูชา นายสมพร ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่จึงเปิดให้นักลงทุนไทยที่เป็นเครือข่ายมาเปิดบ่อนคาสิโนในจังหวัดโพลิน โดยนายสมพรจะขอร่วมลงทุนด้วยการเป็นหุ้นส่วนในฐานะหุ้นลม

2.นโยบายบ่อนคาสิโนในระดับชาติ

นโยบายบ่อนคาสิโนในระดับชาติเกิดขึ้นในช่วงที่กลุ่มนายฮานสามารถรวมอำนาจของกลุ่มต่างๆ ในระดับท้องถิ่นให้ขึ้นตรงต่อส่วนกลางในราชธานีพนมเปญได้ ดังนั้นรัฐบาลกลางจึงกำหนดนโยบายบ่อนการพนันที่สามารถบังคับใช้ได้ทั่วทั้งประเทศ โดยไม่ถือว่ามีเขตปกครองพิเศษในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งตัวอย่างเช่น รัฐบาลนายฮาน ได้อนุญาตให้เปิดบ่อนคาสิโนอย่างถูกกฎหมาย โดยมีเงื่อนไข

1) อนุญาตให้สร้างอาคารบ่อนคาสิโนได้โดยบ่อนคาสิโนจะต้องอยู่ห่างจากเมืองหลวงอย่างน้อย 200 กิโลเมตรโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชายแดนจะถือเป็นพื้นที่ที่อนุญาตให้มีการสร้างอาคารบ่อนคาสิโนได้ “รัฐบาลกัมพูชาอนุญาตให้มีการจัดสร้างอาคารบ่อนคาสิโนในพื้นที่ชายแดนได้” (นายSok: สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2556)

2) มีการกำหนดมาตรการเด็ดขาดจากรัฐบาลกัมพูชาในการควบคุมไม่ให้คนกัมพูชาเข้าไปเล่นการพนันในบ่อนคาสิโน “การห้ามคนกัมพูชาเข้าไปเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนอย่างเด็ดขาด” (นายSok: สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2556)

3) มีระบบการจัดเก็บภาษีค่าสัมปทานสำหรับการจัดตั้งบ่อนคาสิโน เช่น คาสิโนที่ชายแดนตลาดโรงเกลือ จ.สระแก้ว เสียค่าสัมปทานปีละ 1 ล้านเหรียญสหรัฐ เสียค่าภาษีรายได้ต่อเดือน 30 เปอร์เซนต์ เป็นต้น (นายเกียรติและนายสิน: สัมภาษณ์ 24 ธันวาคม 2555)

หลังจากที่มีการบังคับใช้กฎหมายตามนโยบายเปิดบ่อนคาสิโนในระดับชาติ ผลที่ตามมาจกนโยบายจะพบว่า บรรดาประเทศในเขตอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงจะพบว่ากัมพูชาเป็นประเทศที่มีการอนุญาตให้เปิดบ่อนคาสิโนมากที่สุดในช่วงเวลาไม่ถึง 15 ปี

รัฐบาลกัมพูชาภายใต้การนำของนายฮาน ได้อนุญาตให้มีการเปิดบ่อนคาสิโนถึง 18 แห่ง บ่อนคาสิโนที่ถูกกฎหมายทั้ง 18 แห่งนั้นส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตที่ติดต่อชายแดนกับประเทศไทยโดย 9 แห่งอยู่ที่เมืองปอยเปต (พลอยเพชร) ตรงข้ามกับอำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว บ่อนคาสิโนในพื้นที่ชายแดนนี้ ได้แก่ 1. ฮอลิเดย์ ปอยเปต 2. ฮอลิเดย์พาลาส 3.แกรนด์ ไดมอนด์ 4.ปอยเปต รีสอร์ท 5.ทรอปิค กาน่า 6. คราวน์ คาสิโน 7.ปรีนเซท คาสิโน 8.เกินตั้ง คาสิโน และ9.สตาร์ เวกัส

สำหรับบ่อนคาสิโนที่เหลืออีก 9 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่แนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด ซึ่งประกอบด้วย

1) จังหวัดจันทบุรีในพื้นที่เขตติดต่อกับจังหวัดไพลิน มีจำนวน 5 แห่งคือ1.บ่อนซีชาร์อินเตอร์เนชั่นแนล2.บ่อนไพลิน 3.บ่อนมงกุฎเพชร 4.บ่อนดริมเวิร์ล และ 5.บ่อนเค.อาร์ วิกตอเรีย คาสิโน

2) จังหวัดจันทบุรีในพื้นที่เขตติดต่อกับจังหวัดพระตะบองจำนวน 3 แห่ง คือ1. บ่อนดราگون คลับ 2.บ่อนเจ้าพระยา คลับ และ 3.บ่อน Rio Casino

3) จังหวัดตราดในพื้นที่เขตติดกับจังหวัดเกาะกง จำนวน 1 แห่ง คือเกาะกงรีสอร์ท

เมื่อพิจารณาถึงผลทางเศรษฐกิจในทางสถิติจากนโยบายการเปิดบ่อนคาสิโน ก็พบว่ารายได้ภาษีจากสถานคาสิโนเกือบ 20 ล้านดอลลาร์ และคาดว่าจะสร้างให้เงินสะพัดนับพันล้านดอลลาร์ในแต่ละปี นอกจากนั้นมีการประเมินว่าบ่อนคาสิโนในกัมพูชามีเครื่องเล่นการพนัน (Gambling Machines) รวมกันมากกว่า 2,500 เครื่องมีโต๊ะพนันไว้คอยรองรับนักเล่นอีก

มากกว่า 800 โตะ มีการตั้งข้อสังเกตกันว่า การสร้างงานให้กับชาวเขมรได้เพียง 8,000 กว่าคนเท่านั้น สิ่งที่น่าสนใจคือว่า คาสีโนคือวาระแห่งชาติ – ยุทธศาสตร์ชาติกัมพูชา สถานะปัจจุบันและอนาคตของ กัมพูชาได้กำหนดจุดยืน (Position) ประเทศของตัวเองชัดเจนว่าจะเป็นศูนย์กลางของการพนันที่ใหญ่ที่สุดในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและชัดเจนว่าจะถึงเม็ดเงินนับหลายหมื่นล้านบาทต่อไปจากชายแดน ไทยไปหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของกัมพูชา

ภาพที่ 4.1.ภาพแผนที่แสดงจุดที่ตั้งบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด³

2. เครือข่ายขนส่งทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสีโนเกาะกง รีสอร์ท

บ่อนคาสีโนเกาะกง เป็นบริการหนึ่งของโรงแรมเกาะกง รีสอร์ท โรงแรมแห่งนี้ ตั้งอยู่บ้านจามเยียมอำเภอมณฑลสีมำจังหวัดเกาะกงอยู่ห่างจากจุดผ่านแดนถาวรประมาณ 800 เมตร ติดต่อกับชายแดนประเทศไทยที่บ้านหาดเล็กอำเภอคลองใหญ่จังหวัดตราดเจ้าของกิจการ คือนายพัต สุภาภา หรือที่รู้จักกันในนามของเสี่ย พ.หรือในอีกชื่อหนึ่ง คือ “ลี ซอ” (เป็นชื่อที่ใช้เรียกกันใน ประเทศกัมพูชา)

บ่อนคาสีโนเกาะกงอยู่ในพื้นที่นับหมื่นไร่ที่เป็นอาณาจักรทางธุรกิจของเสี่ยพัตใน บริเวณชายแดนจังหวัดตราดภายใต้บริษัทกลุ่มลี ซอ บริษัทดังกล่าวมีธุรกิจที่สำคัญนอกเหนือจากบ่อน คาสีโนและโรงแรม เช่น นิคมอุตสาหกรรม ศูนย์ผลไม้ อาคารพาณิชย์ให้เช่า ถนนส่วนบุคคล สะพาน ข้ามแม่น้ำเป็นต้น

นอกจากนั้นเสี่ยพ.ยังมีธุรกิจระดับชาติกัมพูชาที่สำคัญ เช่น ธุรกิจบุหรี โรงแรมใน กรุงพนมเปญ การทำไร่ปลูกอ้อยขนาดใหญ่ (Plantation) การที่เสี่ยพ.สามารถสะสมทุนจนมีกิจการ

³<http://www.oknation.net/blog/akom/2009/06/17/entry-1> เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2556

มากมายใหญ่โตเช่นนี้ในเขตชายแดนไทยและกัมพูชาได้นั้นเป็นเพราะเสียฟ. ถือได้ว่าเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับ นายฮาน นายกรัฐมนตรีของกัมพูชามากที่สุด จนมีผู้กล่าวว่า เสียฟ.เป็นกระเปาะของ นายฮาน นอกเหนือจากการได้รับตำแหน่งของเขมรที่สำคัญคือ ตำแหน่ง ออกญา และวุฒิสมาชิกของเกาะกง

นายฟ. หรือ เสีย ฟ. เกิดที่อำเภอเสาชิง จังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา ได้อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดตราดช่วงที่เกิดสงครามในประเทศกัมพูชาพอเขมรแดงหมดอำนาจลงในปี 2522 จึงกลับเกาะกง การเข้ามาอยู่ในประเทศไทยทำให้เขาได้รับสัญชาติไทยและใช้นามสกุล “สมใจ” เสียฟ. ถือว่าเป็นคนไทยเกาะกง ที่ถือ 2 สัญชาติ คือ สัญชาติไทย และสัญชาติกัมพูชา หรืออาจเรียกว่า “คนไทย 2 แผ่นดิน” เสียฟ.เป็นคนใฝ่รู้จึงสามารถพูดได้ 3 ภาษาคือไทยจีน และเขมร ทำให้สามารถเริ่มค้าขายตั้งแต่อายุ 20 ปีต้นๆ

กระบวนการสะสมทุนของ เสียฟ. เริ่มต้นขึ้นจากการเป็นลูกจ้างล้างเครื่องเรือ และต่อมาได้ร่วมกับเพื่อนทำการค้าเครื่องยนต์เก๋งนำเข้าจากสิงคโปร์ขึ้นท่าเรือที่เกาะกง และลงทุนรับซื้อกุ้งในฐานะเป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อกุ้ง (นายจุก : สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556) “กุ้งของเสียฟ.ตัวใหญ่กว่าคนอื่น ตลาดชอบ” จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้นายฟ. ได้รับการเรียกขานว่า “เสียฟ.” คือ การได้รับสิทธิ์จากตัวแทนสิงคโปร์ให้ เสียฟ. เป็นตัวแทนที่ได้รับสัมปทานในการขายส่งบุหรี่ยี่ห้อ Hero แทนตัวแทนชาวกัมพูชาเดิม และด้วยความสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองในประเทศกัมพูชาทำให้เกิดการผูกขาดการขายบุหรี่ยี่ห้อ Hero ในประเทศกัมพูชา ส่งผลให้เสียฟ.มีรายได้สูงกว่า 30 ล้านบาทต่อปี (นายจุก: สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)นอกจากนี้เสียฟ.ยังมีท่าเรือขนส่งสินค้าทั้งในฝั่งไทยและฝั่งประเทศกัมพูชา

การสะสมทุนของเสียฟ.สามารถสร้างรายได้และมีเงินทุนมากพอที่จะดำเนินธุรกิจอื่นๆเพิ่มเติม เช่น การเปิดเกาะกง รีสอร์ททคลับ บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาบ่อนคาสิโนของเสียฟ.ในปัจจุบันได้มีการขยายตัวจากเดิมที่เป็นโรงแรมขนาดเล็กมาเป็นบ่อนคาสิโนขนาดใหญ่ภายใต้โรงแรมระดับหลายดาวที่สามารถดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบวงจร (นางลัก: สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2556) “ที่จริงเขาอยากจะเปิดศูนย์การค้ามากกว่า แต่พอมีพวกทำบ่อนมาติดต่อก็กเลยมีบ่อนคาสิโน” (นายจุก: สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556) “เสียฟ.นี้ ไม่เล่นการพนัน” (นายจุก : สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556) การมีคาสิโนเกาะกง-บ้านหาดเล็กในระยะแรกมีผู้ประกอบการชาวไทยมาเช่าและลงทุนทำบ่อน ส่วนในปัจจุบันกลุ่มคนที่มาเช่าสถานที่ทำบ่อนได้แก่ นักธุรกิจจากประเทศมาเลเซีย ส่วนนักเล่นที่ข้ามฝั่งมาเล่นพนัน ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยจากจังหวัด ตราด จันทบุรี ระยอง และกรุงเทพฯ เป็นต้น “พวกข้าราชการ ดารง ดารา แบบนี้ก็เยอะ” (นายจุก: สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556) ในปัจจุบันบ่อนคาสิโนที่เกาะกงเป็นการลงทุนและดำเนินการของครอบครัวเสียฟ.แต่เพียงผู้เดียวภายใต้กรอบนโยบายที่เป็นทางการของกัมพูชาโดยไม่ต้องมีหุ้นส่วนนักลงทุนใดร่วมด้วย (นางลัก: สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2556)

นอกจากนี้เสียฟ.ยังประกอบธุรกิจอื่นที่ได้รับสัมปทานจากประเทศกัมพูชาอีกมากมาย เช่นการเป็น “ผู้แทนจำหน่ายไฟฟ้าจาก จ.ตราด โดยซื้อผ่านการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อไปจำหน่ายยัง จ.เกาะกง และได้จัดตั้ง บริษัท เกาะกง อิเลคทริค จำกัด ขึ้นมาเป็นผู้รับสัมปทานจำหน่ายไฟฟ้าไป ยัง จ.เกาะกง ทั้งหมด การลงทุนก่อสร้างถนนสายจามเยียม-หัวเขา เป็นถนนคอนกรีต 4 เลน พร้อมสร้างสะพานข้ามแม่น้ำครางครัน โดยได้รับสัมปทานจากรัฐบาลกัมพูชาให้เก็บค่าผ่านทางสะพานได้ และเป็นแห่งแรกของประเทศกัมพูชาที่มีการดำเนินการสัมปทานเส้นทางคมนาคม การทำธุรกิจสวนสนุกโดยลงทุนก่อสร้าง “เกาะกงซาฟารีเวิลด์” การลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ได้เช่าที่ดินของ

รัฐบาลกัมพูชา จำนวนมากทั้งใน จ.เกาะกง และในอำเภออื่น ๆ เช่น อ.สะแอมเปิล เพื่อรอการพัฒนา หรือการลงทุนนิคมอุตสาหกรรมเกาะกงใน จ.เกาะกง การลงทุนก่อสร้างโรงงานน้ำตาลเกาะกงร่วมกับกลุ่มโรงงานน้ำตาลขอนแก่น และนายภักดี ด้วยเงินลงทุนกว่า 4,000 ล้านบาท และได้ว่าจ้างประชาชนชาวเกาะกงกว่า 1,000 คนไปปลูก อ้อย เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำตาลในอีก 1-2 ปีข้างหน้า⁴

บ่อนคาสิโนเกาะกงของเสียฟ.มีพัฒนาการก้าวหน้าขึ้นมาตามลำดับ กล่าวคือ แต่เดิมนั้นเป็นบ่อนที่ชาวบ้านเรียกว่า “บ่อนป่า” ที่มีลักษณะคล้ายเพิงไก่อ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเกาะกงและอดีตกำนันที่หาดเล็กเป็นเจ้าของ รูปแบบการเล่นในบ่อนป่าก็ยังเป็นการเล่นพนันแบบดั้งเดิมของไทยและกัมพูชา เช่น การเล่นไพ่ การเล่นฮิงซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงของไทย เป็นต้น ต่อมาเสียฟ.ได้เข้ามาซื้อที่ดินจากเจ้าของจำนวน 10 ไร่ ในราคา 3 ล้านบาท และได้ปรับปรุงแบบจากบ่อนป่ามาเป็นอาคารขนาดเล็ก และในที่สุดก็ได้ลงทุนสร้างโรงแรมเกาะกงรีสอร์ท และทำบ่อนคาสิโนในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในกัมพูชา ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (นายสิน: สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2556)

โดยการจัดสร้างคาสิโนของเสียฟ.เริ่มต้นจากการเข้าไปแย่งชิงพื้นที่ที่มีการทำบ่อนแบบเพิงหมาแหงนของปาย. คนไทย 2 แผ่นดินอีกคนหนึ่ง (นายกริช : สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2556) หลังจากนั้นเสียฟ.ได้สัมปทานก่อสร้างโรงแรม รีสอร์ท และบ่อนคาสิโนอย่างเป็นทางการจากประเทศกัมพูชาบนพื้นที่กว่า 1,000 ไร่ บริเวณบ้านจามเยียม จ.เกาะกง เขตติดต่อกับชายแดนไทยที่บ้านหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด

บ่อนเกาะกงรีสอร์ท คลับ เป็นบ่อนคาสิโนแห่งแรกที่ตั้งขึ้นตามแนวชายแดน จันทบุรี - ตราด ที่มีการขยายตัวจากเดิมเป็นโรงแรมขนาดเล็กมาเป็นบ่อนคาสิโนขนาดใหญ่ภายใต้โรงแรมระดับหลายดาวที่สามารถดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้อย่างครบวงจร (นางลัก : สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2556) สำหรับการลงทุนเป็นการร่วมทุนของพันธมิตรชนชั้นนำระหว่างนายพ. และฮาน พันธมิตรเครือข่ายดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีในธุรกิจชายแดนก่อนจะมาเปิดคาสิโน โดยมีภาพปรากฏต่อสาธารณชนในปัจจุบันจะเป็นของนายพ.เพียงคนเดียว (นายกริช: สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2556)พื้นที่บ่อนคาสิโน เป็นพื้นที่ที่ติดชายเขา ริมทะเลมีบ้านพักตากอากาศที่เพียบพร้อมด้วยเครื่องอำนวยความสะดวก ร้านค้าปลอดภาษี

ประเภทการพนันที่เปิดในบ่อนนี้ ได้แก่ บาคารา ไพรูเล็ตและสล็อตแมชชีน มีผู้ไปใช้บริการในวันจันทร์ - วันพฤหัสบดี วันละประมาณ 100-200 คนเงินหมุนเวียนประมาณ 10 ล้านบาท ส่วนวันศุกร์ - วันอาทิตย์ มีผู้ไปใช้บริการวันละประมาณ 300 คน ส่วนใหญ่เป็นคณะทัวร์ที่ไม่ต้องการไปเล่นที่ได้หัววันและมาเลเซียโดยมีเงินหมุนเวียนประมาณ 40 ล้านบาท

การก้าวขึ้นเป็นชนชั้นนำของเสียฟ.เกิดจากการมีเครือข่ายทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ดังนี้

1. เครือข่ายภายในประเทศ

เครือข่ายภายในประเทศของเสียฟ.เกิดขึ้นมาในช่วงที่เสียฟ.เริ่มมีธุรกิจสัมปทานบุหรืจากประเทศกัมพูชา โดยเสียฟ.เริ่มต้นด้วยการมีเครือข่ายกับผู้นำพรรคการเมืองใหญ่ที่เป็นรัฐบาลในกลุ่มของ นายจอร์ เลขาธิการของพรรคการเมืองใหญ่ในขณะนั้น โดยอาศัยหน่วยประสานงานของพรรค ในจังหวัดตราดภายใต้การนำของพันเอกกิจ ที่เป็นผู้แทนในจังหวัดตราดในยุคนั้นเป็นตัวเชื่อม

⁴ <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9510000063048> เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2556

ร้อยเครือข่ายทำให้เสียฟ.เข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อพรรคการเมืองใหญ่ ในฐานะกลุ่มทุนที่สนับสนุนเงินให้กับพรรค

สาเหตุที่ทำให้การสถาปนาเครือข่ายระหว่าง เสียฟ.กับพรรคการเมืองใหญ่ มีจุดเริ่มต้นมาจากการที่ เสียฟ.เข้าไปขอความช่วยเหลือจากผู้นำพรรคการเมืองใหญ่ ในการเจรจากับประเทศจีน กรณีที่ดินยึดเรือบรรทุกทุเรียนของเสียฟ. หลังจากนั้นผู้นำพรรคการเมืองใหญ่ โดยนายขจร รัฐบาลในขณะนั้นได้สนับสนุนให้มีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรที่บ้านหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด ขึ้น ซึ่งจุดผ่านแดนดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตที่ดินโดยการครอบครองของเสียฟ.

ระหว่างที่มีการผลักดันให้เปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก ความพยายามเสนอพื้นที่ชายแดนบ้านเขาวง อ.คลองใหญ่ จ.ตราด ให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรเนื่องจากบริเวณชายแดนบ้านเขาวงจะมีความพร้อมในการที่จะเป็นจุดผ่านแดนถาวรมากกว่าชายแดนบ้านหาดเล็ก เพราะอยู่ห่างจากตัวอำเภอคลองใหญ่เพียงแค่ 200 เมตร อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นพื้นที่สาธารณะไม่ได้เป็นพื้นที่ส่วนบุคคลอย่างเช่น กรณีพื้นที่ชายแดนบ้านหาดเล็กซึ่งเป็นพื้นที่ของ เสียฟ.แต่กระนั้นพื้นที่ชายแดนบ้านเขาวงก็ไม่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร โดยนายขจร ไม่เห็นต่อนุญาตให้เปิดจุดผ่านแดนถาวรที่ด้านเขาวง อ.คลองใหญ่ จ.ตราด

หลังจากนั้นพบว่า เสียฟ.การสนับสนุนเงินเลือกตั้งให้กับพรรคการเมืองใหญ่ 50 ล้าน ในยุคที่ นายขจร เป็นเลขาธิการพรรค และพันเอกกิจ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตราด (คุณจุก : สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

หลังจากนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนผู้อำนวยการเมืองระดับชาติ จากรัฐบาลพรรคการเมืองใหญ่มาสู่รัฐบาลพรรคไทยใหม่ในสมัย นายชิน เป็นนายกรัฐมนตรี เสียฟ.ได้สร้างเครือข่ายกับผู้นำพรรคไทยใหม่ โดยการสานต่อเครือข่ายของเสียฟ.กับ นายชิน และพลเอกยุทธในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ที่ค่าเงินบาทลอยตัว เสียฟ.ได้มีบทบาทหลักในการสนับสนุนการสะสมทุนของ นายชินและพลเอกยุทธ ด้วยวิธีการช่วยลบล้างเงินดอลลาร์ของผู้นำทั้งสองใส่กระตักน้ำจากประเทศกัมพูชาเข้าสู่ประเทศไทย

จากเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเสียฟ.กับผู้นำพรรคไทยใหม่ดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปถึงผู้นำประเทศกัมพูชา คือนายฮาน ในฐานะลูกพี่ของเสียฟ.ในกัมพูชา เสียฟ.ลูกน้องที่ถูกนิยามว่าเป็นกระเป๋าสตางค์ของ นายฮาน ซึ่ง นายฮานเองก็มีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับผู้นำพรรคไทยใหม่อย่างชัดเจน เช่น การให้สัมภาษณ์กับ นายชิน บนพื้นที่เกาะกงซึ่งมีข้อมูลพบว่าเป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่สำคัญ เป็นเวลา 99 ปี(นายสร,สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

สำหรับปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสียฟ.กับผู้นำพรรคไทยใหม่ก็คือ การที่เสียฟ.เข้าไปสนับสนุนเงินจำนวน 30 ล้านบาทให้กับนายศิลป์ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด ในการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตราด ซึ่งเป็นเครือข่ายของ นายชิน ในการลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อต่อสู้กับนายพจน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตราดพรรคการเมืองใหญ่หลายสมัย อันเป็นกลยุทธ์ที่จะสร้างพื้นที่ของพรรคไทยใหม่ในเขตจังหวัดตราด

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เสียฟ.ได้มีความพยายามสร้างเครือข่ายกับผู้นำพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลของไทย ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมืองใหญ่หรือพรรคไทยใหม่ในสมัยนั้น เพื่อตอบสนอง และแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือในด้านธุรกิจของตัวเองเป็นหลัก(นายกริช: สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2556)

2. เครือข่ายภายนอกประเทศ

สำหรับเครือข่ายภายนอกประเทศของเสี่ยพ. นั้นเป็นเครือข่ายเชิงอุปถัมภ์กับนายฮาน โดยนายฮาน มีบทบาทในฐานะที่เป็นลูกพี่ผู้ให้ความสะดวกในเรื่องการสัมปทาน ในขณะที่เสี่ยพ. มีบทบาทเป็นเสมือนลูกน้องที่คอยรับใช้ จัดหาผลประโยชน์ให้กับลูกพี่จนมีผู้กล่าวว่า “เสี่ยพ. เป็นกระเป๋าสตางค์ของนายฮาน” ความจำเป็นที่จะต้องเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกของเสี่ยพ. เกิดจากการได้ปรับรูปแบบการสะสมทุนจากธุรกิจที่ผิดกฎหมาย หรือกึ่งผิดกฎหมายมาสู่ธุรกิจที่ถูกกฎหมายในรูปแบบสัมปทาน เช่น การสัมปทานบ่อนคาสิโนเกาะกง ช่องจอม และพนมเปญ การผลักดันให้เขตพื้นที่ชายแดนเกาะกง-หาดเล็กเป็นเศรษฐกิจพิเศษ การสัมปทานการเช่าที่ดินเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจในรูปแบบการลงทุนขนาดใหญ่ (Plantation)

ช่องทางสำหรับการเชื่อมโยงเครือข่ายกับนายฮานเกิดขึ้นจากสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศกัมพูชาที่มีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างสองกลุ่มหลัก ก็คือ กลุ่มนายฮาน และกลุ่มนายสี ในการแข่งขันเลือกตั้งครั้งนั้น จุดชี้ขาดชัยชนะของการเป็นรัฐบาลจะอยู่ที่เสียงในจังหวัดเกาะกง เสี่ยพ. ในช่วงนี้ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในจังหวัดเกาะกง โดยการลงรับสมัครเลือกตั้งและได้เลือกข้างทางการเมืองเข้ากับนายฮาน ทำให้นายฮานเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะครั้งก่อนการเลือกตั้งและการเมืองของเสี่ยพ. จึงมีผลให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างนายฮานกับเสี่ยพ. หลังจากนั้นเสี่ยพ. ก็ได้รับการแต่งตั้งเป็น “ออกญาเสี่ยอง พ.” ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องราชย์สูงสุดของกัมพูชาที่จัดให้แก่ราชกรทั่วไ

จากเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างเสี่ยพ. กับนายฮาน เป็นจุดเริ่มไปสู่เครือข่ายในการทำธุรกิจในกัมพูชาในรูปแบบการทำสัมปทานทั้งสัมปทานที่เสี่ยพ. เป็นผู้ลงทุนเอง รวมถึงสัมปทานที่เสี่ยพ. เป็นคนกลางระหว่างนายทุนไทยที่จะไปลงทุนในกัมพูชา กับนายฮาน ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งโรงน้ำตาล (นายกริช : สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2556)

ภาพที่ 4.2.ภาพบ่อนคาสิโนเกาะกงรีสอร์ท ทางด้านจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด

ภาพที่ 4.3.ภาพประตูทางเข้าสู่คาสิโนเกาะกรังรีสอร์ท

3. เครือข่ายขนส่งนํ้าทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนชายแดนบ้านฝักกาด

บ่อนคาสิโนชายแดนบ้านฝักกาดเป็นกลุ่มของคาสิโนในพื้นที่ชายแดน ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนไทยที่บ้านฝักกาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ติดต่อกับแนวชายแดนบ้านโอสกรอม จังหวัดไพลิน ประเทศกัมพูชา ตั้งอยู่ตรงข้ามจุดผ่อนปรนบ้านฝักกาด ห่างจากชายแดนไทย – กัมพูชา ประมาณ 100 เมตรปัจจุบันประกอบด้วยบ่อนคาสิโน 5 บ่อนคือ (นายพี: สัมภาษณ์ 27 มิถุนายน 2556; นายนัท: สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

1.บ่อนซีชาร์อินเตอร์เนชั่นแนลเป็นคาสิโนแห่งแรกของพื้นที่ในเขตชายแดนบ้านฝักกาดบ่อนดังกล่าวเป็นการลงทุนร่วมกันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีและการกินหุ้นลมของนายสมพร ผู้ว่าราชการจังหวัดไพลิน ประเทศกัมพูชา ปัจจุบันถูกขายให้กับนายทุนไทยที่เรียกว่า กลุ่มไพลิน และปรับปรุงเป็นบ่อนคาสิโนในชื่อ ไพลิน ฟลามิงโก คาสิโน (Pailin Flamingo Casino)

2.บ่อนไพลิน เป็นการลงทุนร่วมกันของนักธุรกิจและนักการเมืองท้องถิ่น

3.บ่อนมงกุฎเพชร เป็นการลงทุนระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนายพลกัมพูชา

4.บ่อนดรีมเวิร์ล เป็นการลงทุนระหว่าง นายสมพรซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดไพลิน ในปัจจุบันกับนายทุนสิงคโปร์แต่ประสบปัญหาการขาดทุน จากนั้นจึงได้โอนกิจการมาให้แก่นักธุรกิจไทย เข้าต่อ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

5.บ่อนเค.อาร์ วิกตอเรีย คาสิโน เป็นการลงทุนโดยนายสมพรกับเฮียโนนักธุรกิจท้องถิ่น

ภาพที่ 4.4.ภาพบ่อนคาสิโนบริเวณชายแดนบ้านผักกาด ต.คลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี

การวิเคราะห์เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมือง ที่เข้ามาลงทุนบ่อนชายแดนบ้านผักกาดนั้น มีพัฒนาการมาจากเครือข่ายของชนชั้นนำที่มีการทำธุรกิจในประเทศชายแดนไทย - กัมพูชา ในอดีตจะมีการลงทุนทำบ่อนคาสิโน คือ เครือข่ายการทำธุรกิจเหมืองพลอย และเครือข่ายการทำธุรกิจไม้

ในยุคที่เขมรแดงถูกเวียดนามบุก และสามารถยึดครองราชธานีพนมเปญ เมืองหลวงของกัมพูชาได้ ห้วงเวลาดังกล่าวบริเวณแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ได้เกิดการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มพันธมิตรเพื่อหวังผลประโยชน์บางอย่างระหว่างชนชั้นนำสามกลุ่ม โดยเริ่มจากการสะสมทุนจากการทำเหมืองพลอย กลุ่มชนชั้นนำทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1.กลุ่มชนชั้นนำทหารไทย นำโดยพลเอกยุทธ กลุ่มนี้มียุทธศาสตร์ต้องการที่จะสนับสนุนเขมรแดงเพื่อเป็นกันชนให้กับประเทศไทยจากการรุกรานของเวียดนาม

2.กลุ่มชนชั้นนำทหารของเขมรแดงในเขตจังหวัดไพลิน ซึ่งนำโดยนายสมพร ผู้ว่าราชการจังหวัดไพลิน กลุ่มนี้มีเป้าหมายในการต่อต้านการรุกรานของประเทศเวียดนามโดยตรง

3.กลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นจันทบุรีที่ต้องการเข้าไปขุดพลอยหรือทำเหมืองพลอยจากจังหวัดไพลิน ซึ่งเป็นจังหวัดที่ถือว่ามียพลอยไพลินที่สวยงามที่สุดในโลก และมีจำนวนมากดังคำกล่าวที่ว่า “ฝนตกยังเห็นพลอย” (นายการ :สัมภาษณ์ 6พฤศจิกายน 2556)กลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นจันทบุรี นำโดย นายการ ในฐานะนักธุรกิจท้องถิ่นก้านันเขียว เป็นอดีตกำนันในตำบลหนึ่ง อ.เมือง จ.จันทบุรี มีฐานะนักธุรกิจท้องถิ่นที่ประกอบธุรกิจการทำพลอย การทำไม้ การทำตลาด มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับข้าราชการระดับสูงในจังหวัดจันทบุรี นักธุรกิจ และนักการเมืองท้องถิ่นจันทบุรี ได้เข้าไปขอให้ทำธุรกิจพลอยในเครือข่าย เป็นผู้แนะนำให้เข้าไปทำธุรกิจผ่านทางพลเอกยุทธในช่วงปี พ.ศ. 2528- พ.ศ. 2535

นักท้องถิ่นจันทบุรีจึงเป็นกลุ่มชนชั้นนำหลักที่เข้าไปร่วมทำธุรกิจในจังหวัดไพลิน ภายใต้อิทธิพลของ นายสมพร ในฐานะเจ้าของพื้นที่ โดยมีลำดับเหตุการณ์การลงทุนธุรกิจที่เริ่มจากการทำเหมืองพลอย การทำไม้ และการทำธุรกิจคาสิโน ดังนี้

ภาพที่ 4.5.ภาพแสดงพัฒนาการการลงทุนในธุรกิจในพื้นที่ชายแดนบ้านฝักกาด ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

การทำธุรกิจเหมืองพลอยในเขตชายแดนไทยกัมพูชาของกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นจันทบุรีได้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปขุดพลอย คือการใช้รถขุดแม็คโครขุดตักดินมีค่าสัมปทานสามแสนบาทต่อเดือนที่ต้องเสียให้กับนายสมพรชนชั้นนำทหารในเขตจังหวัดไพลิน ประเทศกัมพูชาสำหรับค่าเช่าที่พื้นที่กลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นจันทบุรีจะต้องไปตกลงกับชาวบ้านในพื้นที่เอเองในการประกอบกิจการเหมืองพลอยในจังหวัดไพลินสามารถทำการขุดพลอยได้ตลอด 24 ชั่วโมง ดังนั้นจึงทำให้เกิดการทำเหมืองพลอยอย่างกว้างขวางแบบฟลักกูเอา จนกระทั่งพลอยหมดในช่วงเวลาเพียง 10 ปี คือช่วงในปี พ.ศ. 2535 – พ.ศ. 2545 (นายแมน: สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556)

หลังจากปี พ.ศ. 2545 ที่พลอยในพื้นที่จังหวัดไพลินหมดลง กลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นจันทบุรีจึงหันมาทำธุรกิจทำไม้เป็นธุรกิจที่ต่อเนื่องจากการทำเหมืองพลอย เนื่องจากการทำเหมืองพลอยจำเป็นต้องโค่นต้นไม้ ดังนั้นเมื่อพลอยหมดในเขตจังหวัดไพลินเครือข่ายนักธุรกิจขุดพลอยเดิมจึงได้หันไปทำไม้ในจังหวัดไพลินแทนการทำธุรกิจไม้ หรือที่รู้จักกันคือการตัดไม้ในจังหวัดไพลินไปขายในประเทศไทย การทำธุรกิจทำไม้ได้ดำเนินการเป็นเวลา 3-4 ปี ตั้งแต่ไม้ขนาดใหญ่ เช่น ไม้ประดู่ ไม้มะค่า (ที่มีขนาด 7-8 คนโอบ) หลังจากไม้ใหญ่หมดก็ตัดไม้เล็กๆ ที่ยังหลงเหลืออยู่ จนกระทั่งไม้ที่มีอยู่ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เพราะเครื่องจักรที่ใช้ในการทำไม้มีราคาสูงถึง 30-40 ล้านบาท (นายการ: สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556) จนในที่สุดไม้ในจังหวัดไพลินก็หมด

หลังจากพลอยและไม้ในจังหวัดไพลินหมดลงกลุ่มผู้นำท้องถิ่นจึงหันมาทำธุรกิจบ่อนคาสีโนการทำบ่อนคาสีโนของกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นจันทบุรีเกิดจากประสบการณ์การไปเห็นบ่อนการพนันที่ชายแดนบ้านหาดเล็ก หรือบ่อนคาสีโนเกาะกง รัสเซีย ในปัจจุบันซึ่งในขณะนั้นยังมีสภาพเป็นบ่อนหน้าคา หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า บ่อนป่า รวมถึงการพยายามศึกษาดูงานตามบ่อนต่างๆ เช่น บ่อนคาสีโนที่สามเหลี่ยมทองคำของนายอ๊อด และบ่อนคาสีโนเกาะสอง จังหวัดระนอง เป็นต้น

บ่อนคาสิโนที่สามเหลี่ยมทองคำเป็นบ่อนในประเทศลาว(Casino –OK: บ่อนคาสิโนล้าสมัยไทย (1:ออนไลน์) โดยอยู่ใกล้กับแม่น้ำโขงรัฐบาลลาวอนุญาตให้มีบ่อนนี้ได้โดยถือว่าอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาลลาวและรัฐบาลจีน เจ้าของบ่อนจะมีสิทธิในรูปสัญญาเช่าเป็นเวลา 99 ปี บ่อนคาสิโนที่สามเหลี่ยมทองคำจัดรูปแบบของบ่อนในลักษณะศูนย์กลางความบันเทิง โดยผู้เล่นจะเป็นนักท่องเที่ยวทั้งจากประเทศไทย จีน ยุโรป และอเมริกา ส่วนบ่อนคาสิโนที่เกาะสอง จังหวัดระนองนั้น(เกาะ สอง เกาะสน คาสิโน:ออนไลน์) เป็นบ่อนที่อยู่ภายในเขตแดนประเทศพม่า หรือเมียนมาร์ รัฐบาลพม่ามีนโยบายเปิดบ่อนคาสิโนโดยห้ามคนพม่าเข้าไปเล่นและรูปแบบของบ่อนจะเป็นส่วนหนึ่งของการทำธุรกิจโรงแรม

จากการได้ศึกษาดูงานตามบ่อนต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่ตลาดการค้าชายแดนแบบตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว ที่มีการทำการค้าในรูปแบบตลาดการค้าชายแดนควบคู่กับการทำบ่อนคาสิโน นายการ จึงได้นำแนวคิดที่ได้จากการศึกษาดูงานตามบ่อนคาสิโนต่างๆ มาพัฒนาเป็นการเปิดบ่อนคาสิโนควบคู่กับตลาดการค้าชายแดนที่บ้านฝักกาด ต.คลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรีขึ้น

นับตั้งแต่ที่ นายการ ได้เข้าไปทำธุรกิจการขุดพลอยและการทำธุรกิจไม้ทำให้ นายการ มีความสนิทสนมกับ นายสมพร ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดโพลินและเกิดแนวคิดที่จะช่วยฟื้นฟูและพัฒนาจังหวัดโพลิน หลังความเสียหายจากการทำสงครามกับประเทศเวียดนาม รวมถึงเพื่อเป็นการกระจายทางไปสู่การทำธุรกิจประเภทอื่น

ในช่วงปี พ.ศ. 2539 นายการ จึงได้มีการประสานผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีในขณะนั้น คือ นายชัย (ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีในขณะนั้น) เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้า-ออก ระหว่าง 2 ประเทศ ในการขนเครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องจักรต่างๆ รวมถึงน้ำมัน ในการเข้าไปพัฒนาฟื้นฟูจังหวัดโพลิน สำหรับการเข้าไปฟื้นฟูจังหวัดโพลินดังกล่าว ได้เป็นปัจจัยที่เอื้อให้นายการ สามารถประกอบธุรกิจชายแดนได้อย่างสะดวกและช่วยสร้างเครือข่ายการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐไทยบางกลุ่มในระยะต่อมา

การพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดโพลินของกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่นจันทบุรี อาทิ เช่น การปรับพื้นที่ทำกินของชาวบ้านหลังจากที่ผ่านการทำเหมืองพลอย การตัดไม้ การนำไฟฟ้าจากฝั่งไทยสู่จังหวัดโพลิน การสร้างระบบน้ำประปา รวมทั้งอ่างเก็บน้ำกิจกรรมการพัฒนาจังหวัดโพลินที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยที่เอื้อให้การเดินทางเข้า-ออก เป็นไปอย่างสะดวกไม่เสียค่าใช้จ่ายเบี้ยใบรายทางให้กับเจ้าหน้าที่จากการร่วมมือกันในการพัฒนาจังหวัดโพลินของ นายการ กับนายสมพร นำไปสู่ความร่วมมือในการลงทุนทำบ่อนคาสิโนขึ้น(นายการ : สัมภาษณ์ 6พฤศจิกายน 2556)

จุดเริ่มต้นของการเปิดบ่อนคาสิโนบ้านฝักกาด เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ.2540 ด้วยการเปิดเป็นบ่อนแบบบ่อนเพิง หรือที่รู้จักกันในนาม “บ่อนหญาคา” บ่อนหญาคานั้น จะมีลักษณะเป็นเพิงโปร่ง โล่ง หลังคาทำด้วยใบหญาคา พื้นจะเทปูนซีเมนต์ และจะมีเจ้าของโต๊ะเอาอุปกรณ์การเล่นติดตั้งไว้สำหรับให้นักเล่นได้เข้ามาเล่น บางโต๊ะอาจมีพนักงานคอยเชียร์แขกให้เข้าไปเล่น พนักงานเหล่านี้บางส่วนจะมาจากคนในชุมชนคลองใหญ่

โดยในระยะแรกมีสถานะเป็นเพียงสถานที่เล่นการพนันแห่งใหม่ของนักเล่นเดิมในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ที่ต้องการเล่นการพนันอย่างปลอดภัยสำหรับการพนันมี 2 รูปแบบ คือการพนันแบบดั้งเดิมและการพนันสมัยใหม่ (นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2556)

การพนันแบบดั้งเดิม เป็นการนำรูปแบบการพนันที่เคยเล่นกันในชุมชน เล่นกันตามงานพิธีกรรมต่างๆ มาเปิดให้เล่นที่บ่อนชายแดนบ้านฝักกาด เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของ

นักเล่นพนันรายเดิม โดยรูปแบบที่มี ได้แก่ “ไฟปอก 8 ปอก 9, ไฮโล, น้ำเต้าปูปลา อะไรที่เล่นกันในบ้านเราที่นั่นก็มีเพราะคนเล่น ก็คือ คนบ้านเรา” (นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2556)

รูปแบบการพนันสมัยใหม่ เป็นการนำรูปแบบการเล่นพนันที่มีอยู่ในบ่อนคาสีโนทั่วไป เช่น สล็อต บาการ่า มาไว้ในบ่อนคาสีโนที่บ้านพักกาด โดยเริ่มจากการชักชวน เจี อ. จากเกาะกงให้นำเครื่องเล่น “บาการ่า” มาติดตั้งที่บ่อนแห่งนี้เพื่อให้เกิดความทันสมัยและเหมือนกับบ่อนคาสีโนทั่วไป พร้อมทั้งเป็นการดึงดูดนักเล่นรายใหม่ให้เข้าสู่บ่อนคาสีโนมากขึ้น

สำหรับกลุ่มพันธมิตรที่ร่วมลงทุนในธุรกิจคาสีโนชายแดนบ้านพักกาด ประกอบด้วยกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นจันทบุรี ภายใต้การนำของกำนันเขียวในการร่วมลงทุนโดยมีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในธุรกิจคาสีโน เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มเพื่อน กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น และกลุ่มข้าราชการ สำหรับกับกลุ่มนายสมพร ร่วมลงทุนแบบ “หุ้นลม” ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่

ในระหว่างดำเนินการดำเนินการของบ่อนหลักฐานก็มีการก่อสร้างอาคารของบ่อนโพลิน และหลังจากสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วมีเครือข่ายของกลุ่มชนชั้นนำเข้าร่วมในการลงทุนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่ม นายการ ซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นจันทบุรี ที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการเป็นระยะเวลา 1 ปี โดยถือเป็นใบอนุญาตจากท้องถิ่นภายใต้อิทธิพลของนายสมพร
2. กลุ่มทุนฟลามิงโก ที่เป็นกลุ่มทุนจากประเทศสิงคโปร์มีบทบาทในฐานะเป็นกลุ่มทุนที่นำเข้าเครื่องเล่นสมัยใหม่เช่น ตู้สล็อตและซินเข้ามาในบ่อนคาสีโน
3. กลุ่มนายสมพร ในฐานะเจ้าของพื้นที่ ซึ่งหมายถึง ตัวของเขาเพียงคนเดียวและเป็นการลงทุนในลักษณะ “หุ้นลม” มีบทบาททำหน้าที่เพียงอำนวยความสะดวกและรับผลประโยชน์จากบ่อนคาสีโน

ผลประโยชน์จากการลงทุนธุรกิจบ่อนคาสีโนชายแดนบ้านพักกาดได้ดึงดูดให้กลุ่มนายทหารโดยการนำกลุ่มของพลเอก อ. อติตผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษกองทัพบก ซึ่งเป็นนายทหารที่มีบทบาทในทางการเมืองที่สำคัญคนหนึ่ง ในช่วงรัฐบาล นายชิน โดยมีตำแหน่งเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง และกลุ่มนักธุรกิจใหญ่ในกรุงเทพฯ เกิดความสนใจและพยายามเข้ามามีบทบาทร่วมในการลงทุนโดยขอซื้อหุ้นในธุรกิจบ่อนคาสีโน แต่ไม่สามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้ลงตัว ทำให้กลุ่มทุนจากสิงคโปร์ที่ใช้ชื่อว่า “กลุ่มฟลามิงโก” ถูกบีบให้ออกจากการร่วมลงทุน เนื่องจากไม่มีอิทธิพลทางการเมืองช่วยหนุน

กรณีของเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสีโนชายแดนบ้านพักกาดของกลุ่มนักธุรกิจจากกรุงเทพฯ ที่น่าสนใจอีกกลุ่มหนึ่งก็คือ กลุ่มนักธุรกิจภายใต้การนำของ นายนัท หรือที่รู้จักกันในกลุ่มของชาวบ้านพักกาด และนักเล่นการพนันว่า เสียนัท หรือป่านัท อดีตผู้กำกับภาพยนตร์ที่สร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาสาธารณะชนมากกว่า 40 เรื่อง

หลังจากที่วางมือจากวงการภาพยนตร์ เสียนัทได้หันมาลงทุนธุรกิจม้าแข่งในกรุงเทพฯ มีการเปิดคอกม้าเป็นของตัวเองด้วยการซื้อพันธุ์ม้าจากต่างประเทศ แต่ธุรกิจม้าแข่งก็ประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาระบบการบริหารงานของราชตฤณมัยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทำให้เสียนัทเลิกกิจการคอกม้าจากความหวังที่จะสร้างม้าแข่ง

ให้เป็นทั้งกีฬาและการพนัน ซึ่งเป็นธุรกิจแบบครบวงจร โดยหันมาลงทุนในธุรกิจบ่อนคาสีโนที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีตามคำชักชวนของเครือข่าย

เสียนท์เข้ามาลงทุนในบ่อนคาสีโน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 การลงทุนในธุรกิจบ่อนคาสีโนของเสียนท์เกิดขึ้นภายใต้แนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดบ่อนคาสีโนว่า “มนุษย์ทุกคนเมื่อมีแล้วก็จะเล่นการพนันเพื่อความบันเทิง เร่งสุขกันทั้งนั้น” (เสียนท์, 26 พ.ย.2556) ดังนั้นการเปิดบ่อนคาสีโนจึงมิได้หมายถึงการหาประโยชน์จากนักเล่นเพียงอย่างเดียว การพนันจึงเป็นธุรกิจหนึ่งที่หากมองในเชิงเศรษฐศาสตร์แล้วมีความคุ้มค่าในการที่จะลงทุน

การเปิดบ่อนคาสีโนชายแดนในระยะแรกของ เสียนท์คือ การจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อให้ได้ใบอนุญาตอย่างเป็นทางการมาจากรัฐบาล ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งวิธีที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในระบบและนอกระบบ “ผมทำถนนเข้าไพลิน แล้วก็เอาเงินไปให้เขาด้วยถึงทำบ่อนได้” หลังจากที่ได้รับใบอนุญาตอย่างเป็นทางการแล้วการประกอบธุรกิจบ่อนคาสีโนยังจำเป็นต้องประสบกับการขูดรีดจากผู้มีอิทธิพลทั้งประเทศไทยและประเทศกัมพูชา เช่น การขออนุญาตเพื่อสร้างอาคารให้กับหน่วยงานราชการ “นโยบายของรัฐบาลกัมพูชาชัดเจน แต่คนกัมพูชาไม่ชัดเจน” (เสียนท์, 26 พ.ย.2556)

แม้จะมีค่าใช้จ่ายก่อนเปิดบ่อนคาสีโนอย่างมหาศาล แต่เขามองว่าการลงทุนบ่อน

คาสีโนเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะ “คาสีโนหาเงินง่าย” (เสียนท์: สัมภาษณ์ 26 พ.ย.2556) รายได้ที่เขาได้รับจากนักเล่นพนัน บางส่วนถูกนำไปเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่าสัมปทาน ค่าภาษี ที่ต้องจ่ายเป็นรายเดือน “กรณีคนเข้าโต๊ะ จะเพิ่ม หรือ ลด ก็ต้องแจ้งทางการกัมพูชาด้วย เพราะมีผลต่อการเสียภาษี” (เสียนท์: สัมภาษณ์ 26 พ.ย.2556)

ภาพที่ 4.6. ภาพบ่อน Pailin Flamingo Casino ด้านจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี

ปี พ.ศ. 2541 กลุ่มทุนของเม้น ลูกชายนายท้วม คนสนิทของ นายฮาน ได้เข้ามามีบทบาทธุรกิจการพนันในพื้นที่จังหวัดไพลิน เนื่องจากได้ใบอนุญาตระดับชาติ ในช่วงนี้ประเทศกัมพูชาเกิดความขัดแย้งกันระหว่างรัฐบาลกลางภายใต้อิทธิพลของนายฮาน ที่พยายามควบคุมพื้นที่ทั้งหมดรวมถึงท้องถิ่น(เขตปกครองพิเศษ)ในจังหวัดไพลินด้วย ขณะที่จังหวัดไพลินเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของ นายสมพร อดิษฐ์ผู้นำเขมรแดง ทำให้การประกอบธุรกิจบ่อนคาสีโนของกลุ่มที่ร่วมลงทุน

กับนายสมพร ซึ่งได้ใบอนุญาตระดับท้องถิ่น ต้องเสียค่าสัมปทานซ้ำซ้อน ขาดเอกภาพเนื่องจากต้องเสียสัมปทานทั้งรัฐบาลกลางและสัมปทานระดับท้องถิ่น

สำหรับในช่วงเวลาดังกล่าวการลงทุนบ่อนคาสิโนจะต้องได้รับใบอนุญาตที่ต้องเสียเงิน 50 ล้านบาทเพื่อเป็นการขอใบอนุญาตหรือที่เรียกว่าค่าสัมปทานชาติจากรัฐบาลกลาง ประกอบกับก่อนหน้านี้ ในช่วงปี พ.ศ.2540 นายการ ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจ รวมทั้งมีนายทหารของฝ่ายไทยได้มาขอร่วมลงทุนการประกอบธุรกิจบ่อนคาสิโนในฐานะหุ้นลม แต่นายการไม่ยอมเลยถูกขู่ฆ่า ทำให้ นายการ ถอนตัวจากการประกอบธุรกิจดังกล่าว

กลุ่มทุนของเม้น จึงได้ไปดึง นายสิทธิ อดีตสมาชิกสภาจังหวัดจันทบุรี ในเขต อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี และได้หันมาเล่นการเมืองระดับชาติด้วยการลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามพรรคคนผลิตถิ่น เข้ามาร่วมลงทุนแทนที่กลุ่มของนายการเดิม นายสิทธิ จะเป็นที่รู้จักกันในหมู่ของนักเล่นการพนันในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ ในฐานะที่จัดสถานที่ให้คนมาเล่นการพนันได้โดยไม่ต้องเสี่ยงต่อการถูกจับโดยใช้อิทธิพลทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ การรวมลงทุนในธุรกิจบ่อนคาสิโนชายแดนบ้านฝักกาดของ นายสิทธิ เป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับช่วงที่นายสมพรโดนแรงบีบจากทางการรัฐบาลกลาง

อย่างไรก็ดีการดำเนินการเปิดบ่อนคาสิโนของเครือข่ายพันธมิตรดังกล่าวดำรงอยู่ได้ไม่นานเนื่องจากเกิดความขัดแย้งในการจัดสรรผลประโยชน์จากบ่อนคาสิโนกล่าวคือ นายสมพรในฐานะเจ้าของพื้นที่และมีหุ้นลมได้เรียกร้องส่วนแบ่งกำไรเพิ่มขึ้นตามลำดับดังนี้

1. จากครั้งแรกที่ได้ตกลงกันไว้ที่ 30 เปอร์เซ็นต์ แต่หลังจากดำเนินการสร้างบ่อนการคาสิโนเสร็จเรียบร้อยก็มีการขอเพิ่มเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ (60 : 40)
2. เมื่อบ่อนดำเนินการไปได้ 2 เดือน ตัวแทนของนายสมพรซึ่งควบคุมอยู่ในบ่อนเห็นว่าได้กำไรมากจึงมีการขอส่วนแบ่งเพิ่มเป็น 50 เปอร์เซ็นต์ (50 : 50)
3. ในที่สุดเมื่อเปิดบ่อนได้ 6 เดือน นายสมพรได้ขอส่วนแบ่งเพิ่มเป็น 60 เปอร์เซ็นต์ (60 : 40) แต่นายสิทธิ ปฏิเสธ นายสมพรจึงขู่จะปิดบ่อนและนำไปสู่การประกาศปิดด่านเป็นเวลา 7 วัน ทำให้ธุรกิจบ่อนคาสิโนหยุดดำเนินการ จากนั้น นายสิทธิ จึงขอถอนตัวจากการลงทุน(นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2556)

การดำเนินธุรกิจบ่อนคาสิโนในช่วงแรกได้เกิดการแตกแยกระหว่างเครือข่ายชนชั้นนำของไทยและกัมพูชา เนื่องจากการเปิดบ่อนในช่วงแรกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้นำกัมพูชาที่ยึดครองพื้นที่จังหวัดโพลินโดยอาศัยอดีตกองกำลังของเขมรแดง แต่หลังจากที่จังหวัดโพลินยอมรับอำนาจกลางของรัฐบาล นายฮาน การดำเนินธุรกิจของบ่อนคาสิโนจำเป็นต้องได้รับใบอนุญาตอย่างเป็นทางการโดยเสียค่าสัมปทานและภาษีอย่างเป็นทางการ ดังนั้นการทำธุรกิจบ่อนคาสิโนจึงดำเนินมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ในช่วงระหว่างที่เกิดความขัดแย้งในกลุ่มนักลงทุนในบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนบ้านฝักกาด ส่งผลให้เกิดบ่อนคาสิโนใหม่ในพื้นที่แนวชายแดนบ้านแหลม บ่อนคาสิโนชายแดนบ้านแหลม ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านภูมิเรียง อำเภอภูมิเรียง จังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา ตรงข้ามจุดผ่อนปรนบ้านแหลม ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีโดยมีกลุ่มนักลงทุนที่บ่อนคาสิโนบ้านฝักกาดบางกลุ่มได้ย้ายไปลงทุนที่บ่อนคาสิโนชายแดนบ้านแหลมแทน

4. เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสิโนชายแดนบ้านแหลม

บ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนบ้านแหลม ก็มีลักษณะเป็นกลุ่มของคาสิโนหลายๆ บ่อน เช่นเดียวกับบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนบ้านฝักกาดในปัจจุบันชายแดนบ้านแหลมจะประกอบด้วยบ่อนคาสิโน 3 แห่งคือ

- 1.บ่อนคาสิโน ดราagoon คลับ
- 2.บ่อนคาสิโน เจ้าพระยา คลับ
- 3.บ่อนคาสิโนRio Casino

เมื่อพิจารณาบ่อนคาสิโนชายแดนบ้านแหลม มีตั้งอยู่ในพื้นที่ประเทศกัมพูชาในพื้นที่บ้านกุ่มเรียง อำเภอกุ่มเรียง จังหวัดพระตะบอง ซึ่งอยู่ตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม จังหวัดจันทบุรี การจัดตั้งบ่อนคาสิโนบ้านแหลมเริ่มต้นจากบ่อนดราagoon คลับ

ซึ่งเป็นคาสิโนที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ความขัดแย้งที่บ้านฝักกาดดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ระหว่างนักธุรกิจไทยกับผู้มีอิทธิพลกัมพูชาเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์ของบ่อนซีชาร์ กล่าวคือ ในสถานการณ์ที่นายสมพรได้ใช้อิทธิพลปิดต่าบ้านฝักกาดจนทำให้กิจการบ่อนซีชาร์ต้องหยุดกิจการไปชั่วคราวการกระทำของนายสมพรดังกล่าวส่งผลให้เจ้ามือผู้ลงทุนในบ่อนซีชาร์เกิดความไม่มั่นใจในการทำธุรกิจ ดังนั้นนักธุรกิจไทยจึงหันไปหานักการเมืองท้องถิ่นในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนให้มาเป็นผู้ลงทุนบ่อนคาสิโนแห่งใหม่ โดยชวนเจ๊อ.คลองใหญ่เจ้ามือในคาสิโนบ้านฝักกาดหันมาร่วมมือกับนายเกียรติ เปิดบ่อนดราagoonคลับในชายแดนบ้านแหลม(นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2556)

นายเกียรติ เป็นผู้นำในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี โดยพัฒนาจากการเป็นผู้มีอิทธิพลมาสู่ธุรกิจการเมืองในปัจจุบัน การเป็นผู้มีอิทธิพลของผู้มีอิทธิพลของ นายเกียรติ เริ่มต้นจากการเป็นผู้บุกเบิกป่าไม้ในเขตบ้านแหลม ในช่วงที่ยังมีสงครามชายแดนไทย-กัมพูชา ทำให้ นายเกียรติต้องเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงจากการใช้อาวุธสงครามอย่างแพร่หลาย หลังจากที่เป็นนายทุนไร่อ้อย และมันสำปะหลังนับพันไร่ในพื้นที่บ้านแหลม อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี ภายใต้ระบบกงสีของครอบครัว ก็ได้กลายเป็นผู้นำมือบขาวไร่อ้อยและมันสำปะหลังการใช้อิทธิพลของ นายเกียรติ ในเขตพื้นที่ชายแดนจะมีลักษณะของความเป็นเจ้าพ่อท้องถิ่น คือเป็นนายทุนที่ทำธุรกิจโดยอาศัยอำนาจอิทธิพลที่อยู่เหนือกฎหมาย ดังคำสัมภาษณ์ของ นายเกียรติที่ให้ไว้ว่า (นายเกียรติ : สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ 2555)

- “เป็นนักเลง แต่ไม่ใช่อันธพาล”
 “ไม่รังแกใคร แต่ไม่ยอมให้ใครรังแก”
 “ถึงลูกถึงคน”
 “ใช้กำลังเมื่อมีปัญหาฆ่าข่มขืน ยาเสพติด”
 “พวกมาก”

หลังจากนั้น นายเกียรติ ก็เริ่มเข้าสู่การเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในตำแหน่ง สมาชิกสภาองค์กรท้องถิ่นของจังหวัดจันทบุรี มาเป็นเวลาถึง 25 ปี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น นายเกียรติ จึงได้พัฒนาจากการเป็นเจ้าพ่อท้องถิ่นมาสู่ธุรกิจการเมืองมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการนำเงินงบประมาณขององค์กรท้องถิ่นของจังหวัดจันทบุรี มาสร้างถนนในพื้นที่ของตนเอง หรือการได้รับคำวิจารณ์เกี่ยวกับปัญหาเรื่องเงินเวนคืนที่ดินในการสร้างเขื่อนคลองพุทธ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี อย่างไรก็ดีในตำแหน่งนักการเมืองของ นายเกียรติ ก็ยังพบการใช้ความรุนแรงในการ

จัดการปัญหา เช่น ในการแข่งขันการเลือกตั้งตำแหน่ง สมาชิกองค์กรท้องถิ่นของจังหวัดจันทบุรี ในเขตอำเภอเขาสมอแข ก็พบว่า ผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามคือ นายเดียว ได้ถูกฆ่าตายในช่วงเลือกตั้งแข่งขันกับ นายคม ซึ่งถือว่าเป็นลูกน้องคนสนิทของ นายเกียรติ (นายคำ : สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2556)

จากปัญหาความขัดแย้งของบ่อนคาสีโนซีชาร์ชขายแดนบ้านฝักกาดทำให้ นายเกียรติ หันมาลงทุนคาสีโนบ้าง โดยได้ลงทุนในเขตพื้นที่ขายแดนกัมพูชาที่ติดกับพื้นที่อิทธิพลของตนเองคือ บ้านแหลมในนามบ่อนดราگون คลับ คาสีโนดังกล่าวนี้ นายเกียรติ ใช้เงินทุนจำนวน 10 กว่าล้านบาทเพื่อลงทุนก่อสร้างอาคารสถานที่ และโรงแรมที่คู่ขนานไปกับคาสีโน ส่วนเครื่องเล่นการพนันนั้น จะมีเจ้ามือมาลงทุนโดยนายเกียรติ จะเป็นผู้เก็บค่าเช่า (นายเกียรติ: สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2555)

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาพื้นที่ขายแดนบ้านแหลมเริ่มต้นจากการเปิดบ่อนคาสีโน และจากนั้นจึงได้มีการเปิดเป็นตลาดการค้า “มีบ่อนบ้านแหลมก่อน แล้วถึงได้มีตลาดบ้านแหลม” (นายสิทธิ์, 8 สิงหาคม 2556) หลังจากมีบ่อนที่ขายแดนบ้านแหลมแล้ว ตลาดขายแดนบ้านแหลมจึงเกิดขึ้นตามมาโดยถือว่าเป็นธุรกิจครอบครัว ของ นายเกียรติ จากการมีบ่อนคาสีโนและตลาดบ้านแหลม นายเกียรติ จึงพยายามที่จะขยายจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านแหลม เป็น จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม และประสบความสำเร็จเมื่อวันที่ 11 พ.ย. 2546 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย (ตรวจคนเข้าเมือง จันทบุรี:ออนไลน์)มีผลทำให้การเข้าออกตามบริเวณจุดผ่านแดนถาวรของนักท่องเที่ยวที่มีความสะดวกยิ่งขึ้นเพราะบางครั้งนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวคนไทยไม่จำเป็นต้องใช้ Passport (นายสิทธิ์: สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556)

บ่อนคาสีโนที่บ้านแหลมก็ใช้โมเดลการทำธุรกิจเช่นเดียวกับบ้านฝักกาด ก็คือ การมีบ่อนคาสีโนในเขตประเทศกัมพูชา และมีตลาดการค้าขายแดนในเขตประเทศไทย อย่างไรก็ตามในกรณียุทธศาสตร์บ่อนคาสีโนดราگونคลับ จะพบว่ามีความพยายามผลักดันให้ตลาดบ้านแหลมหรือที่เรียกว่าตลาดอินโดจีนในปัจจุบันเป็นตลาดการค้าที่สำคัญในพื้นที่ขายแดนจังหวัดจันทบุรี แต่ไม่ประสบความสำเร็จ และไม่ถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญเนื่องจากตลาดดังกล่าวไม่มีจุดเด่นทางการตลาดเพียงพอที่จะเป็นจุดขายให้กับผู้มาซื้อสินค้าได้ เช่น สินค้าส่วนใหญ่จะมาจากตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งชาวบ้านในแถบนั้นสามารถที่จะเดินทางไปตลาดโรงเกลือได้ด้วยตนเอง โดยเส้นทางลัดในระยะทางเพียงประมาณ 60 กิโลเมตร ซึ่งจะทำให้ได้สินค้าราคาถูกกว่า นอกจากนี้จากการสังเกตการณ์ในภาคสนามวิจัยหลายๆ ครั้งพบว่า ตลาดบ้านแหลม เป็นตลาดที่ค่อนข้างเงียบเหงาทางการค้า (นายจิต : สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2556)

การดำเนินธุรกิจของบ่อนดราگونคลับเกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงนโยบายที่ไม่เป็นทางการของประเทศกัมพูชา แต่เนื่องจากไม่ได้มีพื้นที่เขตอิทธิพลของนายสมพร จึงขึ้นอยู่กับอิทธิพลของนายฮาน โดยตรง จึงไม่เกิดปัญหาการแบ่งสรรผลประโยชน์ดังเช่นที่เกิดกับบ่อนคาสีโนซีชาร์ช ขายแดนบ้านฝักกาด ปัจจุบันบ่อนดราگونคลับ ดำเนินการภายใต้นโยบายที่เป็นทางการในระดับชาติของกัมพูชา โดยจะต้องมีการเสียเงินให้แก่รัฐบาลกัมพูชา ใน 3 รูปแบบใหญ่ๆ คือ (นายเกียรติ: สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2556)

- 1.การเสียค่าใบอนุญาตให้เปิดบ่อนคาสีโนให้แก่รัฐบาลกัมพูชา ซึ่งอยู่ในวงเงินตั้งแต่ 20-80 ล้านบาท
- 2.การเสียค่าต่อใบอนุญาตเป็นรายปี โดยเฉลี่ยแล้วปีละ 5-6 แสนบาท

3.การเสียภาษีรายได้ของบ่อนเป็นรายเดือน ซึ่งพิจารณาจากรูปแบบการเล่นพนัน เช่น ภาษีสล็อตมีฐานภาษีมาจากการจำนวนเครื่อง

5.การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

ในการศึกษาการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด จะนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้อง 3 ประเด็น ประกอบด้วย รูปแบบการเล่นการพนันตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด และรูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการเล่นการพนันตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

จากการศึกษาบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดนั้นจะพบว่าได้มีรูปแบบการเล่นคาสีโนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหม่ได้ดังนี้

1. การเล่นพนันในรูปแบบดั้งเดิม เป็นการเล่นการพนันทั่วไปตามงานประเพณี หรือการเล่นตามบ้าน สำหรับรูปแบบการพนันแบบดั้งเดิม เช่น ไพ่ ไฮโล หว่ย น้ำเต้าปูปลา เป็นต้น

2. การเล่นการพนันในรูปแบบสมัยใหม่ เป็นการเล่นการพนันในพื้นที่ที่ได้รับการอนุญาตให้เล่นการพนันได้ เช่น บ่อนคาสีโน ซึ่งจะมีเครื่องเล่นต่างๆ ที่ทันสมัยเพื่อเป็นการจูงใจในการเล่นพนันและเพื่อให้เกิดความหลากหลายในการเล่นการพนัน การพนันรูปแบบสมัยใหม่ เช่น บาการ่า รูเล็ต สล็อตแมชชีน การพนันบอลออนไลน์ เป็นต้น สำหรับการเล่นการพนันในรูปแบบสมัยใหม่ในปัจจุบันอาจไม่จำเป็นจะต้องตั้งอยู่ในบ่อนคาสีโนเพียงอย่างเดียว แต่สามารถเล่นในพื้นที่ที่มีกำลังซื้อสูงๆ อย่างเช่นในสถานบันเทิง สถานที่ท่องเที่ยวอย่างจังหวัดระยอง เมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี รวมถึงการเล่นที่บ้านด้วยระบบการเล่นผ่าน Internet (นายนิท: สัมภาษณ์ 4 ธ.ค. 2556)

2. บทบาทกลุ่มต่างๆ ในบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

สำหรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบธุรกิจของบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดจากการศึกษาจะพบว่า ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจบ่อนคาสีโนจะมีอยู่ด้วยกัน 3 กลุ่มหลักซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้มีบทบาทในฐานะนักลงทุนบ่อนคาสีโน หรือเจ้าของบ่อน โดยส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมือง ที่มาลงทุนในการสร้างอาคารของคาสีโนจากข้อมูลพบว่านักลงทุนดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นักลงทุนที่นำเงินมาลงทุนโดยตรง และผู้มีอิทธิพลของฝ่ายกัมพูชาที่เข้ามาถือหุ้นลม โดยอาศัยการเป็นเจ้าของพื้นที่

ในกรณีของนักลงทุนไทยได้อ้างเหตุผลในการสร้างความชอบธรรมเพื่อการลงทุนในบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนว่า การลงทุนในบ่อนคาสีโนนั้นเป็นกิจการที่ไม่ได้สร้างผลกระทบต่อประเทศไทยเนื่องจากถือว่า “ทำนอกประเทศ” นอกจากนี้การลงทุนทางธุรกิจคาสีโนยังถือว่าเป็นธุรกิจที่ถูกกฎหมายตามนโยบายของประเทศกัมพูชา และการลงทุนบ่อนคาสีโนเป็นธุรกิจที่ไม่ได้พัวพันกับเรื่องการค้าอาวุธ หรือยาเสพติดตามแนวชายแดน (นายเกียรติ : สัมภาษณ์ 4 มกราคม 2556)

2. ผู้มีบทบาทในฐานะเจ้ามือ เจ้าของโต๊ะ หรือเรียกว่า ขอน บางครั้งเป็นเจ้าของบ่อนคาสีโน ผู้มีบทบาทในฐานะเจ้ามือ หมายถึง นักธุรกิจที่นำเครื่องหรือการเล่นคาสีโนมาลงในบ่อน

โดยเจ้ามือจะต้องเสียค่าเช่าพื้นที่วางเครื่องเล่นให้แก่เจ้าของบ่อน โดยจะได้เงินกินเปล่าหรือค่าต่ง ในการเล่นแต่ละครั้ง

3. ผู้มีบทบาทในฐานะนักเล่นพนันบ่อนคาสีโน ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาเล่นคาสีโนในบ่อน เราสามารถแบ่งนักเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 นักเล่นรายใหญ่ หมายถึง ผู้เล่นซึ่งลงทุนเล่นในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป โดยทั่วไปเป็นนักเล่นพนันจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง นักเล่นกลุ่มนี้จะรู้จักกันในนาม VIP โดยนักเล่นกลุ่มนี้จะแยกสถานที่ในการเล่นออกจากนักเล่นรายย่อยซึ่งเรียกกันว่า ตลาดบน นอกจากนี้ นักเล่นกลุ่มนี้จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากทางบ่อนคาสีโน

3.2 นักเล่นรายย่อย หมายถึง ผู้เล่นซึ่งเข้ามาเล่นในบ่อนคาสีโนด้วยเงินจำนวนน้อยแต่เป็นคนส่วนใหญ่ของบ่อนคาสีโน หรือที่รู้จักกันในนามกลุ่มนักเล่น ตลาดล่าง หรือ “สนามทราย” นักเล่นรายย่อยถูกวางบทบาทโดยเจ้าของบ่อนว่าเป็นหน้าม้าให้บ่อนคาสีโน เพื่อให้บ่อนคาสีโนมีบรรยากาศที่คึกคัก ดังนั้น ทางบ่อนคาสีโนจะมีการจัดตั้งรถตู้ให้ไปรับส่งผู้เล่นพนันรายย่อยเข้ามาบ่อนเป็นประจำ โดยมีแรงจูงใจให้กับนักเล่นพนันคือเงินจำนวนเล็กน้อย และการได้รับประทานอาหารฟรีตลอดทั้งวัน

บทบาทของผู้เล่นในธุรกิจบ่อนคาสีโนนั้นถือว่าเป็นผู้กระทำการที่มีความสำคัญ โดยมีพื้นฐานที่เป็นแบบแผนในเชิงโครงสร้าง กล่าวคือ ผู้เล่นพนันนั้นจะมีความโลภเป็นแรงจูงใจพื้นฐานซึ่งจะทำให้บ่อนคาสีโนสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน ดังมีคำกล่าวของผู้บริหารบ่อนคาสีโนที่มีประสบการณ์ว่า “การพนันหล่อเลี้ยงด้วยความโลภ”(นายพูน : สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2556) หรือ ข้อมูลจากประสบการณ์ของนักบริหารบ่อนคาสีโนแห่งหนึ่งในบ้านผึกกาดได้สรุปความโลภในการเล่นการพนันของมนุษย์ว่า “เศรษฐกิจคาสีโนคนก็เยอะ เศรษฐกิจไม่คาสีโนคนก็มาเยอะ”(นายนัท : สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

ดังนั้นลักษณะของผู้เล่นการพนันมีอาชีพจึงมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากพฤติกรรมแบบอื่นอย่างเห็นเด่นชัด คือ “คนมาเที่ยวอย่างเดียวไม่เล่น คนเล่นอย่างเดียวไม่เที่ยว” แต่ถ้าหากเป็นคนเล่นพนันจะเป็นคนนอนดึกแต่ตื่นสาย (นายนัท: สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

3. รูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์ภายในบ่อนคาสีโนพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

จากการศึกษาพบว่าในกระบวนการเกี่ยวกับธุรกิจบ่อนคาสีโนพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด สามารถสรุปแบบแผนการจัดสรรผลประโยชน์ได้ว่าแนวโน้มการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบทบาทในบ่อนคาสีโน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ (นายสิทธิ์ : สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556) (นายพูน : สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2556)

3.1 กลุ่มผู้ที่มีแนวโน้มที่จะเสียเสมอ โดยภาพรวมแล้วนักเล่นการพนันจะเป็นผู้เสียเสมอ เนื่องจากบ่อนการพนันจะมีกลไกและเทคนิค 2 รูปแบบที่ทำให้นักเล่นการพนันเป็นฝ่ายเสีย คือ

3.1.1 คาสีโนที่เล่นโดยใช้ระบบเครื่อง (machine) การเล่นเกมนี้เจ้าของเครื่องเล่น สามารถคุมความเสี่ยงในการพนันด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เช่น สล็อตแมชชีน ฝ่ายผู้ลงทุนสามารถตั้งโปรแกรมกำหนดกำไรได้ เพราะ “มนุษย์เป็นคนสร้างยังงี้ก็ตั้งได้”(นายสิทธิ์: สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556)

3.1.2 การพนันในรูปแบบเกมส์ (gameing)เจ้ามือจะใช้เทคนิคทางพฤติกรรมศาสตร์เอาชนะนักเล่นการพนัน เช่น การให้เจ้าหน้าที่ของคาสิโนพักทุกชั่วโมง ในขณะที่นักพนันเล่นตลอดเวลา “นั่งเล่นทั้งวันก็มีเป็นธรรมดา” (นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556)นักเล่นบางคนถึงขนาดนั่งเล่นตลอดเวลาโดยไม่ลุกไปทำธุระส่วนตัว “จะฉีกก็ต้องใช้คอมพิวเตอร์100 มาช่วย” (นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556)ดังนั้นในช่วงเวลากลางคืนหลัง 2 ทุ่มเป็นต้นไป จึงเป็นช่วงที่เจ้ามือจะมีโอกาสได้กำไรมาก ประกอบกับการจัดบริการเบียร์ฟรีตลอดเวลา ทำให้ผู้เล่นอาจพลาดและเสียการพนันได้ง่าย

3.2 กลุ่มผู้ที่มีแนวโน้มที่จะมีโอกาสทั้งได้และเสีย ในการลงทุนธุรกิจบ่อนคาสิโนกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะมีโอกาสได้และโอกาสเสีย ได้แก่ เจ้าของโต๊ะ เจ้าของเครื่อง หรือเจ้ามือ โดยแบ่งโอกาสที่จะได้และเสีย ได้ดังนี้

3.2.1 โอกาสที่เจ้ามือจะได้อย่างแน่นอน เกิดมาจากการเก็บค่าต่ง (commission) จึงมีลักษณะของนายทุนกินค่าเช่าที่เรียกว่า เสือนอนกิน เช่น ถ้านักเล่นพนันเล่นหรือแทงบาคาร่า 1 ครั้ง เป็นเงินจำนวน 100 บาท ถ้าแทงถูกจะได้เงินเพียง 95 บาท อีก 5 บาทจะต้องเสียเป็นค่าต่งให้กับเจ้ามือ (นายพูน: สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2556)

3.2.2 โอกาสที่เจ้ามือจะเสีย เกิดมาจากความเสี่ยงในการเล่นพนันของนักพนันในแต่ละครั้งทั้งเกมส์การพนันที่อาศัยเจ้าหน้าที่ควบคุม เช่น ไพ่บาคาร่า หรือเกมส์การพนันที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ควบคุม เช่น รูเล็ตสล็อต เป็นการเล่นที่มีความเสี่ยงที่เจ้ามือมีโอกาสเสียได้เช่นเดียวกัน

3.3 กลุ่มผู้ที่มีแนวโน้มที่จะได้เสมอหรือชนะเสมอ จากการศึกษาจะพบว่ากลุ่มของผู้ที่ได้เสมอจะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในฐานะผู้ลงทุนบ่อนคาสิโน ได้แก่ นักธุรกิจที่ลงทุนในการก่อสร้างอาคารให้เข้าพื้นที่เล่นคาสิโน และโรงแรมที่พัก สำหรับผลประโยชน์ที่กลุ่มนักลงทุนจะได้นั้นมาจากการเรียกเก็บค่าต่งโต๊ะจากผู้เช่า ซึ่งเป็นรายได้ที่แน่นอน เช่น การเล่นบาคาร่า จะต้องเสียค่าโต๊ะ 10,000 บาทต่อโต๊ะ ส่วนค่าใช้จ่ายของผู้ลงทุนในบ่อนคาสิโน ได้แก่ ค่าจ้างบุคลากรและการลงทุนก่อสร้างอาคาร และค่าบริหารงานภายในบ่อน ยกเว้นนักลงทุนที่มีนิสัยชอบเล่นด้วย เช่น นายสมพร แห่งจังหวัดไพลิน ประเทศกัมพูชา เป็นต้น

นอกจากนี้ชั้นชั้นนำในฐานะผู้ลงทุนในธุรกิจบ่อนคาสิโน และชนชั้นนำไทยที่ทำธุรกิจผิดกฎหมายยังได้ประโยชน์อย่างแน่นอนจากกระบวนชักพอกเงินในบ่อนคาสิโน ดังคำสัมภาษณ์ของนักธุรกิจที่เข้าไปลงทุนในบ่อนคาสิโนชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด ที่ว่า

“เอาเงินธุรกิจสีเทามาลงทุน ออกมาก็ถูกต้อง”(นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2556)

“เงินใต้ดิน พอกออกมา ก็เป็นเงินที่ถูกต้อง”(นายจุก: สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2556)

“นักการเมืองไปเล่น ได้มา ก็แสดงว่าต้องมีที่มา”(นายสิทธิ : สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2556)

“พอก 10 ล้าน ใช้เวลาแค่ 1 ชั่วโมง”(นายการ: สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

สำหรับกระบวนการเล่นพอกเงินของบ่อนคาสิโนชายแดนโดยทั่วไปสามารถสรุปได้จากประสบการณ์ของนักลงทุนบ่อนคาสิโนคนแรกของจังหวัดจันทบุรี ที่ชี้ให้เห็นถึงขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนี้ (นายการ : สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2556)

1. ในกระบวนการฟอกเงินจะต้องเป็นที่รู้กันระหว่างคนที่นำเงินมาฟอก กับเจ้าของบ่อนคาสีโนที่สนับสนุนการฟอกเงิน โดยจะมีการพูดคุยตกลงระหว่างผู้ฟอกเงิน เช่น นักการเมือง นักธุรกิจเกี่ยวกับธุรกิจผิดกฎหมาย กับเจ้าของบ่อนคาสีโนโดยส่วนใหญ่แล้วเจ้าของบ่อนจะได้เงินตอบแทน 10% จากเงินที่นำมาฟอกทั้งหมด

2. ผู้ฟอกเงินจะนำเงินเข้าบ่อนโดยใช้รถบริการที่ทางบ่อนคาสีโนจัดไว้ให้บริการบริเวณชายแดนฝั่งประเทศไทยข้ามมายังฝั่งประเทศกัมพูชาที่เป็นที่ตั้งของบ่อนคาสีโน ทำให้ผู้ฟอกเงินสามารถขนเงินเข้า-ออก ประเทศได้อย่างสะดวกในฐานะนักเล่นการพนันระดับ V.I.P. ของบ่อน โดยไม่ต้องผ่านพิธีการทางศุลกากรและพิธีการตรวจคนเข้าเมือง

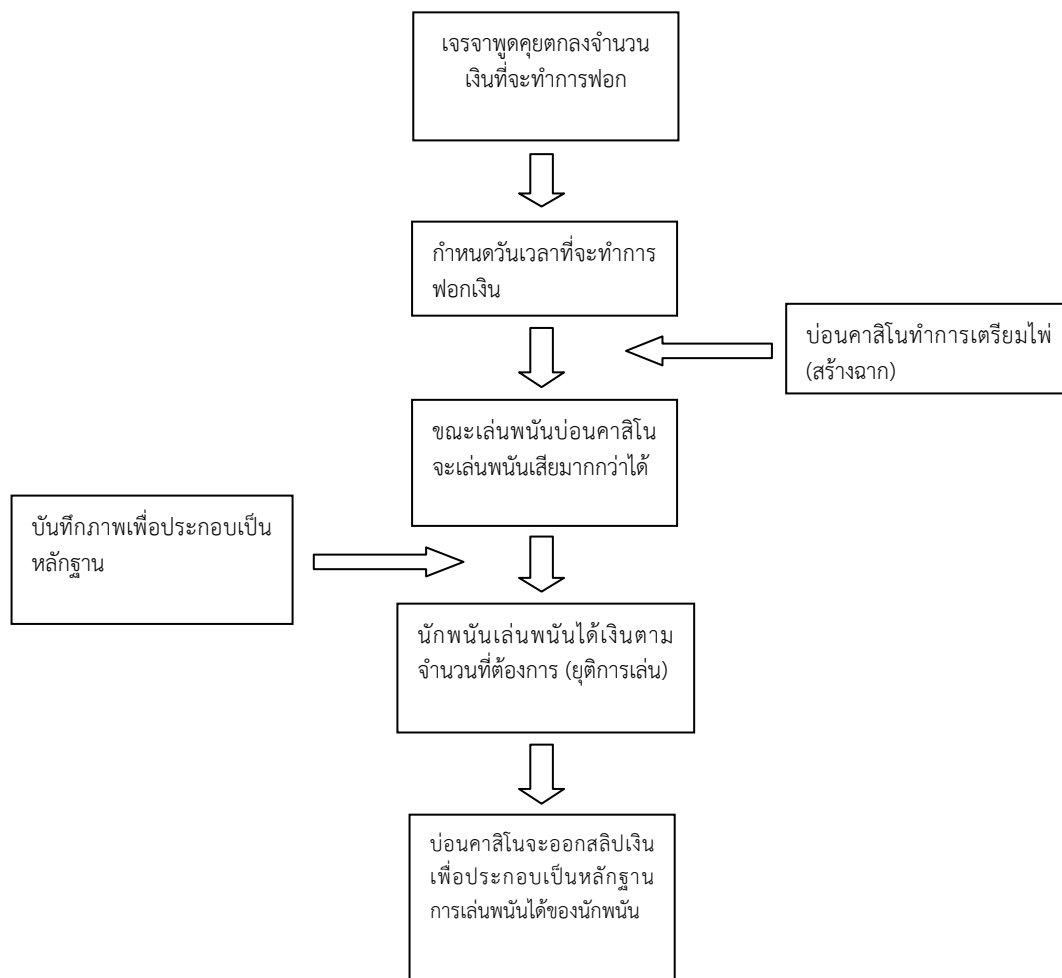
3. หลังจากที่ได้มีการตกลงกันระหว่างผู้ฟอกเงิน กับเจ้าของบ่อนคาสีโนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทางเจ้าของบ่อนคาสีโนก็จะมีการจัดเตรียมทำไฟไว้เฉพาะสำหรับผู้นำเงินมาฟอกเพื่อให้เป็นฝ่ายชนะในการเล่นการพนันในครั้งนั้นจากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการเล่นการพนันตามปกติ

4. ในระหว่างการเล่นการพนันของผู้ที่นำเงินมาฟอก ทางบ่อนคาสีโนจะมีการบันทึกภาพไว้เป็นหลักฐานเพื่ออ้างอิงถึงแหล่งที่มาของเงินว่าผู้นำเงินมาฟอกเป็นผู้ที่ได้ โดยในระหว่างการเล่นทางบ่อนจะมีการแกล้งแพ้ง ชนบ้างเป็นครั้งคราวเพื่อความสมจริง

5. หลังจากที่ถูกผู้ฟอกเงินเป็นฝ่ายได้หรือชนะจากการเล่นการพนัน เงินที่ผ่านการฟอกทางบ่อนคาสีโนจะออกหลักฐานเป็นสลิปให้กับผู้นำเงินมาฟอก เพื่อเป็นเอกสารยืนยันแหล่งที่มาของเงิน

6. หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการฟอกเงินผู้ฟอกเงินจะนำเงินที่ฟอกได้กลับประเทศไทยโดยถือว่าเป็นเงินที่ถูกกฎหมายทันที

จากขั้นตอนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปผังทางเดินของกระบวนการฟอกเงินได้ดังแผนภาพด้านล่าง

ภาพที่ 4.7.ภาพแสดงผังทางเดินของกระบวนการฟอกเงิน

จากข้อมูลของ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) (รู้ทัน "คาสีโน" แหล่งฟอกเงินโจรสลัด, 2554:ออนไลน์)⁵ เปิดเผยว่า ปัจจุบัน "บ่อนคาสีโน" ในหลายประเทศเป็นแหล่งฟอกเงิน เนื่องจากเจ้าของบ่อนมักจะไม่วางตัวกับนักเล่นพนันในการตรวจสอบแหล่งที่มาของเงิน บ่อนคาสีโนบางแห่งเมื่อเล่นพนันชนะจะมีใบเสร็จยืนยันให้ว่า "เป็นรายได้จากการชนะพนัน" จุดที่เป็นปัญหามากที่สุดสำหรับ ปปป. คือ การสมรู้ร่วมคิดระหว่าง "เจ้าของบ่อนกับคนที่นำเงินมาฟอก" เมื่อใดก็ตามที่เจ้าของบ่อนเปิดไฟเขียว เงินที่เล่นพนันได้จะมีจำนวนมหาศาล เล่นได้มีใบเสร็จรับรองทันที แต่ถ้าเจ้าของบ่อนไม่มีเอี่ยวก็เป็นเรื่องของดวงมีได้มีเสีย ดังกรณีตัวอย่างของ นายธน อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่รับโทษจำคุกฐานรับสินบนจากบริษัทยาเมื่อปี 2546 นั้น มีช่วงหนึ่งที่นายธน ใช้วิธีฟอกเงินด้วยการไปเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนในประเทศออสเตรเลีย ในจำนวนอ้างว่ามีเงินรายได้จากการชนะพนันที่บ่อนคาสีโนต่างประเทศเกือบ 150 ล้าน

⁵ รู้ทัน "คาสีโน" แหล่งฟอกเงินโจรสลัด, <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=751554> รู้ทัน "คาสีโน" แหล่งฟอกเงินโจรสลัด. เข้าถึงเมื่อ 12 ธันวาคม 2556

บทที่ 5

ผลการศึกษา

กระบวนการบริหารบ่อนคาลิโนและการเข้าสู่การเล่นการพนันในบ่อนคาลิโน ตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

ในการนำเสนอผลการศึกษากระบวนการบริหารบ่อนคาลิโนและกระบวนการเข้าสู่การเล่นการพนันในบ่อนคาลิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดจะนำเสนอหัวข้อที่สำคัญดังนี้

1. สถานการณ์ของบ่อนคาลิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด
2. กระบวนการเข้าสู่การเล่นการพนันบ่อนคาลิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด
3. กระบวนการบริหารบ่อนคาลิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

1. สถานการณ์ของบ่อนคาลิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด

จากการที่พระราชบัญญัติการพนันพ.ศ.2478 กำหนดให้การพนันเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายโดยจำแนกการพนันออกเป็น 2 ประเภท คือ บัญชี ก และ บัญชี ข

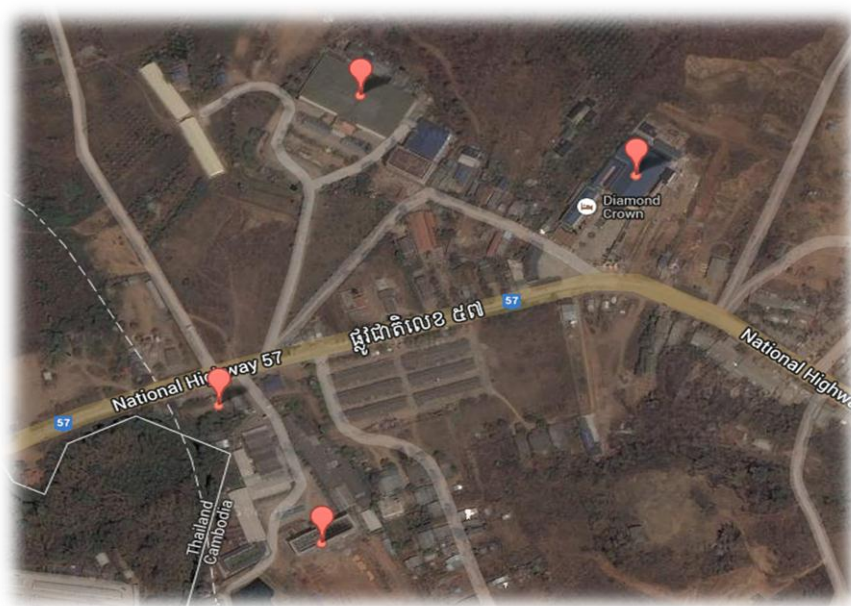
การพนันตามบัญชีประเภท ก เป็นประเภทที่ห้ามเล่นเด็ดขาด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้เล่น ณ สถานที่อันสมควรที่รัฐบาลกำหนดให้เล่นได้ ซึ่งจะต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกา ตัวอย่างการพนันประเภทนี้ ได้แก่ หวย ก. ข. โปป๋นโปกำถั่วแปดเก้ายี่กั๋ตอแต้มเบ๊ยโบก หรือคู่คี่ หรืออีจั้งไฟสามใบไม้สามอันข้างงา หรือป็อกไม้ดำ ไม้แดง หรือปลาตาปลาแดง หรืออีดำอีแดงอีโปง ครอบกำตัดไม้หมุน หรือลื้อหมุนทูกๆ อย่างหัวโตหรือทายภาพการเล่นซึ่งมีการทรมานสัตว์ เช่น เอาמיד หรือหนามผูก หรือวางยาเบื่อเมาให้สัตว์ชนหรือต่อสู้กันหรือสูมไฟบนหลังเต่าให้วิ่งแข่งกันหรือการเล่นอื่นๆซึ่งเป็นการทรมานสัตว์ อันมีลักษณะคล้ายกับที่ว่ามานี้บิลเลียดรู ดีฟีโยนจิมส์เหิงลักขลุกลิก น้ำเต้าทูกๆ อย่างไฮโล อีก่อย ปั่นแปะ อีโปงซัด

การพนันประเภทตามบัญชี ข นั้น เป็นประเภทที่ขออนุญาตเล่นได้ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 17 พ.ศ. 2503ซึ่งจะต้องขอเจ้าพนักงานผู้ที่มีอำนาจออกใบอนุญาตเล่นการพนันตามบัญชี ข โดยผู้ขออนุญาตจะต้องเสียค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในจำนวนเงินแตกต่างกันไปตามประเภทของการเล่นการพนัน การพนันตามบัญชี ข ได้แก่การเล่นต่าง ๆ ซึ่งให้สัตว์ต่อสู้หรือแข่งกัน เช่น ชนโค ชนไก่ กัดปลา แข่งม้า ฯลฯ นอกจากนี้ที่กล่าวไว้ในหมายเลข 17 แห่งบัญชี ก. วังวัวคนชกมวย มวยปล้ำแข่งเรือพุ่ง แข่งเรือลื้อซึ่รูปโยนห่วงโยนสตางค์หรือวัตถุใดๆ ลงในภาชนะต่างๆตักเบ็ดจับสลากโดยวิธีใดๆ ยิงเป้าปาหน้าคน ปาสัตว์ หรือสิ่งใดๆเต่าข้ามด่าน หมากรอกหมากรุกหัวแดงปิงโกสลากกินแบ่ง สลากกินรวบหรือการเล่นอย่างใดที่เสี่ยงโชคให้เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้เล่นคนใดคนหนึ่งโตแต้ไลเซเตอร์ สำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่งสรีบ สำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่งบู้กเมกิง สำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่งขายสลากกินแบ่ง สลากกินรวบ หรือสรีบ ซึ่งไม่ได้ออกในประเทศสยาม แต่ได้จัดให้มีขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายของประเทศที่จัดนั้นไฟนกระจอก ไฟต่อแต้ม ไฟต่าง ๆตวดบิลเลียด และซ้องอ้อย

แต่ความต้องการในการเล่นการพนันที่สะดวก ปลอดภัยและได้รับบริการที่ดีทำให้นักเล่นพนันคนไทยได้หันไปเล่นการพนันที่คาสิโนชายแดนไทย-กัมพูชา ในกรณีของชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด นั้นจะพบว่า มีบ่อนคาสิโนที่สำคัญดังนี้

บ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี เราจะพบว่าพื้นที่ของประเทศกัมพูชาที่อยู่ตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีในปัจจุบันนั้นได้มีการเปิดบ่อนคาสิโนที่สำคัญ โดยจำแนกตามจุดผ่านแดนถาวร ดังนี้ บริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด ได้แก่ บ่อนโพลินแลนด์ฟามิงโก บ่อนซีซาอินเตอร์เนชั่นแนล บ่อนเคอาร์ บ่อนวิกตอเรีย บ่อนมงกุฎ และบ่อนดรีมเวิร์ล

บ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีบ้านฝักกาดตั้งอยู่ที่บ้านโอสกรอม จังหวัดโพลิน ตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาดตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน ห่างจากชายแดนไทย - กัมพูชา ประมาณ 100 เมตร มีการเปิดทำการบ่อนแรก เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 โดยมี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงผังเมืองและก่อสร้างกัมพูชามาเป็นประธานเปิดบ่อนดังกล่าว บ่อนนี้เป็นความร่วมมือกันระหว่างนักธุรกิจกัมพูชากับนักธุรกิจไทย

ภาพที่ 5.1.ภาพจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาดตำบลคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี

สำหรับบ่อนคาสิโนชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม มีจำนวนทั้งสิ้น 3 แห่งประกอบด้วย บ่อนตราคอนหมู่บ้านแหลม บ่อนเจ้าพระยาบ้านแหลม และบ่อน Rio Casino ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านกุ่มเรียง อำเภอกุ่มเรียง จังหวัดพระตะบอง ตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน สำหรับผู้ที่เข้าไปเล่นการพนันที่บ่อนดังกล่าวเจ้าของบ่อนจะมีบริการรถยนต์โดยสารขนาดเล็กรับส่งนักเล่นพนันและรถตู้ปรับอากาศที่ข้างทางสรรพสินค้าโรบินสันจันทบุรีมาถึงจุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลมด้วยหรือหากนักพนันเดินทางมาเองด้วยรถส่วนตัวทางเจ้าของบ่อนก็จะบริการที่จอดรถและดูแลรถให้ฟรี

กรณีบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดตราด เป็นพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา ปัจจุบันมีการเปิดบ่อนคาสีโนแบบครบวงจรเพียงแห่งเดียวคือ เกาะกง รีสอร์ท ตั้งอยู่บ้านจามเยียม อำเภอมณฑลสีมา จังหวัดเกาะกงตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็กอำเภอคลองใหญ่จังหวัดตราดห่างจากจุดผ่านแดนถาวรประมาณ 800 เมตรบ่อนแห่งนี้เป็นการร่วมทุนระหว่างนักธุรกิจสองสัญชาติ คือ สัญชาติไทย และสัญชาติกัมพูชาหรืออาจเรียกว่า “คนไทย 2 แผ่นดิน” ที่รู้จักกันในนามเสี่ยพ. หรือ นายพ. สมใจ กับ ฮาน

โดยรูปแบบการเล่นคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด ส่วนใหญ่มีรูปแบบการเล่นคาสีโนมาจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ดังนี้

1. การพนันในรูปแบบดั้งเดิม ประกอบด้วย หว่ยไฟ ไฮโล น้ำเต้าปูปลา อื่นๆ
2. การพนันในรูปแบบสมัยใหม่ ประกอบด้วย บาคาร่า รูเล็ต สล็อตแมชีน การพนันบอลออนไลน์ รูปแบบอื่นๆ เช่น เกมสียิงปลา

2. กระบวนการเข้าสู่การเล่นการพนันบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

ก่อนที่จะมีการเปิดบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา นั้น เมื่อพิจารณาในแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีจะพบว่า ในชุมชนชายแดนที่ใกล้บ่อนคาสีโน อย่างเช่น ชุมชนตำบลคลองใหญ่มีการเล่นการพนันแบบดั้งเดิมทั้งเพื่อความบันเทิง และเป็นการเล่นเป็นประเพณี เช่นในงานสวดศพบ่อนเล่นตามบ้าน ซึ่งการเล่นพนันมีลักษณะสำคัญคือเป็นการเล่นเพื่อความบันเทิงและประเพณี “เล่นสนุกๆ ตามงานศพ” ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเล่นในแบบดั้งเดิมจะมีเดิมพันไม่มาก “ไม่เสียหนัก” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

หลังจากที่มีการเปิดบ่อนคาสีโนชายแดน ในปีพ.ศ.2540 จะพบว่าชุมชนชายแดนคลองใหญ่ไปเล่นพนันบ่อนคาสีโนชายแดนโดยสามารถสรุปได้เป็นแบบแผนดังนี้

1. ความสนใจบ่อนคาสีโนในฐานะที่เป็นของใหม่สำหรับชุมชน การทำบ่อนคาสีโนถือเป็นของใหม่สำหรับชุมชน เนื่องจากมีลักษณะการทำในเชิงธุรกิจเป็นอาชีพ ไม่ใช่การเล่นกันเป็นครั้งคราว ดังนั้นชาวชุมชนคลองใหญ่จึงมีปฏิกิริยาต่อบ่อนคาสีโนในฐานะเป็นของแปลกใหม่สำหรับชุมชน “ช่วงแรกจะไปดู” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ พฤษภาคม 2556) เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ “ตอนแรกๆเห็นเป็นของใหม่ จึงลองไปเล่นดู” (นายชัย: สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556) แต่หลังจากนั้นชาวบ้านในชุมชนก็ไม่ใคร่ให้ความสนใจเหมือนช่วงแรกเปิดบ่อน

2. การไปเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนของชุมชนคลองใหญ่ในช่วงแรกนั้นจะมีการเข้าไปเล่นการพนันกันอย่างกว้างขวาง การไปเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนของชาวบ้านคลองใหญ่ในช่วงแรกเป็นลักษณะของการลองไปเล่นดู ในช่วงแรกชาวบ้านคลองใหญ่และพื้นที่ใกล้เคียงจะพากันไปทั้งตำบล (นายชัย : สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556) และ “ไปเกือบทุกวัน” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ พฤษภาคม 2556) การเดินทางไปเล่นการพนันในบ่อนของชาวบ้านคือการ “ซัอนมอเตอร์ไซด์ไปเล่น” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556) มีทั้งที่ไปแบบหมู่คณะและ “ต่างคนต่างไป” (นายอดุ: สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2556)

3. การได้รับผลกระทบเชิงลบจากการไปเล่นบ่อนคาสีโน จากการที่ชุมชนชายแดนได้เข้าไปเล่นการพนันของบ่อนคาสีโนก็จะมีผลกระทบเชิงลบที่ออกมาในช่วงเวลาหนึ่งคือ การเป็นผู้

เสียการพนันเป็นหลัก จากคำสัมภาษณ์ของชาวชุมชนคลองใหญ่ที่ไปเล่นนั้น “เสียเงินจากการเล่นการพนันอย่างจริงจังไม่กี่คน”แต่ก็มีที่เช่นกันที่บางคน “หมดตัว” เพราะเสียเงินให้กับการเล่นการพนันในบ่อนจำนวนหลายหมื่น (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่ : สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

4. ชุมชนเรียนรู้ที่จะยุติการเล่นการพนันต่อไป จากผลกระทบเชิงลบที่ชาวบ้านคลองใหญ่ได้รับ ภายใต้บริบทความเป็นชุมชนที่ยังไปมาหาสู่กันอยู่ ทำให้ชุมชนเรียนรู้ร่วมกันที่จะไม่ไปเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนอีกต่อไปเพราะ “เซ็ด” กับการสูญเสียเงินการสูญเสียเงินของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในแถบชุมชนชายแดนนี้พวกเขากล่าวว่า “เป็นบทเรียน” ที่ทำให้ได้รู้ว่า “คนเล่นไม่เคยรวย” และความร่ำรวยที่จะเกิดขึ้นกับพวกเขามาจากวิธีอื่นมากกว่า ซึ่งชาวบ้านหลายคนในชุมชนมักกล่าวคล้ายๆ กันว่า “ไม่เอาแล้วคาสีโน” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่ : สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

แบบแผนการไปเล่นการพนันของชุมชนชายแดน อ.คลองใหญ่ จังหวัดตราด ก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกับการไปเล่นการพนันของชุมชนชายแดนที่ ต.คลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี เช่นกัน กล่าวคือ ชาวบ้านคลองใหญ่จะไปเล่นการพนันในบ่อนคาสีโน ที่เกาะกงอินเตอร์เนชั่นแนลรีสอร์ทคลับ อย่างกว้างขวางในช่วงแรกที่มีการเปิดคาสีโนใหม่ๆ หลังจากนั้นความนิยมเล่นก็จะลดลงเช่นเดียวกับ ชุมชนตำบลคลองใหญ่ จังหวัดจันทบุรี (กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2556.)

อย่างไรก็ตามเพื่อสามารถเข้าใจได้เกี่ยวกับกระบวนการอย่างชัดเจน ทีมวิจัยจึงได้จำแนกเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่การเล่นการพนันบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดออกเป็นหัวข้อดังนี้ 1.ผู้เล่น 2. การเดินทางสู่บ่อนคาสีโนและ 3.ประเภทของการเล่น

1.ผู้เล่น

ลักษณะส่วนตัวของผู้เล่นในชุมชนคลองใหญ่ เริ่มเล่นพนันตั้งแต่ยังเป็นบ่อนหน้าคาเนื่องจากลูกชายเข้าไปรับเหมาในการก่อสร้างอาคาร ซึ่งเป็นการเล่นยามว่าง ชาวชุมชนที่เคยไปเล่นการพนันบอกกับทีมวิจัยเกี่ยวกับการไปเล่นของนักเล่นคนอื่นๆว่าส่วนใหญ่มักจะ “ไปเล่นแก้รำคาญว่างเมื่อไหร่ก็ไป อยู่บ้านก็เบื่อ” (นายอด: สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2556) ดังนั้นทีมผู้วิจัยจึงได้แบ่งประเภทของผู้เล่นออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1.1.ผู้เล่นรายใหญ่ หรือที่เรียกว่ากลุ่มV.I.P.

1.2.ผู้เล่นรายย่อย

ในกรณีของบ่อนคาสีโนเกาะกงอินเตอร์เนชั่นแนลรีสอร์ทคลับ ชายแดนจังหวัดตราด จะพบว่าผู้เล่นการพนันส่วนใหญ่จะเป็นผู้เล่นในระดับ VIP ที่มาจากกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดจันทบุรี โดยทางบ่อนคาสีโนจะมีการจัดระบบรถทัวร์ให้ความสะดวกในการเดินทางมาเล่น ดังนั้นทางบ่อนคาสีโนจึงไม่ได้เน้นเป้าหมายที่กลุ่มผู้เล่นรายย่อย ดังจะเห็นได้จากการที่บ่อนคาสีโนไม่มีระบบการส่งเสริมการตลาด หรือการอำนวยความสะดวกด้วยการจัดระบบรถตู้เพื่อให้บริการกับผู้เล่นรายย่อยมาตั้งแต่เริ่มเปิดบ่อน รวมถึงภายในบ่อนคาสีโนไม่มีระบบบริการอาหารฟรีเหมือนกับบ่อนคาสีโนที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรีที่มีจุดเน้นกลุ่มลูกค้ารายย่อย จึงพยายามสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้บริการอาหารเครื่องดื่มฟรี การจัดรถตู้โดยสารเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าออกบ่อนคาสีโน เป็นต้น (กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2556.)

2.การเดินทางสู่บ่อนคาสีโน

การเดินทางไปบ่อนคาสีโนของชุมชนบ้านคลองใหญ่ จังหวัดจันทบุรี และอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ส่วนมากแล้วจะเดินไปโดยพาหนะส่วนตัวเนื่องจากระยะทางที่ไม่ไกลมาก ดังคำสัมภาษณ์ว่า “ก็ขี่มอเตอร์ไซด์ของตัวเองไปเนี่ยแหละ ใกล้แค่นี้ ไปถึงเค้าก็มีที่ให้ฝากรถ ถ้าเป็นรถยนต์คันละ 50 บาทต่อวัน ถ้าเป็นมอเตอร์ไซด์ คันละ 20 บาทต่อวัน” (นายอุด : สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2556) (กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2556.) ยกเว้นในกรณีของชุมชนบ้านคลองใหญ่ จังหวัดจันทบุรีจะมีเพียงช่วงแรกเท่านั้นที่มีคิวรถรับส่งจากชุมชนไปบ่อนคาสีโน ซึ่งเป็นคิวรถของ นายวัตร แพนนางมนซึ่งเล่นการพนันจนหมดตัวและเป็นญาติกับ นายการ

3.ประเภทของการเล่น

ชาวบ้านคลองใหญ่จังหวัดจันทบุรี และชาวบ้านอำเภอกองใหญ่ จังหวัดตราด ที่เข้าไปเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนชายแดนนั้น เป็นกลุ่มที่ไปเล่นการพนันตั้งแต่ช่วงแรกของการตั้งบ่อนคาสีโน ซึ่งมีลักษณะเป็นเพิงหญ้าคา ไปจนถึงเป็นตึกอาคาร จะพบว่าการพนันที่ชาวบ้านเข้าไปเล่น จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ (นายอุด,นางยินดี: สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2556) (กลุ่มนักศึกษาปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต: สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2556.)

3.1.การพนันในรูปแบบดั้งเดิม เช่น การเล่นไฮโล การเล่นถั่ว เป็นต้น

3.2.การพนันในรูปแบบสมัยใหม่ เช่น บาคาร่า ในช่วงที่เป็นบ่อนเพิงหญ้าคา เพราะเล่น “เชียวแดงง่าย” ต่อมาเมื่อสร้างเป็นบ่อนตึกอาคาร ก็จะมีรูปแบบการพนันสมัยใหม่เพิ่มเข้ามา เช่น สล็อต รูเล็ต

3. กระบวนการบริหารบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

การบริหารบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด โดยทั่วไปนอกจากจะถือว่าการพนันเป็นเรื่องธุรกิจที่ต้องใช้การบริหารธุรกิจเป็นหลักแล้ว ยังมีลักษณะเฉพาะของการบริหารบ่อนคาสีโนที่ต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ เนื่องจากในกระบวนการเล่นการพนันในคาสีโนนั้นการรั่วไหลของเงินจะสามารถเกิดได้ในทุกขั้นตอนและทุกเวลาที่เล่น ดังนั้นผู้บริหารคาสีโนมีประสบการณ์ท่านหนึ่งได้สรุปถึงลักษณะการบริหารคาสีโนเปรียบเสมือนการดีดลูกคิดตลอดเวลา”(นายันท : สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

นอกจากนี้แล้วธุรกิจการพนันบ่อนคาสีโนยังเป็นการบริหารที่อยู่ใต้อิทธิพลตามแนวชายแดน ทำให้ไม่สามารถที่จะควบคุมต้นทุนของบ่อนคาสีโนให้คงที่ได้ ตัวอย่างเช่น การมีทหารมาขอเงินจากบ่อน ข้าราชการมาขอค่าเดินทาง หรือต้องจ่ายเงินเดือนเป็นประจำให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดของกัมพูชา เป็นต้น (นายันท : สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

สำหรับการอธิบายถึงกระบวนการลงทุนและการบริหารจัดการในธุรกิจบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ และการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบ่อนคาสีโน ดังนั้นการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารจะนำเสนอใน 2 ประเด็นหลัก คือ

3.1 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด

3.2 กระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

3.1 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด จะพบว่ามีกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่ายหลัก ประกอบด้วย (นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

1. นักลงทุนบ่อนคาสิโน

นักลงทุนบ่อนคาสิโนจะเป็นนักธุรกิจที่มาลงทุนในการสร้างอาคารของคาสิโนรวมทั้งโรงแรมที่ตั้งมาคู่ขนานกับบ่อนคาสิโน จะทำหน้าที่เป็นผู้จัดสถานที่เพื่อให้ผู้เล่นได้เข้ามาเล่นและดูแลความเรียบร้อยต่างๆ “เป็นแค่คนจัดสถานที่ให้คนชอบเล่นมาเล่น” (นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556) ภายในบ่อนนักลงทุนดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1. นักลงทุนที่นำเงินมาลงทุนโดยตรง ซึ่งจากข้อมูลในพื้นที่ชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด พบว่านักลงทุนส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยนักการเมืองท้องถิ่น นักธุรกิจท้องถิ่น นักธุรกิจจากกรุงเทพมหานคร หรือนักธุรกิจจากต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ รวมทั้งนักลงทุนจากประเทศกัมพูชานักลงทุนเหล่านี้จะนำเงินมาลงทุนในบ่อนคาสิโนโดยใช้เครือข่ายความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ด้วยการชักชวนพรรคพวก เพื่อนฝูงมาร่วมลงทุน

1.2. นักลงทุนซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลของฝ่ายกัมพูชาที่เข้ามาถือหุ้นลม โดยอาศัยการเป็นเจ้าของพื้นที่ส่วนใหญ่ นักลงทุนที่เข้ามาถือหุ้นลมจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางการเมืองในประเทศกัมพูชา ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ

จากการศึกษาจะพบว่านักลงทุนส่วนใหญ่ที่จะเข้ามาลงทุนธุรกิจบ่อนคาสิโนจะต้องมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่กัมพูชา จึงจะสามารถดำเนินธุรกิจบ่อนคาสิโนได้ และการลงทุนในบ่อนคาสิโน กลุ่มที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุด คือ กลุ่มนักลงทุนบ่อนคาสิโน เพราะเป็นเพียงผู้ที่อำนวยความสะดวก และจัดสถานที่ให้กับเจ้าของโต๊ะหรือเจ้ามือ และผู้เล่นได้เข้ามาเล่นได้อย่างปลอดภัยรวมทั้งการอำนวยความสะดวก และการบริการต่างๆ เช่น การเดินทาง อาหาร ที่พักให้กับผู้เล่นพนัน โดยนักลงทุนบ่อนคาสิโนจะได้ค่าตอบแทน จากการเก็บเช่าที่ตั้งโต๊ะ และเสียค่าใช้จ่ายไปกับ ค่าสาธารณูปโภค ค่าแรงงานของบุคลากรฝ่ายสนับสนุน ในขณะที่เดียวกันนักลงทุนบ่อนคาสิโนส่วนใหญ่มักจะเป็นเจ้าของโต๊ะ หรือเป็นเจ้ามือด้วย

2. เจ้าของโต๊ะ (ซอน) หรือ เจ้ามือ

เจ้าของโต๊ะ (ซอน) หรือ เจ้ามือ หมายถึง นักธุรกิจที่นำเครื่องหรือการเล่นคาสิโนมาลงในบ่อน โดยเจ้ามือจะต้องเสียค่าเช่าให้แก่เจ้าของบ่อน แต่ก็จะได้เงินกินเปล่าหรือค่าตังในการเล่นแต่ละครั้งในขณะเดียวกันเจ้าของบ่อนหรือนักลงทุนเองก็มักจะเป็นเจ้ามือหรือเจ้าของเครื่องเล่นบางประเภทด้วย

ภาพที่ 5.2.ภาพกระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

เจ้าของโต๊ะ หรือเจ้ามือ จะเป็นจัดอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีโอกาสทั้งได้และเสียจากการลงทุนในบ่อนคาสิโน โดยเจ้าของโต๊ะที่เป็นเจ้าของบ่อนหรือนักลงทุนบ่อนคาสิโน จะใช้ระบบการบริหารที่เรียกว่าการบริหารความเสี่ยงเพื่อควบคุมการเสียประโยชน์ ซึ่งจะได้อธิบายในหัวข้อต่อไป (นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

3.นักเล่นพนันบ่อนคาสิโน ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาเล่นการพนันในบ่อนคาสิโน เราสามารถแบ่งนักเล่นพนันบ่อนคาสิโนออกเป็น 2ระดับโดยใช้เกณฑ์จำนวนเงินที่นำมาเล่นในบ่อนคาสิโน คือ (นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

3.1.กลุ่มนักเล่นรายใหญ่ หมายถึง ผู้เล่นซึ่งลงทุนเล่นในแต่ละครั้งจำนวนมากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป โดยทั่วไปเป็นนักเล่นพนันจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จังหวัดชลบุรี หรือจังหวัดระยองนักเล่นกลุ่มนี้รู้จักกันในนามกลุ่มVIP โดยจะมีการแยกสถานที่ในการเล่นออกจากนักเล่นรายย่อยอย่างชัดเจน นอกจากนี้นักเล่นกลุ่มนี้จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากทางบ่อนคาสิโนตามความต้องการของนักเล่น เช่น บริการที่พัก การบริการทางเพศ เป็นต้น

3.2.กลุ่มนักเล่นรายย่อย หมายถึง ผู้เล่นซึ่งเข้ามาเล่นในบ่อนคาสิโนด้วยเงินจำนวนน้อยแต่เป็นคนส่วนใหญ่ของบ่อนคาสิโนหรือที่เรียกว่าเป็นกลุ่มนักเล่น “สนามทราย” นักเล่นรายย่อยถูกวางบทบาทโดยเจ้าของบ่อนว่าเป็นหน้าม้าให้บ่อนคาสิโนเพื่อสร้างให้มีบรรยากาศที่คึกคัก ดังนั้น ทางบ่อนคาสิโนจะมีการจัดตั้งรถตู้รับส่งผู้เล่นพนันรายย่อยเข้ามาบ่อนเป็นประจำ โดยมีแรงจูงใจให้กับนักเล่นพนันคือเงินเล็กน้อย และการได้รับประทานอาหารฟรีตลอดทั้งวัน

3.2 กระบวนการบริหารบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตาม แนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

สำหรับกระบวนการบริหารบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในฐานะที่เป็นเจ้าของบ่อนจะเป็นผู้กำหนดระบบการบริหารบ่อนคาสีโนในการกำหนดการบริหารบ่อนคาสีโนสามารถจะแบ่งรูปแบบการบริหาร ซึ่งประกอบไปด้วย การส่งเสริมการตลาด การบริหารบุคคล การบริหารความเสี่ยง การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของไทย และการบริหารงานสนับสนุน ดังนี้

1. การบริหารการส่งเสริมการตลาด

การบริหารบ่อนคาสีโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในฐานะที่เป็นเจ้าของบ่อนจะมีระบบการบริหารที่มุ่งเน้นผลกำไรจากการลงทุนเป็นหลัก ดังนั้นกระบวนการหนึ่งที่จะนำมาซึ่งผลกำไรก็คือ กลยุทธ์ในการส่งเสริมการตลาด ด้วยวิธีการต่างๆ ที่จะให้มีลูกค้าหรือผู้เล่นพนันเข้ามาเล่นในบ่อนของตนให้มากที่สุด “การทำธุรกิจต้องรู้จักวัฒนธรรมลูกค้า” โดยเฉพาะลูกค้าคนไทย “คนไทยชอบของแถม ของฟรี” (นายหน้ : สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556) สำหรับการส่งเสริมการตลาดสามารถแบ่งออกเป็นระบบต่างๆ ดังนี้

1.1 การอำนวยความสะดวกในการเดินทาง

การส่งเสริมการตลาดของบ่อนคาสีโนเป็นหัวใจสำคัญในการจูงใจและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับลูกค้าที่เข้ามาเล่น โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง ถือเป็นกลยุทธ์หลักที่บ่อนคาสีโนหลายแห่งนิยมนำมาใช้ สามารถสรุปรูปแบบการอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับลูกค้าที่เล่นพนันได้ 2 รูปแบบหลัก คือ

1) การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยรถตู้ การอำนวยความสะดวกในรูปแบบนี้ถือเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักเล่นพนันรายย่อยเข้าสู่บ่อนคาสีโน การให้ความสะดวกในการเดินทางโดยรถตู้ตั้งอยู่บนหลักการให้ผู้เล่นนั่งรถฟรี คือ ผู้เล่นการพนันจะต้องเสียค่าตัวรถไปก่อนล่วงหน้าและเมื่อถึงบ่อนคาสีโนก็จะนำตัวไปแลก ship เพื่อนำไปเล่นการพนันต่อไป ในการจัดระบบรถตู้เป็นนโยบายที่ใช้เป็นหลักในบ่อนคาสีโนของกลุ่มไพลินที่บ้านฝักกาด บ่อนคาสีโนดังกล่าวจะจัดระบบรถตู้ในอำเภอเมืองจันทบุรีตามเจ้าของคิว หรือหัวหน้าคิว โดยใช้บัตรรถตู้ที่มีสีต่างๆ กัน เช่น บัตรสีฟ้าสำหรับคิวของป่าข. บัตรสีเหลืองสำหรับคิวของป่าอ. บัตรสีขาสำหรับคิวของป่า ด. หรือบัตรสีแดงสำหรับคิวของป่าน. เป็นต้น

การจัดคิวรถตู้ของบ่อนคาสีโนก็ถือเป็นเรื่องของธุรกิจที่ประกอบด้วยบุคคล 3 ฝ่าย คือ ผู้บริหารบ่อนคาสีโน หัวหน้าคิวรถตู้ และเจ้าของรถตู้ร่วมวิ่ง ลักษณะการทำธุรกิจจะเริ่มจากการที่หัวหน้าคิวรถตู้จะต้องติดต่อขอโควตาผู้เล่นพนันจากผู้บริหารบ่อนคาสีโน หลังจากนั้นเจ้าของรถที่จะเข้าร่วมในธุรกิจก็ต้องเสียเงินประมาณ 3 หมื่นบาทต่อ 1 เบอร์ให้กับหัวหน้าคิว โดยเจ้าของรถก็จะได้เงินค่าตัวรถจากผู้เล่นพนัน (นายหน้: สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

สำหรับวิธีการส่งเสริมการตลาดด้วยระบบรถตู้นี้จะใช้กับกลุ่มนักเล่นรายย่อย หรือกลุ่มสนามทราย นักเล่นกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาเล่นแบบไปเช้าเย็นกลับ โดยจะมาถึงบ่อนคาสีโนในช่วงสายๆ และจะกลับออกจากบ่อนคาสีโนตอนช่วงเย็นๆ

2) การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยรถทัวร์ เป็นระบบอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้กับนักเล่นพนันคล้ายกับระบบรถตู้ แต่ระบบรถทัวร์จะเน้นไปที่กลุ่มนักเล่นรายใหญ่ หรือกลุ่ม VIP ที่เดินทางมาจากกรุงเทพและปริมณฑล กลุ่ม VIP และจะมีการ

แลก Ship ขึ้นต่ำ 4,000 บาทขึ้นไป นักเล่นกลุ่ม VIP ที่เข้ามาเล่นในแต่ละครั้งจะอยู่เล่นในบ่อนคาสีโนเป็นเวลาหลายวันโดยเฉพาะหากเป็นช่วงวันหยุดจะมีนักเล่นพนันที่มาในระบบรถทัวร์มากกว่าวันธรรมดา นักเล่นกลุ่มนี้จะได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากทางบ่อนคาสีโน

1.3 การจ้บรางวัลการส่งคูปองชิงโชค เป็นรูปแบบการส่งเสริมการขายที่นำมาใช้เพื่อดึงดูดใจนักเล่นพนันให้เข้ามาเล่นในบ่อนคาสีโนมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีบ่อนคาสีโนหลายแห่ง เช่น ชายแดนบ้านฝักกาด จำเป็นต้องสร้างระบบการส่งเสริมการตลาดเพื่อแข่งขันในการดึงดูดใจลูกค้า

สำหรับวิธีการในการส่งเสริมการตลาดด้วยการจ้บรางวัลและการส่งคูปองชิงโชค ก็คือ ทางบ่อนคาสีโนจะมีการกำหนดเกณฑ์ว่าหากนักเล่นพนันคนใดเล่นพนันตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น มีการเล่นการพนันตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไปจะได้คูปองเพื่อส่งชิงรางวัล สำหรับรางวัลที่เป็นสิ่งล่อใจนักเล่นพนัน ได้แก่ รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น นอกจากนั้นอาจมีการจัดโปรโมชั่นอื่นๆ เพิ่มเติมตามช่วงเทศกาล หรือวันหยุดยาว

1.4 การสร้างระบบการให้บริการที่แตกต่างจากคู่แข่ง การสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดอีกวิธีหนึ่งคือ การสร้างระบบการให้บริการต่อลูกค้าหรือนักเล่นพนันให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดในการที่จะเข้ามาเล่นในบ่อนคาสีโน และจะต้องแตกต่างจากบ่อนคาสีโนข้างเคียงเพื่อเป็นจุดขายให้กับบ่อน

ตัวอย่างของระบบบริการในเรื่องอาหารของบ่อนคาสีโนชายแดนบ้านฝักกาด กรณีบ่อนไพลิน พาร์มิงก์ Group ถือว่ามีจุดเด่นและถือเป็นวิธีการดึงดูดนักเล่นพนันได้เป็นอย่างดี เนื่องจากโดยทั่วไปจะพบว่าเรื่องระบบอาหารถือว่าในบ่อนคาสีโนจะมีการให้บริการอาหารฟรีเกือบทุกบ่อน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างความแตกต่างในบริการด้านนี้ให้ดีกว่าบ่อนอื่นๆ

ดังนั้นบ่อนไพลิน พาร์มิงก์ จึงเน้นการเปิดให้บริการอาหารตลอดเวลา นักเล่นพนันหิวตอนไหนสามารถเข้ามากินอาหารได้ตลอด “ครัวเราเปิดตลอด 24 ชั่วโมง”(นายหน้ท: สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

1.5 การบริหารระบบการเล่นการพนันแบบมีได้มีเสีย สำหรับการสร้างกลยุทธ์ในการดึงดูดใจนักเล่นพนันอีกวิธีการหนึ่งก็คือ การสร้างระบบการเล่นที่ยุติธรรมให้กับนักเล่นพนัน ให้มีโอกาสได้และโอกาสเสียเท่าๆ กัน เพื่อให้ลูกค้าหรือนักเล่นพนันเกิดความรู้สึกมั่นใจว่าจะไม่โดนโกงจากบ่อนคาสีโน “เกมส์ที่เล่นต้องแฟร์ เสียตลอดใครจะมาเล่นบ่อนเรา” “กินจนหมดก็ไม่มีลูกค้า” (นายหน้ท : สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

ซึ่งจะเห็นว่ากลยุทธ์ดังกล่าวสามารถใช้ได้จริงกับนักเล่นพนันชาวไทยดังคำสัมภาษณ์ของนักเล่นพนันที่ว่า “เล่นบ่อนเกาะกงไม่ไหวเสียอย่างเดียว สู้บ่อนฝักกาดไม่ได้” (นายชื่อ : สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2556) แต่อย่างไรก็ดีดังที่ได้กล่าวในหัวข้อต่อไปว่าบ่อนคาสีโนเองจะมีระบบบริหารความเสี่ยงที่ป้องกันการเสียประโยชน์ไว้แล้ว จึงเป็นไปได้ที่นักเล่นพนันจะเป็นผู้ได้จากการเล่นจนถึงขั้นเจ้ามือเสียหมดตัว

1.6 การบริหารธุรกิจบนพื้นฐานทางวัฒนธรรม เนื่องจากบ่อนคาสีโนชายแดนจันทบุรีและตราด กลุ่มนักเล่นส่วนใหญ่ที่เข้าไปเล่นจะเป็นคนไทย ดังนั้นการประกอบธุรกิจจำเป็นต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของกลุ่มลูกค้าหลักดังนั้นการให้บริการจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคการบริการแบบไทย เช่น การต้อนรับด้วยการไหว้ การพูดจาสุภาพ ยิ้มแย้ม รวมถึงการลด แลก แจก แถม เพื่อเป็นการเอาใจลูกค้า

วิธีการต่างๆ เหล่านี้จะต้องเริ่มตั้งแต่ผู้เล่นพนันก้าวเข้าสู่ประตูบ่อนระหว่างที่อยู่ในบ่อนคาสีโนและจะต้องพยายามสร้างจุดขายเพื่อดึงดูดให้นักเล่นพนันเกิดความประทับใจ และกลับเข้ามาเล่นในบ่อนคาสีโนอีกครั้งหนึ่ง

2.การบริหารบุคคล

การบริหารบุคคลในบ่อนคาสีโนนั้นจะแตกต่างกันตามระบบการบริหารของเจ้าของบ่อนคาสีโน โดยบุคลากรภายในบ่อนคาสีโนส่วนใหญ่จะเป็นคนกัมพูชา “ผมมีลูกน้องที่ต้องดูแลกว่า 700 ชีวิต เป็นทั้งคนไทยประมาณ 20% กับคนเขมร 80%” “เราอยู่ในใบอนุญาตของเขมร ต้องเอาเขมร มิฉะนั้นเขาจะไม่เอาเรา” (นายหน้ท: สัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2556) ในการบริหารงานบุคคลของบ่อนคาสีโนสามารถแบ่งออกเป็นตำแหน่งต่างๆ ได้ดังนี้

2.1 ผู้จัดการบ่อนคาสีโน บทบาทผู้จัดการในการบริหารบ่อนคาสีโนนั้นถือว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญค่อนข้างมาก เนื่องจากคนทำหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลความเรียบร้อยต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมไม่ให้เกิดการโกงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากฝ่ายผู้เล่น หรือฝ่ายคาสีโนก็ตาม นอกจากนี้ยังต้องคอยอำนวยความสะดวก การประสานงานภายในบ่อนคาสีโน ดังนั้นบ่อนคาสีโนที่เป็นมาตรฐานทั่วไปจึงจำเป็นต้องจัดระบบผู้จัดการออกเป็นหลายระดับ เพื่อช่วยการบริหารบ่อนคาสีโน ตั้งแต่ผู้จัดการใหญ่ (Supervisor) ผู้จัดการโต๊ะ และผู้จัดการ chip (chip manager)

2.2 คนแจกไพ่ (Dealer) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่แจกไพ่ให้กับนักเล่นพนัน คนแจกไพ่มีความสำคัญต่อธุรกิจบ่อนคาสีโนเนื่องจาก ถ้าคนแจกไพ่เข้าไปสมคบกับผู้เล่นการพนันก็จะก่อให้เกิดการโกงบ่อนคาสีโนได้ ดังนั้นในบ่อนคาสีโนมาตรฐาน การเตรียมคนที่จะมาเป็นผู้แจกไพ่นั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นคือ ในการสมัครคัดเลือกคนเข้ามาเป็นคนแจกไพ่นั้น บ่อนคาสีโนขนาดใหญ่ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติที่สำคัญหลายๆ เรื่อง ได้แก่ การมีบุคลิกที่ดี การมีไหวพริบในการทำงาน ซึ่งต้องผ่านการทดสอบความถนัดเกี่ยวกับตัวเลขและคนที่ทำหน้าที่แจกไพ่จะต้องมีสติปัญญาค่อนข้างสูง ซึ่งบางบ่อนก็จะมีทดสอบเกี่ยวกับเรื่องสติปัญญาด้วย การคัดเลือกผู้สมัครในตำแหน่งคนแจกไพ่สามารถสะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารบ่อนคาสีโนชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดได้ดังนี้

“พนักงานเหล่านี้จะเป็นกลุ่มคนที่มีอายุน้อย 18-20 สมอยังดีอยู่” (นายหน้ท: สัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2556)

หลังจากที่คัดเลือกผู้ที่มีสมัครเป็นคนแจกไพ่แล้ว ทางบ่อนคาสีโนก็จะต้องมีกระบวนการในการฝึกอบรมผู้ผ่านการคัดเลือก แต่จะต้องที่ผ่านการฝึกอบรมวิธีการแจกไพ่อย่างเข้มข้น มากกว่า 6 เดือนก่อนที่จะออกมาปฏิบัติงานได้ โดยมีครูฝึกอบรมที่เป็นมืออาชีพและได้รับการศึกษาเกี่ยวกับบ่อนคาสีโนมาโดยตรง โดยเฉพาะผู้อบรมดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นคนฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีโรงเรียนสอนเกี่ยวกับธุรกิจคาสีโนโดยตรง “ต้องมาสร้าง DNA ของผมเอง” และส่วนใหญ่

อย่างไรก็ดีในภาคปฏิบัติเราจะพบว่าคนแจกไพ่ส่วนใหญ่จะเป็นคนกัมพูชา เนื่องจากจะมีแรงงานตลอดเวลา รวมทั้งเป็นคนที่ทางกัมพูชากำหนดว่าการลงทุนทำบ่อนคาสีโนจะต้องจ้างแรงงานในกัมพูชา (นายหน้ท: สัมภาษณ์ 26 พ.ย.56)

หลังจากที่ได้อบรมคนแจกไพ่มากแล้ว ทางบ่อนคาสีโนยังต้องให้คนแจกไพ่วาดลองปฏิบัติงานดูโดยมีพี่เลี้ยงยืนประกบอยู่ตลอดเวลา เป็นเวลาระยะหนึ่ง หลังจากทางบ่อนมั่นใจในการทำงานแล้วทางบ่อนถึงจะปล่อยให้คนแจกไพ่อำนาจดำเนินงานได้ด้วยตัวเอง

2.3 พนักงานดูแลลูกค้า (Junket) หมายถึง จะเป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่ดูแล นักเล่นพนัน ซึ่งอาจจะทำหน้าที่หลายอย่าง เช่นเชียร์นักเล่นพนันให้เล่น ดูแลอำนวยความสะดวก ให้แก่นักเล่นพนัน ขอเครดิตให้กับนักเล่นติดตามหนี้ ซึ่งจะได้ค่าตอบแทนจากค่าตั้ง ประมาณ 2-3 เปอร์เซ็นต์(นายนิติ: สัมภาษณ์ 26 พ.ย.56) หากเป็นการดูแลกลุ่มลูกค้า VIP รายได้ส่วนหนึ่งจะมาจากค่าคอมมิชชั่นในการแลกชิป (นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

สำหรับค่าตอบแทนของบุคลากรเหล่านี้จะนำลงทุนบ่อนการพนันจะนำมา จากกำไรที่ได้จากกลุ่มผู้เล่น “สนามทราย” และตู้สล็อตแมชชีน (นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

อย่างไรก็ดีในการบริหารธุรกิจบ่อนคาสิโนถือเป็นธุรกิจที่บริหารยากเพราะ “การโกงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา” ดังนั้นการบริหารต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะการ โกงที่เกิดขึ้นมักจะมีพนักงานของธุรกิจเกี่ยวข้องอยู่ด้วย “ลูกค้ายามาเล่นโกงไม่ได้ ถ้าลูกน้องไม่โกงให้” (นายนิติ: สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556) ทางบ่อนจึงต้องมีวิธีการลงโทษพนักงานที่โกงเพื่อไม่ให้ เป็น ตัวอย่างที่ไม่ดีกับพนักงานคนอื่น

3.การบริหารความเสี่ยง

ในกระบวนการบริหารธุรกิจการพนันซึ่งเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงทั้งในแง่ ของผู้เล่นและเจ้าของโต๊ะหรือเจ้ามือ ดังนั้นในการบริหารธุรกิจบ่อนคาสิโนตามแนวชายแดนจังหวัด จันทบุรีและตราด จะพบว่าแต่ละบ่อนคาสิโนจะใช้วิธีการควบคุมความเสี่ยงเพื่อป้องกันการเสีย ประโยชน์ บนพื้นฐานขององค์ความรู้ 3 ศาสตร์ ดังนี้

3.1 ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การประกอบธุรกิจของนักลงทุนในบ่อน คาสิโน กลุ่มที่มีความเสี่ยง คือ กลุ่มเจ้ามือหรือเจ้าของโต๊ะซึ่งอาจรวมถึงนักลงทุนที่เป็นเจ้าของบ่อน ด้วยจำเป็นต้องมีวิธีการในการควบคุมความเสี่ยง เพื่อป้องกันการโกงทั้งจากผู้เล่น และ คนแจกไพ่ ใน บ่อนคาสิโนส่วนใหญ่จะเป็นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาควบคุมใน 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบแรก เป็นการควบคุมด้วยกล้องวงจรปิด (CCTV) ที่จะใช้ติดตาม พฤติกรรมของผู้เล่นเพื่อป้องกันการโกง “รู้แม้กระทั่งดูไฟ ตรวจสอบไม่ให้คนเล่นมาโกงเรา” (นาย สิทธิ: สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556) นอกจากนี้ยังเป็นการควบคุมคนแจกไพ่ที่อาจรู้เห็นกับผู้เล่น

รูปแบบที่สอง เป็นการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ควบคุมอุปกรณ์การ พนันสมัยใหม่ เช่น รูเล็ต สล็อตแมชชีน การพนันบอลออนไลน์ โดยมีการกำหนดสัดส่วนของรายได้ จากเครื่องเล่นอย่างชัดเจน“เค้าตั้งโปรแกรมกินเอาไว้แล้ว” (นายการ : สัมภาษณ์ 6พฤศจิกายน 2556)

3.2 ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์ ใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เล่น และหาเทคนิคที่จะเอาชนะผู้เล่น เช่น

- 1.ดูพฤติกรรมการเล่นถ้าเจ้ามือแพ้ก็จะเปลี่ยนตัวคนแจกไพ่
- 2.การเอนเตอร์เทนด้วยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อให้ผู้เล่นพนันเกิด ความมึนงง ขาดสติยับยั้งอำนาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ง่าย
- 3.การใช้ห้องปรับอากาศเพื่อสร้างบรรยากาศและอาศัยความล้าที่เล่น มาตลอดทั้งวัน “เล่นยาวสู้เจ้าไม่ได้”(นายสิทธิ: สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556) และทางบ่อนคาสิโนส่วนใหญ่หวังที่จะชนะผู้มาเล่นการพนันในช่วงกลางคืน ซึ่งผู้เล่นจะเริ่มมีอาการง่วง เหนง หาว นอน จาก ง่วงงุนเช่นนี้จึงทำให้บ่อนคาสิโนชายแดนทั้งหมดจะต้องเปิดบริการหลังการปิดจุดผ่านแดนจันทบุรี

และตราด ผลที่ตามมาก็คือ ทำให้บ่อนคาสีโนจะต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงในการยอมให้ผ่านด่านเกินเวลากำหนด

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันจะพบว่าการผลักดันช่วงเวลาเปิดปิดด้านคาสีโน โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ตามมติเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2556 ให้ขยายเวลาเป็น 20.00 น.

3.3 ความรู้ทางไสยศาสตร์การใช้ความรู้ทางไสยศาสตร์ของนักลงทุนในบ่อนคาสีโนจะวิธีการใน 3 รูปแบบด้วยกันดังนี้

1. การใช้ซินแสหรือหมอดู บ่อนคาสีโนบางแห่งจะมีการว่าจ้างหมอดูหรือซินแสไว้ประจำบ่อน“ซินแส นี่เท่าไรก็สู้”(นายเกษม: สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556) เพื่อคอยตรวจสอบดวงของพนักงานแจกไพ่ เช่น ตรวจสอบวันเดือนปีเกิด ปีชง วันตกฟาก โหงวเฮ้งของพนักงาน เป็นต้น นอกจากจะดูดวงชะตาของพนักงานแล้วอาจมีการดูลักษณะโหงวเฮ้ง ดวงชะตาของนักเล่นบางคนเท่าที่มีข้อมูล เพื่อจัดวางพนักงานแจกไพ่ได้อย่างถูกต้อง

2. การดูบุคลิก ลักษณะ ดวงชะตา ของพนักงานแจกไพ่ ตั้งแต่การรับสมัครพนักงานเข้ามาทำงาน ซึ่งพนักงานทุกคนจะต้องเปิดข้อมูลส่วนตัวอย่างละเอียด เช่น วันเดือนปีเกิด เวลาตกฟาก เพื่อนำมาเป็นข้อมูลให้ซินแส คำนวณปีชงเบื้องต้น“กว่าจะเข้ามาทำงานได้นี้ ซินแสต้องพิจารณา โหงวเฮ้งพนักงานอีกรอบหนึ่ง”(นายเกษม: สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

3. การไหว้ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากวิธีการทางไสยศาสตร์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น วิธีการอีกวิธีหนึ่งที่หลายบ่อนนิยมใช้กันก็คือการกราบไหว้ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามจุดต่างๆ ของบ่อน เพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลในสิ่งที่ตนต้องการ เช่น หากเมื่อใดที่นักเล่นพนันเป็นฝ่ายได้จากการเล่น จะพบว่าเจ้าของโต๊ะหรือนักลงทุนจะจัดรูปบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งในบางครั้งทำให้ถึงขนาด“เปลี่ยนกระถางรูปไม้พันกันเลยทีเดียว”(นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

4.การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงของไทย จำเป็นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของไทยเพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องเกี่ยวข้อง ดังนี้

- 4.1. เรื่องเวลาเปิด-ปิดด้านชายแดน
- 4.2. การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับหนังสือเดินทาง
- 4.3. การตรวจค้นสิ่งผิดกฎหมายระหว่างการเดินทางมายังบ่อนคาสีโนและ
- 4.4. การห้ามนำเงินข้ามประเทศ

นอกจากผลประโยชน์จากคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราดดังกล่าวจะตกอยู่กับกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพนัน แต่ผลประโยชน์บางส่วนตกอยู่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กรณีรถตู้ที่รับนักเล่นจากในชุมชนเมือง มุ่งหน้าสู่บ่อนคาสีโนชายแดน เจ้าของบ่อนจะต้องจ่ายค่าส่วยเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักเล่น “เราต้องเคลียร์ ทหาร ตำรวจ นายอำเภอ ผู้ว่าฯ ผบ.นย. เดือนละกว่าล้าน”(นายสิทธิ : สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556)

5. การบริหารงานสนับสนุน (Supporting Agency)

นอกจากระบบการบริหารหลักของธุรกิจบ่อนคาสีโนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในการดำเนินกิจการบ่อนยังมีบริการต่างๆ ที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักเล่นพนันระหว่างที่อยู่ในบ่อนคาสีโนด้วย เช่น อาหาร การปล่อยเครดิต การรับจ่าน้ำ การขายบริการทางเพศ เป็นต้นในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก อาจแบ่งการอธิบายของลักษณะงานในแต่ละฝ่ายดังนี้

5.1 ฝ่ายบริหารธุรกิจรับจ่าน้ำ

ฝ่ายที่ดูแลเกี่ยวกับธุรกิจจำนำนั้นก็มีหลายรูปแบบ ทั้งที่นักลงทุนบ่อนคาสีโนเป็นผู้ดำเนินการเอง เจ้าของโต๊ะเป็นผู้ดำเนินการ การให้เครือข่ายของนักลงทุนเข้ามาดำเนินการ หรือการใช้วิธีการจ้างบริษัทเอกชนภายนอก (Outsource) เข้ามาดำเนินการภายใต้สัญญา “รายจ่ายเยอะจ้าง Outsource ดีกว่า ทำไม่ดีก็เลิกจ้าง” (นายันท : สัมภาษณ์ 26 พ.ย.2556) สำหรับกลุ่มผู้เล่นการพนันที่เรียกว่า สนามทราย ส่วนใหญ่จะใช้บริการธุรกิจจำนำ เช่น การจำนำโทรศัพท์มือถือ ทรัพย์สินมีค่าต่างๆ เป็นต้น (นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

5.2 ฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม

อาหารและเครื่องดื่มที่จัดเลี้ยงภายในบ่อนและโรงแรมจะมีระบบการบริหารแบบเดียวกับฝ่ายบริหารธุรกิจรับจำนำ ผู้ที่ดูแลเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของบ่อนคาสีโน เครือข่ายของเจ้าของบ่อน หรือบริษัทเอกชนภายนอก โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารจะหาซื้อจากตลาดในเมืองจันทบุรี “อาหารการกินจะไปซื้อที่ตลาดโบว์ลิ่ง จันทบุรี” (นายชัย : สัมภาษณ์ 15 ก.ค. 56) เพราะในชุมชนชายแดนผลิตได้ไม่ตรงตามความต้องการของบ่อน “พวกคนมาเล่นเขาไม่กินอาหารแบบบ้านเราหรอก เขากินอาหารฝรั่ง” (นายวุฒิ : สัมภาษณ์ 15 ก.ค.56)

5.3 ฝ่ายดูแลการขายบริการทางเพศ

การให้บริการทางเพศในบ่อนคาสีโนนั้นจะมีส่วนใหญ่มุ่งเน้นเป็นการให้บริการกับกลุ่มลูกค้า VIP ที่จะมีการสั่งจองล่วงหน้าเพื่อให้ทางบ่อนคาสีโนจัดหามาให้ ซึ่งก็จะมีให้บริการทั้งคนไทย คนกัมพูชา ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า (นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

5.4 ฝ่ายบริหารที่พัก

การให้บริการที่พักของบ่อนคาสีโนถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกอีกประเภทหนึ่งที่มีการดำเนินการควบคู่กับบ่อนคาสีโนทุกแห่ง โดยนักเล่นพนันทุกคนสามารถเข้าไปใช้บริการได้ภายใต้กติกาต่างๆ เช่น หากมีการแลก Ship ตามเกณฑ์ที่กำหนดก็จะสามารถเข้าพักได้ฟรี เป็นต้น โดยระบบการบริหารที่พักส่วนใหญ่เจ้าของบ่อนจะเป็นผู้ดำเนินการเอง ในส่วนนี้อาจมีการจ้างแรงงานไทย เนื่องจากงานบริการจะคนไทยจะทำได้ดีกว่า “งานบริการส่วนใหญ่จะจ้างคนไทย” (นายสิทธิ์ : สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2556)

5.6 ฝ่ายสินเชื่อ หรือการปล่อยเครดิต

การให้บริการด้านสินเชื่อ เป็นการบริการนักพนันระดับ VIP ที่อยู่ใน “ตลาดบน” กลุ่มลูกค้า VIP ที่จะขอให้บริการด้านเครดิตผ่านทางพนักงานดูแลลูกค้า (Junket) และพนักงานดูแลลูกค้า (Junket) จะต้องติดตามหนี้ (นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

สำหรับกระบวนการติดตามหนี้จะมีกำหนดระยะเวลาและมีขั้นตอนแตกต่างกันในแต่ละคาสีโน อย่างไรก็ตามคาสีโนจำเป็นต้องเปลี่ยนใช้กลไกความรุนแรงในเชิงอิทธิพลเป็นฐานในการบริหารสินเชื่อ ตัวอย่างเช่น

ในการบริหารของบ่อนคาสีโนแห่งหนึ่งที่ชายแดนบ้านฝักกาด ผู้บริหารจะให้เวลา 7 วันหลังจากขอเครดิตไปจะมีการติดตามที่เรียกว่า “ติดตามทวงถาม” จากนั้นจะมีการกำหนดระยะเวลาในการชดใช้หนี้ เช่น 1-3 เดือน สำหรับกรณีของลูกค้าที่ไม่มีเงินมาใช้หนี้ก็จะใช้การพูดคุยหากพอมือของมีค่าก็ยึดทรัพย์สินที่มีเท่าที่จะทำได้ แต่ในกรณีที่ไม่มีเงินแต่ไม่ใช้หนี้ทางบ่อนคาสีโนก็จะมีกระบวนการจัดการตามระบบของบ่อนคาสีโน “มีแต่ไม่จ่าย อันนี้โดนแน่” (นายันท : สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556)

ส่วนในการบริหารสินเชื่อเพื่อติดตามทวงหนี้ในอีกคาสีโนหนึ่ง จะมีมาตรการที่แตกต่างกันออกไป คือ ผู้เล่นที่ยืมเงินบ่อนแล้วไม่จ่ายคืนทางบ่อนจะใช้สูตรในการบริหารหนี้ที่เรียกว่า “อุ่ม ชั่ง ริด” กล่าวคือ ผู้เล่นที่ไม่จ่ายหนี้จะถูกทางบ่อนลักพาตัวและจะนำไปขังในห้องลับที่ไม่มีใครรู้จัก หลังจากนั้นก็จะริดเงินจากญาติที่อยู่ทางบ้าน โดยการโทรศัพท์ไปหาญาติสนิทเพื่อบีบบังคับให้มาจ่ายหนี้แทนผู้เล่นดังกล่าว (นายพูน : สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2556)

5.7 กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

บ่อนคาสีโนที่บ้านฝักกาดบางแห่งที่มีบทบาทของนายทุนไทยในการทำธุรกิจเป็นหลักจะมีกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ระหว่างบ่อนคาสีโนกับชุมชนชายแดนไทยที่ติดกับบ่อนคาสีโน ตัวอย่างเช่น ชุมชนตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เราพบว่า บ่อนคาสีโนของกลุ่มไพลินได้ดำเนินกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ในเชิงอุปถัมภ์แก่ชุมชนคลองใหญ่ คือ

1. การจัดทอดกฐินประจำปีให้แก่วัดในชุมชนคลองใหญ่ทุกๆ ปีที่ผ่านมา
2. การรับคนงานที่เป็นคนไทยจากชุมชนเข้ามาทำงานในบ่อนคาสีโนซึ่งปัจจุบัน

เป็นจำนวนร้อยละ 10 ของพนักงาน และ

3. การรับซื้อขนมจากชุมชน การทำกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ดังกล่าวได้สร้างความชอบธรรมให้กับการดำรงอยู่ของธุรกิจบ่อนคาสีโนตามชายแดน

ดังนั้นเราจึงพบว่ายังไม่เกิดความเคลื่อนไหวต่อต้านบ่อนคาสีโนจากชุมชนชายแดน (นายหน้ท : สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556), (นายจัด : สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2556)

กิจกรรมการบริหาร	ประเภทของกิจกรรม
1.การบริหารด้านงานบุคคล	1. ผู้จัดการบ่อน 2. คนแจกไพ่ (Dealer) 3. พนักงานดูแลลูกค้า (Junket)
2.การบริหารงานด้านการจัดการความเสี่ยง	1. ควบคุมด้วยกล้องวงจรปิด (CCTV) 2. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 3. วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เล่น 4. ซินแสหรือหมอดู / บุคลิก ลักษณะ ดวงชะตา ของพนักงานแจกไพ่ / สิ่งศักดิ์สิทธิ์
3.การบริหารงานด้านการประสานงาน	1. ค่าใช้จ่าย 2. เวลาเปิด-ปิดด่าน 3. การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับหนังสือเดินทาง 4. การตรวจค้น 5. การห้ามนำเงินข้ามประเทศ
4.การบริหารงานด้านการส่งเสริมการตลาด	1. การอำนวยความสะดวกในการเดินทาง 2. การจับรางวัล เช่นการส่งคูโปงชิงโชค 3. การสร้างจุดขาย 4. การสร้างระบบการเล่นการพนันแบบมีได้มีเสีย 5. การบริหารงานบนพื้นฐานทางวัฒนธรรม
5.การบริหารงานด้านการสนับสนุนกิจกรรมภายในคาสิโน	1. อาหารและเครื่องดื่ม 2. ดูแลการขายบริการทางเพศ 3. ที่พัก 4. สินเชื่อ หรือการปล่อยเครดิต

ตารางที่ 5.1. แสดงกระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรีและตราด

บทที่ 6

ผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออก: กรณีศึกษาบ่อนที่จุดผ่อนแดนถาวร บ้านผักกาดอำเภอโป่งน้ำร้อนจังหวัดจันทบุรี

ในการนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้นในที่นี้ถือว่าการวิเคราะห์ผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ในบทนี้จะใช้กรณีศึกษาผลกระทบจากบ่อน ณ จุดผ่านแดนถาวรบ้านผักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีบ่อนคาสีโนมากที่สุดในบริเวณจังหวัดจันทบุรี และตราด ในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบก็จะเลือกชุมชนตัวอย่าง 2 แห่งด้วยกัน กล่าวคือ ชุมชนชายแดน และชุมชนในเมืองจังหวัดจันทบุรี ดังนั้นในการนำเสนอจะแบ่งออกเป็นหัวข้อที่สำคัญดังนี้

1. บริบทและผลกระทบของบ่อนบ้านผักกาดต่อชุมชนชายแดนจังหวัดจันทบุรี
2. บริบทและผลกระทบของบ่อนบ้านผักกาดต่อชุมชนเมืองจังหวัดจันทบุรี

1. บริบทและผลกระทบของบ่อนบ้านผักกาดต่อชุมชนชายแดนจังหวัดจันทบุรี

ในการนำเสนอผลการศึกษาจากผลกระทบของบ่อนคาสีโนที่มีต่อชุมชนชายแดนจังหวัดจันทบุรี จะแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย 2 หัวข้อดังนี้

- 1.1 บริบทของชุมชนตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
- 1.2 ผลกระทบของบ่อนคาสีโนบ้านผักกาดต่อชุมชนตำบลคลองใหญ่

1.1 บริบทของชุมชนตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

สำหรับความเป็นมาของอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีการเล่าสืบต่อกันมาว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้มอบหมายให้ พระองค์ชายนำกองทัพอจากกรุงเทพมหานครไปปราบพวกแขก ซึ่งก่อการจลาจลที่หัวเมืองพระตะบอง ซึ่งอยู่ในความปกครองของประเทศไทยในสมัยนั้น พระองค์เจ้าชายทรงนำกองทัพอจากกรุงเทพมหานครไปตั้งค่ายพักที่บ้านหลวงภักดี (เก) ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความมานะ อุตสาหะอยู่เสมอ พระองค์เจ้าชายจึงได้เสนอให้เลื่อนยศและฐานันดรศักดิ์เป็น “พญาแก้วพูนพมระดมภักดี” และตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นบ้านหลวง (มะขาม) ในปี พ.ศ.2445 บ้านพญาแก้วพูนพมได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอแก้วพูน และในปี พ.ศ. 2494 ขุนประสค์สุขการี ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีได้พิจารณาเห็นว่า ที่ตั้งกิ่งอำเภอเดิมไม่เหมาะสมเพราะขาดแคลนน้ำ จึงได้ย้ายไปตั้งที่บ้านโป่งน้ำร้อน ซึ่งเป็นบ้านหมู่ที่ 3 ของตำบลโป่งน้ำร้อน และได้เปลี่ยนชื่อกิ่งอำเภอแก้วพูน เป็นกิ่งอำเภอโป่งน้ำร้อนตามชื่อหมู่บ้านที่ตั้ง เนื่องจากในท้องที่หมู่บ้านนี้มีบ่อน้ำร้อนอยู่แห่งหนึ่งอยู่ใกล้ลำคลองซึ่งเรียกกันว่า “โป่ง” จึงเรียกผสมกันว่า “โป่งน้ำร้อน” และได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2494 เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ.2496 ฯพณฯ โกเดช เดชปฏิยุทธ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้เดินทางตรวจราชการและได้พิจารณาเห็นว่าบริเวณที่ตั้งอำเภอไม่สามารถขยายให้เจริญขึ้นได้โดยที่กรมทางหลวงได้ก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินจากจังหวัดจันทบุรีไปยังสระแก้ว ซึ่งผ่านหมู่บ้านทับไทร ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จึงสั่งการให้หาที่ดินเตรียมไว้เพื่อก่อสร้างที่ว่าการอำเภอขึ้นใหม่ริมถนนสายจันทบุรี-สระแก้ว ในปี พ.ศ.2506 ได้รับงบประมาณให้ก่อสร้างอาคารที่ว่าการอำเภอเป็น

อาคารไม้ก่อสร้างอาคารที่ว่าการอำเภอเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ในวงเงิน 300,000 บาท ณ บริเวณสถานที่ริมถนนสายจันทบุรี-สระแก้ว ที่บ้านทับไทร หมู่ที่ 1 ตำบลทับไทร โดยย้ายที่ว่าการอำเภอเดิมมาอยู่ที่แห่งใหม่ ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน 2508 ในปลายปี พ.ศ.2539 ได้รับงบประมาณจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยเป็นเงิน 6,590,000 บาท เพื่อก่อสร้างที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ได้ก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2540 และได้ใช้ปฏิบัติราชการตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (77จังหวัด.com: ออนไลน์)

ภาพที่ 6.1.ภาพแผนที่แสดงอาณาเขต อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี

พ.ศ. 2475 จึงได้ตั้งตำบลคลองใหญ่ ในท้องที่อำเภอโป่งน้ำร้อน โดยแยกมาจากตำบลโป่งน้ำร้อน สำหรับชื่อ “คลองใหญ่” นั้นคงตั้งตามลำคลองโป่งน้ำร้อน มีลักษณะกว้างใหญ่มาก ซึ่งแหล่งน้ำเกิดจากเทือกเขาพระพุทธ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่นับถือศาสนาพุทธ(ตำบลคลองใหญ่ :ออนไลน์) มีพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออก ติดกับ ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน มีหมู่บ้านจำนวน 7 หมู่บ้าน ดังนี้

1. หมู่ที่ 1 มีชื่อว่าบ้านหนองบอนในหมู่นี้มีโรงเรียน 1 แห่งคือ โรงเรียนหนองบอน เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาตั้งอยู่บริเวณวัดหนองบอน
2. หมู่ที่ 2 มีชื่อว่าบ้านเสียมจับ ประวัติหมู่บ้านเสียมจับ เล่ากันว่าเดิมเป็นที่อยู่ของชนกลุ่มหนึ่ง ไม่ทราบสัญชาติ ผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้มีอิทธิพลและผู้มีวิชาอาคมทางไสยศาสตร์ ต่อมาปี พ.ศ.2439 มีสงครามไทยกับฝรั่งเศส เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยสืบทราบว่ามีหมู่บ้านดังกล่าว จึงส่งเจ้าหน้าที่ไทยเข้าไปสอบถาม หัวหน้าหมู่บ้านก็บอกว่า ขึ้นกับเขมร เมื่อทางการเขมรมาสอบถาม หัวหน้าหมู่บ้านก็จะตอบว่า ขึ้นอยู่กับไทย เมื่อมีการชี้เขตแดนระหว่างประเทศ ปรากฏว่าอยู่ในประเทศไทย

ฝ่ายไทยจึงใช้กลยุทธ์ให้ผู้นำหมู่บ้าน แจ้งชาวบ้านกำหนดวันเข้าเยี่ยมเยียน เมื่อถึงวันนัดจึงมีการจับกุมผู้นำหมู่บ้านเข้าบางกอก จากเหตุการณ์นี้คำว่า “เซียมจ๊ับ” คือ “เซียม” แปลว่าไทย เหตุการณ์นี้ คือ การจับกุมของไทย คือ ไทยจับ นั่นเอง ปัจจุบัน เรียกชื่อหมู่บ้านเพี้ยนไปเป็น “เสียมจ๊ับ” (นายตรี ผักกาดทอง,มปป)

3. หมู่ที่ 3 มีชื่อว่าบ้านผักกาด เดิมชื่อ “บ้านพนมรุณ”(ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม,ออนไลน์)หรือ “วัดระเซอซัน”(นายตรี ผักกาดทอง,มปป)ในหมู่นี้มีโรงเรียนวัดผักกาดเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาตั้งอยู่บริเวณวัดผักกาด

4. หมู่ที่ 4 บ้านคลองใหญ่ มีโรงเรียนบ้านคลองใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณวัดคลองใหญ่

5. หมู่ที่ 5 บ้านป่าวิไล เดิมชื่อว่า “บ้านป่า”แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านโดยนำเอาคำว่า “วิไล” มาต่อท้ายคำว่า “บ้านป่า” เพื่อความเป็นสิริมงคลของหมู่บ้าน จึงเรียกกันว่า “บ้านป่าวิไล”ตั้งแต่นั้นมาสำหรับบ้านป่าวิไลนั้นมี 1 แห่งคือ โรงเรียนบ้านป่าวิไลเป็นโรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา

6. หมู่ที่ 6 บ้านมะรุ้มแต่เดิมบ้านมะรุ้มขึ้นอยู่กับบ้านหมู่ที่ 8 ตำบลโป่งน้ำร้อน แต่ต่อมาแยกเป็นหมู่ 4 ตำบลคลองใหญ่ และในปี พ.ศ. 2536 แยกมาเป็นหมู่ 6 ตำบลคลองใหญ่ และใช้ชื่อหมู่บ้านมะรุ้ม เพราะมีการกล่าวกันว่า เคยมีต้นมะรุ้มใหญ่อยู่ในหมู่บ้าน แต่ปัจจุบัน ไม่มีแล้ว(ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม,ออนไลน์) สำหรับหมู่บ้านแห่งนี้มี วัดมหาคงคาราม เป็นศาสนสถาน นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขชั่วคราวไว้บริการประชาชนด้วย

7. หมู่ที่ 7 บ้านนา ซึ่งมีเขตพื้นที่ติดต่อกับ หมู่ที่ 3 บ้านผักกาด ในอดีตการเดินทางเข้าไปสู่ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน มีความยากลำบาก กล่าวคือ เส้นทางมีลักษณะเป็นทาง “ลูกรัง” ต้องเดินทางด้วยเท้า ใช้ม้าหรือเกวียน ประมาณ พ.ศ.2508 มีการตัดถนนทำให้การสัญจรและการไปมาหาสู่ระหว่างชาวบ้านรวมทั้งการค้าขายผลผลิตทางการเกษตรของชาวบ้าน การตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้านทำให้ระยะต่อมาเริ่มมีการติดตั้งระบบไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านในช่วงประมาณปีพ.ศ. 2525 ในระยะแรกชาวบ้านใช้ประโยชน์จากแสงสว่างของไฟฟ้า การมีถนนไม่ได้ทำให้การสัญจรไปมาของประชาชนสะดวกแต่ยังดึงดูดผู้คนแปลกหน้าเข้าสู่เขตพื้นที่ตำบลคลองใหญ่มากขึ้น “มีรถโดยสารชนข้าวของพวก กะปิ เกลือ ยาสูบ สบู่จนแก้ว แล้วก็ปลากะป๋องมาขาย” (นางตี: สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2556)

ปัจจุบันการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ตำบลคลองใหญ่ สามารถเดินทางโดยใช้ถนนทางหลวงลาดยางหมายเลข 3193 หรือ เส้นทางสายจันทบุรี-สระแก้ว ซึ่งเป็นถนนสายยุทธศาสตร์ ระยะทาง 25 กิโลเมตรโดยมีถนนลาดยางในตำบล จำนวน 5 สายคือ (เทศบาลตำบลคลองใหญ่,มปป.):ออนไลน์)

1. ผ่านระหว่างตำบลโป่งน้ำร้อนคลองใหญ่ เทพนิมิต และหนองตาคง หมายเลข 3193 ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

2. เข้าจุดผ่านแดนถาวรช่องผักกาด ระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตร บริเวณจุดนี้ตรงกับบ้านโอคอม ต. สติงไกร อ.สลักทิว จ.โพธิ์ตาก ประเทศกัมพูชา (ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดจันทบุรี: ออนไลน์)

3. เข้าหมู่บ้านผักกาดหมายเลข 3227 (หมู่บ้านผักกาด - โอลำเจียก) ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร

4. ถนนเข้าบ้านเสียมจับ ระยะทางประมาณ 700 เมตร

5. ถนนสายคลองใหญ่-ชอย (2) 1,100 เมตร

อาชีพของชาวบ้านที่อาศัยในตำบลคลองใหญ่ ในอดีตการเกิดสงครามขึ้นในประเทศกัมพูชา มีส่วนสำคัญต่อการทะลักเข้าสู่เขตแดนประเทศไทยของชาวบ้านกัมพูชา ชาวกัมพูชาบางส่วนเข้ามาแผ้วถางป่าเพื่อให้มีพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น ข้าว พริกขี้หนู ผัก มะเขือ ผักขี้เหล็ก ข้าวโพด งาม ถั่วลิสง ในพื้นที่ตำบลคลองใหญ่ไม่ได้มีเพียงชาวกัมพูชาที่อพยพหนีภัยสงครามมาจากประเทศกัมพูชา แต่ยังมีคนไทยย้ายถิ่นฐานจากจังหวัดอื่นๆ เช่น นครราชสีมา สุพรรณบุรี ระยอง เป็นต้นที่เข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพทำไร่ พวกเขานำพืชไร่แลกเปลี่ยนสินค้า ข้าวของเครื่องใช้ (นางติ: สัมภาษณ์ 8 พฤศจิกายน 2556) กับพ่อค้าและต่อมาเมื่อมีถนนตัดเข้าสู่หมู่บ้านและมีรถยนต์ของพ่อค้าสัญจรไปมามากขึ้นทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนจากการเพาะปลูกพืชไร่ประเภทเดิม และหันมาปลูกมันสำปะหลัง ข้าวโพด ขายให้กับพ่อค้าแทนการแลกเปลี่ยนสินค้าในแบบเดิม

ในปัจจุบันความสะดวกสบายในการสัญจรไปของชาวบ้านตำบลคลองใหญ่ ทำให้พวกเขาสามารถเดินทางไปมาระหว่าง ตำบล อำเภอ จังหวัดและต่างจังหวัดได้มากขึ้น ในอดีตที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีที่ดินเพื่อการเพาะปลูกพืชไร่ เปลี่ยนแปลงเป็นพืชสวน เช่น เงาะ ทุเรียน ซึ่งเป็นผลไม้หลักของจังหวัดจันทบุรี แต่เป็นเพราะการมีราคาตกต่ำอย่างต่อเนื่องของผลไม้ชนิดนี้ ทำให้ชาวบ้านตำบลคลองใหญ่เปลี่ยนไปปลูกลำไยพืชสวนเศรษฐกิจชนิดใหม่ที่เกษตรกรชาวอำเภอโป่งน้ำร้อนหันมากันปลูกและสร้างรายได้อย่างมาก เพราะลำไยมีรสชาติดี หวาน กรอบ เนื้อมาก ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดขนาดใหญ่อย่างประเทศจีนเกษตรกรผู้ปลูกลำไยสามารถกำหนดช่วงเวลาในการเก็บเกี่ยวกับผลผลิตได้ตามความต้องการของตลาด ราคาสูงกว่า 30 บาทต่อกิโลกรัมเมื่อเปรียบเทียบกับ เงาะ มังคุด ลองกอง ที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง “เมื่อก่อนคนไปงจะเข้าไปซื้อรถยนต์คนขายก็เบือนหน้าหนี แต่เดี๋ยวนี้รับวิ่งเข้ามาต้อนรับ” (ชาวบ้านในตำบลคลองใหญ่ : สัมภาษณ์ 7 พฤศจิกายน 2556) ส่วนชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งก็ประกอบอาชีพค้าขายของชำ ขายอาหารเหมือนชาวบ้านในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าบริบท ณ บริเวณตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีข้างต้นนั้น เป็นบริบทที่กล่าวถึงเพียงด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้นับบริเวณนั้นตามที่ภาครัฐ และงานวิจัยชิ้นนี้ได้รวบรวมไว้ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นแกนหลักสำคัญและยังไม่มีการด้านวิชาการใดกล่าวถึงหรือได้อธิบายไว้เลย ก็คือ บริบทของพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับบ่อนคาสิโน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะขอนำเสนอสภาพพื้นที่ที่เป็นจริงโดยจะอธิบายชุมชนเชื่อมโยงกับบ่อนการพนัน กล่าวคือ บริเวณตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาดังกล่าวข้างต้น ทำให้การคมนาคมข้ามชายแดนไปมาระหว่างกันสะดวกสบายเป็นอย่างมาก ซึ่งแต่เดิมนั้นประชากรทั้งสองประเทศได้ใช้เส้นทางนี้เพื่อติดต่อค้าขาย สินค้า ขนส่งสินค้า การค้าแรงงาน รวมถึงการท่องเที่ยว

ภายหลังไม่นานนักประเทศกัมพูชาได้ดำเนินนโยบายการสร้างบ่อนการพนันหรือบ่อนคาสิโนขึ้นตามแนวชายแดน ทำให้สมาชิกในชุมชนคลองใหญ่เห็นว่าการเปิดบ่อนเสรีในประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นการเล่นการพนันที่กฎหมายไทยไม่สามารถดำเนินการเอาตนมารับผิดได้ มีหน้าซ้ำประเทศกัมพูชายังอนุญาตให้คนไทยสามารถเข้าไปเล่นพนันในบ่อนได้ ประกอบกับการเกิดของบ่อนคาสิโนเป็นของใหม่นอกเหนือจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ทำให้คนในชุมชนคลองใหญ่รู้สึกเป็น

ของใหม่และแปลก พวกตนก็ต้องการไปเล่นพนันและเข้าไปสัมผัสบรรยากาศภายในบ่อนคาสิโน และที่สำคัญสถานที่ตั้งของบ่อนคาสิโนอยู่ใกล้ชายแดนประเทศไทย การเดินทางเข้าไปเล่นพนันในบ่อนคาสิโนจึงสะดวกมาก คนในชุมชนไม่ว่าฐานะใด ๆ ไม่ว่าจะฐานะรวยหรือจน ก็สามารถเข้าไปสัมผัสหรือเล่นพนันในบ่อนคาสิโนได้หมดทุกคน

1.2 ผลกระทบของบ่อนคาสิโนบ้านฝักกาดต่อชุมชนตำบลคลองใหญ่

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลคลองใหญ่ต่างให้ความเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัวส่วนใหญ่ตรงกันว่าในการเข้าไปเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนชายแดนตามคำให้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งที่ว่า “ตอนแรก ๆ เป็นของใหม่จึงลองไปเล่น” (นายชัย : สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556) จากคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ว่า ที่จริงแล้วเมื่อพิจารณาให้ดีสังคมไทยได้ยอมรับโดยดุษฎีที่ว่า “การพนันเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานานแล้ว” แต่การจัดการให้เล่นการพนันในลักษณะที่เป็นระบบระเบียบ มีโครงสร้างอาคาร การบริหารงานในลักษณะธุรกิจ การให้บริการแบบเห็นนักเล่นพนันเป็นลูกค้า ซึ่งแปลกแยกไปจากชีวิตประจำวันของพวกเขาที่ตั้งวงเล่นการพนันในส่วนบุคคล หรือในงานประเพณีเพื่อหลบเลี่ยงการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นการเสมือนสร้างความแปลกใหม่ให้กับคนในชุมชน คนในชุมชนจึงสะท้อนความเห็นดังกล่าวสัมภาษณ์ข้างต้น

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้นเป็นเพียงแค่สิ่งใหม่ หรือเป็นสิ่งที่น่าตื่นตาตื่นใจของชาวบ้านคลองใหญ่ในช่วงแรกของการเปิดบ่อนคาสิโนบริเวณชายแดนเท่านั้น ซึ่งภายหลังจากนั้นความรู้สึกดังกล่าวของคนในชุมชนคลองใหญ่ก็ได้มลายหายไปก็เนื่องมาจากว่าชาวบ้านคลองใหญ่ได้หันกลับมาทบทวนและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของการเล่นพนันในบ่อนคาสิโน โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์สามารถแบ่งแยกผลกระทบที่เกิดขึ้นการเล่นพนัน ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบต่อชุมชนคลองใหญ่ด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบของบ่อนคาสิโนบริเวณบ้านฝักกาด ต่อชาวบ้านชุมชนคลองใหญ่ในด้านเศรษฐกิจนั้นมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การเล่นพนันในลักษณะ “เสียพนัน” ซึ่งการเสียพนันของชาวบ้านคลองใหญ่เกิดขึ้นในช่วงแรกที่ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าไปเล่นพนันที่บ่อนคาสิโนที่เปิดใหม่บริเวณบ้านฝักกาด การเสียพนันในบ่อนคาสิโนจากประสบการณ์ของ นางมน นามสมมติ ปัจจุบัน อายุ 52 ปี (2556) เธอเป็นชาวบ้านตำบลคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จันทบุรี มีอาชีพธุรกิจส่วนตัวโดยเปิดร้านค้าขายของชำ และอาหารตามสั่งทั่วไปในหมู่บ้านที่เธออาศัยอยู่ ปัจจุบันเธอใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังหลังจากเลิกกับสามีของเธอ เหตุผลเพราะไม่ต้องการให้สามีและลูกชายมีส่วนรับผิดชอบกับหนี้สินที่เธอก่อขึ้นจากการเล่นพนัน ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พูดคุยกับเธอ เมื่อ 8 พฤษภาคม 2556 (และอีกหลายครั้ง) นางมน ได้สะท้อนเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการเล่นการพนันจากคำสัมภาษณ์ ดังนี้

นางมน เล่าว่า การเปิดบ่อนในประเทศไทยกัมพูชา หรือบริเวณใกล้กับชายแดนประเทศไทยได้ดำเนินการเปิดบ่อนในช่วงปี พ.ศ. 2540 โดยในเวลานั้น เธอยังไม่รู้จักรูปแบบหรือวิธีการเล่นพนันในบ่อน เธอทำหน้าที่เพียงส่งเพื่อนเข้าไปเล่นพนันในบ่อนชายแดนที่เรียกว่า โดยเธอเรียกบ่อนดังกล่าวว่า “บ่อนหน้าคา” โดยลักษณะของบ่อนดังกล่าวเป็นการสร้างตัวโรงเรือนแบบง่าย ๆ

กล่าวคือ เป็นโรงเรือนแบบเปิดโล่ง หลังคาทำด้วยหญ้าคา มุงเป็นลักษณะคล้ายเพิงหมาแหงน เสาค้ำยันใช้ไม้ไผ่ และพื้นเป็นการเทคอนกรีต

ในระยะแรกมณมีความรู้สึกแค่ต้องการไปเที่ยวชมสัมผัสกับบรรยากาศภายในบ่อนหญ้าคา ซึ่งรูปแบบวิธีการเล่นพนันส่วนใหญ่ คือ ไพ่ปอกยี่สิบเอ็ด (21) อย่างไรก็ตามในที่สุดจากที่เธอทำหน้าที่เพียงแค่นักพนันเข้าสู่บ่อน เธอจึงผันตัวเองเข้าสู่วงโคจรของนักเล่นพนันเสียเอง โดยเหตุผลที่เธอให้กับคณะผู้วิจัยว่าเธอเพียงต้องการลองเล่นพนัน ประกอบกับเธอเองไม่สามารถหักห้ามใจที่จะไม่สัมผัสกับการเล่นพนันในบ่อนได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของเธอที่กล่าวว่า “เห็นคนอื่นเขาเล่นก็เลยลองเล่น” เธอยังให้สัมภาษณ์ต่อว่า เธอจึงนำเงินไปเล่นพนันในบ่อนหญ้าคาโดยแรกเริ่มเป็นจำนวนไม่มากนัก ประมาณ 20-30 บาท หลังจากนั้นเธอก็นำเงินจำนวนดังกล่าวไปวางพนันบนโต๊ะพนัน มณบอกต่อเวลาเธอเล่นพนันเธอเองยังไม่วางใจเลยว่าตนเองชนะพนันหรือแพ้พนันจะรู้ก็ต่อเมื่อเจ้ามือกวาดเงินของเธอไปหรือเจ้ามือนำเงินมาทบเงินให้ตนเอง “ตอนเล่นได้ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าตัวเองได้รู้ก็ตอนที่เขากวาดเงินมาให้”

ครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 เมื่อบ่อนหญ้าคา ถูกแทนที่ด้วยบ่อนคาสิโน โดยเป็นลักษณะอาคารถาวรบริเวณฝั่งแดนของประเทศกัมพูชา ทำให้การเดินทางเข้าไปเล่นพนันในบ่อนคาสิโนตามลำพังของ มณ ปรากฏชัดและบ่อยครั้งขึ้นเรื่อย ๆ รูปแบบการเล่นพนันในบ่อนคาสิโนก็มีลักษณะหลากหลายชนิดขึ้นและนักพนันก็สามารถเลือกเล่นพนันได้โดยขึ้นอยู่กับความชื่นชอบของแต่ละคน (นักพนัน) ไม่จำเป็นจะถูกบังคับให้เล่นพนันชนิดใดรูปแบบใดเสียอีก อย่างไรก็ตามโดยส่วนตัวของมณบอกว่า รูปแบบพนันชนิดหนึ่งที่ใช้อยู่เป็นไพ่มากกว่าที่เราเรียกว่าไพ่ “บาคาร่า” เป็นการเล่นพนันแบบใหม่สำหรับเธอ ในขณะเดียวกันการที่มณไปเล่นพนันในบ่อนคาสิโนบ่อยครั้งขึ้นนั้น สะท้อนให้เห็นจากคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “เพราะเสียเยอะแล้วอยากได้คืน” เธอจึงเข้าไปเล่นพนันในบ่อนหลายครั้งก็เนื่องมาจากเหตุผลง่าย ๆ ก็คือต้องการได้เงินคืนจากการที่เธอเสียพนันไป ขณะที่จากคำให้สัมภาษณ์ดังกล่าวยังตีความได้อีกว่านักพนันที่มณ ยังมีโอกาสเสียหรือแพ้พนันมากกว่าที่จะชนะหรือได้เงินจากบ่อนคาสิโน เพราะเธอเสียเงินจำนวนมากเธอจึงต้องการแก้ตัวเพื่อให้ได้เงินคืน ประกอบกับโดยลักษณะรูปแบบของการเล่นพนันของมณ ก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก ซึ่งครั้งแรกเริ่มที่เธอทดลองเล่นพนันเธอแทงพนันโดยใช้จำนวนเงินไม่มากนัก คือเพียงแค่ 20 ถึง 30 บาทต่อครั้ง (หนึ่งเกมในการแจกไพ่บาคาร่า) จากการเล่นพนันที่บ่อนหญ้าคา แต่หลังจากเธอเองเข้าไปเล่นพนันที่บ่อนคาสิโน เธอค่อย ๆ เพิ่มปริมาณจำนวนเงินมากขึ้นเป็น 30 ถึง 100 บาทต่อครั้ง และจำนวนเงินสูงสุดสำหรับเงินที่เธอเล่นพนันในแต่ละอาจครั้งสูงถึง 5,000 บาทต่อครั้ง

นางมณ ยังบอกต่อว่า เธอยืนยันว่าเธอไม่ได้มีอาการหรือความรู้สึกติดการพนันแต่อย่างใด แต่การที่เธอเล่นพนันบ่อยครั้งขึ้นและใช้เงินแทงพนันเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเธอให้เหตุผลว่า ก็เพราะต้องการได้เงินที่เสียไปคืนเท่านั้น มณ บอกกับคณะผู้วิจัยว่า ในระยะแรก ๆ ของการเล่นการพนันในบ่อนคาสิโน เธอมักจะแอบเล่นพนันโดยไม่ให้สามีของเธอรู้แต่ในที่สุดก็ไม่สามารถปกปิดข้อมูลเหล่านั้นได้ เพราะสามีของเธอเป็นทั้งหุ้นส่วน และผู้ประสานงานระหว่างนักธุรกิจบ่อนคาสิโนชาวไทยและกัมพูชา โดยสามีของมณเป็นลักษณะบุคคลกว้างขวางและเป็นที่รู้จักในบ่อนคาสิโนชายแดน

เมื่อไม่มีจำนวนเงินพอที่จะเล่นพนันในบ่อนคาสิโน ครั้งหนึ่งเธอจึงตัดสินใจขโมยทะเบียนรถยนต์ของสามีไปจำหน่ายที่บ่อนคาสิโน เพื่อให้ได้เงินมาเล่นพนันและได้เงินมาจำนวน 80,000

บาท หลังจากนั้นเธอก็นำเงินจำนวนดังกล่าวไปเล่นพนันในบ่อนคาสีโน ผลปรากฏว่าเธอก็เสียพนันจนหมดตัว เมื่อสามีของเธอทราบเรื่องดังกล่าว ก็นำเงินไปไถ่ถอนจำนำรถยนต์คืน เธอบอกว่า สามีของเธอไม่ว่ากล่าวหรือตำหนิอะไรเธอเลย ดังความสัมภาษณ์ “*พี่เขาไม่ว่าอะไรสักคำ*” ภายหลังจากเรื่องการจำนำทะเบียนรถยนต์ข้างต้น การเล่นพนันของ มน ยังคงเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และต่อเนื่องเรื่อยมา และเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดของเธอก็คือว่า เธอยังได้นำบ้านพักที่เธอและครอบครัวอาศัยอยู่ รวมทั้งที่ดินไปจำนองเพื่อจะนำเงินทั้งหมดไปเล่นพนันในบ่อนคาสีโน ประวัติศาสตร์การเล่นพนันของเธอก็ยังซ้ำรอยเดิม ผลก็คือเธอก็ยังคงเสียพนันในบ่อนคาสีโนอยู่ดี

เมื่อหันกลับมาพิจารณาโดยให้ความสนใจกับวิถีชีวิตของเธอ สามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่าวิถีชีวิตของเธอเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากที่เดียวดังคำให้สัมภาษณ์ที่ชัดเจนว่า “*ตอนกลางวันขายของตามปกติ แต่ตอนกลางคืนปิดบ้านไปเล่น*” สะท้อนให้เห็นได้ว่าเดิมทีเดียวเธอเปิดร้านค้าขายของชำในเวลากลางวัน พอตกเวลากลางคืนก็พักผ่อนกับครอบครัวตามปกติ แต่หลังจากการที่เธอเข้าสู่วงจรการเล่นพนันทำให้วิถีชีวิตของเธอเปลี่ยนไปมาก กล่าวคือแทนที่เธอจะเลิกงานปิดร้านค้าขายของชำและพักผ่อนกับครอบครัวตามปกติ เธอใช้เวลาพักผ่อนกับครอบครัวตอนกลางคืนเพื่อข้ามไปเล่นพนันในบ่อนคาสีโน และมีหน้าซ้ำเนื่องด้วยเป็นการเล่นพนันที่ใช้จำนวนเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สถานะทางการเงินของมนเริ่มมีปัญหาและไม่ค่อยดีนัก ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่า รายได้จากการเปิดร้านค้าขายของชำไม่สามารถรับใช้การเล่นการพนันของเธอได้ วิธีการในการเพิ่มเงินต่อครั้งในการเล่นพนันวิธีการหนึ่ง จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการกู้หนี้ยืมสินได้ แต่เมื่อกู้เงินมาเล่นพนันในบ่อนคาสีโนเธอยังเสียพนันจนหมดอยู่ดี ปัญหาต่อมาหลังจากการกู้เงินก็คือครั้งถึงเวลาจะต้องชำระหนี้เงินกู้ เธอก็ไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ตามนัดได้ ภายหลังจากจึงพยายามหลบหน้าเจ้าหนี้ ทำให้เธอใช้เวลาเล่นพนันทั้งเวลากลางวันและกลางคืน โดยเธอไม่สนใจกิจการส่วนตัวและครอบครัวของเธอเอง ดังคำให้สัมภาษณ์ที่น่าเศร้าว่า “*หลัง ๆ ตอนกลางคืนก็ไปเล่นเพราะมีคนมาทวงหนี้*”

สุดท้ายมนก็ยังคงมีความหวังในใจลึก ๆ ที่ว่าจะได้เงินที่สูญเสียไปจากการเล่นพนันที่ผ่านมากลับคืน ทำให้เธอพอมีเงินเธอก็จะเข้าไปเล่นพนันในบ่อนคาสีโนอยู่เป็นนิจ ดังคำกล่าวที่ว่า “*มีเงินอยู่ในมือก็เล่น*” ในขณะเดียวกัน มน ยังยอมรับต่อว่าการเล่นพนันทำให้เธอเกิดอาการเครียด เพราะต้องคิดเข้าไปซ้ำมาตลอดเวลว่า จะหาเงินจากที่ไหนมาชำระหนี้สินที่กู้ยืมมา หลายต่อหลายครั้งที่เธอต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบที่อัตราดอกเบี้ยแสนแพง แต่เธอก็ยังไม่คิดว่าการกู้ยืมเงินจะเป็นปัญหาสำหรับเธอ โดยเธอคิดอย่างเดียวว่าจะสามารถหาเงินจากไหนได้ จากคำสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า “*คิดตลอดเวลาจะเอาเงินที่ไหนมาสู้ ร้อยละเท่าไรก็ได้*” เธอยังเล่าให้คณะผู้วิจัยฟังต่อถึงลักษณะของนักพนันส่วนใหญ่ในบ่อนคาสีโนจะมีลักษณะเล่นพนันแบบไม่สนใจต่อสภาพแวดล้อมรอบกาย พุดง่าย ๆ คือ เป็นการเล่นพนันแบบลืมนวัน ลืมคืน ลืมหิว ลืมแม้กระทั่งเข้าห้องน้ำ “*คนเล่นไม่กิน คนกินไม่เล่น*”

อย่างไรก็ตามในกรณีศึกษาผลกระทบต่อชุมชนคลองใหญ่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ขอเสนอว่า การค้นหาตัวอย่างเชิงคุณภาพในส่วนของผลกระทบเชิงส่วนบุคคลนั้น ประชาชนคลองใหญ่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในแง่มุมมองของประสบการณ์ส่วนตัวที่ตนเข้าสู่วงจรการเล่นพนันทำไม หรืออย่างไร จะมีกรณีศึกษาเพียงน้อยนิดที่น่าสนใจในงานวิจัยชิ้นนี้ที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยพยายามอย่างยิ่งที่จะค้นหาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อฉายภาพผลกระทบต่อชุมชนคลองใหญ่ให้ได้ โดยผู้วิจัยไปขอสัมภาษณ์กับผู้ที่ไม่เล่นพนันผู้หนึ่งซึ่งเป็น

ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ความว่า แท้ที่จริงแล้วผลกระทบต่อชุมชนดังกล่าวที่เกิดขึ้น โดยส่วนใหญ่ จะเกิดขึ้นเพียงกับประชาชนในชุมชนคลองใหญ่เพียงส่วนน้อยเท่านั้น ดังเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“คนคลองใหญ่เสียพนันไม่กี่คน”

(นายชัย ผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่น: สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556)

“ปัจจุบันคนคลองใหญ่ไม่เกี่ยวกับคาสีโน”

(นายชัย ผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่น: สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556)

“ใช้ได้”

(กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

“เป็นบทเรียน”

(กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

โดยหลังจากการที่ชาวบ้านคลองใหญ่ส่วนใหญ่หมดความนิยมเข้าไปเล่นพนันในบ่อนคาสีโนแล้ว การดำเนินงานการบริหารจัดการของบ่อนคาสีโนบริเวณบ้านผักกาด ยังมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชุมชนบ้านคลองใหญ่หรือไม่อย่างนั้น เราสามารถสรุปได้จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารเทศบาลตำบลคลองใหญ่ที่ว่า “ผลประโยชน์ ข้ามหัวคนคลองใหญ่” (นายชัย: สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2556)

ดังนั้น บ่อนคาสีโน 5 แห่ง บริเวณชายแดนบ้านผักกาด จึงไม่ค่อยส่งผลกระทบในเชิงบวกด้านเศรษฐกิจของชุมชนคลองใหญ่มากนัก จะมีเฉพาะคนจำนวนหนึ่งที่ถือว่าเป็นคนส่วนน้อยเท่านั้น ที่สามารถเข้าไปทำงานตามตำแหน่งต่าง ๆ ในบ่อนคาสีโนได้ ดังเช่นที่ผู้บริหารระดับสูงบ่อนคาสีโนรายหนึ่งได้กล่าวว่า การรับสมัครคนไทยเข้าทำงานในบ่อนคาสีโนนั้น ปัจจุบันมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 20 ของบุคลากรทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของบ่อนคาสีโนที่ประเทศกัมพูชาได้กำหนดเอาไว้เป็นกฎหมาย เหตุผลก็เพื่อส่งเสริมการจ้างแรงงานของประชาชนในประเทศตนให้มีความทำ ดังนั้น การที่เจ้าของหรือผู้บริหารบ่อนคาสีโนจะจ้างแรงงานไทยให้มากกว่าจำนวนที่กฎหมายประเทศกัมพูชากำหนดไว้จึงดำเนินการหรือกระทำไม่ได้ การจ้างแรงงานไทยในสัดส่วนจำนวนเพียงร้อยละ 20 ของบุคลากรผู้ซึ่งทำงานในบ่อนคาสีโนทั้งหมด จึงมีน้อยหรือผลกระทบค่อนข้างน้อยมากต่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยหรือชุมชนคลองใหญ่จะได้รับจากบ่อนคาสีโน (นายหน้: สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2556) ยิ่งไปกว่านั้น การบริหารจัดการภายในบ่อนคาสีโนที่บ่อนคาสีโนไม่สามารถผลิตขึ้นเองได้ โดยการบริหารจัดการภายในจะต้องอาศัยหรือการพึ่งพิงจากภายนอก ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวยังไม่ได้ใช้ทรัพยากรที่ผลิตขึ้นจากชุมชนคลองใหญ่ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นอาหารสด พืชผลทางการเกษตร หรือผลิตภัณฑ์จากชุมชน เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“อาหารการกินจะไปซื้อที่ตลาดโบว์ลิ่ง จันทบุรี”

(นายชัย ผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่น : สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556)

“การจ้างงานมีน้อยมาก” และ “ทำหลังฤดูเก็บเกี่ยว”

(นายชัย ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น: สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556)

อย่างไรก็ดีการเปิดบ่อนคาสีโนดังกล่าวยังมีผลกระทบทางเศรษฐกิจในเชิงบวกต่อชุมชนคลองใหญ่ก็เป็นลักษณะโดยทางอ้อม (Indirect) มากกว่า เช่น การทำให้การค้าขายดีขึ้น เนื่องจากการใช้เส้นทางคมนาคมสะดวกมากขึ้น “ซื้อขายเพิ่มขึ้นเพราะเส้นทางสะดวกขึ้น” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

2. ผลกระทบต่อชุมชนทางด้านครอบครัว

ผลกระทบของบ่อนคาสีโนบริเวณบ้านผักกาดที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตครอบครัวของประชาชนในตำบลบ้านคลองใหญ่ พบว่า ผลกระทบของบ่อนคาสีโนส่งผลอยู่ในวงแคของนักพนันเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ตัวอย่างเช่น การเกิดอาการของโรคติดการพนัน (Addicted Gambling) จากบ่อนคาสีโนนั้นพบว่า มีนักเล่นพนันบางคนในบ้านคลองใหญ่ไปเล่นพนันในบ่อนคาสีโนขายแดนตลอดต่อเนื่อง ก็เนื่องจากเหตุผลที่ว่านักพนันที่เป็นคนเคยเล่นพนันตามบ่อนบ้านในชุมชนแต่เดิมก็ผันตัวเองเข้าสู่การเล่นพนันในบ่อนคาสีโน สะท้อนได้จากคำให้สัมภาษณ์ “คนติดเล่นเพราะอดีตเคยเล่น” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

ส่วนผลกระทบของบ่อนคาสีโนที่มีต่อปัญหาการหย่าร้างในชุมชนบ้านคลองใหญ่นั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มพบว่า มีเพียงแค่คนเดียวเท่านั้น ที่เคยเล่นพนันมาตั้งแต่เป็นบ่อนหมู่บ้าน “มีคนเดียว เล่นพนันมาตั้งแต่บ่อนหมู่บ้าน” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่ : สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

อย่างไรก็ดีการเปิดบ่อนคาสีโนบริเวณบ้านผักกาดทำให้ครอบครัวต้องปรับวิถีชีวิตในรูปแบบใหม่ของกลุ่มของนักเล่นพนันดังที่มีคำกล่าวโดยทั่วไปในชุมชนคลองใหญ่ว่า ครอบครัวที่เล่นการพนันนั้น จากเดิมที่ทั้งสามีและภรรยาหรือครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่างจะช่วยเหลือกันการทำสวนผลไม้ แต่เมื่อใดก็ตามครอบครัวใดที่เข้าสู่วงโคจรของบ่อนคาสีโน นั้นจะเป็นสัญญาณโดยเหลือคนทำสวนเพียงคนเดียวคือฝ่ายชายนั้นก็คือสามี จึงมีความกล่าวแบบประชดประชันที่ว่า “ผิวเข้าสวน เมียเข้าบ่อน” (กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่ 8 พฤษภาคม 2556) ผลกระทบของบ่อนคาสีโนที่มีต่อครอบครัวของชาวชุมชนชายแดน

ผลกระทบของการเล่นคาสีโนผู้วิจัยขอยกตัวอย่างกรณีของ นางมน มาเป็นกรณีศึกษา วันที่ 27 ตุลาคม 2555 เป็นวันที่ มน ไม่สามารถลบความทรงจำที่น่าเศร้าที่สุดของเธอออกไปได้ เพราะเป็นวันที่เธอสูญเสียลูกสาวคนโตจากการประสบอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์คว่ำ ลูกสาวคนโตของเธอร้องขอให้เธอเลิกเล่นการพนันเสีย แต่ มน ไม่สนใจยังคงตั้งหน้าตั้งตาเล่นพนันสร้างหนี้สินให้กับตนเองและครอบครัวโดยไม่ได้สนใจกับเสียงขอร้องดังกล่าวของลูกสาว ปัจจุบันนี้เธอเหลือเพียงลูกชายคนสุดท้อง และอาศัยอยู่ร่วมกันแค่สองคน โดยปราศจากสามีของเธอ เหตุเพราะทั้งมนและสามี ได้ทำการหย่าขาดจากกันไปแล้ว เธอให้เหตุผลแห่งการหย่าขาดที่ว่าเธอไม่ต้องการให้สามีของเสียชื่อเสียงและไม่ต้องการสร้างปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินที่ตัวเองเป็นผู้ก่อขึ้น สะท้อนจากน้ำเสียงของเธอที่ว่า “หย่าเพราะไม่อยากให้เค้าเสียชื่อเสียงและมีปัญหากับหนี้ที่เราทำไว้” ในขณะเดียวกันการสูญเสียลูกสาวคนโตทำให้เธอยุติการเล่นพนันอย่างสิ้นเชิง โดยเธอเน้นย้ำว่าอย่างไรตัวเธอก็จะไม่พนัน

ไปเล่นพนันอีก ดังคำพูดของเธอ “ห่วยก็ไม่เล่น อะไรก็ไม่เอาทั้งนั้น” และสิ่งที่น่าเศร้าที่สุดและเป็นเหตุผลให้เธอยุติการเล่นพนันนั้นก็คือ มน พุดด้วยน้ำเสียงสั่นเครือและมีน้ำตาคลอเบาเมื่อย่อนึกถึงเรื่องราวอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับลูกสาวของเธอในอดีต

ตลอดระยะเวลาเกือบ 15 ปี ที่ตัวเธอเข้าสู่วงการเล่นพนัน ปัจจุบันนี้ มน กลับมาเปิดร้านค้าขายของชำ และขายอาหารตามสั่งเหมือนเดิม แต่สิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปและไม่อาจหวนคืนกลับมาได้อีกต่อไป นั่นก็คือ ชีวิตครอบครัวที่เคยอบอุ่น ความเคยเป็นครอบครัวเคยเป็นเลือดเนื้อเชื้อไข และทรัพย์สินทั้งหลายที่เธอและครอบครัวร่วมสร้างกันขึ้นมา ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนสูญสิ้นไปเพราะการเล่นพนัน อย่างไรก็ตามท่ามกลางความสูญสิ้นมลายสิ้น ก็ยังเหลือความโชคคืออยู่บ้างที่เธอยังเหลือลูกชายคนเล็กที่อาศัยอยู่กับเธอคอยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และที่สำคัญชาวบ้านตำบลคลองใหญ่ที่พร้อมจะให้อภัยกับสิ่งที่ มน ได้เคยทำผิดพลาดมาในอดีต

บทเรียนที่สำคัญยิ่งที่คณะผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์จากประสบการณ์อันน่าเศร้าของ มน ก็คือ นักพนันมักจะแพ้หรือเสียพนันเสมอ โดยสะท้อนได้จากคำกล่าวของเธอที่ว่า “*เล่นการพนันไม่มีวันชนะ*”

3. ผลกระทบต่อชุมชนทางด้านสังคม

ผลกระทบด้านสังคมของบ่อนคาสีโนบริเวณบ้านฝักกาด ที่มีต่อชุมชนคลองใหญ่พบว่า ยังมีลักษณะค่อนข้างเบาบางหรือไม่ชัดเจน (Blur) เกี่ยวกับเรื่องศาสนาเพราะนักเล่นพนันมักจะมีเหตุผลประกอบความเห็นส่วนตัวที่ว่า “*ศาสนาไม่เลื่อมเพราะไม่เกี่ยวกับศาสนา*” (นายชัย : สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556)

อย่างไรก็ดีผลกระทบด้านสังคมโดยทางอ้อมที่อาจจะเกิดขึ้นกับชุมชนบ้านคลองใหญ่ก็คือ ในการดำเนินการบริหารจัดการธุรกิจบ่อนคาสีโนชายแดนบริเวณบ้านฝักกาดหรือในพื้นที่อื่นโดยทั่วไป จะพบว่า นอกจากอาคารสถานที่ที่เปิดให้นักพนันเข้าไปเล่นพนันแล้ว ทางบ่อนคาสีโนหรือผู้ประกอบการบ่อนคาสีโน ยังจะจัดโรงแรมที่พักเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เล่นพนันที่ไม่ต้องการเดินทางกลับบ้านในวันนั้นด้วย ในการบริหารจัดการโรงแรมที่พักที่อยู่ติดกับบ่อนคาสีโนและอยู่ในเขตพรมแดนของประเทศกัมพูชานั้น ชาวบ้านคลองใหญ่มองว่าทุกโรงแรมที่พักก็จะแอบแฝงเรื่องการค้าประเวณีเอาไว้เสมอ ความคิดของชาวบ้านดังกล่าวถือได้ว่ามีข้อมูลรองรับจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า มีสาวกัมพูชาหรือสาวเวียดนามมาให้บริการทางเพศในโรงแรมของบ่อนคาสีโนเป็นประจำ ดังคำพูดจากการสัมภาษณ์ที่ว่า

“*สร้างโรงแรมเอาไว้ขายตัว*”

(กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

“*ผู้เล่นระดับ V.I.P. บ่อนจัดให้ได้*”

(นายการ: สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

4. ผลกระทบต่อชุมชนทางด้านการมั่นคง

บ่อนคาสีโนบริเวณบ้านฝักกาดนั้น เป็นบ่อนที่ตั้งอยู่ในเขตของประเทศกัมพูชา ดังนั้น จึงมีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติอย่างไม่ต้องสงสัย เนื่องจากมีนักเล่นพนัน รวมถึงนักท่องเที่ยว หรือบุคคลทั่วไปเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศ จากการสัมภาษณ์ของคณะผู้วิจัย สามารถสรุปได้ว่า บ่อนคาสีโนบริเวณบ้านฝักกาด อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศได้ 2 เรื่อง กล่าวคือ การลักลอบเข้าออกประเทศ และการฟอกเงิน

การลักลอบเข้าประเทศที่เป็นปัญหาความมั่นคงของประเทศเกิดขึ้นจากการจัดรถของบ่อนให้บริการกับผู้โดยสารเพื่อสะดวกในการข้ามชายแดนเข้าไปเล่นการพนัน กล่าวคือ นักเล่นพนันที่มากับระบบรถทัวร์หรือในบางกรณีที่มีผู้เล่นนำรถส่วนตัวมาจอดไว้ในท่าจอดรถที่ทางบ่อนได้จัดเตรียมไว้ให้ในเขตชายแดนไทยในกรณีที่ผู้เล่นระดับ V.I.P ซึ่งมีที่จอดรถของบ่อนโดยตรง หลังจากนั้นทางบ่อนคาสีโนจะจัดรถพิเศษสำหรับการเดินทางข้ามไปกัมพูชา การใช้รถข้ามพรมแดนเช่นนี้ ทางบ่อนต้องมีการติดต่อกับทางราชการ เพื่อให้การผ่านด่านสะดวก โดยที่นักเล่นพนันไม่ต้องใช้พาสปอร์ตหรือบัตรเดอรัฟาส ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะมีการลักลอบเข้า-ออกประเทศโดยผิดกฎหมาย ซึ่งหมายรวมถึงการนำเอาสินค้าผิดกฎหมายหรือยาเสพติดเข้ามา (นายนิยม: สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2556)

การลักลอบเข้าประเทศอีกช่องทางหนึ่ง คือ การผ่านชายแดนหลังเวลาเปิด-ปิดชายแดนตามกฎหมาย เช่นในกรณีของบ้านฝักกาด ตามมติคณะรัฐมนตรีให้เวลาเปิดปิดตั้งแต่ 07.00 น. - 20.00 น. ต่อมาเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2556 ได้ปรับเวลาเปิด-ปิด มาเป็น 06.00 น. - 22.00 น. อย่างไรก็ตามในการเล่นพนันในบ่อนคาสีโนนั้น ช่วงที่มีการเล่นคือช่วงกลางวัน กลางคืน เนื่องจากนักเล่นพนันนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่สำคัญคือ “คนเล่นนอนดึก ตื่นสาย” ในขณะที่ช่วงกลางวันก็เป็นช่วงที่บ่อนคาสีโนถือว่าเป็นช่วงที่มีโอกาสเอาชนะนักเล่นการพนันได้ดีที่สุดจากการที่นักเล่นพนันอ่อนล้ามาตลอดวัน ตามหลักการบริหารพฤติกรรมศาสตร์ของบ่อนคาสีโนที่ผู้วิเคราะห์ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น การใช้เวลากลางคืนของบ่อนคาสีโนทำให้จำเป็นต้องมีการข้ามแดนเกินเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการข้ามแดนจะเป็นการผ่านช่องทางที่เรียกกันในท้องถิ่นว่า “ช่องรูหนู” การผ่านช่องนี้จึงมีโอกาสนี้จะลักลอบคนและสินค้าผิดกฎหมายเข้าประเทศได้โดยง่าย (นายชัย : สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2556)

อย่างไรก็ตามรายได้ (Income) ที่เป็นจริงของบ่อนคาสีโนที่เกิดจากการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพที่กล่าวไว้แล้ว (บทที่ 4 และ 5) เป็นหนึ่งรายได้ที่สำคัญหรือเป็นรายได้ที่เรียกว่ารายได้บนพรม เป็นรายได้ที่ขอบธรรมของผู้ประกอบการบ่อนคาสีโน แต่อีกแหล่งรายได้ที่สำคัญประเภทหนึ่งที่คณะผู้วิจัยค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ กิจกรรมทางธุรกิจที่ถือเป็นรายได้หลักอีกประการของบ่อนคาสีโนซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคง คือ ธุรกิจการฟอกเงิน ระหว่างผู้นำเงินมาฟอกหรือเจ้าของบ่อนคาสีโน และผู้นำเงินมาฟอกส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองที่นำเงินผิดกฎหมายมาเปลี่ยนให้เป็นเงินถูกกฎหมาย เงินที่ผิดกฎหมายมักเป็นเงินที่มาจากการค้ายาเสพติด โดยมีกระบวนการฟอกเงินที่เริ่มจากการพูดคุยตกลงกันถึงเรื่องจำนวนเงินที่จะฟอก วันเวลาที่จะฟอก หลังจากนั้นจะมีการจัดเตรียมไฟหรือ “การทำไฟ” ไว้สำหรับการฟอกเงินโดยเฉพาะ เมื่อผู้ต้องการที่จะฟอกเงินเดินทางมาถึงบ่อนคาสีโน ทางบ่อนคาสีโนจะเตรียมห้องเล่นพนันไว้โดยเฉพาะหรือใน

ลักษณะจัดเป็นห้องระดับบุคคลสำคัญ (V.I.P.) หลังจากนั้นจะเริ่มเล่นพนันไพ่ที่เตรียมไว้ มีการบันทึกภาพด้วยกล้องวงจรเปิดประกอบเพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่ามีการเล่นไพ่จริง

เหตุผลที่ต้องมีการบันทึกภาพประกอบคือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือที่เราเรียกสั้น ๆ ว่า “ปปง.” ไม่เชื่อว่านักพนันที่เล่นพนันในบ่อนคาสีโน สามารถเล่นพนันได้เงินเป็นจำนวนครั้งละมาก ๆ ได้ ซึ่งแต่เดิมนักพนันผู้ใดที่นำเงินข้ามฝั่งเข้ามาในเขตรับผิดชอบของราชอาณาจักรไทยจำนวนมาก ๆ ปปปง. จะทำการยึดหรืออายัดเงินดังกล่าวไว้ และทางเจ้าหน้าที่ จะทำการสืบสวนการได้มาของเงินดังกล่าวอย่างละเอียด มาตรการดังกล่าวทำให้นักพนันหลายคนถูกดำเนินคดีตามกฎหมายไทยและถูกยึดทรัพย์ บทเรียนดังกล่าวทำให้ทั้งนักพนันและเจ้าของบ่อนคาสีโน ได้มีการปรับเปลี่ยนหาแนวทางเพื่อทำให้การฟอกเงินไม่จืดจางจนให้เจ้าหน้าที่รัฐของไทยสามารถจับผิดหรือสังเกตความผิดปกติกระบวนการฟอกเงินดังกล่าวได้ ทำให้การเล่นพนันที่ผู้เล่นพนันเล่นพนันได้จึงเป็นเรื่องของการได้เสียกันระหว่างบ่อนคาสีโนและนักพนันเป็นเรื่องปกติทั่วไปเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น การเล่นพนันไพ่ที่ใช้เพื่อเป็นกระบวนการฟอกเงินในที่นี้คือ บาคาร่า เกมพนันไพ่นี้บ่อนคาสีโนจะสร้างภาพว่าบ่อนคาสีโนแพ้พนัน หลังจากนั้นจะออกเป็นสลิปเงินของบ่อนคาสีโนให้กับผู้เล่นพนันแสดงถึงจำนวนเงินที่เล่นได้ โดยเจ้าของบ่อนคาสีโนจะได้ส่วนต่างร้อยละ 10 ของจำนวนทั้งหมดที่ทำการฟอก นอกจากนี้ในแต่ละปี ผู้นำเงินมาฟอกในบ่อนคาสีโนยังมีการแบ่งเงินพิเศษให้เจ้าของบ่อนคาสีโนอีกส่วนหนึ่ง

กระบวนการฟอกเงินนั้นสอดคล้องกับการอำนวยความสะดวกโดยการให้บริการรถ V.I.P. ข้ามไปยังบ่อนคาสีโน ซึ่งนักเล่นการพนันไม่ต้องผ่านการตรวจจากเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจ เมื่อนำรถมาจอดยังสถานที่รับฝากรถของบ่อนคาสีโน ทางบ่อนคาสีโนจะมีรถ V.I.P. ไว้คอยบริการรับ-ส่งจากลานจอดรถไปยังบ่อนคาสีโนได้โดยสะดวก หรือในบางกรณีก็สามารถนำรถส่วนตัวข้ามไปยังบ่อนคาสีโนได้โดยการติดต่อผ่านเจ้าของบ่อนคาสีโนไว้ล่วงหน้า

ดังเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบทั้งในแง่ของกลุ่มคนผู้ลักลอบเข้าออกประเทศ หรือกรณีการลักลอบนำสิ่งผิดกฎหมาย สินค้าหนีภาษีเข้าออกได้โดยไม่สามารถทำการตรวจตราความถูกต้อง จึงนำมาซึ่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ โดยสรุปเป็นคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“มันจะยากอะไร ระดับนักการเมือง หิ้วเงินเข้ามาเท่าไร จะมีใครตรวจ”

(นายการ : สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2556)

“มันก็ทำไฟไว้ออ มาถึงเล่นครั้งละ 4-5 แสน ไม่กี่ครั้งก็ครบแล้ว 100 ล้าน”

(นาย การ: สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

“ไม่ต่ำกว่า 100 คน พอถึงปีก็แจกอั่งเปาให้บ่อนอีกคนละแสน คิดดูแล้วกันว่าเป็นเงินเท่าไร”

(นายจุก: สัมภาษณ์ 22 ตุลาคม 2556)

2. บริบทและผลกระทบของบ่อนบ้านฝักกาดต่อชุมชนเมืองจังหวัดจันทบุรี

ในการนำเสนอผลการศึกษาจากผลกระทบของบ่อนคาสีโนที่มีต่อชุมชนเมือง จังหวัดจันทบุรี จะแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย 2 หัวข้อดังนี้

2.1 บริบทของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2.2 ผลกระทบของปอนคาสีโนบ้านฝักกาดต่อชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2.1.บริบทของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

ชุมชนเมืองจันทบุรีนั้น เดิมโตมาจากการทำพลอย ค้าพลอย ซึ่งพลอยที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย ดังไปไกลถึงระดับโลก ก็คือพลอยเมืองจันทที่จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นแหล่งผลิตพลอยแหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศและของโลก แต่กว่าที่พลอยเม็ดหนึ่งถูกขุดขึ้นมาจากใต้ดินและนำมาผ่านกระบวนการขั้นตอนต่างๆ จนมาเป็นพลอยสวยงามที่อยู่บนเครื่องประดับนั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เลยทีเดียว การทำพลอยในเมืองจันทบุรีเรียกว่า “พลิกแผ่นดินเป็นเหมืองพลอย”

ขั้นตอนแรกของกระบวนการทำพลอย เริ่มต้นขึ้นที่เหมืองพลอย การทำเหมืองพลอยในอดีตค่อนข้างแตกต่างจากในปัจจุบันอย่างมาก ในอดีตนั้นเมื่อสำรวจพื้นที่และรู้ว่าที่ตรงนี้มีสายแร่หรือเป็นที่ที่เคยขุดพบแร่มาก่อน คนงานเหมืองก็จะเริ่มขุดโดยใช้แรงงานคน ซึ่งหลุมที่ขุดนั้นก็จะมีลึกมาก คือประมาณ 1 - 2 เมตรเท่านั้น เมื่อขุดได้แร่มาแล้ว ก็จะนำมาร้อนกับน้ำ เพื่อแยกดิน หิน และแร่ออกจากกัน ซึ่งทุกขั้นตอนนั้นจะใช้แรงงานคนทั้งหมดแต่เมื่อความต้องการพลอยมีเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งพลอยบริเวณหน้าดินถูกขุดไปหมดแล้ว ประกอบกับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ากว่าเดิม การทำเหมืองพลอยจึงได้มีเครื่องจักรเข้ามาช่วย ซึ่งสามารถขุดได้ลึกขึ้นได้จำนวนพลอยที่มากขึ้น ลดจำนวนคนงานลง เมื่อมีรถขุดดินเข้ามาช่วย จึงสามารถขุดได้ลึกไปกว่าเดิมถึงประมาณ 15 เมตรเมื่อขุดไปถึงบริเวณที่มีแร่ รถขุดจะตักดินบริเวณนั้นมาใช้เครื่องแยกแร่ออกจากดินและหินใช้แรงดันน้ำฉีด ส่วนที่เป็นดินจะละลายไปกับน้ำ ส่วนที่เป็นหินก้อนใหญ่จะถูกแยกทิ้ง ส่วนที่เป็นแร่และหินก้อนเล็กก้อนน้อย จะถูกดูดไปยังเครื่องร่อนแร่เพื่อแยกอีกทีหนึ่งใช้เวลา ร่อน แร่ สักพักหนึ่งก็จะหยุดเครื่องและทำการ “กั้วพลอย” หรือเก็บพลอยดิบที่ได้ไปสู่ขั้นตอนต่อไปเห็นได้น้ำเป็นสิ่งสำคัญต่อเหมืองพลอยมาก เพราะทุกขั้นตอนจะมีน้ำเป็นส่วนประกอบตั้งแต่การฉีดแยกแร่และการร่อนแร่ ดังนั้นจึงต้องมีแหล่งน้ำอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กับเหมืองเพื่อความสะดวกในการทำงาน

การทำเหมืองนั้นก็ถือว่าเป็นการเสี่ยงอย่างหนึ่ง เพราะการขุดบางครั้งอาจจะได้พลอยเป็นจำนวนมากหรือบางครั้งก็อาจจะไม่ได้เจอพลอยเลย อันนี้ก็ขึ้นอยู่กับดวงด้วยเหมือนกันจากพลอยดิบสู่พลอยสวยงาม พลอยดิบที่ขุดขึ้นมาจากเหมือง หากให้คนไม่รู้มองดูก็คงคิดว่าเป็นก้อนหินธรรมดา อาจโยนทิ้งไปอย่างไม่ใส่ใจ แต่เมื่อได้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ คุณค่าความงามของพลอยจึงปรากฏให้เห็นชัดเจน

ขั้นแรกของกระบวนการเสริมความงามให้พลอย คือนำพลอยดิบที่ได้มาคัดคุณภาพ คัดเกรด โดยผู้คัดจะนำพลอยดิบไปส่องกับไฟและดูความใส สี สัน ความวาว ดูที่เนื้อพลอยว่าใช้ได้หรือไม่ ถ้าเนื้อด้านหรือตันเกินไปก็จะไม่เอา แต่พลอยที่ใช้ได้ หรือที่เรียกว่า “มีไฟ” ก็จะถูกคัดแยกไว้เพื่อไปสู่ขั้นตอนต่อไปเมื่อคัดขนาดแล้วจะต้องนำไปเผาเพื่อให้พลอยมีสีเข้มขึ้น เนื้อใสขึ้นซึ่งอุณหภูมิในการเผานั้นคือ ฟันองศาเซลเซียสขึ้นไป ใช้เวลาเผา 1-2 วัน เรื่องของอุณหภูมิและระยะเวลาในการเผานั้น เป็นความลับของโรงงานแต่ละแห่ง เพราะความร้อนที่ต่างกันและระยะเวลาต่างกัน สี สัน และคุณภาพของพลอยย่อมออกมาไม่เหมือนกัน

พลอยที่เผาแล้วจะถูกนำไปโกลน การโกลนพลอยก็คือการออกแบบรูปร่าง ตามโครงสร้างของพลอยแต่ละเม็ด เช่น หากพลอยเม็ดนี้ลักษณะคล้ายรูปหัวใจ คนโกลนก็จะเป็นคนขึ้นโครงคร่าวๆ ให้พลอยเม็ดนั้นออกมาเป็นรูปหัวใจ ซึ่งเครื่องมือในการโกลนจะมีลักษณะเป็นแกนเหล็ก

หมูน คนโกโลนจะนำเม็ดพลอยไปตะไบกับแกนเหล็กนั้นให้เข้ารูปทรงพลอยที่ถูกโกโลนแล้ว ถือว่าเป็นงานที่หยาบอยู่ จะต้องนำมาแต่งอีกครั้ง ขั้นตอนการแต่งนี้มีเครื่องมือเรียกว่า “ไม้ทวน” มีขนาดเล็กใหญ่ตามขนาดของพลอย วิธีแต่งคือเอาไม้ทวนไปลงเพื่อให้พลอยติดอยู่บนปลายไม้ได้ เครื่องมือในการแต่งมีลักษณะคล้ายกับของการโกโลน แต่ว่าสามารถบังคับแกนเหล็กให้หมุนช้า-เร็วได้ โดยใช้มือหมุน การแต่ง คือการเอาพลอยที่ติดบนไม้ทวนนี้มาตะไบกับแกนเหล็กให้เป็นรูปทรงชัดเจนมากขึ้นกว่าการโกโลน

เสร็จจากการแต่งก็ต้องนำพลอยมาวัดขนาดหรือที่เรียกว่า “วัดมิล” โดยมีเครื่องมือที่ใช้วัดความกว้างและความยาวของพลอยเป็นมิลลิเมตร เช่น ลูกค้าสั่งมาว่าต้องการพลอยขนาด 6 - 4 ก็คือมีขนาดยาว 6 มิลลิเมตร กว้าง 4 มิลลิเมตร ในกรณีที่พลอยมีขนาดใหญ่หรือมีรูปทรงแปลก ๆ เช่น สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม ก็จะไม่ทำตามขนาดแต่จะเลียงน้ำหนักเอาไว้ เมื่อแต่งพลอยเสร็จแล้วจะต้องมาแยกคุณภาพอีกครั้ง โดยแบ่งเกรดเป็น A B C D E ถ้าต่ำกว่า E จะไม่นำมาใช้ บางทีก็จะมีคนมาขอซื้อไป เช่น เคยมีชาวอินเดียขอซื้อเพื่อเอาไปประดับตกแต่งอาคารในประเทศของเขา

การเจียรระไนนั้นเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการ ก่อนส่งไปขายในตลาดพลอยเพื่อให้คนมารับซื้อไปประกอบเป็นเครื่องประดับ ซึ่งการเจียรระไนก็นับหลายแบบ เช่น การเจียรระไนรูปไขรูปกลมแบบมีเหลี่ยมผสม เป็นต้น จากการมีอาชีพดั้งเดิมในการขุดพลอย ทำพลอยดังกล่าว ชาวอำเภอเมืองจันทบุรีจึงได้ชื่อว่าเป็นเศรษฐีพลอย ภายหลังที่พลอยในจังหวัดจันทบุรีหมด การค้าขายพลอยเริ่มซบเซา ก็มีนักธุรกิจบางส่วนหันไปลงทุนทำพลอยยังประเทศเพื่อนบ้านและต่อมาได้กลายเป็นเครือข่ายการลงทุนทำธุรกิจบ่อนคาสิโนบริเวณชายแดนบ้านฝักกาดในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม การหมดของพลอยเมืองจันทบุรี ส่งผลให้ธุรกิจการทำพลอยและการค้าซื้องักเพียงไม่นาน เริ่มมีการนำพลอยจากทวีปแอฟริกาเข้ามาค้าขายในตลาดเมืองจันทบุรีต่อไป ทั้งนี้เนื่องมาจากความเชี่ยวชาญและมีฝีมือในการทำพลอยตั้งแต่ขั้นตอนการเผาพลอยจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ดังนั้น ชุมชนเมืองในจังหวัดจันทบุรีนั้นถือเป็นผู้เล่นรายย่อยและผู้เล่นระดับ V.I.P. สำหรับบ่อนคาสิโนเป็นส่วนใหญ่แต่ก็เป็นแหล่งที่มีนักการพนันไปเล่นเป็นจำนวนมากที่สุดดังนั้นจึงเป็นชุมชนที่ผู้วิจัยได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานศึกษาผลกระทบจากบ่อนคาสิโนที่บริเวณบ้านฝักกาด ชุมชนเมืองในจังหวัดจันทบุรีนั้น แต่เดิมก่อนที่จะมีการเปิดบ่อนคาสิโนชายแดนในทศวรรษ 2540 ชุมชนดังกล่าวก็มีการเล่นการพนันในแบบดั้งเดิม “บ่อนบ้าน” เป็นประจำอยู่แล้ว เช่น การเล่นไพ่ ไฮโล น้ำเต้าปู-ปลา เป็นต้น บ่อนบ้านที่มีอยู่ในจังหวัดจันทบุรีมีกระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ โดยเฉพาะอำเภอเมืองและอำเภอท่าใหม่ การมีบ่อนบ้านในจังหวัดจันทบุรีนั้นต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การรู้เห็นเป็นใจจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ การได้รับข่าวสารของทางราชการเกี่ยวกับการปราบปรามจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อยุติการเล่น หรือยกย้ายคนเล่นไปไว้ที่อื่น เป็นต้น บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสำคัญต่อบ่อนบ้านในจังหวัดจันทบุรีนั้น สามารถสะท้อนได้จากคำพูดของผู้มีประสบการณ์จากการจัดการบ่อนบ้าน คือ

“ไม่มีการเคลียร์ ก็ไม่เกิดบ่อน”

(นายสิทธิ : สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2556)

“ตำรวจต้องได้ มิเช่นนั้นจะเปิดได้ไม่เกิน 2 วัน”

(นายการ : สัมภาษณ์ 6 พฤศจิกายน 2556)

การเล่นพนันตามบ่อนบ้านในจังหวัดจันทบุรีนั้น มีวัตถุประสงค์ในการเล่นเพื่อความบันเทิง เป็นครั้งคราว เช่น การเล่นน้ำเต้าปูปลา หรือการเล่นไพ่ในหมู่ญาติสนิทมิตรสหาย รวมถึงการเล่นเพื่อถือเป็นอาชีพด้วย เช่น การเล่นไพ่ผ่องอย่างถูกกฎหมาย การเล่นไพรมี่ กบดำกบแดง หรือไพ่ป๊อก รวมถึงการเล่นไฮโล เป็นต้น ผู้ที่นิยมเล่นการพนันในบ่อนบ้าน ส่วนใหญ่มักเป็นแม่บ้านที่ว่างงาน อย่างไรก็ตาม การพนันตามบ้านก็ส่งผลกระทบเชิงลบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและครอบครัวในบางกรณีได้ เช่น การเสียพนันจนต้องขายบ้านขายช่อง การสร้างปัญหาการหย่าร้าง การผิดผีผิดเมีย การทำร้ายกันในวงพนัน เป็นต้น

2.2 ผลกระทบของบ่อนคาสีโนบ้านพักกาดต่อชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

1. ผลกระทบต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนเมืองจันทบุรีในฐานะที่เป็นนักเล่นการพนันส่วนใหญ่ของบ่อนคาสีโน ชายแดนบ้านพักกาดได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเป็นกรณีๆ ไปมากกว่าจะเกิดขึ้นพร้อมกันทั้งชุมชน เนื่องจากในชุมชนเมืองจันทบุรีนั้น มีวิถีชีวิตพื้นฐานนั้นอยู่ที่แต่ละครอบครัวซึ่งแตกต่างจากชุมชนในชนบท เช่น ชุมชนชายแดนบ้านคลองใหญ่ที่ยังคงมีลักษณะของการทำกิจกรรมแบบชุมชนมากกว่า

ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านบวก นักเล่นพนันในอำเภอเมืองส่วนใหญ่ที่ไปบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนบ้านพักกาด กล่าวว่าการไปเล่นบ่อนคาสีโนที่ชายแดนนั้นสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับตนเองดีกว่าการอยู่บ้านว่าง ๆ ซึ่งไม่ได้ประโยชน์ นอกจากไปบ่อนเพื่อความสนุกสนานแล้ว ยังสามารถสร้างรายได้เสริมจากการหิ้วสินค้าชายแดนมาขาย ได้แก่ บุหรี่ ไฟ ผัก ผลไม้ ข้าว รัม ผ้าห่ม มุ้ง เครื่องใช้ไฟฟ้า ยากระตุ้นอารมณ์ทางเพศของหญิงสาวจากจีน เป็นต้น โดยเฉพาะบุหรี่ เนื่องจากมีราคาถูกทำให้ร้านค้าปลีกนิยมฝากซื้อเพื่อนำมาแบ่งขายให้กับกลุ่มวัยรุ่นที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง สามารถซื้อได้ง่ายมากขึ้น ภายหลังจากซื้อมาให้ร้านค้าปลีกแล้ว ตนเองก็ผันตัวมาเป็นผู้ขายรายย่อย เช่นเดียวกันในหมู่กลุ่มวัยรุ่น รวมถึงการซื้อแบบยกแพคในกลุ่มคิวดรอมเอเตอร์ไซค์รับจ้าง ซึ่งนักเล่นการพนันบ่อนคาสีโนจะใช้รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นทุนในการเล่นพนันครั้งต่อไป ทำให้กลุ่มนักเล่นพนันบ่อนคาสีโนไม่ค่อยได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจเชิงลบ เพราะเป็นการเล่นที่ใช้ทุนจากรายได้เสริม ในการซื้อบุหรี่ยั้น โดยปกติจะจำกัดจำนวนการซื้อคนละไม่เกิน 1 คอตตอน ซึ่งผู้ที่หารายได้เสริมจะใช้วิธีการกระจายไปยังผู้อื่นที่เดินทางมาด้วยกันแต่ไม่ได้ซื้อบุหรี่ยของตนเองกลับไป โดยหมุนเวียนกัน “หิ้ว”

ผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านลบ สำหรับนักเล่นพนันในอำเภอเมืองพบว่ากลุ่มคนรวยจะมีโอกาสหมดตัวมากกว่ากลุ่มคนจน เนื่องจากคนจนมีข้อจำกัดในเรื่องทุนมากกว่าคนรวย ตัวอย่างเช่น คนจนต้องใช้เงินเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ในขณะที่คนรวยกรณีตัวอย่างของครอบครัวเจ้าของปั๊มน้ำมันแห่งหนึ่งที่มีฐานะในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งลูกชายเจ้าของปั๊มน้ำมันักเล่นการพนันของบ่อนคาสีโนบ้านพักกาด ผลจากการเล่นพนันทำให้ลูกชายต้องเสียเงินไปในเวลาที่ผ่านมาไม่น้อยกว่า 15 ล้าน จนมีคนกล่าวถึงว่า “มีเมียคนแรก หมดไป 5 ล้าน ได้เมียคนที่สอง หมดอีก 10 ล้าน” (นายชื่อ นักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี: สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2556)

กล่าวโดยสรุปแล้วผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับนักเล่นการพนันเมื่อเปรียบเทียบกับนักลงทุนบ่อนคาสีโน หรือ เจ้ามือคาสีโน นั้น นักเล่นการพนันเป็นฝ่ายต้องสูญเสียในระยะยาว ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของผู้มีประสบการณ์ในบ่อนการพนันคาสีโนว่า

“ไม่เป็นเจ้าเล่นยังงี้ก็เจ๊ง”

(นายพล ผู้บริหารบ่อนชายแดนแห่งหนึ่ง: สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2556)

“คนรวยเล่นจากเศรษฐีกลายเป็นผีข้างบ่อน”

(นายพล ผู้บริหารบ่อนชายแดนแห่งหนึ่ง: สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2556)

“เจ้าของบ่อนได้แน่ ๆ เจ้ามือมีได้มีเสีย คนเล่นยังงี้ก็เสีย”

(นายสิทธิ นักการเมืองท้องถิ่น และผู้ประกอบการ: สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2556)

“เล่นไปก็มีแต่เจ๊งกับเจ๊ง ไม่เห็นมีใครเคยรวยเพราะพนันเลยซักคน”

(นาย จ: สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

2. ผลกระทบต่อชุมชนทางด้านสังคม

ผลกระทบทางด้านสังคมจากบ่อนคาสีโนชายแดนที่มีต่อนักเล่นพนันในชุมชนเมืองจันทบุรีนั้น มีผลกระทบแตกต่างกันไปต่อนักเล่นการพนันแต่ละคน แต่มีผลกระทบต่องานสังคมเกิดขึ้นร่วมกันในหมู่นักเล่นการพนัน จังหวัดจันทบุรี ก็คือ “โรคจากควันบูห์” โรคจากควันบูห์เป็นผลกระทบที่เกิดจากการที่นักเล่นการพนันต้องอยู่ภายในอาคารของบ่อนคาสีโนที่ปล่อยให้เล่นการพนันสามารถสูบบุหรี่ได้ตามต้องการ โดยเฉพาะในห้องของนักเล่นการพนันรายย่อย ที่เราเรียกกันในหมู่นักเล่นพนันว่า “สนามทราย” ผลกระทบของโรคจากควันบูห์มีระดับความรุนแรงแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล แต่มีผลกระทบที่เป็นเรื่องเล่าที่พูดต่อกันจากการเล่นพนันในบ่อนคาสีโนบ้านพักกาดว่า มีนักเล่นพนันจากบ่อนบ้านพักกาดเสียชีวิตจากโรคควันบูห์แล้วถึง 4 คน (นายชื่อ นักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี: สัมภาษณ์ 20 พฤษภาคม 2556)

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากบ่อนคาสีโนเป็นผลมาจากผู้เล่นการพนันที่เสียพนันจนต้องหารายได้จากการค้ายาเสพติดระหว่างชายแดน ดังมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วว่า

“จับรถตู้ระยะยงที่เขากลือ ผู้หญิงเสียการพนัน”

(กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

ปัญหาการค้ายาเสพติดจากการเล่นพนันที่บ่อนคาสีโนชายแดนนั้นเกิดขึ้นได้เนื่องจากระบบการผ่านชายแดนเพื่อไปเล่นการพนันในกัมพูชานั้น โดยทั่วไปจะมีระบบคือ การผ่านแดนที่เป็นทางการโดยพาสปอร์ต หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “บัตรเขียว” การผ่านแดนที่เป็นทางการจะมีการกำหนดเวลาตั้งแต่ 7.00 – 20.00 น. นอกจากนี้ยังมีระบบที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการลักลอบผ่านแดนไปเล่นการพนันในเวลากลางคืนตั้งแต่ 20.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งรู้จักกันในนามว่า “ช่องรูกู” ความจำเป็นที่จะต้องมีการผ่านแดนไปเล่นการพนันตอนกลางคืนเนื่องจากในเวลากลางคืนนั้นเป็นโอกาสที่

เจ้ามือบ่อนคาสีโนจะได้กำไรสูงเนื่องจากความอ่อนล้าและวังงวนหววนอนของผู้เล่นในขณะที่เจ้ามือสามารถวางแผนให้พนักงานแจกไพ่สลับกันทำหน้าที่ได้โดยไม่อ่อนล้า

นอกจากนี้ยังมีผลกระทบในด้านสังคมที่เกิดขึ้นจากบ่อนคาสีโนชายแดนที่มีผลเป็นกรณี ๆ ไป คือปัญหาการค้ายาเสพติดหลังการเสียพนัน สำหรับผลกระทบของบ่อนคาสีโนที่มีต่อการค้ายาเสพติดเพิ่มขึ้นนั้น มาจากเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่จับกุมผู้ขนยาบ้ามาจากชายแดนไทย-กัมพูชาที่ด่านตรวจเขาเกลือ อำเภอมะขาม จากการจับกุมพบว่า ผู้ที่ขนยาบ้ามาอ้างว่า ทำไปเพราะเสียการพนันจนหมดตัวจากบ่อนชายแดนบ้านฝักกาด จึงมาสรุปเป็นคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“หมดเงินไปค้ายาบ้า”

(กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่เทศบาลคลองใหญ่: สัมภาษณ์ 8 พฤษภาคม 2556)

3. ผลกระทบต่อชุมชนทางด้านครอบครัว

บ่อนคาสีโนชายแดนจันทบุรี ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวของคนในชุมชนจันทบุรีปัญหาหนึ่งที่พบเจอกันโดยทั่วไปก็คือ “ระหอง ระแหงในครอบครัว” แต่ในบางกรณีนั้นก็อาจพบบุคคลที่เกิดปัญหารุนแรงทางด้านครอบครัวและการขายบริการทางเพศหลังจากเล่นจนหมดตัว เช่น “เล่นหมดตัวจนต้องขายตัว” หรือ “ขายตัว เป็นซู้” เป็นต้น

กรณีผลกระทบด้านครอบครัวที่เกิดขึ้นจากบ่อนชายแดนบ้านฝักกาดดังกล่าวข้างต้น ก็เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับบ่อนคาสีโนชายแดนจังหวัดตราดด้วยเช่นเดียวกัน เราสามารถเทียบเคียงผลกระทบที่เกิดจากบ่อนคาสีโนได้เช่นเดียวกัน โดยบ่อนคาสีโนที่ชายแดนจังหวัดตราด จะเกิดขึ้นในกลุ่มของผู้เล่นสตรีระดับ V.I.P. ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เล่นที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ เป็นสำคัญ นักเล่นการพนัน V.I.P. ดังกล่าว หลังจากการเล่นการพนันจนหมดตัวแล้วก็มีแม่เล้าซึ่งคอยสังเกตพฤติกรรมของผู้เล่นในบ่อนคาสีโนก็จะเสนอให้ยืมเงิน แต่เมื่อไปเล่นจนเงินยืมหมด แม่เล้าจะเสนอให้ขายบริการทางเพศแก่นักเล่นพนันระดับ V.I.P. ด้วยกัน

ปรากฏการณ์ดังกล่าวมักเกิดกับนักเล่นการพนันสตรีที่มีลักษณะนิสัยเล่นการพนันจนติดเป็นนิสัย ดังนั้นจึงยอมเข้าสู่กระบวนการขายบริการทางเพศได้ การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นจนผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับบ่อนคาสีโนชายแดนได้สรุปเป็นคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เล่นสตรีระดับ V.I.P. ว่า (นาย จ.: สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2556)

“ให้เลิกเล่น เลิกกับผัวดีกว่า”

บทที่ 7

บทสรุป อภิปรายและเสนอแนะ

โครงการศึกษาเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบของบ่อนคาสีโนตามชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้เป็นชุดโครงการที่มีวัตถุประสงค์ทั่วไปดังนี้

1. เพื่อศึกษาเครือข่ายทางเศรษฐกิจการเมืองในการดำเนินธุรกิจบ่อนคาสีโนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

ในชุดโครงการดังกล่าวจะแบ่งออกเป็น 2 โครงการ ได้แก่ เศรษฐศาสตร์การเมืองของเครือข่ายธุรกิจคาสีโนตามชายไทยกัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้และผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนในบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ : กรณีศึกษา บ่อนที่จุดผ่อนผันถาวรบ้านฝักกาดอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ดังนั้นในการนำเสนอเนื้อหาการวิจัยในบทนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา
2. การอภิปรายผลและนัยเชิงทฤษฎี
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.สรุปผลการศึกษา

ในการสรุปผลการศึกษาของการวิจัยนี้จะมุ่งที่จะตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่ระบุไว้ดังนี้

1.โครงการเศรษฐศาสตร์การเมืองของเครือข่ายธุรกิจคาสีโนตามชายไทยกัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

1.1 เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองในการลงทุนบ่อนคาสีโนตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด

ผลการศึกษาพบว่า ในการลงทุนบ่อนคาสีโนของเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราดนั้น เกิดขึ้นภายใต้เครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยชนชั้นนำที่อยู่ในเครือข่ายการลงทุนจะประกอบด้วย 2 กลุ่มหลัก คือ

1. กลุ่มชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ นักธุรกิจท้องถิ่น นักธุรกิจจากกรุงเทพมหานคร และนักธุรกิจข้ามชาติจากประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย
2. กลุ่มชนชั้นนำทางการเมือง จะประกอบไปด้วย นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีและตราด ตั้งแต่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นต้นไป และนักการเมืองของประเทศกัมพูชา ตั้งแต่นายกรัฐมนตรีจนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด

3. การเชื่อมร้อยเครือข่ายนั้นมีพัฒนาการมาจากการลงทุนธุรกิจในอดีตอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การซุกดพลอย ทำไม้ ค่าน้ำมัน ค่าบุหรี เป็นต้น จนก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น (Inter-locking) ก่อนที่จะมาลงทุนบ่อนคาสิโนร่วมกัน

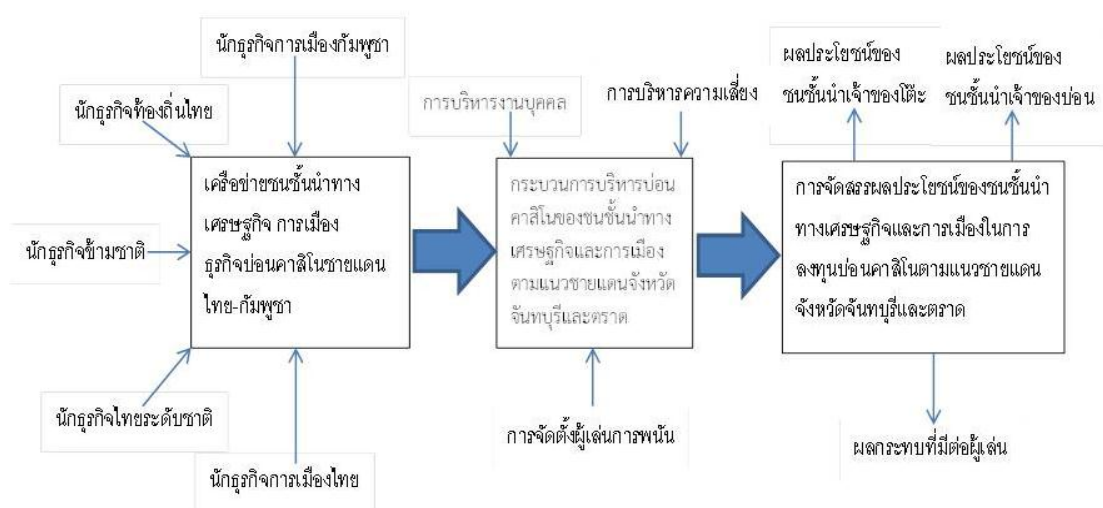
1.2 เพื่อศึกษากระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารบ่อนคาสิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี และตราด เป็นการบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อแสวงหากำไรจากการลงทุน จึงต้องให้ความสำคัญต่อการบริหาร ทั้งนี้ในการบริหารงานบ่อนคาสิโนสามารถสรุประบบการบริหารได้ 5 รูปแบบ คือ การส่งเสริมการตลาด การบริหารบุคคล การบริหารความเสี่ยง การบริหารงานสนับสนุน และการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง นอกเหนือจากการบริหารงานสนับสนุนจากองค์กร (Supporting Agency)

1.3. ในการศึกษาการได้มาซึ่งผลประโยชน์ในการลงทุนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี และตราด

ผลการศึกษาพบว่า การได้มาซึ่งผลประโยชน์ในการลงทุนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี และตราด มีแนวโน้มการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ จึงแตกต่างกันตามบทบาทในบ่อนคาสิโน กล่าวคือ ผู้ลงทุนบ่อนคาสิโนจะได้ผลประโยชน์จากการค่าเช่าสถานที่ ส่วนเจ้าของโต๊ะหรือเจ้ามือมีแนวโน้มที่จะได้ประโยชน์มากกว่าที่จะเสียประโยชน์ เนื่องจากได้ประโยชน์จากเก็บค่าตั้ง และการพนันในรูปแบบที่เป็นเครื่องไฟฟ้า (Machine) ซึ่งสามารถตั้งโปรแกรมการได้กำไรได้ และมีระบบการบริหารความเสี่ยงที่สามารถควบคุมได้ ส่วนกลุ่มผู้เล่นมีแนวโน้มในระยะยาวจะเสียประโยชน์

จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นทฤษฎีติดพื้น (Grounded theory) ได้ดังภาพภูมิข้างล่างนี้

ภาพที่ 7.1.ภาพแสดงผลการศึกษาในเชิงคุณภาพตามแนวทฤษฎีติดพื้น (grounded theory)

2.โครงการผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีต่อชุมชนในเขตจังหวัดภาคตะวันออก:กรณีศึกษาบ่อนที่จุดผ่อนแดนถาวรบ้านฝักกาดอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

2.1. เพื่อศึกษากระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาในจังหวัดจันทบุรีระหว่างชุมชนชายแดนกับชุมชนในตัวจังหวัด

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ว่า กระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนของชุมชนในจังหวัดจันทบุรีระหว่างชุมชนชายแดนและชุมชนในตัวจังหวัดมีความเหมือนและความแตกต่างกันดังนี้

ความเหมือนของกระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนของชุมชนทั้งสองที่เห็นได้ชัดคือ ผู้เล่นการพนันส่วนใหญ่ของชุมชนทั้งสองถือได้ว่าเป็นผู้เล่นรายย่อย คือ เข้าไปเล่นโดยแทงในวงเงินน้อยกว่าหลักหมื่นลงมา ดังนั้น การเล่นจึงเป็นการใช้เงินสดและเล่นอยู่ในห้องรวมที่เรียกว่า “สนามทราย” และผู้เล่นรายย่อยมีฐานะในบ่อนเป็นหน้าม้าหรือเป็นรายได้ที่นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารบุคคลากรภายในบ่อนคาสีโน

ส่วนความแตกต่างในกระบวนการเล่นคาสีโนระหว่างชุมชนชายแดนและชุมชนในตัวจังหวัดจันทบุรี ก็คือ ในขณะที่ชุมชนชายแดนตำบลคลองใหญ่ มีกระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนบนฐานความเป็นชุมชนดังนั้นจึงเกิดเป็นลักษณะการเรียนรู้ของเครือข่ายชุมชน จึงสามารถสรุปได้เป็นขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ความสนใจบ่อนคาสีโนในฐานะที่เป็นของใหม่สำหรับชุมชน
2. การไปเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนอย่างกว้างขวางทั้งชุมชน
3. การได้รับผลกระทบเชิงลบจากการไปเล่นบ่อนคาสีโน
4. ชุมชนเรียนรู้ที่จะยุติการเล่นการพนันต่อไป

ส่วนชุมชนในตัวจังหวัดจะมีกระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนบนฐานการต่อ ยอดจากการพนันของบ่อนบ้านที่มีอยู่และผู้เล่นพนันจะมีลักษณะเป็นเรื่องของปัจเจกชน คือเป็นการเล่นแบบตัวใคร ตัวมันค่อนข้างสูง ดังนั้นจึงเป็นการเรียนรู้ส่วนตัวทำให้การเล่นพนันบ่อนคาสีโนของชุมชนในตัวจังหวัดจึงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยไม่ยุติเหมือนชุมชนชายแดน

อย่างไรก็ดีกระบวนการเล่นคาสีโนระหว่างชุมชนชายแดนและชุมชนในตัวจังหวัดจันทบุรี ก็มีความแตกต่างกันในประเด็นสำคัญคือ ในขณะที่ชุมชนชายแดนตำบลคลองใหญ่ มีกระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนเป็นลักษณะการเรียนรู้ของเครือข่ายชุมชน จึงมีขั้นตอนเริ่มต้นและสิ้นสุดดังนี้

1. ความสนใจบ่อนคาสีโนในฐานะที่เป็นของใหม่สำหรับชุมชน
2. การไปเล่นการพนันในบ่อนคาสีโนอย่างกว้างขวางทั้งชุมชน
3. การได้รับผลกระทบเชิงลบจากการไปเล่นบ่อนคาสีโน
4. ชุมชนเรียนรู้ที่จะยุติการเล่นการพนันต่อไป

แต่เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการเล่นการพนันบ่อนคาสีโนของชุมชนในตัวจังหวัดจะเป็นการต่อ ยอดจากการพนันของบ่อนบ้านที่มีอยู่และผู้เล่นพนันจะมีลักษณะเป็นเรื่องของปัจเจกชนที่

ไปเล่นโดยถูกจัดตั้งในระบบรถตู้ของเจ้าของบ่อน ดังนั้นการเล่นพนันบ่อนคาสิโนของชุมชนในตัวจังหวัดจึงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยไม่ยุติเหมือนชุมชนชายแดน

2.2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเล่นการพนันในบ่อนคาสิโนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาดที่มีต่อชุมชนชายแดนตำบลคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน และชุมชนในเขต อ.เมือง จ.จันทบุรี

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า ชุมชนชายแดนกับชุมชนในตัวจังหวัดทั้งคู่ได้รับผลกระทบในเชิงลบ (Negative impact) มากกว่าผลที่ได้ในเชิงบวก เมื่อพิจารณาทั้งในด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว สังคมและความมั่นคง อย่างไรก็ตามก็ตีผลกระทบที่ชุมชนทั้งสองได้รับก็มีความแตกต่างกัน ในแง่ทิศทางของผลกระทบ (Direction) ขอบเขต (Scope) และระยะเวลาในการเกิด (Time) กล่าวคือ

2.1. ในขณะที่ชุมชนชายแดนโดยทั่วไปได้รับผลกระทบเบาบางจากการตั้งบ่อนการพนันคาสิโนชายแดน ยกเว้นผลกระทบทางเศรษฐกิจเชิงลบที่เกิดขึ้นเป็นระยะสั้นในช่วงแรกของการตั้งบ่อน เนื่องจากความเป็นชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวได้เร็วแต่ชุมชนในตัวจังหวัดซึ่งมีลักษณะเล่นแบบปัจเจกชนจะได้รับผลกระทบในเชิงลบทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มมีการสร้างบ่อนจนกระทั่งถึงในปัจจุบัน

2.2. ในขณะที่ผลกระทบของบ่อนคาสิโนที่มีต่อชุมชนชายแดน จะมีลักษณะที่เป็นผลกระทบโดยอ้อม (Indirect impact) และจำกัดตัวอยู่ในวงแคบ แต่บ่อนคาสิโนชายแดนได้ส่งผลโดยตรง (Direct impact) และเกิดในวงกว้างต่อผู้เล่นการพนันที่อยู่ในเมืองเนื่องจากบ่อนคาสิโนเป็นการต่อยอดการเล่นพนันในบ่อนผิดกฎหมายที่มีอยู่แล้วในเมืองโดยสร้างเงื่อนไขให้เกิดความสะดวกในทางกฎหมายต่อผู้เล่นการพนัน

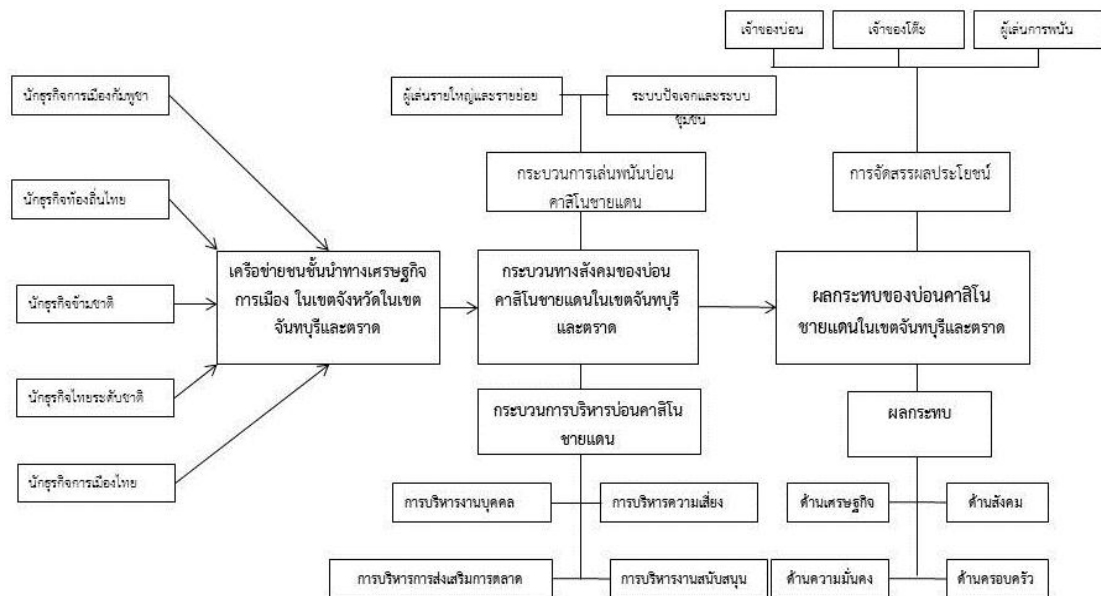
จากผลการศึกษาในเชิงคุณภาพดังกล่าวผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นทฤษฎีตีพื้นที่ (grounded theory) ได้ดังภาพภูมิข้างล่างนี้

ภาพที่ 7.2.ภาพแสดงผลการศึกษาผลกระทบการเล่นพนันตามแนวทฤษฎีตีพื้นที่(grounded theory)

2.การอภิปรายผลและนัยเชิงทฤษฎี

จากผลการศึกษาในโครงการวิจัยย่อยทั้ง 2 โครงการ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และยกระดับให้เป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีของชุดโครงการเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง และผลกระทบของบ่อนคาลิโนตามชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ดังภาพ

ภาพที่ 7.3.ภาพแสดงผลการศึกษาเครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง และผลกระทบของบ่อนคาลิโนตามชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตจันทบุรีและตราด

ในการที่จะวิเคราะห์ว่าผลการศึกษาในงานวิจัยนี้จะพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพนันบ่อนคาลิโนชายแดนหรือไม่นั้น ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างผลการศึกษาต่อบองค์ความรู้ทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน 2 ประเด็น กล่าวคือ

1.นัยของการศึกษาในเชิงทฤษฎีเครือข่ายเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การลงทุนในบ่อนคาลิโนของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและการเมืองตามแนวชายแดนของจังหวัดจันทบุรี และตราด มีการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่ลักษณะเครือข่ายที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักก็คือ เครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากลักษณะอำนาจในประเทศกัมพูชาส่วนใหญ่มีพัฒนาการจากอำนาจในเชิงอิทธิพลที่เรียกว่าเขตการปกครองพิเศษไปสู่อำนาจที่มีการรวมศูนย์อย่างเป็นทางการในระดับชาติของรัฐบาลที่ราชธานีพนมเปญ

นอกจากนี้ทฤษฎีเครือข่ายแบบชนชั้นนำที่เป็นนัยจากการศึกษาจะสอดคล้องกับการสำรวจองค์ความรู้ของผาสุก พงษ์ไพจิตร (ผาสุก พงษ์ไพจิตร,ปาถกฐา,2556 และ ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน,2555:28) ในประเด็นว่าการลงทุนของธุรกิจบ่อนคาลิโนมีลักษณะเป็นการแสวงหากำไรจากการผูกขาด(Rent Seeking) เนื่องจากการจำกัดอุปทานเพื่อขยายกำไร กล่าวคือ ผลการศึกษาในโครงการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นการทำธุรกิจบ่อนการพนันชายแดนถูกครอบงำหรืออยู่ในอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำที่มีลักษณะเป็นพิเศษเจาะจงในกรณีนี้ คือ เป็นกลุ่มชนชั้นนำระหว่างประเทศ ไม่ว่านักลงทุนชาว

ไทย หรือนักลงทุนจากต่างประเทศ รวมถึงชนชั้นนำทางการเมือง การทหาร หรือการเมืองในประเทศกัมพูชา และกลุ่มนักธุรกิจการเมืองไทย อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำที่ร่วมลงทุนในบ่อนคาสีโนดังกล่าวจะมีทั้งความขัดแย้ง (Conflict) และความร่วมมือกัน (Cooperation) ภายในกลุ่ม ทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว กล่าวโดยสรุปแล้ว ธุรกิจการพนันบ่อนคาสีโนชายแดนจึงเป็นการลงทุนของกลุ่มชนชั้นนำที่มีการแสวงหากำไรจากการผูกขาดน้อยราย (Oligopoly)

2. นัยเกี่ยวกับทฤษฎีการพนัน จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าถึงข้อสรุปทางทฤษฎีใหม่นอกเหนือจากการสำรวจทฤษฎีเชิงวิพากษ์ โดย สังคิต พิริยะรังสรรค์ สังคิตได้สรุปทฤษฎีการพนันไว้หลายรูปแบบคือ

- 2.1 ทฤษฎีการพนันแนวนุรักษ์นิยม: การพนันเป็นปัญหาสังคม
- 2.2 ทฤษฎีการพนันแนวน้ำที่นิยม: การพนันเป็นกิจกรรมยามว่าง
- 2.3 ทฤษฎีการพนันแนวการบริหารสังคม
- 2.4 ทฤษฎีการพนันแนวทางเลือกสาธารณะ
- 2.5 ทฤษฎีการพนันแนวอาชญาวิทยาและประวัติศาสตร์กฎหมาย

จากผลการวิจัยในโครงการนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงนัยทางทฤษฎีโดยมีข้อสรุปดังนี้

2.1 ทฤษฎีการพนันแนวนุรักษ์นิยม ทฤษฎีนี้มองว่าการพนันเป็นเรื่องของปัญหาสังคมเป็นหลัก แต่จากผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าบ่อนคาสีโนชายแดนไม่ได้สร้างปัญหาสังคมตามที่กล่าวมา ดังจะเห็นได้จากประเด็นต่อไปนี้

1. ประเด็นว่าบ่อนคาสีโนก่อให้เกิดปัญหาโรคติดการพนันและนำผลกระทบมาสู่ครอบครัวหรือไม่ มากน้อยเพียงใด จากผลการศึกษาในวิจัยนี้พบว่า ผู้เล่นพนันที่มีปัญหาโรคติดการพนันนั้น เกิดขึ้นในเงื่อนไขที่ผู้เล่นการพนันมีประสบการณ์ในการเล่นจนเป็นนิสัยเป็นหลัก นอกเหนือจากนั้นจะเกิดขึ้นในกรณีของผู้เล่นการพนันที่มีทัศนคติต่อการพนันในเชิงที่เป็นเกมของการแพ้ชนะ

2. ประเด็นว่าบ่อนคาสีโนก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมโดยผู้เล่นเกิดภาวะหนี้สินจนต้องไปประกอบอาชญากรรมต่างๆ เช่น การคอร์รัปชันในหน้าที่การงาน หรือ การลักเล็กขโมยน้อย จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาดังกล่าวในปัจจุบันยังมีได้เกิดขึ้นอย่างเป็นแบบแผน แต่จะเกิดเป็นบางกรณีซึ่งมีลักษณะมาจากปัจจัยที่หลากหลาย(Multifactors)

3. ประเด็นว่าบ่อนคาสีโน กระทบต่อปัญหาศีลธรรมหรือไม่เนื่องจากบ่อนคาสีโน จะมีผลกระทบทางศีลธรรมได้ก็ต่อเมื่อประชาชนในสังคมมีความเชื่อในศาสนาอยู่ ดังนั้นในกรณีที่คนไม่นับถือศาสนาในใจแล้วการเล่นการพนันก็ไม่มีผลกระทบ จากผลการศึกษาพบว่า ศาสนาที่ผู้เล่นการพนันนับถือ ทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์คาทอลิก ไม่ถือเป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลกระทบทางศีลธรรม เนื่องจากหลักคำสอนของศาสนาพุทธยังไม่มี การตีความการพนันเป็นข้อบังคับทางศาสนา (Dogmatism) ส่วนศาสนาคริสต์คาทอลิกถือเพียงว่าการพนันเป็นความผิดเพียงเล็กน้อยที่เรียกว่า “บาปเบา”

2.2 ทฤษฎีการพนันแนวหน้าที่นิยม ทฤษฎีนี้ให้บทบาทสำคัญทางสังคมว่าการพนันเป็นกิจกรรมยามว่างหรือมีบทบาทในการสร้างความบันเทิงในสังคม แต่จากผลการศึกษาในวิจัยนี้พบว่า ทุกชนชั้นมิได้มองการพนันเป็นเพียงความบันเทิงเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของความเสี่ยงในเชิงธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นผู้ลงทุน เจ้าของโต๊ะการพนัน หรือนักเล่นการพนัน กล่าวคือ ผู้ลงทุนจะต้องมีการบริหารความเสี่ยง ส่วนผู้เล่นการพนันระดับ V.I.P. จะมีรูปแบบการพนันเฉพาะแบบของชนชั้นนำ เช่น มีห้องส่วนตัวในการเล่นพนัน ในขณะที่ชนชั้นที่เป็นประชาชนทั่วไปจะเข้าไปเล่นในระบบและกระบวนการของผู้เล่นรายย่อย เช่น การเล่นในห้องรวมที่ใช้เงินสดเป็นหลัก ซึ่งเรียกว่า “สนามทราย” เป็นต้น

การพนันของบ่อนคาสีโนชายแดนมีลักษณะเป็นธุรกิจ ที่เป็นทางการ (Legal) รวมถึงเป็นธุรกิจใต้ดิน (Illegal) ในการเป็นธุรกิจที่เป็นทางการนั้น บ่อนคาสีโนจึงให้ความสำคัญต่อผู้เล่นรายใหญ่ ส่วนบทบาทที่สำคัญของการเป็นธุรกิจใต้ดินคือ การเป็นแหล่งฟอกเงินจากธุรกิจผิดกฎหมายอื่นๆ

2.3 ทฤษฎีการพนันแนวการบริหารสังคม ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการพนันเกี่ยวข้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม แต่จากผลการศึกษาในโครงการนี้ ชี้ให้เห็นว่าการเล่นการพนันบ่อนคาสีโน เกิดขึ้นกับทุกชนชั้น ซึ่งแบ่งออกเป็นผู้เล่นระดับ V.I.P. และผู้เล่นรายย่อย นอกจากนี้การพนันยังดำเนินได้อย่างต่อเนื่องทั้งในภาวะที่เศรษฐกิจดีและเศรษฐกิจตกต่ำ และเมื่อพิจารณาในเชิงระยะทางจะพบว่า นักลงทุนมาจากหลากหลายประเทศ ในขณะที่ผู้เล่นก็มาจากหลากหลายจังหวัดเช่นกัน

2.4 ทฤษฎีการพนันแนวทางเลือกสาธารณะ มองว่าการพนันเป็นกิจกรรมที่มีการวิเคราะห์ในเชิงได้เสียอย่างสมเหตุสมผล โดยมีรูปแบบการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและประโยชน์ที่ได้จากการลงทุน (Cost-Benefit Analysis) แต่จากผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนในการมองการพนันในมิติทางเศรษฐกิจของแนวทางเลือกสาธารณะ เนื่องจากการผลการศึกษาการพนันคาสีโนชายแดนพบว่า นอกจากต้องพิจารณาการพนันในเชิงธุรกิจดังกล่าวแล้ว ยังต้องพิจารณาการพนันในมิติทางการเมืองและวัฒนธรรมด้วย กล่าวคือ การลงทุนและการบริหารการพนันตามแนวชายแดนนั้น อยู่ในบริบทของความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่เป็นทางการของรัฐและอิทธิพลที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงวัฒนธรรมการเล่นการพนันของผู้เล่นที่เป็นคนไทยส่วนใหญ่

2.5 ทฤษฎีการพนันแนวอาชญาวิทยาและประวัติศาสตร์กฎหมาย เป็นการอธิบายการพนันจากมุมมองทางการเมืองและนิติศาสตร์ ทฤษฎีดังกล่าวนี้เป็นการอธิบายในอีกด้านหนึ่งซึ่งละเลยมิติการพนันในฐานะที่เป็นธุรกิจของนักลงทุนและนักเล่นการพนัน นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับการเมืองและกฎหมายในรูปแบบที่เป็นทางการนั้น ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์บ่อนคาสีโน ไทย-กัมพูชา ที่ต้องดำเนินการในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการต่างๆ เช่น การจัดรถข้ามพรมแดนอย่างไม่เป็นทางการ การปล่อยให้มี เข้า-ออก พรมแดนเพื่อไปเล่นการพนันบ่อนคาสีโนหลังเวลาเปิด-ปิดด่าน หรือที่เรียกว่า “ช่องรูหนู” การแสวงหาค่าเช่าของนักการเมืองและข้าราชการในพื้นที่ เป็นต้น

จากจุดอ่อนของทฤษฎีเกี่ยวกับการพนันดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อสรุปจากผลการวิจัยในเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยวัฒนธรรม คือ บ่อนการพนันชายแดนมีบทบาทหลักในสังคมไทย คือ เป็นธุรกิจที่มีบทบาทในการตอบสนองความโลภ(การแสวงหากำไร) ในกระบวนการพัฒนาทุนนิยมไทยและมีบทบาทในการฟอกเงินของกลุ่มชนชั้นนำไทยที่ทำธุรกิจผิดกฎหมาย กล่าวคือ

1.ผลการวิจัยพบว่ามีปรากฏการณ์ของกระบวนการฟอกเงินดำรงอยู่อย่างเป็นระบบ ในบ่อนคาสีโนสมัยใหม่ทั่วไปคือ มีการสมคบคิดระหว่างชนชั้นนำที่จะฟอกเงินกับเจ้าของบ่อนและมีกระบวนการสร้างหลักฐานให้ปรากฏต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทั้งในรูปแบบวิดีโอ และ สลิปเงินที่เป็นหลักฐานะทางการเงินจากบ่อนคาสีโน

2.กระบวนการฟอกเงินเกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นนำ ดังจะเห็นได้จาก ผู้ที่มาฟอกเงินนั้นทางบ่อนจะถือว่าเป็นลูกค้าระดับ V.I.P. ที่มีการจัดระบบพิเศษแยกออกมาจากนักการพนันรายย่อย ซึ่งถือว่านักการพนันรายย่อยเป็นเพียงหน้าม้า สำหรับการเล่นพนันในบ่อนและเล่นอยู่ในพื้นที่ที่รวมของนักเล่น ที่เรียกว่า “สนามทราย” หรือ “ตลาดล่าง” อย่างไรก็ตามถ้าบ่อนคาสีโนจะได้กำไรจากการเล่นรายย่อยก็ถือเป็นรายได้ส่วนน้อย ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งเจ้าของบ่อนจะนำมาใช้ในการจ่ายค่าตอบแทนบุคลากรที่บ่อนจ้างมาทำงานเป็นหลัก

3.การให้ความสำคัญต่อนักเล่นระดับ VIP. ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นชนชั้นนำที่มาฟอกเงินนั้น จะพบว่าทางบ่อนจะจัดระบบที่ให้ความสำคัญต่อนักเล่นระดับ V.I.P.เป็นพิเศษ เช่น บางบ่อนจะจัดรถเดินทางให้แก่ักเล่นระดับ V.I.P.แต่เพียงกลุ่มเดียวโดยปล่อยให้ักเล่นระดับรายย่อยเดินทางมาเอง ส่วนในบางกรณีบางบ่อนจะจัดรถออกเป็น 2 ระดับ คือ รถตู้สำหรับผู้เล่นรายย่อย และ รถทัวร์อย่างดีสำหรับผู้เล่น V.I.P.นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในบ่อนคาสีโน วิธีการฟอกเงินจะมีผู้เล่นที่ปรากฏทั่วไปจำนวนน้อยมาก จนแทบไม่คุ้มทุนต่อการดำเนินธุรกิจคาสีโน แต่ที่บ่อนดำรงอยู่ได้จึงเป็นเพราะมีธุรกิจฟอกเงินอยู่เบื้องหลังนั่นเอง

3.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาของการวิจัยผู้ศึกษานำมาเป็นฐานในการพิจารณาข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดระเบียบการพนันบ่อนคาสีโนชายแดนในกรณีที่รัฐบาลไทยยังไม่อนุญาตให้มีบ่อนเสรีตามกฎหมาย จึงต้องคำนึงถึงมาตรการการให้การศึกษาและสังคม ดังนี้

1.1. ควรมีการปลูกฝังเด็กและเยาวชนโดยผ่านสถานศึกษาจะช่วยป้องกันปัญหาผลกระทบเชิงลบจากการพนัน

1.2. การใช้สื่อมวลชน จะช่วยให้เด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบถึงโทษของการพนันได้ดี

1.3. ควรมีการพัฒนาแหล่งบันเทิงอื่นๆ ที่มีใช้บ่อนการพนัน เช่น สนามกีฬา ศูนย์ออกกำลังกาย ศูนย์การค้า หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดึงดูดประชาชนใช้บริการมากขึ้น เพื่อลดการใช้เวลาที่จะเล่นแต่การพนัน

2. การจัดระเบียบการพนันบ่อนคาสีโนในกรณีที่มีรัฐบาลไทยอนุญาตให้มีบ่อนคาสีโนเสรีตามกฎหมาย จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้

2.1 การจำกัดอายุของผู้ที่จะเข้าเล่นการพนัน ให้เฉพาะบุคคลที่ถือเป็นผู้ใหญ่แล้วซึ่งสามารถที่จะคำนวณผลดีผลเสียจากการพนันได้ระดับหนึ่ง เช่น การจำกัดอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป เป็นต้น

2.2 การจำกัดผู้ที่จะเล่นการพนันโดยพิจารณาจากจำนวนเงินที่จะนำเข้าบ่อน

2.3 การจำกัดผู้ที่จะเล่นการพนันจะต้องเป็นเฉพาะนักท่องเที่ยวเท่านั้น

2.4 สถานที่ตั้งบ่อนคาสีโนควรอยู่ห่างไกลจากชุมชน เช่น บนเกาะ เป็นต้น

2.5 การสร้างกลไกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมบ่อนการพนัน เช่น การเป็นตัวแทนของกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อสอดส่องดูแลพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในชุมชน เป็นต้น

3. จากผลการศึกษาพบว่า ผลประโยชน์ที่เกิดจากการลงทุนบ่อนคาสีโนส่วนใหญ่จะตกอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำเพียงไม่กี่คนที่ไปลงทุน ดังนั้นควรที่จะมีมาตรการที่ก่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ไปสู่กลุ่มต่างๆ ในชุมชนโดยรอบด้วย เช่น การจัดเก็บภาษีที่นำมาใช้สำหรับท้องถิ่นโดยตรง

4. จากการศึกษาและยังคงเป็นประเด็นถกเถียงในเรื่องของความเหมาะสม สำหรับการเปิดบ่อนคาสีโนในประเทศไทย ซึ่งจากผลการศึกษาที่มีข้อสังเกตบางประการ เช่น หากปล่อยให้บ่อนคาสีโนตกอยู่ภายใต้อำนาจของกลุ่มชนชั้นนำเพียงไม่กี่กลุ่ม อาจจะเป็นอุปสรรคในการที่จะควบคุมหรือจัดระเบียบบ่อนคาสีโนได้ เช่น มาตรการควบคุมการฟอกเงินในบ่อนคาสีโน เป็นต้น

5. จากการศึกษาพบว่า การเล่นพนันบนฐานของความเป็นชุมชนจะก่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการพนันได้รวดเร็ว ดังนั้น ควรเน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับบ่อนคาสีโน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนชายแดนที่อยู่ใกล้บ่อนคาสีโน

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการพนันของประเทศกัมพูชาเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทุนและการบริหารบ่อนคาสีโนชายแดนไทย-กัมพูชาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการทำธุรกิจบ่อนคาสีโนชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ไทย-กัมพูชา ไทย-ลาว ไทย-พม่า และไทย-มาเลเซีย เพื่อแสวงหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการพนันชายแดน

3. ควรมีการศึกษาการปรับตัวของบ่อนคาสีโนชายแดนในช่วงการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

4. ควรให้ความสำคัญในการศึกษาผู้เล่นระดับ V.I.P ในลักษณะกรณีศึกษา

5. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการพนันบ่อนคาสีโนชายแดน ในช่วงที่มีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยของกระแสโลกาภิวัตน์ว่ามีผลกระทบอย่างไรต่อบ่อนชายแดนไทย-กัมพูชา

บรรณานุกรม

- Boissevain, Jeremy. (1974). Friends of Friends : Network, Manipulators and Coalitions. Oxford : Basil Blackwell.
- Bryant & White, (1982). Political Analysis Technique and Practice. Belmont Calif Wadsworth.
- Bryant & White, (1982). Political Analysis Technique and Practice. Belmont Calif Wadsworth.
- Casino –OK: บ่อนคาสิโนลี้ลับไทย (1).(2552). ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=452773>.
- Clifford Geertz, Deep play: notes on the Balinese cockfight. In Clifford Geertz, The Interpretation of Cultures: Selected Essays. NY: Basic Books, 1973).
- Kilduff, Martin ; and Tsai, Wenpin. (2003). Social Networks and Organizations. London : SAGE Publication Ltd.
- Mark S.Mizruchi “Political Economy and Natural Analysis : An Untapped Convergence” Soceologica 2/2007
- Peter V. Marsden. (2005). Models and Methods in Social Network Analysis. Cambridge University.
- Reuven Brenner with Gabrielle A. Brenner, Gambling and Speculation: A Theory, a History, and a Future of Some Human Decisions, (NY: Cambridge University Press, 1990).
- Wasserman, Stanley and Joseph Galaskiewicz, editors. 1994. Advances in Social
- เกาะสอง เกาะสน คาสีโน,(2010)). ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://gclub811.wordpress.com/2010/02/02/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%B0-%E0%B8%AA%E0%B8%AD%E0%B8%87-%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%B0%E0%B8%AA%E0%B8%99-%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B9%82%E0%B8%99/>.
- เฉลิม มหาชน, (ม.ป.ป.).สายพันธุ์ไก่ชนและการชนไก่ในจังหวัดนครปฐม,บทคัดย่อจากฐานข้อมูลการวิจัยการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ออนไลน์. แหล่งที่มา: <http://www.thaiedresearch.org/result/info2.php?id=6265>.
- เทศบาลตำบลคลองใหญ่,(มปป.). ออนไลน์. แหล่งที่มา : http://www.klongyaicity.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=62

- เบญจมาภรณ์ ธนธรรมรัตน์. (2546). วิทยานิพนธ์เรื่อง ผลกระทบจากการเปิดบ่อนคาสิโนถูกกฎหมายในความคิดเห็นของประชาชนเมืองพัทยา. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสถียร เหลืองอร่าม. (2527). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเอกการวิเคราะห์ทางสังคม, บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล). ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://www.mapculture.org>.
- กองการต่างประเทศ.กระทรวงมหาดไทย. ออนไลน์. แหล่งที่มา : http://fad.moi.go.th/group3/g3_aca1.htm.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์.(2555).วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม.โครงการผลิตตำราและเอกสารประกอบการสอน สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์.(2542). เศรษฐศาสตร์การเมืองของการปฏิวัติขนาดครอบครัวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ โอฟาร ถิ่นบางเตียว.(2549).บทบาททางการเมืองของเจ้าพ่อท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ :ศึกษากรณีจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออก.งานวิจัยภายใต้โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว.ศ.ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ โอฟาร ถิ่นบางเตียว.(2550).โครงสร้างอำนาจในจังหวัดชลบุรีกับนโยบายการขับเคลื่อนโครงการทางสังคม.มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนานโยบาย.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ จุฑามาศ ไชยรบ.(2545). วิถีชีวิตของผู้ประกอบการรายย่อยบนชายหาดบางแสน : วิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยชุมชน.มปท.
- ตรี ผักกาดทอง. (มปป.). เอกสารรวมประวัติส่วนตัว นายตรี ผักกาดทอง.มปท.
- ตรีศักดิ์ สุขสภา,(2543) เรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจจากบ่อนการพนันตามแนวชายแดน:ศึกษาเฉพาะกรณี บ่อนบ้านแหลม อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี,รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ตำบลคลองใหญ่ อ.บึงนาราง จันทบุรี ,มปป
,<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=220410>.
- ทงศักดิ์ ถิ่นศรีนวล.(2529). “กฎหมายเกี่ยวกับการพนัน”, วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- นรวัฒน์ ศรีเทพ. (2553). บทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเครือข่ายภาคประชาชนและเอกชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)
- นฤมล นิราทร.(2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน:ในข้อควรพิจารณาบางประการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.ม.ป.พ..
- นวลน้อย ตรีรัตน์.(2539).การพนันฟุตบอล : การเสี่ยงโชคของคนชั้นกลาง. กรุงเทพฯ :

ปธาน สุวรรณมงคล และ คณะ.(2537).การกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น. สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ : มปป.

ประสิทธิ์ ตงยิ่งเจริญ.(2542). การวางแผนและการวิเคราะห์โครงการ. กรุงเทพฯ:คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคีต พิริยะรังสรรค์ และนวนลน้อย ตริรัตน์. (2543). หวย ช่อง บ่อน ยาบ้า: เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย, เชียงใหม่:ซิลค์เวอร์มบุ๊กส์,

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, สังคีต พิริยะรังสรรค์, นวลน้อย ตริรัตน์ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ.(2543).

อุตสาหกรรมการพนัน ไทยอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และมาเลเซีย ,เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์มบุ๊กส์.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร.(2543).การพนันในสังคมไทย.กรุงเทพฯ.สำนักพิมพ์ตรีวิน. (ซิลค์เวอร์มบุ๊กส์).

ผาสุก พงษ์ไพจิตร.(2556).ปาฐกถา“การพนันรอบบ้าน-ล้อมเมือง กับการจัดระเบียบการพนันในสังคมไทย”.ในการประชุมประจำปี 2555 ของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน .

พรชิตา กฤษณาวานิช. (2545). เรื่อง ผลกระทบจากบ่อนการพนันตามแนวชายแดน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ่อนเกาะกง ประเทศกัมพูชาและ บ้านหาดเล็ก จังหวัดตราด, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 และซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พุทธศักราช 2482), ฉบับที่ 3 (พุทธศักราช 2485), ฉบับที่ 4 (พุทธศักราช 2485), ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2490), ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2503), ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2504) และฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2505)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457). ออนไลน์. แหล่งที่มา :

<http://www.thailandlawyercenter.com>

พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ และ วาทีนี บุญชะลิกษ์.(2531).การวิเคราะห์เครือข่ายสังคมนครปฐม.

กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

รัตพงษ์ สอนสุภาพ.(2555).บ่อนการพนันตามแนวชายแดน : ผลกระทบและแนวทางการจัดการ, รายงานโครงการสถานการณ์ พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.)

รุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์.(2519).“การพนัน”, วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ .

ลิสสุตร ธนชัย.(2523).คู่มือ.การพนัน,กรุงเทพมหานคร สุตรไพศาล.

ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. ออนไลน์. แหล่งที่มา : [http://m-](http://m-culture.in.th/moc_new/album/149928/ประวัติหมู่บ้านฝักกาด-หมู่ที่-3-ตำบล)

[culture.in.th/moc_new/album/149928/ประวัติหมู่บ้านฝักกาด-หมู่ที่-3-ตำบล](http://m-culture.in.th/moc_new/album/149928/ประวัติหมู่บ้านฝักกาด-หมู่ที่-3-ตำบล) คลองใหญ่-อำเภอโป่งน้ำร้อน-จังหวัดจันทบุรี.

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน,(2556).รายงานประจำปี 2555 ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.โรงพิมพ์เดือนตุลา.ศูนย์ศึกษาศาสตร์และการเมือง คณะรัฐศาสตร์.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2546). นโยบายสาธารณะ:แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ.

กรุงเทพฯ:อักษรการพิมพ์.

สังคีต พิริยะและคณะ.(2546).เศรษฐกิจการพนัน:ทางเลือกเชิงนโยบาย.กรุงเทพฯ:สำนักงานสลากกินแบ่ง
รัฐบาล.

สังคีต พิริยะรังสรรค์และคณะ, เศรษฐกิจการพนัน, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วย
อ่าน.

อธิคม อินทุตติ.(2524) กฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย,รายงานวิชาอาชญวิทยาและทัณฑวิทยา
2, วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 2 ปีที่ 12 พ.ศ.2524.

อนันต์เกตุวงศ์. (2541).หลักและเทคนิคการวางแผน(พิมพ์ครั้งที่ 8).กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาคม เดชทองคำ.(2547).บทคัดย่อ, หัวเชื้อกัววชน.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,;
อ้างอิงจากเอกสารประกอบการบรรยายของรองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ.แนวนโยบายการ
เปิดจุดผ่านแดน.สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ.2549.(อัดสำเนา)

อิสริวดี ตั้งเกียรติ.(2545).ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนไทย-กัมพูชา
ด้านจังหวัดจันทบุรี.ปัญหาพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา นโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.

สัมภาษณ์

นางตี	ชุมชนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นางมน	ผู้เล่นการพนันในเขตชุมชนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นางยินดี	ชาวบ้านชุมชนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นางเร	ผู้เล่นการพนันในเขตชุมชนเมือง จันทบุรี
นางลักษณ์	ผู้ประกอบการธุรกิจบ่อนคาสิโนชายแดน จ.ตราด
นาย Sok	เลขาปลัดจังหวัดโพธิ์ ประเทศกัมพูชา
นายกริช	สื่อมวลชนท้องถิ่น จ.ตราด
นายการ	อดีตกำนัน และ ผู้มีส่วนก่อตั้งบ่อนชายแดนจันทบุรี
นายเกษม	ผู้ประกอบการธุรกิจในเมืองจันทบุรี
นายเกียรติ	ผู้ประกอบการธุรกิจบ่อนการพนันชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายชำ	นักธุรกิจลำไย อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายจ	ผู้เล่นการพนันในเขตชุมชนเมือง จันทบุรี
นายจัด	ชาวบ้านชุมชนบ้านคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายจาง	นักธุรกิจกัมพูชา จังหวัดโพธิ์ ประเทศกัมพูชา
นายจิต	ชาวบ้านชุมชนบ้านคลองใหญ่ อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายจุก	ผู้ประกอบการบ่อนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายชัย	ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายชา	ชาวบ้านชุมชนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายชื่อ	นักการเมืองท้องถิ่น จ.จันทบุรี
นายตุ๋	คนขับรถตู้ส่งนักท่องเที่ยวเล่นการพนัน จ.จันทบุรี

นายทอง	ชาวบ้านชุมชนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายทิว	ชาวบ้านจังหวัดตราด
นายน้อม	คนขับรถตู้เข้าบ่อน จ.จันทบุรี
นายนัท	ผู้ประกอบการบ่อนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายพร	ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายพี	นักการเมืองท้องถิ่น อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายพูน	ผู้บริหารบ่อนชายแดนแห่งหนึ่งบ่อนคาสิโนชายแดน จ.ตราด
นายแมน	อดีต ฌญบ.อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายวัน	นักธุรกิจและนักการเมืองท้องถิ่น อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายวุฒิ	นักการเมืองท้องถิ่น อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายสร	ประธานหอการค้าจังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา
นายสิทธิ์	นักการเมืองท้องถิ่นและผู้ประกอบการ จ.จันทบุรี
นายสิน	ผู้นำคนไทยสองแผ่นดิน จ.ตราด
นายใหญ่	ผู้ใหญ่อำเภอในชุมชนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี
นายอุด	ชาวบ้านชุมชนชายแดน อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี